

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Πανεπιστήμιο και Τοπική Ανάπτυξη-
Η περίπτωση της Βέροιας**

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: ΠΕΤΡΑΚΟΣ ΓΙΩΡΓΟΣ

ΒΟΛΟΣ 2007

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ & ΚΕΝΤΡΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»**

Αριθ. Εισ.: 5903/1
Ημερ. Εισ.: 08-10-2007
Δωρεά: Συγγραφέα
Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ – ΜΧΠΠΑ
2007
ΑΡΓ

Στην οικογένειά μου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία έχει ως στόχο τη διερεύνηση των επιπτώσεων της ίδρυσης των Περιφερειακών Πανεπιστημίων στην τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη. Μέσα από την ανάλυση επιδιώκεται η κατανόηση τόσο της σημασίας της Ανώτατης Εκπαίδευσης όσο και της συνεισφοράς της στην τοπική ανάπτυξη.

Σε πρώτη φάση περιγράφονται οι λόγοι και τα κριτήρια ίδρυσης των περιφερειακών πανεπιστημίων καθώς και το ισχύον νομικό πλαίσιο. Ακόμα, γίνεται συνοπτική περιγραφή όλων των περιφερειακών πανεπιστημίων της χώρας, προκειμένου να φανούν κοινά χαρακτηριστικά και διαφορές.

Σε δεύτερη φάση επιδιώκεται να εκτιμηθούν οι επιπτώσεις ενός νέου πανεπιστημιακού τμήματος σε μία πόλη μεσαίου μεγέθους, τη Βέροια, που μέχρι πρότινος δεν είχε Πανεπιστημιακά Τμήματα. Με τον τρόπο αυτό επιχειρείται να εξεταστεί η συμβολή του τμήματος στην πόλη σε οικονομικό, πολιτιστικό και πολεοδομικό επίπεδο.

Σκοπός της εργασίας είναι να εξεταστεί εάν όντως η συμβολή των περιφερειακών πανεπιστημίων στην ανάπτυξη πόλεων μεσαίου μεγέθους είναι τόσο σημαντική όσο θεωρείται ώστε να χρησιμοποιείται ως μέσο άσκησης περιφερειακής πολιτικής.

ABSTRACT

The object of this project aims at the investigation of implications of Regional Universities in local and regional development. The analysis aims at the comprehension of the importance of Higher Education and hers contribution in local development.

In first phase are described the reasons and the criteria of foundation of regional universities as well as the legal frame. It is also described all regional universities of the country, in order to appear common characteristics and differences.

In second phase it is sought are appreciated the implications of a new academic department in a medium size city, Veria, that until recently did not have any Academic Departments. This way it is attempted to examine the contribution of the department in the city, in economic, cultural and urban level.

Aim of the project is to examine if the contribution of regional universities in the development of medium size cities is as important as it is considered so that it is used as means of regional policy.

Λέξεις Κλειδιά: Περιφερειακή Ανάπτυξη, Περιφερειακά Πανεπιστήμια, Βέροια, Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	5
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	5
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΧΑΡΤΩΝ	6
ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΑ	6
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	7
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ	11
1.1 Η Έννοια της Ανάπτυξης	11
1.2 Οι Έννοιες Χώρος και Περιφέρεια	14
1.3 Θεωρίες Περιφερειακής Ανάπτυξης	16
1.4 Περιφερειακή πολιτική	18
1.5 Σημασία και Εξέλιξη της Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης	20
	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 : ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΊΔΡΥΣΗΣ ΚΑΙ ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗΣ	
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΝ	
2.1 Λόγοι Ίδρυσης Περιφερειακών Πανεπιστημίων	27
2.2 Χωροθέτηση Περιφερειακών Πανεπιστημίων	30
	36
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΊΔΡΥΣΗ ΚΑΙ ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ	
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	
3.1 Ιστορική Αναδρομή	36
3.2 Μελέτη του Κέντρου Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών για τη Χωροθέτηση – Αποκέντρωση των ΑΕΙ	40
3.3 Υφιστάμενη Κατάσταση	41
3.4 Νομικό Πλαίσιο	48
3.5 Παρουσίαση Περιφερειακών Πανεπιστημίων	50
3.5.1 Το Πανεπιστήμιο Πατρών	51
3.5.2 Το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	53
3.5.3 Το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης	55
3.5.4 Το Πανεπιστήμιο Κρήτης	56
3.5.5 Το Πολυτεχνείο Κρήτης	58
3.5.6 Το Πανεπιστήμιο Αιγαίου	59
3.5.7 Το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας	62

3.5.8 Το Ιόνιο Πανεπιστήμιο	63
3.5.9 Το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου	65
3.5.10 Το Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	66
3.5.11 Το Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας	67
3.6 Προβλήματα Περιφερειακών Πανεπιστημίων	67
3.7 Προϋποθέσεις για την Ομαλή Λειτουργία των Περιφερειακών Πανεπιστημίων	70
	72

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΝ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ – ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑ

4.1 Συμβολή των Περιφερειακών Πανεπιστημίων στην Τοπική και Περιφερειακή Ανάπτυξη	72
4.1.1 Λόγοι Περιορισμένης Συμβολής των Περιφερειακών Πανεπιστημίων στην Τοπική και Περιφερειακή Ανάπτυξη	77
4.2 Διεθνής Εμπειρία	78
4.2.1 Οι Οικονομικές Επιπτώσεις του Canadian University College στην Πόλη και την Περιφέρεια της Lacombe	78
4.2.1.1 Επιπτώσεις στις Επιχειρήσεις	79
4.2.1.2 Επιπτώσεις στη Δημιουργία Θέσεων Εργασίας	84
4.2.1.3 Επιπτώσεις στην Πόλη της Lacombe	84
4.2.1.4 Λοιπές Επιπτώσεις	85
4.2.2 Οι Οικονομικές Επιπτώσεις του Πανεπιστημίου του Sunderland	86
4.2.2.1 Άμεσες και Έμμεσες Επιπτώσεις στην Απασχόληση και τις Δαπάνες	88
4.2.2.2 Επιπτώσεις στην Τοπική και Περιφερειακή Οικονομία της Περιοχής	89
4.2.2.3 Μία Ευρύτερη Συνεισφορά στην Αειφόρο Ανάπτυξη	90
	92

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΤΟ ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ Η ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

5.1 Η Φυσιογνωμία της πόλης	92
5.1.1 Ιστορική Ανάλυση	94
5.1.2 Δημογραφικά Χαρακτηριστικά	55
5.1.3 ΑΕΠ και Απασχόληση στο Δήμο Βέροιας	98

5.2 Η Ίδρυση Πανεπιστημιακού Τμήματος στη Βέροια	100
5.2.1 Ιστορική Αναδρομή	100
5.2.2 Ιστορικό Ίδρυσης, Χωροθέτησης, Συγκρότησης και Λειτουργίας του Τμήματος	101
5.2.3 Βασικές Αρχές και Περιεχόμενο του Προγράμματος Σπουδών	104
5.3 Παρουσίαση Στοιχείων από Ερωτηματολόγια και Συνεντεύξεις	104
5.3.1 Ερωτηματολόγιο Φοιτητών	105
5.3.2 Ερωτηματολόγιο Κατοίκων	111
5.3.3 Συμπεράσματα Συνεντεύξεων	115
5.4 Προβλήματα του Τμήματος	116
5.5 Συμβολή του Τμήματος στην Πόλη της Βέροιας	117
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	119
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι	126
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ	137
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ	141
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	148

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Βασικά Στοιχεία για τα Πανεπιστήμια στην Ελλάδα Σήμερα	46
Πίνακας 2: Πηγές Εισοδήματος	80
Πίνακας 3: Πηγές Εισοδήματος ενός Μέσου Φοιτητή	82
Πίνακας 4: Μέσες Δαπάνες Φοιτητών για το Έτος 2002-2003 (σε \$)	82
Πίνακας 5: Πηγές Εισοδήματος μιας Μέσης Οικογένειας Υπαλλήλων	83
Πίνακας 6: Μέσες Δαπάνες Υπαλλήλων για το Έτος 2002-2003 (σε \$)	83
Πίνακας 7: Έσοδα και Κόστη από το CUC στην Πόλη της Lacombe (σε \$)	85
Πίνακας 8: Πληθυσμιακή Εξέλιξη 1971 - 2001	85
Πίνακας 9: Πληθυσμιακή Εξέλιξη Δ.Δ. Βέροιας 1971 - 2001	97
Πίνακας 10: Οικονομικά Ενεργός και Μη Ενεργός Πληθυσμός στο Δ. Βέροιας (2001)	98
Πίνακας 11: Διαχρονική Εξέλιξη της Απασχόλησης στη Βέροια ανά Τομέα Παραγωγής	99
Πίνακας 12: Αριθμός Επιχειρήσεων Ανά Τμήμα σε Επίπεδο Νομού και Δήμου	100
Πίνακας 13: Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, Σχολές και Τμήματα Σύμφωνα με την έδρα του Ιδρύματος	127
Πίνακας 14: Κατανομή Φοιτητών Ανά Εξάμηνο Σπουδών και Εκπαιδευτικό Ίδρυμα (Στοιχεία Ενάρξεως Ακαδημαϊκού Έτους 2005/2006)	129
Πίνακας 15: Αριθμός Φοιτητών Ανά Πόλη	130
Πίνακας 16: Διδακτικό Προσωπικό που Ανήκει στο Τμήμα και Διδάσκει σε Αυτό Κατά Κατηγορία και Εκπαιδευτικό Ίδρυμα	132
Πίνακας 17: Διδακτικό προσωπικό που Διδάσκει στο Τμήμα Αλλά δεν Ανήκει σε Αυτό κατά Κατηγορία και Εκπαιδευτικό Ίδρυμα	134
Πίνακας 18: Κατανομή Μόνιμης Κατοικίας Φοιτητών Ανά Νομό	136
Πίνακας 19: Κατανομή Μόνιμης Κατοικίας Φοιτητών Ανά Περιφέρεια	136

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 1: Τύποι Χωροθέτησης Πανεπιστημίων	32
Διάγραμμα 2: Συμβολή των Πανεπιστημίων στην Περιφερειακή Οικονομική Ανάπτυξη	75
Διάγραμμα 3: Άμεσες Δαπάνες της Κοινότητας του CUC	79
Διάγραμμα 4: Συνολικές Οικονομικές Επιπτώσεις	80
Διάγραμμα 5: Πηγές Εισοδήματος	81
Διάγραμμα 6: Ποσοστιαία Κατανομή Δείγματος σε Σχέση με τον Τόπο Μόνιμης Κατοικίας	100
Διάγραμμα 7: Κατανομή Φοιτητών στη Βέροια και τη Θεσσαλονίκη	100
Διάγραμμα 8: Μέση Μηνιαία Δαπάνη Φοιτητών	107
Διάγραμμα 9: Κατανομή Δαπανών Φοιτητών Ανά Τομέα	108
Διάγραμμα 10: Συχνότητα Μετακινήσεων στον Τόπο Μόνιμης Κατοικίας	109
Διάγραμμα 11: Οικονομική Προσιτότητα της Βέροιας	109
Διάγραμμα 12: Παροχή Επιδομάτων	110
Διάγραμμα 13: Εργασία στη Βέροια	110
Διάγραμμα 14: Συνέχιση της Ζωής στη Βέροια Μετά την Αποφοίτηση	111

Διάγραμμα 15: Ονομασία Τμήματος	112
Διάγραμμα 16: Αξιολόγηση Αναπτυξιακών Δυνατοτήτων του Τμήματος	113
Διάγραμμα 17: Αξιολόγηση των Πιθανών Επιπτώσεων	113
Διάγραμμα 18: Αξιολόγηση Χωροθέτησης του Τμήματος	114
Διάγραμμα 19: Προσδοκίες για Μελλοντική Ίδρυση Τμημάτων	114

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΧΑΡΤΩΝ

Χάρτης 1: Χωρική Διασπορά των Πανεπιστημίων	138
Χάρτης 2: Ποσοστιαία Κατανομή των Μόνιμων Κατοικιών των Φοιτητών που Φοιτούν στη Βέροια	139
Χάρτης 3: Διασπορά των Φοιτητικών Κατοικιών στη Βέροια	140

ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΑ

ΕΕ: Ευρωπαϊκή ένωση

ΑΕΙ: Ανώτατα Τεχνολογικά Ιδρύματα

ΤΕΙ: Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα

ΔΕΠ: Διδακτικό Ερευνητικό Προσωπικό

ΠΔ: Προεδρικό Διάταγμα

ΥΠΕΠΘ: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων

ΥΠΕΧΩΔΕ: Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων

CUC: Canadian University College

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον καθηγητή μου κ. Πετράκο Γ. χωρίς τις πολύτιμες συμβουλές και την καθοδήγησή του η εργασία αυτή δεν θα μπορούσε να γίνει.

Ακόμα, θα ήθελα να ευχαριστήσω την κα. Θεοδωρά Γ., αρχιτέκτονα μηχανικός, για τα στοιχεία και τις συμβουλές που μου έδωσε, τον καθηγητή κ Ροδολάκη Ν., Πρόεδρο του τμήματος της Βέροιας, για τις διευκολύνσεις που μου πρόσφερε, τον κ. Χασιώτη Γ., πρώην Δήμαρχο της Βέροιας για το υλικό που μου έδωσε καθώς και όλους όσους με βοήθησαν να συλλέξω το υλικό που χρειαζόμουνα και συζήτησαν μαζί μου ζητήματα που είχαν να κάνουν για το τμήμα και την πόλη της Βέροιας. Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω τους κατοίκους της Βέροιας και τους φοιτητές του τμήματος που συμπλήρωσαν τα ερωτηματολόγια, χωρίς αυτούς η εργασία αυτή δεν θα μπορούσε να γίνει.

Τέλος, θα ήθελα ιδιαίτερα να ευχαριστήσω την οικογένεια μου και τους φίλους μου που στάθηκαν δίπλα μου όλο αυτό το διάστημα και με υποστήριξαν.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εξέλιξη μιας κοινωνίας βασίζεται στην μετάδοση της γνώση που παρήχθη από τις προηγούμενες γενιές. Από την εποχή των Διαφωτιστών και μετά μάλιστα, συνειδητοποιείται η ανάγκη η γνώση αυτή να γίνει κτήμα του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου και όχι μόνο ενός κλειστού κύκλου ανθρώπων. Αυτό αποτέλεσε το θεμέλιο λίθο για την ίδρυση των πρώτων πανεπιστημίων.

Η συμβολή του πανεπιστημίου στην ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής και οι σχέσεις που η ακαδημαϊκή του κοινότητα αναπτύσσει με τα μέλη της τοπικής κοινωνίας είναι δύο ζητήματα που έχουν απασχολήσει, και εξακολουθούν να απασχολούν, καθώς η γνώση, και ειδικότερα η ανώτατη εκπαίδευση, αναγνωρίζεται όλο και περισσότερο ως ένα από τα κύρια μέσα ανάπτυξης των κρατών και των περιφερειών τους. Η σχέση πανεπιστημίου και πόλης έχει αποτελέσει αντικείμενο έντονα αντιθετικών απόψεων ιδωμένη, άλλοτε από την οπτική των πιθανών επιπτώσεων του πανεπιστημίου στη ζωή της πόλης, και άλλοτε από την οπτική της πόλης, που ως περιβάλλον επιδρά τελικά στην πανεπιστημιακή κοινότητα και λειτουργικότητα.

Στην Ελλάδα το πρώτο Πανεπιστήμιο ιδρύεται στην Αθήνα το 1836 και ακολουθεί το 1925 το δεύτερο στη Θεσσαλονίκη. Θα περάσουν αρκετά χρόνια (δεκαετία του '70), ώσπου η πολιτική για την ίδρυση πανεπιστημίων να αλλάξει και να εμφανιστούν τα πρώτα περιφερειακά πανεπιστήμια, στα πλαίσια γενικότερων αναπτυξιακών επιδιώξεων της χώρας. Σύμμαχοι στις παραπάνω επιλογές και οι τοπικές κοινωνίες διεκδικώντας και αυτές ένα δικό τους πανεπιστήμιο, πιστεύοντας πως με τον τρόπο αυτό θα αυξηθεί η οικονομική δραστηριότητα της περιοχής τους.

Σκοπός της μελέτης αυτής είναι να αναζητηθούν και να αναλυθούν, όσο γίνεται, α) οι λόγοι και τα κριτήρια ίδρυσης των περιφερειακών πανεπιστημίων τόσο σε θεωρητικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο χώρας, και β) σε ποιο μέγεθος τελικά, συμβάλλουν στην ανάπτυξη των πόλεων που εγκαθίστανται στους διάφορους κοινωνικο-οικονομικούς τομείς.

Η δομή που ακολουθήθηκε για την επίτευξη του παραπάνω είναι η εξής: Στο πρώτο κεφάλαιο αναφέρεται συνοπτικά το θεωρητικό υπόβαθρο στο οποίο στηριζόμαστε για την περαιτέρω ανάλυση, το οποίο έχει να κάνει κυρίως με την έννοια της ανάπτυξης, της περιφέρειας, του χώρου, της περιφερειακής πολιτικής, την

περιφερειακή ανάπτυξη καθώς και με το ρόλο και τη σημασία της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναπτύσσονται οι λόγοι και τα κριτήρια ίδρυσης των περιφερειακών πανεπιστημίων σε θεωρητικό επίπεδο καθώς και οι τύποι χωροθέτησής τους που εντοπίζονται.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην ελληνική πραγματικότητα από την αρχή ίδρυσης περιφερειακών πανεπιστημίων. Στη συνέχεια δίνεται έμφαση στην πολιτική και τον σχεδιασμό που ακολουθείται στις μέρες μας. Στο ίδιο κεφάλαιο κρίνεται απαραίτητη η συνοπτική περιγραφή όλων των περιφερειακών πανεπιστημίων της χώρας μας, προκειμένου να φανούν κοινά χαρακτηριστικά και διαφορές στα στάδια ανάπτυξης και εξέλιξής τους και στα ίδια, ως οργανισμούς, αλλά και στο βαθμό ενσωμάτωσής τους στις πόλεις εγκατάστασης.

Στο κεφάλαιο τέσσερα, αναλύεται η συμβολή των περιφερειακών πανεπιστημίων στις πόλεις που εγκαθίστανται. Επίσης, προσπαθώντας να συνδέσουμε τα παραπάνω με την ελληνική ιστορία και πρακτική, λόγω της διαπίστωσης σημαντικής έλλειψης ελληνικής βιβλιογραφίας που να πραγματεύεται το θέμα αυτό, αλλά και καταγεγραμμένων στοιχείων είτε σε οικονομικό είτε σε κοινωνικό επίπεδο, κρίθηκε αναγκαίο, να αναλυθούν παραδείγματα περιφερειακών πανεπιστημίων του εξωτερικού και του πώς αυτά έχουν συντελέσει στην ανάπτυξη των γύρω περιοχών τους.

Στο πέμπτο κεφάλαιο γίνεται προσπάθεια να απαντηθεί το δεύτερο ερώτημα που θέτει η εργασία (συμβολή των περιφερειακών πανεπιστημίων στην ανάπτυξη πόλεων μεσαίου μεγέθους), εξειδικεύοντας στη πόλη της Βέροιας και στο Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας και Ανάπτυξης. Η μέθοδος που ακολουθήθηκε για την εξαγωγή συμπερασμάτων, είναι μέσω της συμπλήρωσης ερωτηματολογίων από φοιτητές και κατοίκους καθώς και μέσω συζητήσεων - συνεντεύξεων από τοπικούς φορείς και πανεπιστημιακούς. Με τον τρόπο αυτό επιχειρήθηκε να εξεταστεί η συμβολή του Τμήματος στην πόλη σε οικονομικό, πολιτιστικό και πολεοδομικό επίπεδο. Τα συμπεράσματα είναι κατά κύριο λόγο ποιοτικά και γενικά, μπορούν να σκιαγραφήσουν την κατάσταση, αλλά όχι να την περιγράψουν και να την αναλύσουν με ακρίβεια, για το λόγο αυτό συμπεραίνεται η ανάγκη για περαιτέρω έρευνα σε ανώτερο επίπεδο, μιας και το ζήτημα της ανώτατης εκπαίδευσης αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες στην εξέλιξη μιας χώρας.

Γενικότερα, η παρούσα μελέτη προσπαθεί να εξετάσει, αν όντως η συμβολή των περιφερειακών πανεπιστημίων στην ανάπτυξη πόλεων μεσαίου μεγέθους είναι τόσο σημαντική όσο θεωρείται ώστε να χρησιμοποιείται ως μέσο άσκησης περιφερειακής πολιτικής και με τι προϋποθέσεις μπορεί να γίνεται αυτό.

1. ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Για τη διερεύνηση της σχέσης των πανεπιστημίων και της τοπικής ανάπτυξης κρίνεται αναγκαίος ο προσδιορισμός ορισμένων βασικών εννοιών που υπηρετούνται απαραίτητα, ως θεωρητικό υπόβαθρο, στο ερευνητικό θέμα, είτε άμεσα είτε έμμεσα. Πρόκειται για τις έννοιες της ανάπτυξης, της οικονομικής ανάπτυξης, του χώρου και της περιφέρειας, καθώς επίσης την περιφερειακή ανάπτυξη και την περιφερειακή πολιτική.

1.1 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η λέξη «ανάπτυξη» χρησιμοποιείται τόσο στον προφορικό όσο και στον γραπτό λόγο, για να εκφράσει την επίτευξη ή την επιδίωξη μίας ή περισσότερων θετικών μεταβολών στα βασικά συστατικά στοιχεία της κοινωνικοοικονομικής δραστηριότητας των ανθρώπων. Η ανάπτυξη μπορεί να αναφέρεται (ειδικά, συνδυαστικά ή συνολικά) στον ποσοτικό, ποιοτικό, δομικό ή ιδεολογικό χαρακτήρα των πιο πάνω μεταβολών. Παρόλο αυτά είναι ζήτημα ακόμα πολλών ζυμώσεων και ερευνών για την εννοιολογική οριοθέτηση και τον καθορισμό του περιεχομένου της ανάπτυξης (Καββαδίας 1992). Με οικονομικά κριτήρια, ανάπτυξη θεωρείται η ικανότητα μιας οικονομίας να παράγει ένα διαρκώς αυξανόμενο όγκο αγαθών και υπηρεσιών. Στόχος της οικονομικής ανάπτυξης είναι η εξασφάλιση ενός ικανοποιητικού επιπέδου διαβίωσης, ή αντίστοιχα η εξάλειψη της μαζικής φτώχειας και του υποσιτισμού και η δημιουργία συνθηκών απασχόλησης για όλο το εργατικό δυναμικό της χώρας (Λαμπριανίδης 2001).

Σε σχετικά άρθρα του Drewnowski (1972) υποστηρίζεται ότι η ανάπτυξη θα πρέπει να εκτιμάται βάσει των τελικών της επιδιώξεων σε ότι αφορά τη βελτίωση των επιπέδων διαβίωσης ή ευημερίας. Άλλοι υιοθετούν πιο περιορισμένες τομεακές προσεγγίσεις της ανάπτυξης και υποστηρίζουν πως παράγοντες όπως η εκπαίδευση, η υγεία, η κοινωνική ασφάλιση θα πρέπει να καθορίζονται από τα σχετικά προγράμματα δημόσιων δαπανών. Υπάρχει βέβαια και τρίτη άποψη που δεν δέχεται ότι η ανάπτυξη είναι συνώνυμη με τη βελτίωση των επιπέδων διαβίωσης. Στην περίπτωση αυτή πιστεύεται πως η βελτίωση της υγείας και της εκπαίδευσης αποτελούν αναπτυξιακές επιδιώξεις, όπως και ο ρυθμός μεταβολής του προϊόντος και η αύξηση ή αναδιάρθρωση της απασχόλησης (Καββαδίας 1992).

Η έννοια της ανάπτυξης δεν είναι ουδέτερη ούτε εκφράζει απλώς αφηρημένα νοήματα που μπορούν εύκολα να εκφραστούν με αντικειμενικά μεγέθη κοινωνικής δραστηριότητας. Έχει αξιολογικό χαρακτήρα και απορρέει από τις συγκεκριμένες ιστορικές πραγματικότητες στις οποίες αναφέρεται, από τη συγκεκριμένη οικονομική και κοινωνικοπολιτική συγκυρία, από την κοινωνική θέση και την κοσμοαντίληψη του ίδιου του ορίζοντα (Λαμπριανίδης 2001).

Η έννοια της οικονομικής ανάπτυξης προσδιορίζει μία πολύπλευρη διαδικασία που αφορά μεταβολές, τόσο στην παραγωγική διάρθρωση, όσο και στο θεσμικό, τεχνικό, αλλά και κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο, με τρόπο τέτοιο ώστε να επιτευχθούν μονιμότερα και διαχρονικά πολλαπλασιαστικά αναπτυξιακά αποτελέσματα και όχι απλά να εξασφαλισθεί η παραγωγή περισσότερου τελικού προϊόντος (Θεοδωρά 1998).

Η προσπάθεια να περιληφθεί μέσα σε έναν ορισμό η έννοια και το περιεχόμενο της οικονομικής ανάπτυξης είναι εξαιρετικά περιοριστικό εγχείρημα, γιατί το περιεχόμενό της είναι πολυδιάστατο και εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το σύστημα αξιών και προτιμήσεων που υπάρχει άμεσα ή έμμεσα πίσω από κάθε ορισμό (Λαμπριανίδης 2001).

Σύμφωνα με τους Kindleberger και Herrick (1977), η οικονομική ανάπτυξη περιλαμβάνει τη βελτίωση της υλικής ευημερίας, ιδίως των ατόμων που έχουν χαμηλότερα εισοδήματα· την εξάλειψη της φτώχειας των μαζών και των φαινομένων που τη συνακολουθούν, δηλαδή του αναλφαριθμητισμού, των ασθενειών και των πρώιμων θανάτων· τη μεταβολή της συνθέσεως των εισροών και εκροών, η οποία γενικά συμπεριλαμβάνει και μετατοπίσεις της διάρθρωσης της παραγωγής από τις γεωργικές προς τις μεταποιητικές δραστηριότητες· την οργάνωση της οικονομίας κατά τέτοιο τρόπο, ώστε η παραγωγική απασχόληση να είναι καθολική στον πληθυσμό εργασιακής ηλικίας, αντί να αποτελεί κατάσταση μιας προνομιούχου μειονότητας· και την αντίστοιχα μεγαλύτερη συμμετοχή ομάδων ευρύτερης βάσεως στη λήψη αποφάσεων ως προς τις κατευθύνσεις, οικονομικές ή άλλες, προς τις οποίες πρέπει να στραφούν για να βελτιώσουν την ευημερία τους. Κατά τον Κανελλόπουλο (1967) οικονομική ανάπτυξη είναι η μακροχρόνια διαδικασία κατά την οποία μία οικονομία ως σύνολο πραγματοποιεί αύξηση και διαφοροποίηση του αποτελέσματος της παραγωγικής ικανότητάς της, σε συνδυασμό με τις διαρθρωτικές μεταβολές της δομής της, που οδηγούν σε μόνιμη, συσσωρευτική και αυτοσυντηρούμενη αύξηση του

πραγματικού κατά κεφαλήν εισοδήματος του αυξανόμενου πληθυσμού (Λαμπριανίδης 2001).

Στον πρώτο ορισμό η ανάπτυξη νοείται κυρίως ως διεύρυνση της κοινωνικής δικαιοσύνης στη χώρα ενώ στο δεύτερο ως αύξηση του συνολικού εισοδήματος. Δηλαδή η οικονομική ανάπτυξη δεν σημαίνει απλώς παραγωγή περισσότερου προϊόντος με μεγέθυνση της παραγωγικής ικανότητας της οικονομίας μιας περιφέρειας / χώρας. Η οικονομική ανάπτυξη σύμφωνα με τον Βαΐτσο (1980), μπορεί να υποστηριχθεί ότι είναι μια πολύπλευρη διαδικασία και αναφέρεται σε μονιμότερου χαρακτήρα μεταβολές στη διάρθρωση της παραγωγής, όπως επίσης και στο τεχνολογικό, κοινωνικοπολιτικό και θεσμικό πλαίσιο μέσα στο οποίο παράγεται και διανέμεται το προϊόν. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρεται στη δημιουργία των μονιμότερων πολιτικών, κοινωνικοοικονομικών και θεσμικών συνθηκών που επιτρέπουν την ολοκλήρωση της ανθρώπινης προσωπικότητας στο επίπεδο του ατόμου και των συλλογικών δραστηριοτήτων μιας κοινωνίας. Αυτό προϋποθέτει την εκπλήρωση κάποιων βασικών αναγκών των κατοίκων αυτής της κοινωνίας, όπως την εξασφάλιση τροφής, την ύπαρξη ενός ανεκτού επιπέδου υγείας κ.λπ.. Ποιες όμως είναι οι βασικές ανάγκες και πότε θεωρείται ότι μία βασική ανάγκη έχει ικανοποιηθεί, όχι μόνο δεν ορίζεται αντικειμενικά αλλά και μεταβάλλεται σε κάθε ιστορική συγκυρία (Λαμπριανίδης 2001).

Καθώς δεν υπάρχει όπως αναφέρθηκε ένας ορισμός της ανάπτυξης που να καλύπτει την πολύπλευρη φύση της και να είναι κοινά αποδεκτός, έτσι δεν υπάρχει και ένας μοναδικός τρόπος μέτρησής της, που να περιγράφει πλήρως αυτή την πολύπλευρη διαδικασία. Επιπλέον, επειδή η έννοια της ανάπτυξης μεταβάλλεται μέσα στο χρόνο, μεταβάλλονται αντίστοιχα τόσο οι δείκτες που χρησιμοποιούνται για να τη μετρήσουν όσο και η ερμηνεία των δεικτών αυτών (Λαμπριανίδης 2001).

Η μεγάλη ποικιλία και η σχετικότητα των δεικτών, με τους οποίους επιλέγεται να μετρηθεί ο βαθμός ανάπτυξης μιας περιφέρειας, δε συνεπάγεται, βέβαια, άκρατο υποκειμενισμό στην επιλογή τους, απλώς, είναι απόρροια της ύπαρξης διαφόρων δεικτών μέτρησης της ανάπτυξης που αντιστοιχούν σε ανάλογους ορισμούς της. Ο ορισμός της έννοιας της ανάπτυξης και των κριτηρίων μέτρησής της, αφορούν στην πράξη συγκεκριμένες επιλογές πολιτικής καθώς επίσης τη στρατηγική και τα συγκεκριμένα μέτρα που χρησιμοποιεί μια κοινωνία για την ανάπτυξή της (Λαμπριανίδης 2001).

Υπάρχει μία πληθώρα δεικτών που μπορούν, στο περιγραφικό επίπεδο, να δείξουν τις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ των περιφερειών. Στην ουσία οι δείκτες αυτοί εκφράζουν διαφορές στο επίπεδο ζωής των κατοίκων, στο επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης και στα φυσικά χαρακτηριστικά των περιοχών (Λαμπριανίδης 2001).

Οι δείκτες ανάπτυξης μπορούν να χρησιμοποιηθούν για διάφορους σκοπούς. Κάποιοι από αυτούς είναι η περιγραφή τάσεων ή η διάγνωση αναπτυξιακών καταστάσεων και οι διαχρονικές, διαπεριφερειακές και λοιπές συγκρίσεις αυτών των τάσεων και καταστάσεων. Επιπλέον χρησιμοποιούνται για την ανάλυση των σχέσεων μεταξύ διαφόρων μεταβλητών, για την πραγματοποίηση προβλέψεων, για τον καθορισμό προγραμματικών στόχων και για την αξιολόγηση της αναπτυξιακής εξέλιξης που έχει πραγματοποιηθεί (Καραμπούκαλου 2005).

1.2 ΟΙ ΕΝΝΟΙΕΣ ΧΩΡΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

Ο χώρος μπορεί να είναι είτε συγκεκριμένος, υλικός (όπως οι μετρήσιμοι όγκοι και οι εκτάσεις στο χάρτη), είτε αφηρημένος, ομοιογενής και το ίδιο προσπελάσιμος από όλες τις κατευθύνσεις. Για παράδειγμα, ο χώρος ως πεδίο επιρροής μιας πόλης ή ενός πόλου ανάπτυξης ή ο γεωμετρικός χώρος των μαθηματικών (Λαμπριανίδης 2001). Σύμφωνα με τον Boudeville μπορούμε να διακρίνουμε τις εξής μορφές του χώρου:

- Τον γεωγραφικό χώρο, που αφορά συγκεκριμένο τμήμα του εδάφους, το κλίμα, τους φυσικούς πόρους, το περιβάλλον. Στο τμήμα αυτό του εδάφους είναι εγκατεστημένος συγκεκριμένος πληθυσμός και οι οικονομικές του δραστηριότητες.
- Τον μαθηματικό χώρο, ο οποίος είναι ανεξάρτητος από συγκεκριμένη γεωγραφική εγκατάσταση, που επιτρέπει την αναπαράσταση σχέσεων, όπως σχέσεις παραγωγών και καταναλωτών, διακλαδικές σχέσεις και ροές, μετακινήσεις εργαζομένων κ.λπ..
- Τον οικονομικό χώρο, που είναι ταυτόχρονα και γεωγραφικός και μαθηματικός. Οι σχέσεις και ροές, που αφορούν τον μαθηματικό χώρο πραγματοποιούνται σε συγκεκριμένο γεωγραφικό χώρο (Μητσάκου 2006).

Ως περιοχή μπορεί να οριστεί μία οποιαδήποτε τομή πάνω στο γεωγραφικό χώρο, χωρίς να είναι απαραίτητο μέσα στα όριά της να περιλαμβάνονται κάποια κοινά ή

αλλιώς προσδιορισμένα χαρακτηριστικά, ενώ μια περιφέρεια θεωρείται ως κάτι πιο αυστηρά προσδιορισμένο. Αντιστοιχεί, δηλαδή, σε μια πιο ολοκληρωμένη δομή, ώστε να μπορεί να διαχωριστεί από τις άλλες περιφέρειες. Η περιφέρεια, συνεπώς, δεν αποτελεί απλά κάποιο γεωμετρικό σχήμα, αλλά χαρακτηρίζεται κυρίως από κάποια κοινωνικά, οικονομικά κ.ά. χαρακτηριστικά που τη διαφοροποιούν. Απαραίτητη προϋπόθεση για την ένταξη κάποιων περιοχών σε μία περιφέρεια είναι να αποτελούν συνεχόμενη γεωγραφική ενότητα (Λαμπριανίδης 2001).

Η περιφέρεια μπορεί να οριστεί μόνο ως προς ένα συγκεκριμένο επίπεδο αναφοράς (π.χ. η Ελλάδα αποτελεί περιφέρεια της Ευρώπης) και ως προς ένα συγκεκριμένο σύστημα αναφοράς (π.χ. οικονομική διάρθρωση), αποτελεί ανοιχτό οικονομικό σύστημα και η ύπαρξή της είναι κατά κάποιο τρόπο θεωρητική. Ο όρος περιφέρεια χρησιμοποιείται και με μία διαφορετική σημασία, αυτήν που προϋποθέτει ως αντίθετή της το κέντρο (πρόκειται για την έννοια της καπιταλιστικής περιφέρειας).

Όσον αφορά τον τρόπο διαχωρισμού των ορίων των περιφερειών στην πράξη, έχουν προταθεί διάφορα κριτήρια. Συγκεκριμένα, ο Boudeville διέκρινε τρεις κατηγορίες περιφερειών: τις ομοιογενείς, τις πολικές και τις προγραμματισμού / σχεδιασμού.

- Οι ομοιογενείς περιφέρειες περιλαμβάνουν περιοχές με ομοιότητες σε κάποιο βασικό χαρακτηριστικό, οικονομικό, κοινωνικοπολιτικό ή γεωγραφικό, ως προσδιορισμός όμως εμφανίζει προβλήματα καθώς πολλές φορές μεταξύ διαφόρων περιοχών που εντάσσονται σε μία περιφέρεια εμφανίζονται ανισότητες. Επίσης μία περιοχή μπορεί να ενταχθεί σε περισσότερες από μία περιφέρειες ανάλογα με το χαρακτηριστικό ομοιομορφίας που χρησιμοποιείται.
- Οι πολικές περιφέρειες περιλαμβάνουν περιοχές που παρουσιάζουν στενή αλληλεξάρτηση μεταξύ τους χωρίς απαραίτητα να είναι ομοιογενείς. Είναι ιδιαίτερα χρήσιμες, περισσότερο όμως για να προσδιοριστούν τα κέντρα που ελέγχουν την περιφέρεια και οι διαπεριφερειακές σχέσεις παρά τα όρια της περιφέρειας.
- Οι περιφέρειες προγραμματισμού ή σχεδιασμού περιλαμβάνουν περιοχές που ορίζονται με κριτήρια διοικητικά – πολιτικά. Τα όριά τους μπορεί να είναι αρκετά αυθαίρετα, από την άποψη οικονομικών, κοινωνικών κ.ά. κριτηρίων και αλλάζουν συχνά (Λαμπριανίδης 2001).

Οι περιφέρειες προγραμματισμού ή σχεδιασμού έχουν το αδιαμφισβήτητο πλεονέκτημα ότι, επειδή είναι διοικητικές υποδιαιρέσεις, εξασφαλίζουν κάποια επάρκεια στατιστικών στοιχείων. Έτσι, στην πράξη, συχνά χρησιμοποιούνται από τους επιστήμονες τα διοικητικά όρια ως μονάδες ανάλυσης και ομαδοποίησης περιοχών σε περιφέρειες. Αυτό αντανακλά αφενός την αδυναμία διατύπωσης κάποιου κοινά αποδεκτού ικανοποιητικού ορισμού της περιφέρειας και αφετέρου κυρίως την ευκολότερη συγκέντρωση στοιχείων κατά διοικητικές περιφέρειες (Λαμπριανίδης 2001).

1.3 ΘΕΩΡΙΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Το πρόβλημα των περιφερειακών ανισοτήτων απασχόλησε την οικονομική επιστήμη για αρκετές δεκαετίες. Τα τελευταία χρόνια η διαδικασία αυτή έχει οδηγήσει στη δημιουργία επιμέρους οικονομικών κλάδων όπως η αστική και περιφερειακή οικονομική, η περιφερειακή ανάπτυξη και η περιφερειακή πολιτική. Παρά το γεγονός αυτό και παρά τον πλούτο των προσεγγίσεων, η οικονομική επιστήμη δεν έχει καταφέρει ακόμα να δώσει μια ενιαία και καθολικά αποδεκτή θεωρία για τις περιφερειακές ανισότητες (Πετράκος και Ψυχάρης 2004).

Στις δεκαετίες του '40 και του '50, η οικονομική προσέγγιση του χώρου και των περιφερειακών ανισοτήτων στηρίχθηκε σε έννοιες όπως οι εσωτερικές και εξωτερικές οικονομίες κλίμακας στην παραγωγή, το κρίσιμο μέγεθος αγορών ή πολιτικών και οι χωρικές και κλαδικές διασυνδέσεις (Πετράκος και Ψυχάρης 2004). Οι θεωρίες της «ανισορροπίας – υπανάπτυξης» υποστηρίζουν ότι οι περιφερειακές ανισότητες είναι βαθιά ριζωμένες στο καπιταλιστικό σύστημα και τείνουν να διευρύνονται όσο η οικονομία αφήνεται να λειτουργεί στα πλαίσια της ελεύθερης αγοράς. Η κρατική παρέμβαση είναι απαραίτητη για τη μείωση αυτών και την προώθηση της ανάπτυξης στις λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές. Στις θεωρίες αυτές εντάσσονται: η θεωρία της σωρευτικής αιτιότητας (Myrdal 1957), των πόλων ανάπτυξης (Perroux 1955), της εσωτερικής αποικίας (Lovering, Mandel), των φαύλων κύκλων (Higgins, Hirschman) και της εξάρτησης και συνάθροισης τρόπων παραγωγής (Amin, Wallerstein) (Λαμπριανίδης 2001).

Στις μετέπειτα δεκαετίες η οικονομική διεργασία στηρίχθηκε σε υποδείγματα των νεοκλασικών θεωριών, των σταθερών οικονομιών κλίμακας στην παραγωγή και

συνεπώς του πλήρους ανταγωνισμού στις αγορές προϊόντων και εργασίας. Η νεοκλασική προσέγγιση, δεν ασχολήθηκε ιδιαίτερα με τα αίτια των διαφορών στα επίπεδα ανάπτυξης. Αντίθετα, ασχολήθηκε ιδιαίτερα με τους μηχανισμούς ισορροπίας, προβλέποντας πως υπάρχουν τρεις, τεχνολογία της παραγωγής, διαπεριφερειακό εμπόριο και κινητικότητα της εργασίας στο χώρο, που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε εξάλειψη των περιφερειακών ανισοτήτων και ισόρροπη ανάπτυξη (Πετράκος και Ψυχάρης 2004). Οι θεωρίες της αυτοεξισορρόπησης - ανάπτυξης, όπως ονομάστηκαν, υποστηρίζουν ότι οι αυτόματοι μηχανισμοί της ελεύθερης αγοράς τείνουν να προκαλέσουν τόσο εξισορρόπηση όσο και μείωση των ανισοτήτων στο χώρο. Στις θεωρίες αυτές εμπεριέχονται: η θεωρία σταδίων (Rostow, Friedmann), του διαπεριφερειακού εμπορίου, της εξαγωγικής βάσης, της έλλειψης - αφθονίας πόρων, του περιφερειακού δυϊσμού (Boeke) και της τομεακής διάρθρωσης (Clark-Fisher) (Λαμπριανίδης 2001).

Οι θεωρίες της αυτοεξισορρόπησης, κατάφεραν να καθιερωθούν των θεωριών της ισορροπίας την εποχή εκείνη στο διάλογο που αναπτύχθηκε γύρω από την οικονομική επιστήμη, κυρίως λόγω της έλλειψης παραδειγμάτων που να εμπεριέχουν τεχνολογίες παραγωγής με αύξουσες οικονομίες κλίμακας. Άλλωστε οι αύξουσες αποδόσεις κλίμακας δεν είναι συμβατές με τα υποδείγματα του πλήρους ανταγωνισμού, ο οποίος ήταν η μόνη μορφή αγοράς που προσφερόταν για κατασκευή φορμαλιστικών παραδειγμάτων. Εκτός αυτού, προς αυτή την κατεύθυνση βοήθησε και η πεποίθηση της εποχής πως η χρυσή εποχή της μεταπολεμικής ταχείας ανάπτυξης θα συνεχιστεί για πάντα και θα συμβάλλει στην ανάπτυξη και των περιοχών σε υστέρηση. Επιπλέον ο παρεμβατισμός ως πολιτική ισότητας ευκαιριών και κοινωνικής δικαιοσύνης σπάνια υπήρξε επιλογή των αγορών. Οι τελευταίες μεταξύ αποτελεσματικότητας και ισότητας πάντα επιλέγουν την πρώτη, ενώ τα κοινωνικά κινήματα πιέζουν για τη δεύτερη (Πετράκος και Ψυχάρης 2004).

Τα τελευταία 15 χρόνια μια σειρά από βιβλιογραφίες τείνουν να υποστηρίζουν με διάφορα μέσα και μεθόδους μια κεντρική θέση που έρχεται σε αντίθεση με τη νεοκλασική θεώρηση. Η θέση αυτή συνίσταται στο συμπέρασμα ότι είναι στη φύση του οικονομικού συστήματος της αγοράς να παράγει και να αναπαράγει οικονομικές ανισότητες σε διάφορα χωρικά επίπεδα. Το κύριο χαρακτηριστικό αυτών των ανισοτήτων είναι ότι στηρίζονται σε μια συσσωρευτική διαδικασία και δεν έχουν παροδικό χαρακτήρα. Η άποψη αυτή εκφράστηκε από τρεις διαφορετικές σχολές, της αστικής οικονομικής, που αποτελεί μια ταχέως αναπτυσσόμενη υποδιαίρεση της

περιφερειακής επιστήμης, της θεωρίας της ενδογενούς ανάπτυξης και της νέας οικονομικής γεωγραφίας (Πετράκος και Ψυχάρης 2004).

1.4 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Με τον όρο «περιφερειακές πολιτικές» δεν εννοούμε μόνο αυτές που χαρακτηρίζονται ως τέτοιες, αλλά και όλες αυτές που έχουν διαφοροποιημένα αποτελέσματα στο χώρο. Οι ρητά χαρακτηριζόμενες ως περιφερειακές πολιτικές αφορούν είτε θεσμικά ζητήματα όπως νομοθεσία κινήτρων περιφερειακής ανάπτυξης (επιδότησεις, επιχορηγήσεις κ.ά.) και πολιτικές πόλων ανάπτυξης, νέων πόλεων κ.λπ., είτε φυσική υποδομή όπως μεγάλα έργα, γεωγραφική κατανομή δημόσιων επενδύσεων, φυσική υποδομή (οδικό, αεροπορικό, σιδηροδρομικό, ακτοπλοϊκό δίκτυο), γεωγραφική κατανομή των ΒΙΟΠΑ / ΒΙΠΕ / τεχνολογικών πάρκων, δημόσιων επιχειρήσεων και πολυπρόσωπων οργανισμών του Δημοσίου, ή άυλη υποδομή όπως ινστιτούτα, εκπαίδευση-κατάρτιση, θεσμοί κ.ά.. Οι πολιτικές με διαφοροποιημένα αποτελέσματα στο χώρο ουσιαστικά αφορούν όλους τους τομείς της πολιτικής όπως εκπαίδευση, υγεία, γεωργία, άμυνα και εξωτερική πολιτική (Λαμπριανίδης 2001).

Η περιφερειακή πολιτική είναι δηλαδή μία από τις μορφές που παίρνει η κρατική παρέμβαση και έχει ως αντικείμενο τη ρύθμιση των περιφερειακών ανισοτήτων και προβλημάτων τόσο ανάπτυξης όσο και επιπέδου ζωής. Η παρέμβαση αυτή καθίσταται αναγκαία την στιγμή που γίνεται αντιληπτό ότι οι περιφερειακές ανισότητες προκαλούσαν δυσλειτουργίες και εμπόδια στην ανάπτυξη του συνολικού οικονομικού συστήματος, τα οποία δεν μπορούσαν να αυτορυθμιστούν από τους αυτόματα εξισορροποιητικούς μηχανισμούς της ελεύθερης αγοράς. Η περιφερειακή πολιτική ως τομέας προγραμματισμού μπορεί να λεχθεί πως χαρακτηρίζεται από δύο κατευθύνσεις: α) την πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης, η οποία συνδέεται περισσότερο με τον οικονομικό προγραμματισμό, όπως αυτός εξειδικεύεται στις περιφέρειες και β) τη χωροταξική πολιτική, η οποία συνδέεται με το φυσικό προγραμματισμό όπως εμφανίζεται σε περιφερειακή κλίμακα (Ανδρικοπούλου και Καυκαλάς 1985).

Δεν είναι εύκολο να προσδιορίσει κανείς τους στόχους της περιφερειακής πολιτικής, πολύ δε περισσότερο να τους ποσοτικοποιήσει. Μία άποψη υποστηρίζει ότι η περιφερειακή πολιτική θα πρέπει να έχει ως μοναδικό στόχο την οικονομική

ανάπτυξη της χώρας και δεν είναι τίποτε άλλο παρά η χωρική διάσταση της αναπτυξιακής πολιτικής. Μία άλλη άποψη αναφέρει ότι ο μοναδικός στόχος της περιφερειακής πολιτικής θα έπρεπε να είναι η μείωση των περιφερειακών ανισορροπιών στις ευκαιρίες απασχόλησης, ενώ στα κλασικά εγχειρίδια αναφέρεται ως διπλός στόχος η οικονομική ανάπτυξη σε εθνικό επίπεδο και η μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων (Πετράκος και Ψυχάρης 2004).

Η επιλογή των στόχων αλλά και της έμφασης της περιφερειακής πολιτικής εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τα χαρακτηριστικά της χώρας και των περιφερειών υπό συζήτηση. Το ειδικό βάρος κάθε στόχου μπορεί να διαφέρει μεταξύ χωρών. Σε χώρες με λιγότερο έντονες ανισότητες, η έμφαση της πολιτικής μπορεί να επικεντρώνεται στον πρώτο στόχο, ενώ σε χώρες με περισσότερο έντονες ανισότητες, η έμφαση της πολιτικής είναι αναμενόμενο να μετατοπίζεται προς το δεύτερο στόχο, υποδηλώνοντας ότι ο συντελεστής στάθμισης των δύο στόχων εξαρτάται κάθε φορά από το ύψος των περιφερειακών ανισοτήτων αλλά και το σύστημα αξιών που επικρατεί σε κάθε χώρα. Γενικά, μπορούμε να πούμε ότι η έμφαση της περιφερειακής πολιτικής εξαρτάται από το επίπεδο ανάπτυξης της χώρας στην οποία ασκείται (Πετράκος και Ψυχάρης 2004).

Οι περιφερειακές πολιτικές του κράτους μπορεί να έχουν μια σειρά από στόχους και σκοπούς, όπως την αναπαραγωγή και την αύξηση της βάσης για συσσώρευση κεφαλαίου στις λιγότερες αναπτυγμένες περιοχές της χώρας, τη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων στην κατανομή του πραγματικού κατά κεφαλή εισοδήματος, τη μείωση της ανεργίας στις περιοχές όπου είναι σημαντικά υψηλή, την αύξηση του μέσου ρυθμού εκμετάλλευσης των εθνικών πόρων, τη διατήρηση και ενίσχυση της πολιτιστικής παράδοσης - ιδιαιτερότητας των περιφερειών, τη διατήρηση και βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος, την πλήρη αξιοποίηση των πλουτοπαραγωγικών πόρων, την προώθηση της τεχνολογικής προόδου στις καθυστερημένες περιφέρειες, τη σταθεροποίηση και ισόρροπη ανάπτυξη της οικονομίας των περιφερειών, την εξασφάλιση του άριστου τρόπου εγκατάστασης όλων των οικονομικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων. Η έμφαση σε κάποιο στόχο εξαρτάται από τη συγκεκριμένη ιστορική συγκυρία. Πάντως, οι περιφερειακές πολιτικές δεν είναι απαραίτητα μέτρο κοινωνικής πρόνοιας, μπορούν να είναι πρωταρχικά ένα είδος καλυμμένης ενίσχυσης στο κεφάλαιο ή να σχεδιάζονται για ιδεολογικούς λόγους (Λαμπριανίδης 1993).

Συγκεκριμένα, οι περιφερειακές πολιτικές πρέπει να απαντήσουν σε ορισμένα κεντρικά ερωτήματα, όπως αν αποσκοπούν για παράδειγμα στη μετακίνηση της εργασίας ή του κεφαλαίου (δηλαδή να μετακινηθούν οι εργάτες σε περιοχές που υπάρχουν θέσεις απασχόλησης, ή το κεφάλαιο να επενδυθεί σε περιοχές που υπάρχει εργατικό δυναμικό και με ποιες προϋποθέσεις να γίνουν αυτά), στην ισόρροπη ή μη ισόρροπη ανάπτυξη των περιφερειών και στην ενίσχυση των φτωχών περιφερειών ή των ατόμων που διαμένουν σε αυτές. Ο στόχος για ισόρροπη ανάπτυξη μεταξύ των περιφερειών μιας χώρας, επιδιώκεται γιατί με τον τρόπο αυτό γίνεται αποτελεσματικότερη χρησιμοποίηση των συντελεστών παραγωγής (κεφάλαιο, πρώτες ύλες, ανθρώπινο δυναμικό) και επιτρέπεται η εκμετάλλευση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της περιφέρειας, διευρύνεται η αγορά και διευκολύνονται λύσεις πιο αποδοτικές οικονομικά, περιορίζονται οι δαπάνες και τα μειονεκτήματα που προέρχονται από την υπερσυγκέντρωση πληθυσμού και δραστηριοτήτων σε διάφορα αστικά κέντρα και επιτυγχάνεται κοινωνική δικαιοσύνη (Λαμπριανίδης 1993).

Το παραπάνω αποτελεί και το κυριότερο δίλημμα κατά τον σχεδιασμό της περιφερειακής πολιτικής. Οι πολιτικές ευημερίας των ανθρώπων υποστηρίζουν τον απεγκλωβισμό του εργατικού δυναμικού από τις προβληματικές περιοχές, με την πεποίθηση πως η ενέργεια αυτή θα έχει δύο θετικές επιπτώσεις: α) τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του πληθυσμού που θα μεταναστεύσει σε περισσότερο ανεπτυγμένες περιοχές και β) θα αυξήσει το κατά κεφαλήν εισόδημα του εναπομείναντος πληθυσμού, καθώς μειώνεται η προσφορά εργασίας και αυξάνεται ο μέσος μισθός. Οι πολιτικές ευημερίας των περιοχών από την άλλη θέτουν ως στόχο την ενίσχυση των προβληματικών περιοχών με διάφορα μέσα για να αυξηθεί το εισόδημα των κατοίκων τους και να μπορέσουν να αναπτυχθούν διατηρώντας τον πληθυσμό τους (Πετράκος και Ψυχάρης 2004).

1.5 ΣΗΜΑΣΙΑ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Η σημασία της ανώτατης εκπαίδευσης για την πρόοδο κάθε κοινωνίας, είναι αναμφισβήτως μεγάλη αφού μέσω αυτής προετοιμάζεται το επιστημονικό και τεχνικό δυναμικό που θα στελεχώσει όλους τους τομείς της παραγωγής και της οικονομίας, της εκπαίδευσης, της έρευνας, το πολιτικό δυναμικό μιας χώρας. Ειδικότερα το περιεχόμενο και η ποιοτική και ποσοτική διάσταση των πανεπιστημιακών σπουδών επηρεάζουν τις γνώσεις και τις ικανότητες της ηγεσίας ενός τόπου και προσδιορίζουν

τα πλαίσια και τις δυνατότητες για κοινωνική, οικονομική, πολιτική και πολιτιστική ανάπτυξη (Κιντής 1980).

Θεωρείται αναγκαίο να αποσαφηνιστούν οι έννοιες τριτοβάθμια εκπαίδευση και πανεπιστήμιο, που παλιότερα ταυτιζόταν. Η ταύτιση αυτή σήμερα δεν ισχύει. Ο όρος τριτοβάθμια εκπαίδευση καλύπτει ένα ευρύ και αρκετά ασαφές φάσμα μορφών και διαδικασιών. Στο εννοιολογικό οπλοστάσιο έχουν εισαχθεί την τελευταία δεκαετία και άλλοι όροι, όπως μεταυποχρεωτική (η εκπαίδευση μετά την 9ετή υποχρεωτική εκπαίδευση) ή μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση (η εκπαίδευση μετά το Λύκειο). Η μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση περιλαμβάνει τον πανεπιστημιακό χώρο, τον μη πανεπιστημιακό (δημόσια ανώτερη εκπαίδευση, ΙΕΚ, κ.ά.) και τον «τρίτο τομέα», δηλαδή, σχολές με πρόσκαιρο και ευκαιριακό χαρακτήρα, κυρίως, εκπαιδευτικά προγράμματα κατάρτισης που προσφέρονται από διάφορους φορείς (Μπουζάκης 2006).

Σύμφωνα με ορισμό που δόθηκε από τη Σύνοδο Πρυτάνεων και Προέδρων Διοικουσών Επιτροπών Ελληνικών Πανεπιστημίων, στις 10 Οκτωβρίου 1992, ως τριτοβάθμια εκπαίδευση νοείται εκείνη η βαθμίδα εκπαίδευσης που έπεται της δευτεροβάθμιας μεταυποχρεωτικής εκπαίδευσης (Λύκειο). Με την παραπάνω εννοιολογική προσέγγιση, η τριτοβάθμια εκπαίδευση δεν ταυτίζεται με την πανεπιστημιακή. Αποτελεί ευρύτερο χώρο στον οποίο παρέχεται, κυρίως, εξειδικευμένη επαγγελματική κατάρτιση, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι στο χαρακτήρα των πανεπιστημίων δεν υπάρχει και η επαγγελματική διάσταση (Μπουζάκης 2006).

Το πανεπιστήμιο έχει τις ρίζες του στη μοναστική οργάνωση και παράδοση της Δυτικής Ευρώπης. Ήταν, και ως ένα σημείο εξακολουθεί να είναι, ένας χώρος κλειστός και πνευματικά αυτοδύναμος με βασικά χαρακτηριστικά την απομόνωση από την καθημερινή ζωή, τον κλειστό χαρακτήρα της πανεπιστημιακής κοινότητας, την αποκλειστική ενασχόληση με την εμβάθυνση στη γνώση και την αναζήτηση της αλήθειας, το άσυλο, την τήβεννο κ.ά. (Μπουζάκης 2006).

Το πανεπιστήμιο σύμφωνα με τη Σύνοδο Πρυτάνεων, οφείλει να εξυπηρετεί ταυτόχρονα και κατά τρόπο ισόρροπο τρεις θεμελιώδεις σκοπούς: την ανάπτυξη της προσωπικότητας με την καλλιέργεια του ορθού λόγου και της κριτικής σκέψης απέναντι στα πράγματα, τη μετάδοση κεκτημένων γνώσεων, τεχνογνωσίας και δεξιοτήτων με τη διδασκαλία, και την αναζήτηση και παραγωγή νέας γνώσης και τεχνολογίας με την έρευνα. Το πανεπιστήμιο, εκτός από τα παραπάνω,

δημιουργώντας και μεταδίδοντας πρότυπα ζωής και πολιτιστικά αγαθά, ασκεί μια μορφωτική επίδραση που διαπερνά όλη την κοινωνία (Μπουζάκης 2006).

Από αυτή την προσέγγιση του ρόλου και των λειτουργιών του πανεπιστημίου προκύπτει η διαφοροποίησή του από τα άλλα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Εντοπίζονται δύο ιδιαιτερότητες του πανεπιστημίου. Η μία είναι ότι ως θεσμός δεν είναι ταγμένος στην αποκλειστική ή κατά κύριο λόγο παροχή επαγγελματικής κατάρτισης που είναι μία, όμως όχι και η κύρια από τις λειτουργίες του (Μπουζάκης 2006). Η δεύτερη ιδιαιτερότητα έγκειται στο γεγονός ότι το πανεπιστήμιο, με την έννοια της εκπαιδευτικής μονάδας, διαμορφώνει το απαραίτητο ακαδημαϊκό ήθος και, ακόμη, δημιουργεί εκείνη την ατμόσφαιρα που συμβάλλει στην καλλιέργεια, την αγωγή των φοιτητών. Τα πανεπιστήμια δεν εκπαιδεύουν μόνο με τις παραδόσεις αλλά, προπαντός, με το διάχυτο περιρρέον ακαδημαϊκό ήθος και την πνευματική ατμόσφαιρα. Έτσι, το πανεπιστήμιο δεν αποτελεί απλή συνάθροιση κτισμάτων διαφορετικών σχολών. Η συγκέντρωση σχολών σε ένα χώρο αποτελεί έναν απαραίτητο όρο για τη δημιουργία ακαδημαϊκής ατμόσφαιρας. Κυρίαρχο στοιχείο είναι η συνεργασία, η διακίνηση των ιδεών, ο επιστημονικός διάλογος, οι κανόνες και οι δεσμοί που διέπουν την ακαδημαϊκή κοινότητα και ευνοούν την επιστημονική έρευνα και τις πνευματικές αντιλήψεις (Λαμπριανίδης 1993).

Στις μέρες μας, ο θεωρητικός προβληματισμός για το ρόλο και τις λειτουργίες του πανεπιστημίου είναι εξαιρετικά πλούσιος. Ο Σαραφινός (1989) αναφέρει πέντε βασικές λειτουργίες που επιτελεί το πανεπιστήμιο: την οικονομική, την καταναμητική, την ιδεολογική, την επιστημονική και την κοινωνικοπολιτική. Για άλλους μελετητές ο ρόλος του πανεπιστημίου εξακολουθεί να παραμένει ο ιδεολογικός – καταναμητικός. Ο Μουζέλης (1997) αναφερόμενος στην τριτοβάθμια εκπαίδευση προσφέροντας και ένα ερμηνευτικό κλειδί για αυτήν, εντοπίζει τρία αρνητικά χαρακτηριστικά: την υπεργραφειοκρατικοποίηση σε συνδυασμό με ασφυκτικό έλεγχο από το κράτος, τον ανταγωνισμό για την απόκτηση πολιτικού κυρίως, κεφαλαίου και όχι πολιτισμικού και την εσωστρέφεια και περιχαράκωση σε σχέση με το ευρύτερο περιβάλλον (Μπουζάκης 2006).

Ύστερα από την κρίση που πέρασαν τα περισσότερα πανεπιστήμια έως τη δεκαετία του '60, λόγω του απομονωτισμού που το χαρακτήριζε (έως τότε τα πανεπιστήμια και οι ακαδημαϊκοί δεν είχαν καμία σχέση με την ευρύτερη κοινωνία),

τις επόμενες δεκαετίες¹ αρχίζουν να επαναπροσδιορίζουν το χαμένο κοινωνικό τους ρόλο, ώστε να πάψουν να αντιμετωπίζονται ως «υπηρέτες», και να μετατραπούν σε «καταλύτες», έτοιμοι να υποκινήσουν τις απαραίτητες διεργασίες που θα επέτρεπαν την ανάπτυξη των ίδιων αλλά και της κοινωνίας. Τα πανεπιστήμια στη διαδικασία επανεκτίμησης του ρόλου τους, αλλά και του τρόπου διοίκησής τους, χρειάζεται να παίρνουν υπόψη τους και τις ευρύτερες περιοχές τους, μιας και αυτές θα είναι οι βασικές πηγές τροφοδότησής τους και διοχέτευσης των προϊόντων τους (Goddard 1997). Μπορεί η περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη για την ανώτατη εκπαίδευση να συναντάται από τη δεκαετία του '60, παρόλο αυτά ο περιφερειακός και ο τοπικός ρόλος του πανεπιστημίου ενισχύεται στη δεκαετία του '80 και κυρίως του '90, τότε που το σύνθημα "σκέπτομαι παγκόσμια, δρώ τοπικά" καθιερώνεται όλο και περισσότερο (Duke 1999).

Στις αρχές της δεκαετίας του '90, η πορεία προς μια παγκόσμια κοινωνία αρχίζει να γίνεται πραγματικότητα και ο κόσμος ανεξαρτητοποιείται διαρκώς σε επίπεδο εμπορίου, πολιτισμού και επικοινωνίας. Η μετάβαση από τη βιομηχανική περίοδο, στην περίοδο της γνώσης και της παγκοσμιοποίησης καθιστά την γνώση, ως τον πιο δυναμικό παράγοντα για την ανάπτυξη μιας χώρας. Ο διαρκής μετασχηματισμός στις δομές της κοινωνίας θα εισχωρήσει και στον πανεπιστημιακό χώρο. Την στιγμή αυτή παρατηρείται τα περισσότερα πανεπιστήμια να καταβάλλουν υπέρμετρες προσπάθειες για να επιβιώσουν από το κλίμα ανταγωνισμού που κυριαρχεί, διευρύνοντας όσο μπορούν τις δραστηριότητές τους (με αποτέλεσμα την υπερφόρτωση λειτουργιών), χωρίς τους απαραίτητους πόρους και χάνοντας για άλλη μια φορά τον κοινωνικό τους ρόλο.

Η εξάρτηση του πανεπιστημίου και των λειτουργιών του από την αγορά επηρεάζουν στο μέγιστο τον προσανατολισμό του, είτε εκφράζεται μέσα από τα προγράμματά του, τις μεθόδους διδασκαλίας και γενικότερα τη διαδικασία μάθησης. Η βασική εκπαίδευση μετατρέπεται, μιας και από μόνη της δεν αρκεί πλέον, σε κύρια προϋπόθεση για τη συνεχιζόμενη εκπαίδευση. ταυτόχρονα το πρώτο πτυχίο αρχίζει να χάνει όλο και περισσότερο την αξία του και η ζήτηση για μεταπτυχιακές σπουδές να έχει ξεπεράσει κάθε όριο. Οι νέες συνθήκες που επικρατούν πια στην ανώτατη παιδεία και την έρευνα, με την μεγάλη ποικιλία, την έντονη πρακτικότητα που εμφανίζεται στις σπουδές με οικονομικούς όρους, με την προώθηση της

---

¹Ειδικά μετά τις μεγάλες φοιτητικές κινητοποιήσεις κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '60 στο Μπέρκλεϋ, στη Γαλλία και την Ιταλία

διεπιστημονικότητας, της ανταλλαγής επιστημόνων, των συναλλαγών μεταξύ πανεπιστημίου και επιχειρήσεων και τη δημιουργία συνεταιριστικού χαρακτήρα συμπράξεων πανεπιστημίου - επιχειρήσεων, διαμορφώνεται μια άλλη πραγματικότητα στο χώρο αυτό. Την ίδια στιγμή μια ολόκληρη βιομηχανία γνώσης στήνεται μέσω ιδιωτικών (κυβερνητικών ή επιχειρηματικών) φορέων σε εξω - πανεπιστημιακό επίπεδο, μεγάλα ονομαστά πανεπιστήμια δημιουργούν παραρτήματα σε ξένες χώρες και η έρευνα αναλαμβάνεται σε μεγάλο βαθμό από ερευνητικά ιδρύματα προκειμένου να καλύψουν τα κενά των πανεπιστημίων (Λαμπριανίδης 1993),

Η γενικότερη αμφισβήτηση της ανώτατης εκπαίδευσης πηγάζει από ένα σύστημα που μετατράπηκε σε «μαζικό» στο μέγεθός του, αλλά εξακολουθεί να παραμένει «ελίτ» στις αξίες και τον προσανατολισμό. Οι εξωτερικές αλλαγές στους αριθμούς εισακτέων, τις δομές, τα οικονομικά και τη διοίκηση, δεν συνδυάστηκαν με τις κατάλληλες εσωτερικές αλλαγές στις αξίες, τις αρχές, το σκοπό και τη δραστηριότητα. Η σύγκρουση μεταξύ στις «ελίτ» αξίες και σε ένα «μαζικό» πανεπιστήμιο είναι τελικά που δημιουργεί τη σύγχυση, την ανισορροπία και την αμφισβήτηση (Wagner 1995). Ταυτόχρονα αυτό που παρατηρείται είναι το χάσμα μεταξύ αυτών που δύνανται να έχουν πρόσβαση στην ανώτατη εκπαίδευση και αυτών που για διάφορους λόγους δεν μπορούν, να μεγαλώνει όλο και πιο πολύ.

Τα πιο πολλά πανεπιστήμια προσπαθώντας να επιβιώσουν οικονομικά, στοχεύουν στο να συνδυάσουν την εκπαίδευση με την έρευνα, αλλά κυρίως να αυξήσουν τις ευκαιρίες σύνδεσής τους με τους τομείς παραγωγής και την αγορά, εντείνοντας έτσι ακόμα περισσότερο την επιχειρηματοποίησή τους. Έχοντας ως βασική επιδίωξη την αύξηση των κερδών τους αναζητούν νέες ακαδημαϊκές υπηρεσίες για να προσφέρουν υπηρεσίες (παροχή συμβουλών ή εφαρμοσμένης έρευνας κ.ά.), που θα τους εξασφαλίσουν ιδιωτική χρηματοδότηση. Η έρευνα λοιπόν πραγματοποιείται, λόγω οικονομικών αναγκών, προσαρμοσμένη στις απαιτήσεις του χρηματοδότη και όχι στις ανάγκες της κοινωνίας, χάνεται δηλαδή ο κοινωνικός χαρακτήρας του πανεπιστημίου. Φαίνεται έτσι, πως τα πανεπιστήμια αρχίζουν να λειτουργούν πιο πολύ ως «αγοραίοι χώροι», που αναπτύσσονται με βάση ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια για ταχεία απόσβεση των επενδύσεων (π.χ. δίδακτρα, χορηγίες κ.λπ.), παρά ως «δημόσιοι χώροι», οι οποίοι θεραπεύουν την επιστήμη και την κριτική γνώση και καλλιεργούν την προσωπικότητα του πολίτη (Λαμπριανίδης 1993). Η μετάβαση από το «πανεπιστήμιο του λόγου» στο «επιχειρηματικό πανεπιστήμιο», ολοκληρώνεται κατά

τη διάρκεια της δεκαετίας του '90, υποχρεώνοντας τις πολιτικές ηγεσίες πολλών χωρών να επανεξετάσουν τις βασικές τους αρχές και απόψεις για την ανώτατη παιδεία και το ρόλο της.

Εκτός από την επιχειρηματοποίηση του πανεπιστημίου, στα πλαίσια της επικράτησης της παγκόσμιας οικονομίας και της κατάργησης των συνόρων μεταξύ των χωρών, προβάλλεται μία καινούρια μορφή της ανώτατης εκπαίδευσης, η διεθνοποιημένη. Οι απόψεις γύρω από το θέμα διχάζονται μιας και αυτοί που την στηρίζουν θεωρούν πως θα αποτελέσει μέσο για να φέρει τον κόσμο πιο κοντά, χωρίς να ισοπεδώσει τις ιδιαιτερότητές του κάθε λαού, ενώ αυτοί που τη μάχονται πιστεύουν πως είναι υπεύθυνη για την αύξηση των ανισοτήτων μεταξύ των ιδρυμάτων και την αλλοίωση των εθνικών και τοπικών χαρακτηριστικών πολλών χωρών. Πλέον στις μέρες μας, με τις ανακατατάξεις στο ισχύον γεωπολιτικό περιβάλλον, την ισχυροποίηση των διακρατικών σχέσεων και συνενώσεων (για παράδειγμα η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), η διεθνοποίησή της αυτή έχει αρχίσει να αποκτά νομική και διοικητική μορφή από τη δημιουργία παγκοσμίως αναγνωρισμένων προτύπων και τη διεύρυνση μηχανισμών απόκτησης πτυχίων σε ένα ενοποιημένο διεθνές εκπαιδευτικό περιβάλλον. Οι κίνδυνοι που ενέχονται από τα παραπάνω είναι εμφανείς μιας και η ομογενοποίηση των εθνικών συστημάτων εκπαίδευσης, ή έστω και η ενοποίησή τους σε ένα πανεπιστημιακό σύστημα με κοινά χαρακτηριστικά, μπορεί να οδηγήσει στην υπονόμηση της διαφορετικότητας και στην εξαφάνιση πολλών πανεπιστημίων, είτε επειδή δεν άντεξαν στον ανταγωνισμό αυτό και έκλεισαν, είτε επειδή απορροφήθηκαν από μεγαλύτερα και ισχυρότερα ξένα πανεπιστήμια (Θεοδωρά 2003).

Ένας άλλος μηχανισμός που όλο και περισσότερα πανεπιστήμια αρχίζουν να προβάλλουν, στην προσπάθεια να αναπτυχθούν και να καταξιωθούν διεθνώς είναι η στροφή στο «τοπικισμό» που εκδηλώνεται με επίπεδο αναφοράς στο περιφερειακό ή στο τοπικό επίπεδο. Σύμφωνα με τον Davies (1997), οι σημαντικότεροι λόγοι που τα πανεπιστήμια στρέφονται προς την κατεύθυνση αυτή είναι η αναγνώριση της ανώτατης εκπαίδευσης ως κύριο στοιχείο στις πολιτικές ανάπτυξης των χωρών, τα θέματα περιφερειακής ανάπτυξης, η αποκέντρωση των κεντρικών κυβερνήσεων, η ανάγκη αύξησης της πρόσβασης και της συμμετοχής, της ισότητας στην ανώτατη εκπαίδευση, αλλά και η ανάγκη αξιοποίησης των διαφορετικών χαρακτηριστικών των περιφερειών σε όφελος εθνικό ή περιφερειακό (Θεοδωρά 2003).

Κρίνεται αναγκαίο, λοιπόν, να διερευνηθούν οι επιπτώσεις που έχουν στην

εκπαίδευση και οι τοπικοί παράγοντες. Το πανεπιστήμιο προβάλλεται ως ο κύριος πόρος για το όφελος της ευρύτερης περιοχής του από όλους όσους ενδιαφέρονται για την ανάπτυξή της (τοπική αυτοδιοίκηση, βιομηχανία, εμπόριο κ.λπ.). Στο πλαίσιο αυτών των συνθηκών δημιουργούνται νέες αντιλήψεις που θεωρούν την ισχυροποίηση ενός πανεπιστημίου στο διεθνές περιβάλλον ως αποτέλεσμα της καταξίωσής του σε περιφερειακό επίπεδο και την ανάπτυξη των ευρύτερων περιοχών τους ως συνέπεια της αρμονικής σχέσης με την τοπική κοινωνία και οικονομία (Deem 2001).

2. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΙΔΡΥΣΗΣ ΚΑΙ ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΝ

Στο κεφάλαιο αυτό αναλύονται οι λόγοι και τα κριτήρια ίδρυσης των περιφερειακών πανεπιστημίων σε θεωρητικό επίπεδο καθώς και τα κριτήρια και οι τύποι χωροθέτησής τους.

2.1 ΛΟΓΟΙ ΙΔΡΥΣΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΝ

Η ίδρυση περιφερειακών Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης (ΑΕΙ) μπορεί να θεωρηθεί ως μέσο άσκησης περιφερειακής πολιτικής για τον περιορισμό του «περιφερειακού προβλήματος», με στόχο την επανιεράρχηση του οικιστικού δικτύου (διαφοροποίηση οικισμών σε μία γεωγραφική ενότητα σύμφωνα με τη θεωρία των «κεντρικών τόπων» ή των «πόλων ανάπτυξης»), την πρόκληση τοπικής ανάπτυξης και την μείωση των διαπεριφερειακών ανισοτήτων (Lane 1998).

Σύμφωνα με τη θεωρία των κεντρικών τόπων, οι οικισμοί μιας γεωγραφικής ενότητας διαφέρουν όχι μόνο από το πληθυσμιακό μέγεθός τους αλλά και από το είδος και το πλήθος των υπηρεσιών και αγαθών που προσφέρουν. Η ιεράρχηση αυτή στηρίζεται στην αρχή ότι οι υψηλότερης τάξης οικισμοί προσφέρουν όλα τα αγαθά και τις υπηρεσίες που προσφέρουν και οι χαμηλότερης τάξης και, επιπρόσθετα, έναν αριθμό άλλων αγαθών και υπηρεσιών που δεν προσφέρονται από τους χαμηλότερης τάξης. Οι οικισμοί που χαρακτηρίζονται ως κεντρικοί τόποι, θεωρούνται υψηλότερης τάξης. Άρα η απόσταση που πρέπει να διανύσει ένας καταναλωτής μεταβάλλεται ανάλογα με την τάξη του αγαθού που θέλει να αγοράσει. Η κατάταξη των κεντρικών λειτουργιών σε τάξεις στηρίζεται σε δύο βασικές έννοιες. Στην έννοια του κρίσιμου μεγέθους, δηλαδή του ελάχιστου πληθυσμού που απαιτείται για τη στήριξη μιας κεντρικής λειτουργίας και της χωρικής εμβέλειας, της περιοχής δηλαδή πέρα της οποίας οι καταναλωτές δεν είναι διατεθειμένοι να πάνε στον κεντρικό τόπο για τη αγορά του συγκεκριμένου αγαθού - υπηρεσίας. Βάση αυτής της λογικής, η χωροθέτηση ενός πανεπιστημιακού ιδρύματος μπορεί να θεωρηθεί ως έμμεση παρέμβαση του κράτους για την αλλαγή της ιεραρχίας των οικισμών μιας χώρας. Με τον τρόπο αυτό αυξάνονται οι πιθανότητες δημιουργίας οικονομιών κλίμακας (προσέλκυση κεφαλαίων και πληθυσμού) (Λαμπριανίδης 1993).

Μία άλλη πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης, η οποία θα μπορούσε να

χρησιμοποιήσει την ίδρυση ενός πανεπιστημίου, είναι η θεωρία των πόλων ανάπτυξης του Ρεττουχ. Η θεωρία αυτή στηρίχθηκε στην παραδοχή ότι η λειτουργία της καπιταλιστικής οικονομίας δημιουργεί πόλωση της ανάπτυξης, με την έννοια ότι η διαδικασία ανάπτυξης λειτουργεί επιλεκτικά αναπτύσσοντας ορισμένες περιφέρειες και αφήνοντας άλλες υπανάπτυκτες. Η συγκέντρωση σε κάποιες περιοχές δημιουργεί οικονομίες κλίμακας, που έλκουν το κεφάλαιο. Σύμφωνα με τον Ρεττουχ, η χωρική και βιομηχανική ανάπτυξη δεν εμφανίζονται παντού και ταυτόχρονα. Εμφανίζεται σε συγκεκριμένα σημεία ή πόλους ανάπτυξης, με διαφορετική ένταση, και στη συνέχεια διαχέεται στην ευρύτερη κλίμακα των πόλων μέσω καναλιών, προκαλώντας διαφοροποιημένα αποτελέσματα για το σύνολο της οικονομίας. Σύμφωνα με τη θεωρία, οι πόλοι οφείλουν την ανάπτυξή τους σε συγκεκριμένες οικονομικές δραστηριότητες, που αρχικά πήγαζαν κυρίως από τη βιομηχανική δραστηριότητα. Ο πόλος ανάπτυξης συντελεί στην ανάπτυξη της περιοχής του μέσα από τρεις διαδικασίες: α) μέσω της διαδικασίας της μίμησης, οι κινητήριες βιομηχανίες επιδρούν στην δημιουργία αναπτυξιακού κλίματος, β) μέσω των μηχανισμών της πολωτικής διαδικασίας, ο πόλος ανάπτυξης, με τη δημιουργία εξωτερικών οικονομιών από τις σχέσεις αλληλεξάρτησης των επιχειρήσεων, συντελεί στη συγκέντρωση άλλων επιχειρήσεων και γ) μέσω της διαδικασίας διάχυσης της ανάπτυξης, η δυναμική ανάπτυξη των κινητήριων βιομηχανιών επεκτείνεται ακτινωτά από τον πόλο και καλύπτει ολόκληρη την περιφέρεια. Θεωρείται πως παρόμοια αποτελέσματα μπορεί να επιφέρει και η ύπαρξη κάποιων δραστηριοτήτων κοινωνικής υποδομής, στις οποίες συγκαταλέγεται και το πανεπιστήμιο (Λαμπριανίδης 1993).

Η διεθνής εμπειρία έχει να επιδείξει αρκετά παραδείγματα όπου πολλές περιοχές στήριξαν την ανάπτυξή τους σε ένα πανεπιστήμιο ή σε κάποιο ερευνητικό κέντρο. Στις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες το πανεπιστήμιο αρχίζει σταδιακά να προβάλλεται ως ένα μέσο για την πρόκληση άμεσης οικονομικής μεγέθυνσης στην περιοχή χωροθέτησής του. Με το πέρασμα του χρόνου όμως και την αποτυχία των παραδοσιακών μέσων περιφερειακής ανάπτυξης, το πανεπιστήμιο αρχίζει (ενταγμένο στο πλαίσιο αναπτυξιακών πολιτικών) να αντιμετωπίζεται ως μοχλός ανάπτυξης, αφού με τη δράση του και τις σχέσεις συνεργασίας που αναπτύσσει με την τοπική και τη διεθνή κοινότητα, μπορεί να συμβάλλει στην πρόκληση πολλαπλασιαστικών φαινομένων, απογειώνοντας αναπτυξιακά την ευρύτερη περιοχή του. Το πρόβλημα είναι ότι, ο τρόπος με τον οποίο χρησιμοποιήθηκε το πανεπιστήμιο ως μοχλός

ανάπτυξης δεν οδήγησε σε πραγματική οικονομική ανάπτυξη, με αποτέλεσμα το πανεπιστήμιο να μη λειτουργεί ως καταλύτης, ικανός να προκαλέσει την ενεργοποίηση της οικονομικής δραστηριότητας σε τοπικό επίπεδο (Θεοδωρά, 1998).

Ένας άλλος λόγος για την ίδρυση ενός πανεπιστημίου αποτελεί η αύξηση της κοινωνικής δικαιοσύνης στο χώρο, η οποία σημαίνει συνεισφορά στο κοινωνικό καλό, κυρίως μέσα από την ικανοποίηση των αναγκών του πληθυσμού και την διεύρυνση της ενεργής συμμετοχής του στα κοινά. Πολύ συχνά παρατηρείται το φαινόμενο πολίτες χαμηλότερων κοινωνικών τάξεων και εισοδημάτων, να μην έχουν τα ίδια δικαιώματα και τις ίδιες δυνατότητες στην απόκτηση διαφόρων αγαθών, όταν πρόκειται ειδικά για κοινωνικά αγαθά (εκπαίδευση, υγεία, κ.λπ.) η επίλυση του ζητήματος αυτού αποκτά ιδιαίτερη αξία και σημασία. Το θέμα της κοινωνικής δικαιοσύνης στο χώρο συνδέεται με την κατανομή και απονομή δικαίου. Μία δίκαιη κατανομή στο χώρο συνίσταται πρώτον, στην ικανοποίηση των αναγκών του πληθυσμού. Η διαφορά ανάμεσα στις ανάγκες και στις πραγματικές κατανομές, αποτελεί μια πρώτη εκτίμηση του βαθμού κοινωνικής αδικίας μεταξύ των περιοχών. Δεύτερον, στη μεγαλύτερη δυνατή διεύρυνση της συμμετοχής στα κοινά, με την έννοια ότι η χωροθέτηση παραγωγικών δραστηριοτήτων και υπηρεσιών, σε μια περιοχή προκαλεί και ευρύτερες εξωτερικές επιδράσεις (Λαμπριανίδης 1993). Η σωστή χωροθέτηση των πανεπιστημίων άρα παίζει σημαντικό ρόλο, αφού μπορεί να συντελέσει στη μείωση της απόστασης και του κόστους μεταφοράς και διαβίωσης για ένα νέο και την οικογένειά του. Οπότε, η ύπαρξη περιφερειακών πανεπιστημίων παρέχει τη δυνατότητα σε περισσότερους μαθητές που δεν είχαν την οικονομική δυνατότητα να μετακινηθούν σε κάποια μεγάλη πόλη να συνεχίσουν στην ανώτατη - ανώτερη εκπαίδευση.

Η ίδρυση ενός πανεπιστημίου μπορεί να συγκαταλέγεται σε διαφορετικές πολιτικές με διαφορετικό προσανατολισμό κάθε φορά. Έτσι, αναφορικά με πολιτικές που σχετίζονται με κοινωνικά και πολιτικά κριτήρια μπορεί να θεωρηθεί ως μέσο για την αποσυμφόρηση των ήδη υπάρχοντων ιδρυμάτων αλλά και ως μέσο για την δημιουργία αντιλήψεων για τη ζωή και τις κοινωνικές ομάδες, τη διαμόρφωση πολιτικών ιδεολογιών και προγραμμάτων, τον εκδημοκρατισμό της ανώτατης εκπαίδευσης. Αντίστοιχα, σε πολιτικές που έχουν οικονομικό περιεχόμενο, μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως επένδυση, η οποία θα μπορούσε υπό τις κατάλληλες συνθήκες να υποκινήσει την τοπική ανάπτυξη ενισχύοντας την οικονομική θέση μιας περιοχής.

Επιπλέον, η ίδρυση ενός πανεπιστημίου θα μπορούσε να αποτελεί τμήμα

πολιτικών με πολιτισμικό χαρακτήρα, όπου το πανεπιστήμιο θα μπορούσε να βοηθήσει στην διατήρηση, προβολή, αξιοποίηση και της πολιτιστικής ταυτότητας, αλλά και στην αναβάθμιση και τον εμπλουτισμό της πολιτιστικής υποδομής της περιοχής όπου είναι χωροθετημένο. Συμπληρωματικά με τα παραπάνω, η ίδρυση ενός πανεπιστημίου θα μπορούσε να ενταχθεί και σε πολιτικές που σχετίζονται με τη χωρική ανάπτυξη (δημιουργία μιας νέας πόλης - πανεπιστημιούπολης) και με την αστική ανάπτυξη (αναβάθμιση κεντρικών περιοχών της πόλης, αύξηση του αποθέματος κοινόχρηστων χώρων, επαναπροσδιορισμός της χωρικής διάρθρωσης της πόλης κ.ά.) (Θεοδωρά 2003).

2.2 ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΝ

Οι πολιτικές ίδρυσης πανεπιστημίου είναι αναγκαίο να συμπληρώνονται από τις κατάλληλες πολιτικές χωροθέτησης αυτών, για να μπορούν να θεωρηθούν ως ολοκληρωμένες και να έχουν τα επιθυμητά αποτελέσματα. Ο καθορισμός των κριτηρίων για τη χωροθέτηση των πανεπιστημίων συνήθως ακολουθεί τις επικρατούσες οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες, καθώς και τους στόχους των εκπαιδευτικών πολιτικών, και δεν επηρεάζουν μόνο την επιλογή της θέσης αυτού σε επίπεδο χώρας (κέντρο - περιφέρεια), ή σε σχέση με τον πολεοδομικό ιστό της πόλης που πρόκειται να λειτουργήσει (εντός του ιστού - εκτός αυτού - διάχυτο σε αυτόν - συγκεντρωμένο), αλλά και τον τρόπο πολεοδομικής οργάνωσης των εγκαταστάσεών του, και το είδος της αρχιτεκτονικής δομής και της μορφής των επιμέρους κτιρίων (Θεοδωρά 2003).

Σε επίπεδο χώρας, η χωροθέτηση των πανεπιστημίων πραγματοποιείται σε δύο βασικές χωρικές ενότητες: α) σε κεντρικές - αστικές περιοχές με εθνική ή διεθνή εμβέλεια (κυρίως μητροπολιτικές περιοχές ή πόλεις μεγάλου μεγέθους, και β) σε περιφερειακές αστικές περιοχές με τοπική ή περιφερειακή εμβέλεια (πόλεις μεσαίου ή μικρότερου μεγέθους). Τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται στις παραπάνω περιπτώσεις εστιάζονται κυρίως στο μέγεθος και στο επίπεδο ανάπτυξης της πόλης, έτσι διακρίνονται τρεις τύποι πανεπιστημίων, για την α) περίπτωση, το αστικό και το μητροπολιτικό πανεπιστήμιο και για τη β) το περιφερειακό πανεπιστήμιο. Το μητροπολιτικό πανεπιστήμιο αποτελεί μετεξέλιξη του αστικού, όταν η πόλη έχει αποκτήσει μορφή μητροπολιτικής περιφέρειας, ενώ το περιφερειακό αποτελεί ειδική κατηγορία του αστικού που αναπτύσσεται σε περιφερειακό επίπεδο της χώρας

(Θεοδωρά 2003).

Η έννοια του αστικού πανεπιστημίου ταυτίζεται χρονικά με την εμφάνιση της ιδέας του πανεπιστημίου. Παράλληλα, τα πρώτα πανεπιστήμια παρατηρείται να χωροθετούνται σε μεγάλες πόλεις για την εποχή τους, τις οποίες έχουν και ως ουσιαστικό σημείο αναφοράς (αντλούν την πελατεία τους και τις υπηρεσίες που χρειάζονται για να λειτουργήσουν και σε αυτές διοχετεύουν προϊόντα τους όπως η παραγόμενη γνώση, οι επιστήμονες). Στην Ευρώπη κατά τη διάρκεια του 19ου αιώνα όλες οι χώρες αρχικά, προχωρούν στην ίδρυση ενός εθνικού πανεπιστημίου στην πρωτεύουσά τους. Στη συνέχεια ακολουθούν οι μικρότερες πόλεις που το διεκδικούν με στόχο τη φήμη και την ανάπτυξη (Θεοδωρά 2003).

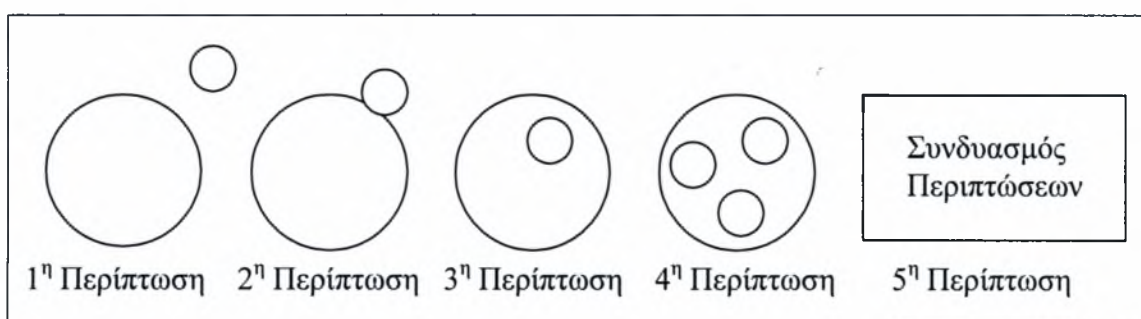
Σε αντίθεση με την Ευρώπη, η Αμερική ιδρύει τα πρώτα της πανεπιστήμια σε μικρότερες σχετικά πόλεις. Αρχική και μόνη προϋπόθεση για το χαρακτηρισμό ενός πανεπιστημίου ως αστικού, αποτέλεσε για αρκετές δεκαετίες, η θέση του στο εσωτερικό μιας πόλης. Αργότερα όμως γίνεται κατανοητό, ειδικά μετά τα πολιτικο-κοινωνικά γεγονότα της δεκαετίας του '60, όπου συνειδητοποιείται η απομόνωση του πανεπιστημίου από τη λοιπή κοινωνία, ακόμα και στις περιπτώσεις που βρισκόταν εντός αυτής, πως για να θεωρηθεί ένα πανεπιστήμιο ως αστικό δεν αρκεί μόνο να είναι μέσα στην πόλη, αλλά και να ζει με αυτή (Θεοδωρά 2003).

Η διαφοροποίηση μεταξύ των δύο βασικών επιπέδων χωροθέτησης των πανεπιστημίων σε επίπεδο χώρας θεωρείται σημαντική αφού περιλαμβάνουν πόλεις που ποικίλουν, όχι μόνο ως προς το μέγεθός τους, αλλά και όσον αφορά στην κοινωνικό - οικονομική αλλά και την κοινωνιολογική τους δομή. Η χωρική σχέση μεταξύ πανεπιστημίου και πόλης καθορίζεται αποκλειστικά από το είδος της πόλης και τον τύπο του πανεπιστημίου, γιατί διαφορετική υπόσταση παίρνει για ένα πανεπιστήμιο που βρίσκεται σε ένα πλούσιο αστικό περιβάλλον (μητροπολιτικές περιοχές ή μικρότερες σε μέγεθος πόλεις με πλούσιο όμως πολιτισμικό περιβάλλον ή άριστο απόθεμα σε υποδομές) και άλλη όταν βρίσκεται σε ένα φτωχό (περιοχές - περιφέρειες σε παρακμή, που έχουν περάσει πρόσφατη οικονομική κρίση).

Ανεξάρτητα από το επίπεδο ανάπτυξης της πόλης και τη θέση που κατέχει στο οικιστικό δίκτυο της χώρας διακρίνονται πέντε τύποι χωροθέτησης του πανεπιστημίου ως προς αυτή. Ο πρώτος είναι σχετικός με πανεπιστήμια που μαζί με την περιοχή κατοικίας των μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας είναι χωροθετημένα εκτός αυτής σε απόσταση και αναπτύσσονται ανεξάρτητα από αυτή, ο δεύτερος με ιδρύματα που χωροθετούνται στην περίμετρο αυτής, ο τρίτος με αυτά που

λειτουργούν εντός του αστικού ιστού με τη μορφή αυτόνομου σχηματισμού στο κέντρο ή σε τμήμα της πόλης, ο τέταρτος τύπος περιλαμβάνει πανεπιστήμια εντός πόλης με διάσπαρτη χωροθέτηση των εγκαταστάσεών τους που έχει τη μορφή ή ανεξάρτητων μονάδων ή πλέγματος σε συγκεκριμένη περιοχή της πόλης και τέλος ο πέμπτος αφορά σε πανεπιστήμια που επιλέγουν για τη χωροθέτηση τους συνδυασμό μεταξύ των παραπάνω περιπτώσεων (Θεοδωρά 2003). Στο παρακάτω διάγραμμα απεικονίζονται οι πέντε διαφορετικοί τύποι χωροθέτησης των πανεπιστημίων.

Διάγραμμα 1: Τύποι Χωροθέτησης Πανεπιστημίων

Πηγή: Θεοδωρά 1998

Ο βασικότερος λόγος για τη χωροθέτηση πανεπιστημίων εκτός των ορίων των πόλεων με τη μορφή πανεπιστημιούπολεων υπήρξε είτε η έλλειψη σε ελεύθερα οικοπέδα, τα οποία θα δέχονταν τις απαραίτητες υποδομές αυτών (τμήματα, βιβλιοθήκες, λέσχες, εστίες), είτε η εξασφάλιση φθηνότερης γης εκτός των ορίων της πόλης σε σχέση με το εσωτερικό της. Με τη μέθοδο αυτή το πανεπιστήμιο απομονώνεται σε σχέση με την τοπική κοινωνία στην οποία πρέπει να απευθύνεται και έτσι μειώνεται η πιθανότητα ανάπτυξης σχέσεων αλληλεπίδρασης μεταξύ πανεπιστημίου και πόλης, γεγονός που θα αποτελέσει την αιτία αμφισβήτησης του μοντέλου αυτού, το οποίο υιοθετήθηκε από τις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες κατά τη δεκαετία του '60. Στις Η.Π.Α. τον ίδιο καιρό εμφανίζονται αστικές πανεπιστημιούπολεις, οι οποίες χωροθετούνται στο κέντρο κυρίως των πόλεων, το οποίο έχει παρακμάσει μετά την μετακίνηση των κατοίκων προς τα προάστια για καλύτερη ποιότητα ζωής, γεγονός που επιφέρει ένα μεγάλο ανεκμετάλλευτο κτιριακό απόθεμα στο κέντρο των πόλεων. Από την άλλη τα πανεπιστήμια έχοντας συνειδητοποιήσει τη σημασία των πόλεων ως βασικών πηγών τροφοδότησής τους και χώρων απορρόφησης των προϊόντων τους, έρχονται να εκμεταλλευτούν τη δυνατότητα αυτή που τους δίνεται (Θεοδωρά 2003).

Για να ξεπεραστούν τα αυξανόμενα προβλήματα, ειδικά σε αναγκαίους χώρους, τα περισσότερα πανεπιστήμια καλούνται να προγραμματίσουν τυχόν μελλοντικές τους επεκτάσεις, γεγονός που οδηγεί στο μοντέλο της διάσπαρτης ανάπτυξής τους. Επιπλέον λόγοι, όπως η ανεπάρκεια σε αναγκαίους χώρους, αλλά και η κλίμακα του πανεπιστημίου δεν επιτρέπουν εξ ολοκλήρου την χωροθέτησή του εντός του πολεοδομικού ιστού, με συνέπεια να σχεδιάζεται ένα τμήμα αυτού εντός της πόλης και το υπόλοιπο εκτός αυτής. Στόχος του συνδυαστικού αυτού μοντέλου είναι η ταυτόχρονη ανάπτυξη των πανεπιστημιακών εγκαταστάσεων κοντά ή στο κέντρο της πόλης και στα όρια αυτής, γιατί παρέχει το πλεονέκτημα της επικοινωνίας με την τοπική κοινότητα και ταυτόχρονα επιτρέπει την επέκταση του πανεπιστημίου, ενώ μπορεί να αποτελέσει και πόλο για περαιτέρω επέκταση της πόλης (Θεοδωρά 2003).

Σύμφωνα με την υπάρχουσα εμπειρία αποδεικνύεται πως η θέση ενός πανεπιστημίου δεν μπορεί να αποτελέσει αναγκαία και ικανή συνθήκη για την εξασφάλιση της ενσωμάτωσής του στην πόλη, ή την αξιοποίησή του ως παράγοντα ανάπτυξης. Είναι αλήθεια βέβαια πως η τοποθεσία του σε ένα αστικό ή σε ένα προαστιακό περιβάλλον, γενικότερα σε μια ζωντανή κοινωνικό - οικονομική δομή, του δίνει το προνόμιο σε σχέση με κάποιο που βρίσκεται σε αγροτική περιοχή, να κάνει ευκολότερα ανταλλαγές με το περιβάλλον του, να λειτουργεί ορθότερα. Σύμφωνα με το Φατούρο (1975) όταν το πανεπιστήμιο βρίσκεται μέσα στην πόλη τότε και η πόλη δίνει πληροφορίες στο πανεπιστήμιο και το πανεπιστήμιο στην πόλη, πραγματοποιείται μία συνεχής διαντίδραση. Το πανεπιστήμιο δεν εκπαιδεύει μόνο τους φοιτητές του αλλά και τους κατοίκους της πόλεως, τους πολίτες. Στην περίπτωση που το πανεπιστήμιο βρίσκεται στην περιφέρεια της πόλης, αρχίζει να αποκόπτεται από τους πολίτες ενώ όταν βρίσκεται έξω από την πόλη η τομή είναι πλήρης. Τόσο οι κάτοικοι της πόλης όσο και οι φοιτητές απομονώνονται.

Επιπροσθέτως, σημαντικό ρόλο παίζει και ο τρόπος που οργανώνεται πολεοδομικά ένα πανεπιστημιακό συγκρότημα, ο τρόπος δηλαδή χωροθέτησης των κτιρίων και των λειτουργιών τους μέσα στην πόλη. Ο τρόπος εισόδου και κίνησης (που αναπτύσσεται) και η οργάνωση των υπαίθριων και κοινόχρηστων χώρων μπορεί να αποτελέσει καθοριστικό παράγοντα στην ενσωμάτωσή του στον ιστό της πόλης. Ο τύπος της πολεοδομικής οργάνωσης που επιλέγεται κάθε φορά, αντικατοπτρίζει το ρόλο που καλείται να ασκήσει στην κοινωνία το πανεπιστήμιο, και την συμβολή του στην ανάπτυξη. Υπάρχουν περιπτώσεις πανεπιστημίων που παρά την κεντρική τους θέση στον ιστό, δεν κατάφεραν ποτέ να ανοιχτούν στην κοινωνία και να συνδεθούν

με τις υπόλοιπες αστικές λειτουργίες (Καραμπούκαλου 2005).

Εξίσου σημαντική πιστεύεται πως είναι και η αρχιτεκτονική των πανεπιστημιακών κτιρίων, αφού εκφράζει τις τάσεις και τα ρεύματα της εποχής, τα οποία έχουν κοινωνικές βάσεις και δείχνουν την εξέλιξη της κοινωνίας, αλλά και της ίδιας της εκπαίδευσης. Αποτελεί δηλαδή έκφραση κοινωνικών, καλλιτεχνικών και πολιτικών αξιών μιας δεδομένης περιόδου, επηρεάζοντας ταυτόχρονα εκτός από την αρχιτεκτονική του ευρύτερου περιβάλλοντος του πανεπιστημίου και τον τρόπο ζωής του ίδιου του πληθυσμού (Campos Calvo – Sotelo 2001).

Όπως είναι φανερό, ο συμβολικός ρόλος που αναπτύσσεται από την τοποθεσία, την πολεοδομική οργάνωση και το αρχιτεκτονικό στυλ του πανεπιστημίου, συνιστώσες που προσδιορίζουν άμεσα τη σχέση μεταξύ αυτού και της πόλης, αποκτά μεγάλη σημασία. Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας, που όμως δεν μπορεί να καθοριστεί από τις συνιστώσες αυτές, είναι ο κοινωνικός ρόλος του πανεπιστημίου. Πόσο, δηλαδή, ένα πανεπιστήμιο είναι ανοικτό ή κλειστό στην κοινωνία, το αν το πρόγραμμά του, η έρευνά του, οι επιστήμονες που δημιουργεί έχουν κοινωνικό προσανατολισμό, εξυπηρετούν τις ανάγκες της κοινωνικής εξέλιξης και αλλαγής, ή αντίθετα ο προσανατολισμός του εστιάζεται μόνο στην δημιουργία ειδικών επιστημόνων πάνω στην οικονομία και την παραγωγή της χώρας, αδιαφορώντας για το κοινωνικό σύνολο.

Ο Φατούρος σε εισήγησή του σε Διεθνές Επιστημονικό Συμπόσιο με τίτλο «Ο ρόλος του πανεπιστημίου στο μετασχηματισμό των περιφερειακών πόλεων», που πραγματοποιήθηκε στο Βόλο (1986), αναφέρει πως το πανεπιστήμιο «είναι ένα σύνολο διαδικασιών που προσανατολίζεται στην κριτική της ανανέωσης της γνώσης, στην εδραίωση επιστημολογικών εργαλείων και τρόπου σκέψης, στη συσχέτιση κάθε αντικειμένου με τον κοινωνικό του περίγυρο και με τις επιπτώσεις του στο φυσικό και στον κοινωνικό χώρο». Με τις εξελίξεις στους τομείς της επικοινωνίας, των μεταφορών και της τεχνολογίας, οι αποστάσεις έχουν μειωθεί με αποτέλεσμα η θέση του πανεπιστημίου να αποκτά δευτερεύουσα σημασία για τον προσδιορισμό της σχέσης πανεπιστημίου - πόλης. Παράλληλα, μεγάλο ρόλο αρχίζει να παίζει το κατά πόσο το ίδιο το πανεπιστήμιο δημιουργεί δίκτυα επικοινωνίας με την ευρύτερή του περιοχή, ενώ η κοινωνία από τη μεριά της ασκεί πίεση στο πανεπιστήμιο διεκδικώντας τα προϊόντα του να εξυπηρετούν τις ανάγκες της. Τέλος, η πολιτεία οφείλει να συνειδητοποιήσει πως οι πολιτικές ίδρυσης και χωροθέτησης ιδρυμάτων

αποτελούν καθαρά πολιτικό ζήτημα και είναι αναγκαίο να εντάσσονται ολοκληρωμένα στα πλαίσια της εκπαιδευτικής και αναπτυξιακής της πολιτικής.

Όπως αναφέρεται από τους Πετράκο και Ψυχάρη (2004), η ίδρυση πανεπιστημίων ως μέσο περιφερειακής ανάπτυξης είναι δυνατό να έχει θετικές επιπτώσεις τόσο σε τοπικό όσο και σε εθνικό επίπεδο μόνο στην περίπτωση που το νέο πανεπιστήμιο μπορεί να προσελκύσει υψηλής ποιότητας επιστημονικό δυναμικό. Αυτό υποκρύπτει το ενδεχόμενο να μην είναι όλες οι περιφέρειες κατάλληλες για την επιτυχή λειτουργία ΑΕΙ, εάν κάποια από τα χαρακτηριστικά τους (π.χ. μέγεθος, θέση, κλίμα, ποιότητα περιβάλλοντος κ.λπ.) δεν συμβάλουν στην προσέλκυση επιστημονικού δυναμικού. Σε ορισμένες περιπτώσεις δεν συμβάλλουν ούτε στην προσέλκυση φοιτητών. Μια αποτελεσματική πολιτική δημιουργίας επιστημονικών ιδρυμάτων στην περιφέρεια, με στόχο την περιφερειακή ανάπτυξη, θα πρέπει να εξετάζει όλα τα ενδεχόμενα και να επιλέγει κατανομές οι οποίες να είναι βιώσιμες. Αναφέρουν δε, πως υπάρχουν παραδείγματα πανεπιστημίων που λειτουργούν με καθηγητές οι οποίοι δεν είναι εγκατεστημένοι στην περιφέρεια, αλλά πηγαινοέρχονται υπό τα μεγάλα αστικά κέντρα, ή ακόμα και που λειτουργούν με πολύ λιγότερους φοιτητές από τους εγγεγραμμένους, καθώς μεγάλο ποσοστό αυτών δεν επιθυμεί να διαμείνει στην πόλη που βρίσκεται το ίδρυμα. Επιπλέον αναφέρουν ότι αποτελεί, χωρίς αμφιβολία, λάθος πολιτική, από την άποψη της περιφερειακής ανάπτυξης, η διασπορά τμημάτων ενός Πανεπιστημίου σε κάθε πόλη μιας περιφέρειας. Πέρα από το γεγονός ότι η ανάπτυξη της περιοχής δεν είναι σίγουρη, τα τμήματα αυτά δεν είναι σε θέση συνήθως να εκπληρώσουν πλήρως την εκπαιδευτική τους αποστολή, καθώς στερούνται των ωφελειών κλίμακας και συνέργιας που εξασφαλίζει η συνύπαρξή τους με τα άλλα τμήματα του Πανεπιστημίου.

3. ΙΔΡΥΣΗ ΚΑΙ ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται μία ιστορική αναφορά όσον αφορά την ίδρυση των πανεπιστημίων στην Ελλάδα και στη συνέχεια δίνεται έμφαση στην πολιτική και το σχεδιασμό που ακολουθείται στις μέρες μας. Ακόμα, γίνεται μία συνοπτική περιγραφή όλων των περιφερειακών πανεπιστημίων της χώρας και αναφέρονται τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν καθώς και κάποιες προϋποθέσεις για την ομαλή λειτουργία τους.

3.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Στην Ελλάδα, η πολιτική ίδρυσης περιφερειακών πανεπιστημίων, ξεκίνησε στη δεκαετία του 1960 και συνεχίστηκε αδιάλειπτα έκτοτε. Μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '60 τα μόνα πανεπιστήμια στην Ελλάδα ήταν στην Αθήνα (ιδρύθηκε το 1986) και στη Θεσσαλονίκη (ιδρύθηκε το 1925). Η πολιτική για την επέκταση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης εμφανίστηκε αρχικά στη δεκαετία του '60 όταν ιδρύθηκαν τα πρώτα πανεπιστήμια στις περιφερειακές πόλεις. Το γεγονός αυτό υπήρξε απόρροια και, στη συνέχεια, τροφοδότης όλων των τοπικιστικών πιέσεων που εκδηλώνονται για διεκδίκηση πανεπιστημιακών τμημάτων από όλες σχεδόν τις πόλεις, σε κάθε μια από αυτές τις περιφέρειες (Λαμπριανίδης 2004).

Στην Α' φάση της αποκέντρωσης, δεκαετία του '60, ιδρύθηκαν το Πανεπιστήμιο Πατρών με έδρα την Πάτρα (1964) και το Πανεπιστήμιο των Ιωαννίνων με έδρα τα Ιωάννινα. Από τη δεκαετία του '70, η πολιτική ίδρυσης περιφερειακών πανεπιστημίων παίρνει σημαντικές διαστάσεις. Πλέον η ονομασία των πανεπιστημίων δεν προέρχεται από την πόλη εγκατάστασής τους αλλά από το όνομα της περιφέρειας που ανήκουν. Στη νέα φάση της αποκέντρωσης η επικρατούσα σκέψη ήταν η διασπορά της ακαδημαϊκής λειτουργίας σε διάφορες πόλεις και κωμοπόλεις των περιφερειών. Κατά τη διάρκεια εκείνης της περιόδου ιδρύθηκαν το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (1973), το Πανεπιστήμιο Κρήτης (1973) και το Πολυτεχνείο Κρήτης (1977) με έδρα τα Χανιά, το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (1983) με έδρα το Βόλο, το Πανεπιστήμιο Αιγαίου (1983) και το Ιόνιο Πανεπιστήμιο (1983) με έδρα την Κέρκυρα. Η αποκέντρωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι ακόμα υπό εξέλιξη. Πολλά από τα υπάρχοντα περιφερειακά πανεπιστήμια δημιούργησαν

νέα τμήματα, και ήδη λειτουργούν τρία νέα περιφερειακά πανεπιστήμια, το Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας (2003) με έδρα τη Λαμία, το Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας (2003) με έδρα την Κοζάνη και το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου (2004) με έδρα την Τρίπολη.

Η αρχή της διασποράς σχολών ή τμημάτων σχολών έγινε στα Πανεπιστήμια Κρήτης και Θράκης. Οι πρωτεύουσες του νησιού διεκδικούσαν την έδρα του Πανεπιστημίου Κρήτης και τελικά για καθαρά πολιτικούς και τοπικιστικούς λόγους το Πανεπιστήμιο διχοτομήθηκε. Τελικά, το Πανεπιστημίου Κρήτης τριχοτομήθηκε με την ίδρυση και του Πολυτεχνείου Κρήτης, δεδομένου ότι υπήρχε πρόταση δημιουργίας Πολυτεχνικής σχολής στο Πανεπιστήμιο Κρήτης. Ανάλογη με τη διασπορά των σχολών του Πανεπιστημίου Κρήτης ήταν και η διασπορά των σχολών του Πανεπιστημίου Θράκης, η οποία έγινε σε διάφορες φάσεις.

Μετά τη διασπορά των Σχολών των Πανεπιστημίων Κρήτης και Θράκης ακολούθησε η διασπορά των τμημάτων του Πανεπιστημίου Αιγαίου (στην περίπτωση αυτή όχι μόνο σε διαφορετικές πόλεις αλλά σε διαφορετικά νησιά) και του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, ενώ τμήματα των παλαιών και νέων Πανεπιστημίων ιδρύθηκαν και σε άλλες πόλεις.

Έως το 1980 τα ΑΕΙ της περιοχής των Αθηνών συγκεντρώνουν το 60% του συνολικού αριθμού των φοιτητών. Το ποσοστό αυτό για την εποχή αποτελεί το διπλάσιο του ποσοστού συμμετοχής της πρωτεύουσας στο συνολικό πληθυσμό της χώρας. Το 37% των φοιτητών έχει συγκεντρωθεί στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας, ενώ ορισμένες από τις αυτοτελείς σχολές που υπήρχαν συγκέντρωναν διπλάσιο φοιτητικό πληθυσμό από τα νέα πανεπιστήμια. Τα Πανεπιστήμια Πάτρας, Θράκης και Κρήτης εξυπηρετούν μόλις το 8,6% του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και η ανάπτυξή τους δεν είναι σημαντική (Κίντης 1980). Παρά την ίδρυση επιπλέον πανεπιστημίων κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '90, το 52% των φοιτητών είναι συγκεντρωμένο στην Αθήνα, ενώ το 30,5% στη Θεσσαλονίκη.

Στην χώρα μας, όπως συνέβη και διεθνώς στη δεκαετία των '70, οι πολιτικές περιφερειακής ανάπτυξης φαίνεται πως έπαψαν να εκτελούνται βάση συγκεκριμένου σχεδιασμού και προγραμματισμού, δίνοντας κίνητρα, τα οποία δεν ανταποκρίνονταν στις τοπικές ιδιαιτερότητες. Παρά την αναμφισβήτητη μεγέθυνση ορισμένων οικονομικών δεικτών κατά τις τελευταίες δεκαετίες, η ανάπτυξη των περιφερειών ούτε ομοιόμορφη ήταν, ούτε οδήγησε στη μείωση των ανισοτήτων. Οι επιμέρους προσπάθειες παρέμειναν ξεκομμένες και δεν ενσωματώθηκαν στις τοπικές

οικονομίες, ούτε ενεργοποίησαν τις τοπικές δυνατότητες. Η ίδρυση λοιπόν των περιφερειακών πανεπιστημίων δεν έγινε στα πλαίσια πολιτικών τοπικής ανάπτυξης, επανειράρχησης του οικιστικού δικτύου, ούτε τέλος στα πλαίσια πολιτικών πόλων ανάπτυξης (Λαμπριανίδης 1993).

Στην Ελλάδα δεν υπάρχει προγραμματισμός της αναπτυξιακής διαδικασίας και δεν υπήρξε ούτε η στροφή προς την τοπική ανάπτυξη που εμφανίστηκε διεθνώς. Έτσι, η χωροθέτηση των πανεπιστημίων δε μπορεί να θεωρηθεί ως αποτέλεσμα προγραμμάτων τοπικής ανάπτυξης, γιατί δεν υπήρξε τέτοια πολιτική (Λαμπριανίδης 1993).

Ακόμα, η χωροθέτηση των περιφερειακών πανεπιστημίων στην Ελλάδα δεν έγινε στα πλαίσια κάποιας στρατηγικής για την επανειράρχηση του δικτύου των οικισμών, γιατί δεν υπήρξε ποτέ μια τέτοια συγκροτημένη στρατηγική. Σύμφωνα με το πρόγραμμα επανειράρχησης του οικιστικού δικτύου, όπως προτάθηκε από το ΥΠΕΧΩΔΕ το 1985, κάθε οικισμός ορίστηκε ως κέντρο κάποιου επιπέδου ανάλογα με το είδος και τον αριθμό των λειτουργιών και των εξυπηρετήσεων που διαθέτει. Προτάθηκε μια ομαδοποίηση των οικιστικών κέντρων που περιλαμβάνει 5 επίπεδα. Κατά την ομαδοποίηση που προτάθηκε για την ιεράρχηση των οικισμών και αντίστοιχα των επιπέδων εκπαίδευσης που δύνανται να χωρομετρηθούν σε αυτούς, προβλεπόταν η ίδρυση ΑΕΙ σε οικισμό πρώτου επιπέδου (περιφερειακό κέντρο), μέσου εξυπηρετούμενου πληθυσμού 450.000 κατοίκων, στην ουσία δηλαδή προβλεπόταν ΑΕΙ μόνο στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη.

Τέλος, η χωροθέτηση των περιφερειακών πανεπιστημίων δεν έγινε ούτε στα πλαίσια της στρατηγικής των πόλων ανάπτυξης. Οι πόλεις όπου ιδρύθηκαν τα περιφερειακά πανεπιστήμια δεν ταυτίζονταν με τους πόλους ανάπτυξης. Συγκεκριμένα, τα Κέντρα Εντατικών Προγραμμάτων Ανάπτυξης που προβλέπονταν το 1979 ήταν Λάρισα - Βόλος, Πάτρα - Αίγιο, Ηράκλειο, Καβάλα, Ιωάννινα, Κοζάνη - Πτολεμαΐδα, ενώ οι πόλοι ανάπτυξης που προέβλεπε το 15ετές πρόγραμμα 1973-1987 ήταν η Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Ιωάννινα - Πρέβεζα, Βόλος - Λάρισα, Καβάλα - Αλεξανδρούπολη και Ηράκλειο - Χανιά. Επίσης, η στρατηγική των πόλων ανάπτυξης παρόλο που αποτελούσε διακηρυγμένη πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης για παρά πολλά χρόνια - από τη δεκαετία του 1960 μέχρι τις ημέρες μας σχεδόν - ποτέ δεν υλοποιήθηκε με συγκεκριμένα μέτρα (Λαμπριανίδης 1993).

Η ίδρυση των περιφερειακών πανεπιστημίων έγινε απρογραμματίστα καθώς δεν υπάρχουν μελέτες σκοπιμότητας για την ίδρυσή τους από την πλευρά της πολιτείας

και όπου υπήρξαν (Πανεπιστήμια Θεσσαλονίκης και Πατρών) δεν ακολουθήθηκαν. Η ίδρυσή τους δεν έγινε ποτέ σε ορθολογική βάση (π.χ. μετά από υπολογισμό των αναγκών για επιστήμονες διαφορετικών κλάδων και την εισαγωγή ανάλογων φοιτητών κατά ειδίκευση).

Στην Ελλάδα, έπαιξαν πολύ σημαντικό ρόλο οι πιέσεις που δέχτηκε κάθε φορά η πολιτική ηγεσία από τις τοπικές κοινωνίες, οι οποίες θεωρούσαν το πανεπιστήμιο ως εφιαλτήριο για την αύξηση της ενεργού ζήτησης στην περιοχή τους, την συγκράτηση του πληθυσμού της, πολλές φορές ακόμα για την αύξηση του κοινωνικού της γοήτρου. Τις περισσότερες φορές μάλιστα είναι απροκάλυπτοι ως προς τον τρόπο με τον οποίο θέλουν να χρησιμοποιήσουν το πανεπιστήμιο για την ανάπτυξη της περιοχής τους (συμπλήρωμα της τουριστικής δραστηριότητας κ.λπ.). Σχεδόν κάθε πόλη - ανεξάρτητα από το πόσο μικρή είναι - προσπαθεί επίμονα να πείσει την εκάστοτε κυβέρνηση να εγκαταστήσει κάποια πανεπιστημιακή μονάδα στην περιοχή της. Δε θα ήταν υπερβολικό να ισχυριστεί κανείς ότι η πολιτική ίδρυσης περιφερειακών πανεπιστημίων υπήρξε κυρίως απόρροια πολιτικών σκοπιμοτήτων της εκάστοτε κυβέρνησης για την εξασφάλιση άμεσων εκλογικών ωφελειών.

Το αίτημα για ίδρυση περιφερειακού πανεπιστημίου συγκεντρώνει τη μέγιστη δυνατή συναίνεση της τοπικής κοινωνίας (πολιτικά κόμματα, επαγγελματικές οργανώσεις, τοπική αυτοδιοίκηση πνευματικές προσωπικότητες από την περιοχή κ.λπ.) και αναπόφευκτα φέρνει σε αντίθεση την περιοχή αυτή (περιφέρεια, νομό, πόλη κ.λπ.) με άλλες που επίσης διεκδικούν. Ο ανταγωνισμός των περιοχών για την προσέλκυση του πανεπιστημίου και της έδρας του είναι ιδιαίτερα οξύς και παίρνει διάφορες μορφές, είτε της πίεσης προς την κυβέρνηση (διαδηλώσεις, κλείσιμο δρόμων, μαγαζιών κλπ), είτε της προσφοράς κινήτρων προς το πανεπιστήμιο (οικοπέδων, κτιρίων κλπ), είτε τέλος, της επίκλησης της ιστορίας τους (π.χ. τα Τρίκαλα διεκδίκησαν ΤΕΦΑΑ γιατί από εκεί κατάγονται αθλητές όπως η Σακοράφα και ο Παπανικολάου, η Καρδίτσα γιατί από εκεί κατάγεται ο Πλαστήρας, τώρα το Βελεστίνο γιατί από εκεί κατάγεται ο Ρήγας Φεραίος, ενώ η Σάμος διεκδίκησε Μαθηματικό Τμήμα γιατί από εκεί κατάγεται ο Πυθαγόρας, η Κως την Ιατρική γιατί από εκεί ο Ιπποκράτης κλπ.). Όμως το πανεπιστήμιο δεν μπορεί να ζήσει με την ιστορία της περιοχής αλλά με τις υπάρχουσες επιστημονικές και κοινωνικο-οικονομικές δυνάμεις της περιοχής καθώς και αυτές που μπορεί να προσελκύσει (Καλπαζίδου - Σμιτ 2000).

3.2 ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗ – ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗ ΤΩΝ ΑΕΙ

Το 1983 το Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών εκπόνησε μελέτη για την χωροθέτηση - αποκέντρωση των ΑΕΙ (1985), θέτοντας ως έτος στόχο το 1991, στα πλαίσια της κατάρτισης του Πενταετούς Αναπτυξιακού Προγράμματος 1983 - 1987. Σύμφωνα με τη μελέτη προβλέφθηκε ο φοιτητικός πληθυσμός (βάση στοιχείων που υπήρχαν) για το 1991 και στη συνέχεια ο πληθυσμός αυτός κατανεμήθηκε (ανάλογα με το επιθυμητό μέγεθος σχολής) στους οχτώ βασικούς επιστημονικούς κλάδους της εποχής. Οι κλάδοι ήταν ο φιλοσοφικός, ο φυσικομαθηματικός, ο νομικός, ο ιατρικός, ο πολυτεχνικός, ο γεωπονοδασολογικός, ο οικονομικός και ο πολιτικός. Ο αριθμός των απαιτούμενων σχολών που προέκυψε ήταν 72-75, οι οποίες, με την προϋπόθεση ότι το μέγεθος ενός ΑΕΙ κυμαίνεται από 2.000 έως 6.000 φοιτητές, δημιουργούν 18-25 ιδρύματα. Το κάθε ίδρυμα προβλεπόταν να έχει 3 – 4 Σχολές. Ως γεωγραφικό επίπεδο κατανομής με βάση τα στοιχεία που υπήρχαν ορίστηκε ο νομός (είχαν βέβαια υπόψη τους την πρωτεύουσα του νομού).

Τα κριτήρια για τη χωροθέτηση των ιδρυμάτων αυτών είχαν ως επίκεντρο - στόχο την περιφερειακή ανάπτυξη και κάλυπταν τα εξής τρία επίπεδα :

1. Το επίπεδο του ίδιου του ΑΕΙ, του οποίου αποφασίζεται και η θέση (κριτήρια λειτουργικά).
2. Το επίπεδο του συνόλου των ΑΕΙ και του δικτύου που δημιουργούν, για να καλύψουν τις εκπαιδευτικές ανάγκες της χώρας.
3. Το επίπεδο εθνικής αναπτυξιακής πολιτικής και πολιτικής περιφερειακής ανάπτυξης, όπου η χωροθέτηση ΑΕΙ είναι βασικός μοχλός επιθυμητής ανάπτυξης στη δεδομένη πολιτική.

Το επίπεδο του ΑΕΙ ορίζεται ανάλογα με το επιστημονικό αντικείμενο του πανεπιστημίου και τις δραστηριότητες που θα αναπτύξει κατά τη λειτουργία του (διδασκαλία - έρευνα) σε σχέση με το κοινωνικό, παραγωγικό υπόβαθρο της πόλης που εγκαθίσταται. Ως κριτήρια για το επίπεδο του συνόλου των ΑΕΙ και του δικτύου που δημιουργούν επιλέχθηκαν η προέλευση του φοιτητικού πληθυσμού (ώστε να αποφευχθούν οι μεγάλες μετακινήσεις πληθυσμού σε συγκεκριμένα αστικά κέντρα),

η προέλευση του φοιτητικού πληθυσμού κατά ειδικότητα (για παράδειγμα αν και η πλειοψηφία των φοιτητών που προέρχονται από την Πελοπόννησο κατευθύνονται προς τμήματα Νομικής και Κοινωνικών Επιστημών, στην Πάτρα δεν υπήρχαν αντίστοιχα τμήματα) και η συγκέντρωση του μαθητικού δυναμικού της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Το τρίτο κριτήριο απαιτεί επισήμανση των χώρων που έχουν τη μεγαλύτερη ανάγκη ανάπτυξης και που προδιαγράφουν τη μεγαλύτερη πιθανότητα επιτυχίας της αναπτυξιακής πολιτικής.

Τα σενάρια που διατυπώθηκαν και αναλύθηκαν ήταν τρία. Το πρώτο βασίστηκε στη σύμμετρη ανάπτυξη όλων των περιφερειών της χώρας. Η χωροθέτηση δηλαδή ξεκινά από αυτές που έχουν την μεγαλύτερη ανάγκη, μη λαμβάνοντας υπόψη την έως τότε διαμορφωθείσα κατάσταση. Το δεύτερο σενάριο στηρίζεται στους πόλους ανάπτυξης, όπου γίνονται δεκτές ορισμένες παραδοχές σε σχέση με την υπάρχουσα κατάσταση (κατανομή φοιτητικού πληθυσμού), ώστε να υπάρχει μία ρεαλιστική αφετηρία και ακολουθείται ένα επιλεκτικό μοντέλο πόλων ανάλογα με τις μονάδες του χώρου, που παρουσιάζουν σχετικά πλεονεκτήματα ως πόλοι έλξης περιφερειακής ανάπτυξης. Το τρίτο βασίζεται σε πληθυσμιακά κριτήρια, υπογραμμίζεται δηλαδή η πληθυσμιακή διάσταση μαθητικού και φοιτητικού πληθυσμού (της εποχής και του προβλεπόμενου) και του χώρου υποδοχής.

Τα αποτελέσματα που εξήχθησαν και από τα τρία σενάρια ήταν αρχικά πως στο πρώτο η Περιφέρεια της πρωτεύουσας αγνοείται εντελώς, στο δεύτερο βρίσκεται κάπου ενδιάμεσα και στο τρίτο ευνοείται φανερά. Αντίθετα με την Πρωτεύουσα, η περιφέρεια Μακεδονίας σε όλα τα σενάρια είναι ευνοημένη. Το ίδιο συμβαίνει και με τις Περιφέρειες Πελοποννήσου και Κρήτης. Η Στερεά Ελλάδα στο δεύτερο σενάριο αγνοείται εντελώς, ενώ στα άλλα δύο τοποθετείται συστηματικά μονάδα από κάθε τύπο σχολής. Αντίθετα τα Ιόνια νησιά αγνοούνται στο τρίτο σενάριο, ενώ στα δύο πρώτα χωροθετούνται αρκετές σχολές σε αυτά. Οι υπόλοιπες περιφέρειες (Ηπειρος, Θεσσαλία, Θράκη, Αιγαίο) έχουν μια σχετικά ομοιογενή συμπεριφορά και στα τρία σενάρια.

3.3 ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Το 2001 κατατέθηκαν οι παρακάτω προτάσεις στο Υπουργείο Παιδείας για τη δημιουργία νέων Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων. Πρόκειται για:

Δυτική Μακεδονία:	• Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Στερεά Ελλάδα:	• Πανεπιστήμιο (Ανατολικής) Στερεάς Ελλάδας
Δυτική Ελλάδα:	• Πανεπιστήμιο Δυτικής (Στερεάς) Ελλάδας
	• Ίδρυμα ανώτατης εκπαίδευσης στον Νομό Ηλείας
Κεντρική Μακεδονία:	• Ίδρυμα ανώτατης εκπαίδευσης στον Νομό Πέλλας
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη:	• Πανεπιστήμιο Καβάλας – Δράμας
	• ΤΕΙ Δράμας

Για την επεξεργασία των προτάσεων αυτών, αλλά και κυρίως για την κατάρτιση των βασικών αρχών για τον στρατηγικό χωροταξικό σχεδιασμό της ανώτατης εκπαίδευσης στην Ελλάδα, συστάθηκε τότε Ομάδα Εργασίας που ανέλυσε την κάθε Περιφέρεια χωριστά και τον ρόλο που μπορεί να παίξει ένα πανεπιστήμιο στην ανάπτυξή της και οδηγήθηκε σε μια σειρά συμπερασμάτων - προτάσεων.

Το σύστημα που προτείνεται να ακολουθηθεί (σύμφωνα με τη σημερινή δομή της ανώτατης εκπαίδευσης που χωρίζεται σε δύο τομείς, τον πανεπιστημιακό και τον τεχνολογικό, γεγονός που αφού αποτελεί την υπάρχουσα κατάσταση μεταφέρεται και στο επίπεδο της περιφέρειας) είναι ένα διπολικό περιφερειακό συστήματος ανώτατης εκπαίδευσης, του οποίου τα βασικά χαρακτηριστικά είναι η συμπληρωματικότητα και η διακριτότητα. Ακριβώς δε αυτά τα χαρακτηριστικά καθιστούν αναγκαία τόσο τη δικτύωση των επιμέρους λειτουργιών του διπόλου όσο και τον αποτελεσματικό συντονισμό τους. Η λογική του διπόλου είναι ευνόητο ότι προϋποθέτει ένα ευρύ φάσμα γνωστικών πεδίων κατά Ίδρυμα, ώστε να είναι δυνατό να λειτουργεί σε επαρκές γνωστικό εύρος και με ικανοποιητική πληρότητα η αρχή της συμπληρωματικότητας, με δεδομένη τη διακριτότητα των ρόλων. Η συνακόλουθη δε εφαρμογή μέτρων πολιτικής που θα εντάσσονται στο παραπάνω πλαίσιο θα επιτρέψει την ορθολογική κατανομή των διαφόρων γνωστικών πεδίων και επιστημονικών ειδικοτήτων και θα αποτρέψει, αλλά και θα εξαλείψει, τις τυχόν επικαλύψεις.

Στο πλαίσιο αυτό, σε κάθε περιφέρεια θα πρέπει να λειτουργεί ένα πολυθεματικό Πανεπιστημιακό Ίδρυμα και ένα ανάλογων χαρακτηριστικών Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα (ΤΕΙ). Από την πρόταση αυτή εξαιρούνται τα έως σήμερα ιδρυθέντα ομοθεματικά πανεπιστήμια , όπως για παράδειγμα τα δύο Πολυτεχνεία, η Γεωπονική Σχολή Αθηνών, το Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας κ.ο.κ..

Η παραπάνω αρχή της διπολικής περιφερειακής οργάνωσης είναι απαραίτητο να ισχύσει ως κριτήριο για την ίδρυση νέων Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης στην Ελλάδα, η δε συνάφεια κάθε νέας πρότασης με το διπολικό μοντέλο θα πρέπει να τεκμηριώνεται στην αντίστοιχη μελέτη. Παράλληλα όμως, είναι σκόπιμο να επανεξεταστεί και η υπάρχουσα σήμερα κατάσταση στο πνεύμα της ίδιας αρχής. Βεβαίως, δεν είναι δυνατό να οδηγηθούμε σε εξαναγκαστικές προσαρμογές και εναρμονίσεις, μπορεί όμως να μελετηθεί σε νέες βάσεις, και από κοινού με τα ίδια τα Ιδρύματα, η αποτελεσματικότητα, η βιωσιμότητα και η προοπτική των υφιστάμενων σήμερα σχημάτων.

Οι προϋποθέσεις που τίθενται για την κάθε περιφέρεια ή πόλη που θα δεχτεί κάποιο ίδρυμα για την έγκριση της ίδρυσής του είναι:

- Η συμμετοχή περιφερειακών και τοπικών πόρων στην ανάπτυξη αυτού (αλλά και νέων σχολών και τμημάτων) και σχετική δέσμευση που θα αποτυπώνεται στη μελέτη εφαρμογής (η μελέτη εφαρμογής ξεφεύγει από την παραδοσιακή μορφή της οικονομοτεχνικής μελέτης, καθώς πλέον πρέπει να παρέχει σαφείς και ρεαλιστικές εγγυήσεις ποιότητας) που υποχρεώνονται οι τοπικοί φορείς να καταθέσουν.
- Η διασφάλιση υψηλής ποιότητας, θα πρέπει δηλαδή να μεσολαβεί επαρκές χρονικό διάστημα ανάμεσα στην ίδρυση ενός νέου ΑΕΙ ή ενός νέου ΤΕΙ και στην έναρξη λειτουργίας του με την εισαγωγή των πρώτων φοιτητών του, μέσα στο οποίο θα πρέπει να διασφαλιστούν οι αναγκαίες προϋποθέσεις για την υψηλή ποιοτική λειτουργία του από το πρώτο κιόλας έτος. Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να έχουν διασφαλιστεί οι αναγκαίες υποδομές (χώροι και μέσα), η αναγκαία για την αρχική τουλάχιστον φάση λειτουργίας στελέχωση σε διδακτικό προσωπικό και σε προσωπικό υποστήριξης, οι αναγκαίες προϋποθέσεις υποδοχής και διαβίωσης των φοιτητών.
- Τα τμήματα που θα εγκαθίστανται σε μία πόλη - έδρα θα πρέπει να συγκροτούν μια ευρύτερη γνωστική πειθαρχία - ενότητα. Κατά συνέπεια, δεν θα είναι δυνατή η εγκατάσταση μεμονωμένων τμημάτων σε μία πόλη — έδρα. Η εν λόγω γνωστική ενότητα αυτή μπορεί να ταυτίζεται με την οργανωτική νομοθετημένη μονάδα της σχολής, με τρία ή και περισσότερα τμήματα. Το παραπάνω πρέπει να ισχύσει οπωσδήποτε στα νέα ιδρύματα και να εξετασθεί η δυνατότητα εφαρμογής του και στα υφιστάμενα. Ένας από τους λόγους που

γίνεται η πρόταση αυτή είναι γιατί θεωρείται πως στο πλαίσιο της Σχολής μπορεί να εφαρμοσθούν προγράμματα μεγάλης ευελιξίας, που θα ενσωματώνουν πολύ γρήγορα τις νέες θεωρητικές γνώσεις και τις τεχνολογικές εξελίξεις, για την εξυπηρέτηση των κοινωνικών αναγκών.

- Ο καθορισμός μιας πόλης ως έδρας σχολής να προκύπτει ύστερα από αξιολόγηση σειράς κριτηρίων που καλύπτουν θέματα υποδομής, εξυπηρέτησης των φοιτητών, προσέλκυσης και συγκράτησης έμψυχου δυναμικού, πολιτιστικών δραστηριοτήτων, θέσης στο δίκτυο αστικών κέντρων της περιφέρειας (π.χ. πληθυσμιακή σύνθεση, βαρομετρική τοποθεσία, διασύνδεση με τα δίκτυα μεταφορών, διαμόρφωση των τομέων της οικονομικής δραστηριότητας) κλπ. Ένα ιδιαίτερα κρίσιμο κριτήριο είναι ο μέγιστος αριθμός φοιτητών που μπορεί να εξυπηρετήσει μία πόλη με βάση τον πληθυσμό της. Σήμερα υπάρχουν περιπτώσεις πόλεων οι οποίες πρέπει να εξυπηρετούν πάνω από 300 φοιτητές ανά 1.000 κατοίκους. Οι περιπτώσεις αυτές είναι χωρίς αμφιβολία προβληματικές, και είναι προφανές ότι το σχετικό όριο θα πρέπει να κατέβει αρκετά χαμηλότερα, και να μην υπερβαίνει τους 200 φοιτητές ανά 1.000 κατοίκους (Χωροταξικό Σχέδιο Ανώτατης Εκπαίδευσης 2002).

Σύμφωνα με τα παραπάνω η Ομάδα Εργασίας καταλήγει στις εξής προτάσεις: Τα νέα πανεπιστήμια που προτείνονται να ιδρυθούν, βάση του νέου προτεινόμενου συστήματος είναι αυτό της Δυτικής Μακεδονίας και αυτό της Στερεάς Ελλάδας (τα οποία και ιδρύθηκαν το 2003). Οι περιφέρειες Αττικής και Κεντρικής Μακεδονίας εξαιρούνται της γενικής αρχής του διπολικού περιφερειακού συστήματος λόγω του ότι περιέχουν τα δύο μητροπολιτικά κέντρα της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης. Σχετικά με τις δύο περιφέρειες του Αιγαίου αντιμετωπίζονται ως ενιαία περιφέρεια, αφού το Πανεπιστήμιο Αιγαίου αναπτύσσεται σε έξι έδρες που εκτείνονται και στις δύο περιφέρειες (Λέσβος, Σάμος, Χίος, Σύρος, Ρόδος, Κως). Και στην περίπτωση αυτή είναι προβληματική η εφαρμογή της αρχής της διπολικής οργάνωσης με τη δημιουργία ενός ανάλογου ΤΕΙ, το οποίο αναγκαστικά θα αναπτυσσόταν και αυτό σε πολυεδρική βάση. Η πρόταση δημιουργίας Πανεπιστημίου Καβάλας - Δράμας μοιάζει να στοχεύει στον ακαδημαϊκό διαχωρισμό της Ανατολικής Μακεδονίας από τη Θράκη, κάτι που αντιστρατεύεται τον ενιαίο χαρακτήρα της περιφέρειας. Παράλληλα στην περιφέρεια υπάρχουν ήδη ένα πολυθεματικό και πολυεδρικό

πανεπιστήμιο (Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, με έδρες στην Ξάνθη, στην Κομοτηνή, στην Αλεξανδρούπολη και στην Ορεστιάδα) και το ΤΕΙ Καβάλας που εκτείνεται στην Καβάλα και στη Δράμα. Με δεδομένη την ύπαρξη του Πανεπιστημίου Πατρών, δεν είναι προφανώς δυνατό να υπάρξει και δεύτερο πολυθεματικό πανεπιστημιακό ίδρυμα στην περιφέρεια, για τον λόγο αυτό, η διατήρηση και η περαιτέρω ανάπτυξη πανεπιστημιακών μονάδων στο Αγρίνιο πρέπει να αντιμετωπιστεί πλέον σε συσχέτιση με το Πανεπιστήμιο Πατρών στο πλαίσιο της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας.

Τα τελευταία χρόνια η Πολιτεία κινείται ουσιαστικά στους παραπάνω άξονες, τους οποίους όμως έχει εμπλουτίσει μέσα από το Εθνικό Χωροταξικό Σχέδιο για την Ανάπτυξη της Ανώτατης Εκπαίδευσης με πρόσθετα στοιχεία, τα οποία έχουν να κάνουν με την ισόρροπη ανάπτυξη της ανώτατης εκπαίδευσης και σε επίπεδο νομού. Σύμφωνα με το Εθνικό Χωροταξικό Σχέδιο, το αποτέλεσμα της μέχρι τότε ανάπτυξης της ελληνικής ανώτατης εκπαίδευσης ήταν να υπάρχουν μόνο 11 από τους 50 συνολικά (εκτός Αττικής) νομούς της χώρας, οι οποίοι δεν διέθεταν τμήμα ανώτατης εκπαίδευσης (είτε Πανεπιστημίου είτε ΤΕΙ). Σήμερα από τις 13 Περιφέρειες, οι 11 διαθέτουν πλέον τη διπολική δομή με ένα τουλάχιστον πολυθεματικό Πανεπιστήμιο και ένα τουλάχιστον πολυθεματικό ΤΕΙ. Το 2002 προστέθηκε η Περιφέρεια Πελοποννήσου και το 2003 προστέθηκαν οι Περιφέρειες Δυτικής Μακεδονίας, Στερεάς Ελλάδας και Ιονίου. Πλέον, οι μόνες Περιφέρειες χωρίς δομή διπόλου είναι οι δύο Περιφέρειες του Αιγαίου και τούτο οφείλεται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της γεωγραφικής περιοχής, ενώ ο συνολικός αριθμός νομών (εκτός Αττικής) που διαθέτουν ένα τουλάχιστον τμήμα ανώτατης εκπαίδευσης ανέρχεται πλέον στους 49 επί συνόλου 50. Δύο ακόμη χαρακτηριστικά της διεύρυνσης της ελληνικής ανώτατης εκπαίδευσης, τα οποία όπως αναφέρεται λειτουργούν συμπληρωματικά προς το στοιχείο της ισόρροπης περιφερειακής ανάπτυξης, είναι η αύξηση του αριθμού των τμημάτων ανώτατης εκπαίδευσης και η εισαγωγή στο ελληνικό σύστημα ανώτατης εκπαίδευσης ενός μεγάλου αριθμού νέων γνωστικών αντικειμένων.

Παρατηρώντας την εξέλιξη στην κατανομή των πανεπιστημίων διαπιστώνεται πως, ενώ η αποκέντρωση των ιδρυμάτων έχει ως ένα βαθμό προχωρήσει ανάλογα και με τα αποτελέσματα και τις υποθέσεις της παραπάνω μελέτης, στην ουσία αν και υπάρχουν Πανεπιστήμια σε 37 πόλεις (Χάρτης 1, Παράρτημα II), τα Πανεπιστήμια της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης εξακολουθούν να συγκεντρώνουν το 50% των Τμημάτων, το 65% των φοιτητών και το 63,3% των μελών ΔΕΠ. Συγκεκριμένα, ο

Νομός Αττικής έχει 8 ΑΕΙ με 74 τμήματα, συγκεντρώνει το 40,4% των φοιτητών και το 34% των μελών ΔΕΠ, ενώ ο Νομός Θεσσαλονίκης έχει 2 ΑΕΙ με 47 τμήματα και συγκεντρώνει το 24,2% των φοιτητών και το 29,3% των μελών ΔΕΠ (Πίνακες 14,15,16,17 Παράρτημα Ι). Συγκρίνοντας τα παραπάνω στοιχεία, αντιλαμβάνεται κανείς πως στην περιφέρεια οι αναλογίες φοιτητές/τμήμα και φοιτητές/μέλη ΔΕΠ είναι καλύτερες από ότι στο κέντρο, παρόλο αυτά όμως σε καμία περίπτωση η προσδοκώμενη αποκέντρωση των τμημάτων και του φοιτητικού πληθυσμού δεν έχει επιτευχθεί στο σημείο που θα έπρεπε.

Παράλληλα, σήμερα υπάρχουν αιτήματα για ίδρυση τόσο ολόκληρων πανεπιστημίων όσο και μονάδων του, δηλαδή Σχολών και Τμημάτων και σε πολλές άλλες πόλεις. Αίτιο αυτού είναι η μη σχεδιασμένη, εξ αρχής, χωροθέτηση των πανεπιστημίων, βασισμένη σε καταγεγραμμένα στοιχεία και αναλύσεις, που έχει ως αποτέλεσμα η κάθε πόλη να πιστεύει πως η ίδρυση ενός πανεπιστημίου θα λύσει το πρόβλημα ανάπτυξης που παρουσιάζει, χωρίς να εξετάζει πρώτα ενδεχόμενα ανάπτυξης σε τομείς είτε παραγωγικούς, είτε κοινωνικούς-πολιτιστικούς, όπου μπορεί να παρουσιάζει συγκριτικό πλεονέκτημα σε σχέση με άλλες.

Ο στόχος του Εθνικού Χωροταξικού Σχεδίου Ανάπτυξης της Ελληνικής Ανώτατης Παιδείας για τα επόμενα χρόνια (έως το 2010) είναι η δημιουργία και λειτουργία 8 νέων τμημάτων ΑΕΙ και ΤΕΙ. Τα τμήματα αυτά θα ανήκουν είτε σε νέα είτε σε υπάρχοντα Ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης και η ανάπτυξή τους θα περιλαμβάνει την δημιουργία των 8 νέων τμημάτων την τριετία 2007 – 2010.για την ίδρυσή τους αναφέρεται πως τα Ιδρύματα μπορούν να υποβάλουν προτάσεις συνοδευόμενες από σχετικές μελέτες, είτε στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ είτε εκτός αυτού. Οι προτάσεις αυτές θα πρέπει να λάβουν υπ' όψη τους τόσο το εθνικό χωροταξικό σχέδιο, όσο και το πλαίσιο αρχών και προϋποθέσεων της Ομάδας Στρατηγικού και Χωροταξικού Σχεδιασμού (Μητσάκου 2006).

Πίνακας 1: Βασικά Στοιχεία για τα Πανεπιστήμια στην Ελλάδα Σήμερα

	Πανεπιστήμιο		Πόλη	Έναρξη	Τμήματα	Εισακτέοι 2005	Πληθυσμός 2001
1	Πανεπιστήμιο Αθηνών	1	Αθήνα	1837	29	7.503	3.162.000
2	Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο		Αθήνα	1836	9	1.632	
3	Οικονομικό Πανεπιστήμιο		Αθήνα	1920	8	1.445	
4	Πάντειο Πανεπιστήμιο		Αθήνα		8	1.685	
5	Γεωπονικό		Αθήνα		6	445	

	Πανεπιστήμιο						
6	Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο		Αθήνα		4	140	
7	Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών		Αθήνα		1	95	
8	Πανεπιστήμιο Πειραιώς	2	Πειραιάς		9	1.853	
9	Πανεπιστήμιο Μακεδονίας	3	Έδεσσα	2003	1	70	25.000
		4	Νάουσα	2003	1	62	22.000
		5	Θεσσαλονίκη	1958	8	1.210	709.000
10	Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσ/νίκης	6	Θεσσαλονίκη	1925	39	7.005	
		7	Σέρρες	1985	1	80	56.000
		8	Βέροια	2003	1	65	48.000
11	Πανεπιστήμιο Δ. Μακεδονίας	8	Φλώρινα	1989	3	410	17.000
		9	Κοζάνη		2	170	48.000
12	Πανεπιστήμιο Πατρών	10	Πάτρα	1966	21	3.030	165.000
13	Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	11	Ιωάννινα	1964	15	2.472	70.000
		12	Αγρίνιο	1989/1992	2	186	54.000
14	Πανεπιστήμιο Θράκης	13	Κομοτηνή	1974	7	1.664	53.000
		14	Ξάνθη	1974	5	547	52.000
		15	Αλεξανδρούπολη	1985	4	569	53.000
		16	Ορεστιάδα		2	244	22.000
15	Πανεπιστήμιο Κρήτης	17	Ρέθυμνο	1973	9	1.341	32.000
		18	Ηράκλειο	1973	8	768	138.000
16	Πολυτεχνείο Κρήτης	19	Χανιά	1975	5	416	53.000
17	Πανεπιστήμιο Αιγαίου	20	Μυτιλήνη	1986	6	703	36.000
		21	Χίος	1985	3	300	23.000
		22	Σάμος Καρλόβασι	1987	3	344	10.000
		23	Σύρος Ερμούπολη		1	61	14.000
		24	Ρόδος	1986	3	585	55.000
		25	Κως	2005			15.800
18	Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας	26	Βόλος	1988	12	917	114.000
		27	Λάρισα		2	127	124.000
		28	Τρίκαλα	1993	1	123	52.000
		29	Καρδίτσα	1993	1	38	38.000
19	Ιόνιο Πανεπιστήμιο	30	Κέρκυρα	1985	6	476	41.000
20	Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου	31	Τρίτολη	2003	3	206	29.000
		32	Ναύπλιο	2003	1	65	17.000
		33	Σπάρτη	2003	2	105	18.000
		34	Καλαμάτα	2003	2	119	46.000
		35	Κόρινθος	2003	1	67	27.825
21	Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας	36	Λαμία	2004	1	73	43.650
		37	Λιβαδειά	2004	1	64	22.000
	Σύνολο				257	39.480	

Πηγή: ΥΠΕΠΘ, Ίδια Επεξεργασία

3.4 ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Στην Ελλάδα η ανώτατη παιδεία παρέχεται τόσο από τα ΑΕΙ, όσο και από τα ΤΕΙ. Τα ΑΕΙ σύμφωνα με το άρθρο 1 του Νόμου 1268/82 έχουν τους ακόλουθους στόχους:

- Να παράγουν και να μεταδίδουν τη γνώση με την έρευνα και τη διδασκαλία και να καλλιεργούν τις τέχνες
- Να συντείνουν στη διαμόρφωση υπεύθυνων ανθρώπων με επιστημονική, κοινωνική, πολιτιστική και πολιτική συνείδηση και να παρέχουν τα απαραίτητα εφόδια που θα εξασφαλίζουν την άρτια κατάρτισή τους για επιστημονική και επαγγελματική σταδιοδρομία
- Να συμβάλλουν στην αντιμετώπιση των κοινωνικών, πολιτιστικών και αναπτυξιακών αναγκών του τόπου (Μπένος 1999).

Ακόμα, στο πλαίσιο της αποστολής τους, τα ΑΕΙ οφείλουν να συμβάλλουν στην αντιμετώπιση της ανάγκης για συνεχιζόμενη εκπαίδευση και διαρκή επιμόρφωση του λαού. Παραδοσιακά ο ρόλος των πανεπιστημίων είναι διττός: από τη μία είναι η διάδοση της γνώσης (διδασκαλία) και από την άλλη η προαγωγή της (έρευνα) (Μητσάκου 2006)

Μέχρι τη δεκαετία του '80 η οργάνωση και λειτουργία των ΑΕΙ στηριζόταν στο Ν.5343/1932. Έπειτα όμως από κάποιες σημαντικές αλλαγές όπως οι σύγχρονες πολιτικές κατευθύνσεις για αύξηση του φοιτητικού πληθυσμού, το αίτημα για αντιπροσώπευση όλων των κοινωνικών τάξεων στην ανώτατη παιδεία, η αποκέντρωση, η αναβάθμιση και ο εκσυγχρονισμός της, και σε συνδυασμό με το γεγονός ότι ο Ν.5343/1932 ήταν αναχρονιστικός και αρκετά γραφειοκρατικός, κρίθηκε αναγκαία η αναθεώρησή του, την οποία αποτέλεσε ο Ν.1268/1982. Σημαντικός νόμος για την οργάνωση και λειτουργία των ΑΕΙ αποτέλεσε και ο Ν.2083/1992.

Με το Ν.1268/1982 αναμορφώθηκε όλη η δομή της ανώτατης εκπαίδευσης, μεταβλήθηκε η σύνθεση των πανεπιστημιακών οργάνων και των εκλεκτορικών σωμάτων, καθώς και ο τρόπος ανάδειξης των πρυτανικών και λοιπών πανεπιστημιακών αρχών. Ακόμα περιορίστηκε δραστικά η διοικητική αυτοτέλεια των πανεπιστημίων και άνοιξε ο δρόμος για συνεχείς, ασυμβίβαστες προς την αυτοδιοίκηση των ΑΕΙ, παρεμβάσεις του Υπουργείου Παιδείας.

Τα σχετικά με την ίδρυση νέων πανεπιστημίων ή πανεπιστημιακών τμημάτων αναφέρονται στο άρθρο 6, παράγραφοι 6 και 7 του Ν. 1268/82, όπου και ορίζεται ότι με Προεδρικό Διάταγμα (Π.Δ.) που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου, ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου Ανώτατης Παιδείας και των Συγκλήτων των οικείων ΑΕΙ, μπορούν «να ιδρύνονται, να καταργούνται, να συγχωνεύονται, να κατανέμονται ή να μετονομάζονται» (όπως διορθώθηκε μετέπειτα με το άρθρο 48 παρ.1 εδ.α του Ν. 1404/83) ΑΕΙ, Σχολές ή Τμήματα :

- Όταν είναι αναγκαίο για την εξυπηρέτηση συγκεκριμένων κοινωνικών αναγκών για την περιφερειακή ανάπτυξη και αποκέντρωση της ανώτατης παιδείας ή για την καλλιέργεια νέων επιστημονικών και τεχνικών πεδίων ή πεδίων διεπιστημονικού χαρακτήρα που κρίνονται απαραίτητα για την οικονομικοκοινωνική ανάπτυξη της χώρας και δεν καλύπτονται με επάρκεια από τα ΑΕΙ, Σχολές ή Τμήματα που λειτουργούν.
- Όταν το επιβάλλει ο δυσανάλογα μεγάλος αριθμός φοιτητών ανά μέλος του Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού ενός ΑΕΙ, μιας Σχολής ή ενός Τμήματος.
- Όταν η λειτουργία μεμονωμένων ΑΕΙ, Σχολών ή Τμημάτων δεν δικαιολογείται επιστημονικά και δυσχεραίνει την έρευνα και τη διδασκαλία στα αντίστοιχα γνωστικά πεδία.

Έτσι, ιδρύνονται βάση Π.Δ ή Ν.Δ, ή Β.Δ τα εξής Πανεπιστήμια:

- Το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (3.5.1837).
- Το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (1836).
- Το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (Π.Δ. 8.7.1924).
- Η Ανωτάτη Σχολή Οικονομικών και Εμπορικών Σπουδών (Ν.Δ. της 5/17.5.1926)
- Το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών (1931).
- Το Πανεπιστήμιο Πατρών (Ν.Δ 4425/11.11.64) με έδρα την Πάτρα.
- Το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων (Ν.Δ. 746/1970), με έδρα τα Ιωάννινα.
- Το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (Ν.Δ. 87/27.7.73).
- Το Πανεπιστήμιο Κρήτης (Ν.Δ. 87/27.7.73).
- Το Πολυτεχνείο Κρήτης (Ν.Δ. 545/17.2.77), με έδρα τα Χανιά.
- Το Πανεπιστήμιο Αιγαίου (Π.Δ. 83/20.3.84) με έδρα τη Λέσβο.

- Το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (Π.Δ. 83/20.3.84), με έδρα το Βόλο.
- Το Ιόνιο Πανεπιστήμιο (Π.Δ. 83/20.3.84), με έδρα την Κέρκυρα.
- Το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας (Ν.Δ. 147/1990) με έδρα τη Θεσσαλονίκη.
- Το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου (Π.Δ. 13/2000) με έδρα την Τρίπολη.
- Το Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας (Π.Δ. 92/11.4.2003) με έδρα την Κοζάνη.
- Το Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας (92/11.4.2003) με έδρα τη Λαμία.

Τα ιδρύματα αυτά έχουν δημιουργηθεί χωρίς ολοκληρωμένο σχεδιασμό. Παρόλο που θα έπρεπε να έχει κατατεθεί συγκεκριμένη εισηγητική έκθεση στη Βουλή προς συζήτηση, η οποία να προηγείται της απόφασης για ίδρυση και να δικαιολογεί την ανάγκη δημιουργίας του εκάστοτε πανεπιστημίου καθώς και τον τρόπο λειτουργίας και οργάνωσής του, αυτό έχει συμβεί ελάχιστες φορές και χωρίς να δίνεται η βαρύτητα που απαιτείται. Εξάλλου, τις περισσότερες φορές οι εισηγήσεις στο Συμβούλιο Ανώτατης Εκπαίδευσης είναι πρόχειρες, χωρίς τεκμηρίωση και βασίζονται κυρίως σε προσωπικές εμπειρίες και απόψεις των διδασκόντων που παίρνουν μέρος σε αυτό.

Ως αποτέλεσμα, οι αποφάσεις που λαμβάνονται τελικά είναι συνήθως βεβιασμένες και μη ορθά τεκμηριωμένες, χωρίς να έχει εξεταστεί αν ο προτεινόμενος τύπος έχει τις προϋποθέσεις για την ίδρυση του αντίστοιχου πανεπιστημίου, ή ακόμα και πιο βασικά θέματα όπως η εξεύρεση πόρων για την εύρυθμη λειτουργία του, ο αριθμός εισακτέων ανά τμήμα, οι βασικές υποδομές που οφείλει να έχει και το συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα που πρέπει να ακολουθηθεί πριν την λειτουργία του, Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, το οποίο αν και ιδρύθηκε το 1999, δέχτηκε πρώτη φορά φοιτητές το 2002, με πολλές ελλείψεις σε θέματα υποδομών, διδακτικού προσωπικού κ.ά..

3.5 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΝ

Στο σημείο αυτό παρουσιάζονται συνοπτικά τα ελληνικά περιφερειακά πανεπιστήμια, ανάλογα με τον τρόπο λειτουργίας και οργάνωσής τους, τις ανάγκες τους σε υποδομές, την ερευνητική τους δραστηριότητα, το δυναμικό τους και τέλος σε σχέση με τις πόλεις που τα φιλοξενούν. Η αναφορά γίνεται ανάλογα με το έτος ίδρυσής τους και η δομή που ακολουθείται στην ανάλυση είναι αρχικά κάποια γενικά σχόλια για

την πόλη-περιφέρεια και τους λόγους που επιλέχθηκε για την ίδρυση των ΑΕΙ, στη συνέχεια τα γενικά χαρακτηριστικά του πανεπιστημίου, η υποδομή και η χωροθέτηση των βασικών του λειτουργιών σε σχέση με την πόλη, το ανθρώπινο δυναμικό που το απαρτίζει, η ερευνητική δραστηριότητα που παρουσιάζει και τέλος η σχέση του με την τοπική κοινωνία, αν υπάρχει (Πίνακας 13, Παράρτημα Ι).

3.5.1 Το Πανεπιστήμιο Πατρών

Η Πάτρα αποτελεί το τρίτο μεγαλύτερο αστικό κέντρο και λιμάνι της χώρας μας, καθώς και την έδρα της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας. Είναι από τις λίγες ελληνικές πόλεις που η ανάπτυξή της έχει στηριχθεί σε Πολεοδομικό Σχέδιο, ενώ παράλληλα με την πληθυσμιακή αύξηση που γνώρισε, έχει γίνει και σημαντικό βιομηχανικό και εμπορικό κέντρο (είναι η κυριότερη δυτική πύλη της Ελλάδας με την υπόλοιπη Ευρώπη).

Το πανεπιστήμιό της ιδρύθηκε με το Ν.Δ. 4425 της 11^{ης} Νοεμβρίου 1964 ως αυτοδιοικούμενο Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου υπό την εποπτεία του Κράτους, στο πλαίσιο του προγράμματος Διοικητικής Ανάπτυξης της Χώρας. Αποτέλεσε για πολλά χρόνια το πρώτο Πανεπιστήμιο της ευρύτερης περιοχής της Πελοποννήσου και ένα από τα τέσσερα μεγαλύτερα της χώρας. Με την ίδρυσή του χωροθετήθηκε αποκλειστικά στην πόλη της Πάτρας. Όταν η πολιτική ίδρυσης των πανεπιστημίων άρχισε να προσανατολίζεται στην αποκέντρωση των ιδρυμάτων σε όλες τις πόλεις (1985), ιδρύθηκε ανεξάρτητο τμήμα οικονομικών επιστημών στο Αγρίνιο ως παράρτημα του Πανεπιστημίου Πατρών, παρόλο αυτά λόγω των προβλημάτων που δημιουργούσε η απόσταση στις μετακινήσεις, αλλά και στη σωστή διοίκησή του, έντεκα χρόνια μετά αποφασίζεται η μεταφορά του στη πόλη της Πάτρας. Θεωρείται από τα πλέον ολοκληρωμένα πανεπιστήμια, σχετικά με το πλήθος και το είδος (πλήθος γνωστικών αντικειμένων) των επί μέρους Σχολών και Τμημάτων του. Συγκροτείται από 5 σχολές και 21 τμήματα (Θεοδωρά 2003, <http://www.upatras.gr>).

Το πανεπιστήμιο σε σχέση με την πόλη αρχικά θα λειτουργήσει σε υφιστάμενα κτίρια του πολεοδομικού ιστού της, λόγω όμως της αντίληψης που κυριαρχούσε την εποχή εκείνη που ήθελε το πανεπιστήμιο να αναπτύσσεται ανεξάρτητα του αστικού ιστού, η τελική απόφαση για τον τόπο και τον τύπο χωροθέτησης των ακαδημαϊκών του λειτουργιών θα είναι η δημιουργία πανεπιστημιούπολης, σε ενιαίο γήπεδο έξω

από την πόλη, στην ευρύτερη περιοχή του Ρίο (6 χλμ από την πόλη. Για τη στέγαση και τη σίτιση των φοιτητών, λειτουργεί Φοιτητική Εστία (900 κλινών) και Φοιτητική Λέσχη (δυναμικότητας 4.500 σιτιζόμενων). Στο πανεπιστήμιο φοιτούν πάνω από 13.501 φοιτητές, το διδακτικό προσωπικό, αριθμεί συνολικά τουλάχιστον 915 μέλη (Πίνακες 14,15,16 Παράρτημα Ι).

Η ερευνητική δραστηριότητα του ιδρύματος θεωρείται αξιόλογη, κυρίως για τα τμήματα της Πολυτεχνικής Σχολής και των Θετικών Επιστημών και Επιστημών Υγείας, τα επιστημονικό πεδίο αναφοράς των οποίων προσφέρεται για τη διεξαγωγή έρευνας και κατ' επέκταση για την εκπόνηση ερευνητικών προγραμμάτων. Άλλωστε το Πανεπιστήμιο Πατρών παρουσιάζει ένα μεγάλο ιστορικό συνεργασιών με ερευνητικά ινστιτούτα, καθώς και με πανεπιστήμια της Ελλάδας και του εξωτερικού. Αποτελεί ένα υπό τα πιο δραστήρια περιφερειακά πανεπιστήμια στον τομέα αυτό. Από την ερευνητική επετηρίδα του Πανεπιστημίου, έχει παρουσιαστεί ένα σημαντικό ερευνητικό έργο, που κάνει γνωστό το Ίδρυμα σε όλο τον κόσμο, με τις χιλιάδες πρωτότυπες δημοσιεύσεις του διδακτικού και ερευνητικού προσωπικού του. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με στοιχεία της περιόδου 1990-1997, το Ίδρυμα κατατάσσεται τρίτο στην Ελλάδα σε όγκο Ερευνητικής Παραγωγής και δεύτερο στην Παραγωγικότητα (Δημοσιεύσεις/μέλος ΔΕΠ). Τέλος, δέχεται απευθείας χρηματοδοτήσεις από ιδιωτικούς και κρατικούς φορείς για την προώθηση της επιστημονικής έρευνας (Θεοδωρά 2003).

Το Πανεπιστήμιο Πατρών σχεδίασε και ανήγειρε (1999) στο χώρο της Πανεπιστημιούπολης το Συνεδριακό και Πολιτιστικό Κέντρο, αποσκοπώντας να συμβάλει στην καλύτερη και αποτελεσματικότερη διεξαγωγή επιστημονικών και άλλων συνεδρίων και συναντήσεων, καθώς επίσης και την περαιτέρω πολιτιστική ανάπτυξη της πόλης των Πατρών και της ευρύτερης περιοχής της Δυτικής Ελλάδας. Φιλοδοξία του Πανεπιστημίου Πατρών είναι το Συνεδριακό και Πολιτιστικό Κέντρο να αποτελέσει έναν τέτοιο πόλο έλξης και μοχλό ανάπτυξης της πολιτιστικής ζωής της περιοχής. Μέχρι και το τέλος του έτους 2002 φιλοξένησε με επιτυχία 498 εκδηλώσεις: επιστημονικά συνέδρια, ημερίδες, συμπόσια, διαλέξεις, εκθέσεις βιβλίου, εκδηλώσεις της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Υπουργείων και άλλων φορέων, συναυλίες, χορευτικές και θεατρικές παραστάσεις.

Το βασικότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζει το Πανεπιστήμιο Πατρών είναι η κακή εσωτερική οργάνωση του χώρου στο οποίο εκτείνεται. Είναι αναγκαίο να καταστεί ο χώρος αυτός βιώσιμος και ικανός να συμβάλλει στην καλύτερη

επικοινωνία μεταξύ των μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας, του πανεπιστημιακού πληθυσμού και των κατοίκων της ευρύτερης περιοχής. Χρειάζεται να αποκατασταθεί η εσωτερική συνοχή του, μέσω της οργάνωσης κατάλληλων δικτύων εσωτερικής επικοινωνίας, διαμόρφωση ελεύθερων χώρων, καθώς και την καλύτερη κατανομή των κεντρικών κοινόχρηστων λειτουργιών και δραστηριοτήτων, ενώ ταυτόχρονα απαιτείται η ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής έτσι ώστε, χωροθετώντας κατάλληλες χρήσεις, να διασυνδεθεί με τη ζωή της ακαδημαϊκής κοινότητας. Πρόβλημα αποτελεί και η έλλειψη ανάπτυξης σχέσεων επικοινωνίας ανάμεσα στο Πανεπιστήμιο και την πόλη της Πάτρας. Βασική αιτία θεωρείται η επιλογή ανάπτυξης του πανεπιστημίου σε ικανή απόσταση από την πόλη και τις λειτουργίες της, σε μια περιοχή που δεν είχε από την πρώτη στιγμή το κατάλληλο περιβάλλον και την υποδομή να δεχθεί μια τέτοιου είδους λειτουργία (Θεοδωρά 2003).

3.5.2 Το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Η πόλη των Ιωαννίνων μετά την δεκαετία του '60 αρχίζει να μεγαλώνει σε πληθυσμό και να επεκτείνεται διαρκώς και τη δεκαετία αυτή επιλέγεται και η χωροθέτηση του πανεπιστημίου, το οποίο αναμένεται να συμβάλλει αποφασιστικά στην εξέλιξη της πόλης. Τα Ιωάννινα αποτελούν σήμερα ένα από τα σημαντικότερα εμπορικά και συγκοινωνιακά κέντρα της βορειοδυτικής Ελλάδας, συγκεντρώνοντας το σύνολο σχεδόν της κύριας οικονομικής δραστηριότητας του ομώνυμου νομού, αλλά και της Περιφέρειας Ηπείρου. Η επιλογή των Ιωαννίνων για τη χωροθέτηση του πανεπιστημίου θεωρείται από τη διοίκησή του ως επιτυχής, καθώς και η αρχική επιλογή των Σχολών που το απαρτίζουν (Θεοδωρά 2003).

Πρώτη φορά λειτουργεί ως παράρτημα του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης το 1964 με την ίδρυση του τμήματος Φιλοσοφικής Σχολής και ανεξαρτητοποιείται το 1970. Συγκροτείται από 5 σχολές και 16 τμήματα, δομή που ολοκληρώνεται το 1998 με την ίδρυση της Σχολής Διαχείρισης Φυσικών Πόρων και Επιχειρήσεων στο Αγρίνιο, γεγονός που φαίνεται να ικανοποιεί τοπικιστικά συμφέροντα, ύστερα από την μεταφορά του τμήματος Οικονομικών Επιστημών στην Πάτρα. Αν και αποτελεί ένα από τα πιο παλιά πανεπιστήμια, σύμφωνα με τη διοίκησή του, δεν αναπτύχθηκε ολοκληρωμένα, αφού την τελευταία εικοσαετία δόθηκε από την μεριά της Πολιτείας σημασία στην ίδρυση νέων πανεπιστημίων και όχι στην ανάπτυξη των ήδη υπάρχοντων περιφερειακών πανεπιστημίων (<http://www.uoi.gr>).

Παρά το ότι ιδρύθηκε για να απευθύνεται σε όλη την περιφέρεια της Ηπείρου, αναπτύσσεται κατά κύριο λόγο στην πόλη των Ιωαννίνων, επιδιώκοντας έτσι να αποφευχθεί ο κατακερματισμός του και να χαθεί η ενιαία λειτουργία του. Αρχικά παραχωρήθηκαν σε αυτό κυρίως κτίρια του δημοσίου, ούτως ώστε να μπορέσει να λειτουργήσει λόγω όμως της αδυναμίας τους εξ αιτίας της κτιριακής τους δομής να στεγάσουν τις λειτουργίες του, άρχισε νέα αναζήτηση για την αναγκαία υποδομή.

Η έλλειψη υφιστάμενης κτιριακής υποδομής, καθώς και η ανυπαρξία ελεύθερων οικοπέδων εντός του πολεοδομικού ιστού, σε συνδυασμό με την επικρατούσα αντίληψη των πανεπιστημιούπολεων, οδήγησαν στην επιλογή χωροθέτησής του σε οικόπεδο εκτός της πόλης (6 χλμ από την πόλη). Σημαντική έλλειψη αποτελεί η έλλειψη Κεντρικής Πανεπιστημιακής Βιβλιοθήκης και οργανωμένων αθλητικών εγκαταστάσεων στο χώρο της πανεπιστημιούπολης. Σχετικά με τη στέγαση των φοιτητών, λειτουργεί μία Φοιτητική Εστία (470 κλινών) και αναμένεται και η λειτουργία δεύτερης, η οποία θεωρείται απαραίτητη λόγω της ελλιπούς κτιριακής υποδομής για την εξασφάλιση στέγης στους φοιτητές στην πόλη. Η σίτιση γίνεται στις εγκαταστάσεις του Φοιτητικού Εστιατορίου και καλύπτει τις ανάγκες περίπου 3000 φοιτητών ημερησίως (Θεοδωρά 2003)

Το ανθρώπινο δυναμικό του πανεπιστημίου αποτελούν οι 9.426 φοιτητές προπτυχιακού επιπέδου και το διδακτικό προσωπικό, που αριθμεί 653 άτομα (Πίνακες 14,15,16 Παράρτημα Ι).

Γενικά η ερευνητική δραστηριότητα του πανεπιστημίου είναι σχετικά περιορισμένη και πηγάζει κυρίως από τις Σχολές Θετικών Επιστημών και Επιστημών Υγείας (εξαιτίας του γνωστικού τους αντικειμένου και της απουσίας Πολυτεχνικής Σχολής στο πανεπιστήμιο). Από πλευράς διοίκησης έχει γίνει αντιληπτό πως η υποστήριξη και περαιτέρω ανάπτυξη της έρευνας είναι απαραίτητη για την εξέλιξη του πανεπιστημίου και γι' αυτό οργανώνονται και λειτουργούν συμπληρωματικά και υποστηρικτικά προς αυτό ερευνητικά ινστιτούτα, κέντρα ηλεκτρονικών υπολογιστών, γραφεία ενημέρωσης. Στο πλαίσιο της αρχής ότι η ερευνητική δραστηριότητα ενός ιδρύματος συμβάλλει την ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας και οικονομίας, το πανεπιστήμιο Ιωαννίνων συμμετέχει σε πολλά ερευνητικά προγράμματα που έχουν ως κύριο αντικείμενό τους την επίλυση προβλημάτων τοπικού χαρακτήρα (Καραμπούκαλου 2005)

Η σύνδεση της πανεπιστημιούπολης με τα Ιωάννινα προσδιορίζεται αποκλειστικά από τις μετακινήσεις του πανεπιστημιακού πληθυσμού από και προς αυτή.

Γενικότερα δε φαίνεται να αναπτύσσεται επικοινωνία, όχι λόγω της απόστασης, αλλά λόγω της έλλειψης κεντρικών αστικών λειτουργιών στο χώρο της πανεπιστημιούπολης (Θεοδωρά 2003). Τα τελευταία χρόνια όμως μέσω της δημιουργίας του Επιστημονικού και Τεχνολογικού Πάρκου από το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων προσφέρεται στέγη και υποδομή σε εταιρείες που αποβλέπουν στην επέκταση των δραστηριοτήτων τους, στην πρόσβαση σε διεθνείς αγορές και στην ανάπτυξη καινοτόμων τεχνολογιών. Οι εταιρείες που συμμετέχουν στο Επιστημονικό και Τεχνολογικό Πάρκο έχουν την ευκαιρία να αξιοποιήσουν την εξειδικευμένη αναπτυξιακή υποστήριξη σε συνδυασμό με τις δυνατότητες υψηλής στάθμης τεχνολογικής έρευνας και ανάπτυξης νέων προϊόντων που παρέχουν οι ακαδημαϊκές μονάδες του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

3.5.3 Το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Η Θράκη αποτελεί τμήμα της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. Η γεωγραφική της θέση την κατέστησε κατά την διάρκεια των αιώνων σταυροδρόμι μετακινήσεων λαών και πολιτισμών, κέντρο ιστορικής, στρατηγικής, οικονομικής και πολιτιστικής σημασίας, και στόχο εχθρικών επιδρομών. Η Κομοτηνή (πρωτεύουσα του νομού Ροδόπης) και η Ξάνθη (πρωτεύουσα του νομού Ξάνθης) αποτελούν για τους νομούς τους μοναδικά αστικά, πολιτιστικά, οικονομικά και εμπορικά κέντρα, ενώ η Αλεξανδρούπολη (πρωτεύουσα του νομού Έβρου) αποτελεί το σημαντικότερο λιμάνι της Περιφέρειας και έγινε σημαντικό διαμετακομιστικό κέντρο με την ολοκλήρωση της σιδηροδρομικής γραμμής Θεσσαλονίκης - Κωνσταντινούπολης. Και στις τρεις πόλεις συνυπάρχει το μουσουλμανικό και το ελληνικό στοιχείο, γιατί με την ανταλλαγή πληθυσμών που έγινε μετά τον πόλεμο εξαιρέθηκαν οι Έλληνες της Κωνσταντινούπολης και οι μουσουλμάνοι της Δυτικής Θράκης. Η ιδιαιτερότητα αυτή έχει επηρεάσει τη διαμόρφωση του τοπικού πολιτισμικού επιπέδου και τον τρόπο ζωής των κατοίκων της Θράκης (Θεοδωρά 2003). Το 2000 ιδρύονται δύο τμήματα και στην Ορεστιάδα, ιδιαίτερα εύφορη και παραγωγική περιοχή της Ελλάδας με ύπαιθρο που διακρίνεται για την ομορφιά και τον πλούτο της.

Το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης ιδρύθηκε τον Ιούλιο του 1973 και ξεκίνησε τη λειτουργία του το ακαδημαϊκό έτος 1974 - 1975. Σήμερα έχει δύο Σχολές, τη Σχολή Επιστημών Αγωγής - Αλεξανδρούπολη και την Πολυτεχνική Σχολή - Ξάνθη) και 11 ανεξάρτητα τμήματα (σύνολο τμημάτων 18) σε τέσσερις πόλεις της

Θράκης, επτά στην Κομοτηνή – η οποία είναι και η έδρα – πέντε στην Ξάνθη, τέσσερα στην Αλεξανδρούπολη και δύο στην Ορεστιάδα (<http://www.duth.gr>). Η επιλογή της Θράκης για την ίδρυση Πανεπιστημίου γίνεται συνειδητά σε μια προσπάθεια, την περίοδο εκείνη, ενίσχυσης και υποστήριξης των ακριτικών περιφερειών και παίρνει το όνομά του από το όνομα της Περιφέρειας και όχι από των πόλεων που εγκαθίσταται. Το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης θεωρείται ως ένα από τα πληρέστερα περιφερειακά πανεπιστήμια όσον αφορά στη δομή του.

Η χωροθέτηση των ακαδημαϊκών λειτουργιών και στις τρεις πόλεις έχει ακολουθήσει το σύστημα των πανεπιστημιούπολεων είτε στα όρια του αστικού ιστού της πόλης (Ξάνθη) είτε εκτός (Κομοτηνή και Αλεξανδρούπολη). Σχετικά με τη στέγαση των φοιτητών στην Κομοτηνή και την Ξάνθη υπάρχουν φοιτητικές εστίες (δυναμικότητας 720 και 300 κλινών αντίστοιχα), ενώ προβλέπεται η ανέγερση επιπλέον κτιρίων λόγω του αυξανόμενου αριθμού φοιτητών. Στην Αλεξανδρούπολη δεν υπάρχει εστία και έτσι έχει βρεθεί ως προσωρινή λύση η ενοικίαση ξενοδοχείων σε όσους φοιτητές δικαιούνται στέγαση δωρεάν. Η σίτιση των μελών της πανεπιστημιακής κοινότητας γίνεται και στις τρεις πόλεις σε φοιτητικές λέσχες που λειτουργούν. Στην Ορεστιάδα οι φοιτητές που σιτίζονται είναι περίπου 250 και το Πανεπιστήμιο έχει εξασφαλίσει τη στέγαση ογδόντα φοιτητών σε ενοικιαζόμενα δωμάτια (Θεοδωρά 2003).

Ο αριθμός των φοιτητών που είναι εγγεγραμμένοι στο πανεπιστήμιο ανέρχεται στους 11.674. Σχετικά με το συνολικό διδακτικό προσωπικό αριθμεί τα 737 μέλη (Πίνακες 14,15,16 Παράρτημα Ι). Η ερευνητική δραστηριότητα στο πανεπιστήμιο προσανατολίζεται κυρίως σε κοινοτικά προγράμματα και διεξάγεται από τα τμήματα της Πολυτεχνικής Σχολής και το τμήμα Ιατρικής στην Αλεξανδρούπολη. Σημαντική πάντως είναι η διεξαγωγή μελετών για την επίλυση και τοπικών προβλημάτων, κυρίως στο νομό Ξάνθης, μέσω της συνεργασίας του πανεπιστημίου με τις δημοτικές - αναπτυξιακές επιχειρήσεις (Καραμπούκαλου 2005).

3.5.4 Το Πανεπιστήμιο Κρήτης

Το Πανεπιστήμιο της Κρήτης ιδρύεται και αυτό στα πλαίσια πολιτικών ενίσχυσης της ανάπτυξης των ελληνικών περιφερειών, αλλά κυρίως ενίσχυσης του ακριτικού νησιωτικού χώρου. Τα Τμήματά του κατανέμονται σε δύο πόλεις τον νησιού στο Ηράκλειο και στο Ρέθυμνο. Το Ηράκλειο είναι η τέταρτη σε μέγεθος πόλη της

Ελλάδας και μία από τις ταχύτερα αναπτυσσόμενες ελληνικές πόλεις. Το Ρέθυμνο αποτελεί την τρίτη σε πληθυσμό πόλη της Κρήτης και πολύ σημαντικό πνευματικό κέντρο του νησιού.

Το πανεπιστήμιο ιδρύθηκε το 1973 αλλά αρχίζει να λειτουργεί το 1977 και έδρα του ορίζεται η πόλη του Ρεθύμνου. Παρά τα 25 και πλέον χρόνια λειτουργίας του εξακολουθεί να αντιμετωπίζει αρκετές και σημαντικές δυσκολίες, αν και μπορεί να ειπωθεί πως η δομή και το περιεχόμενό του το καθιστούν ένα ολοκληρωμένο ίδρυμα με ικανοποιητικό αριθμό ακαδημαϊκού προσωπικού και αρκετές παράλληλες δραστηριότητες. Απαρτίζεται από πέντε Σχολές (Σχολή Κοινωνικών Επιστημών, Σχολή Επιστημών Υγείας, Σχολή Επιστημών Αγωγής, Σχολή Θετικών Επιστημών και Σχολή Φιλοσοφική) και δεκαεπτά τμήματα., καλύπτοντας έτσι το εύρος των θετικών και θεωρητικών επιστημών. Στο Ρέθυμνο έχουν χωροθετηθεί οι Θεωρητικές Επιστήμες και στο Ηράκλειο οι Θετικές.

Αν και στις δύο πόλεις η χωροθέτηση των πανεπιστημιακών λειτουργιών έγινε αρχικά σε υφιστάμενα κτίρια εντός του αστικού ιστού, μετέπειτα ακολουθήθηκε η πρακτική των πανεπιστημιούπολεων εκτός ιστού. Προβλήματα στέγασης των φοιτητικού πληθυσμού παρατηρούνται και στις δύο πόλεις καθώς στο Ηράκλειο δεν υπάρχουν φοιτητικές εστίες και στο Ρέθυμνο είναι πολύ μικρής δυναμικότητας. Το ζήτημα αυτό χρήζει άμεσης λύσης, ειδικά αν αναλογιστεί κανείς το γεγονός πως μιλάμε για δύο πόλεις με μεγάλη τουριστική κίνηση, με αποτέλεσμα τα ενοίκια να είναι πολύ υψηλά, ενώ πολλές φορές οι φοιτητές αναγκάζονται από τους ιδιοκτήτες να αδειάζουν τα σπίτια τους κατά τους θερινούς μήνες για να νοικιαστούν σε τουρίστες. Η σίτιση και στις δύο πόλεις γίνεται σε φοιτητικά εστιατόρια που υπάρχουν στους χώρους του πανεπιστημίου (Θεοδωρά 2003).

Οι εγγεγραμμένοι φοιτητές στο σύνολό του αριθμούν τους 7.615. Το συνολικό διδακτικό προσωπικό αριθμεί 633 μέλη (Πίνακες 14,15,16 Παράρτημα Ι).

Σημαντική κρίνεται η ερευνητική δραστηριότητα που παρουσιάζουν η Σχολή Θετικών Επιστημών και το Τμήμα Ιατρικής στο Ηράκλειο, λόγω και του επιστημονικού τους αντικειμένου. Η δραστηριότητα αυτή του πανεπιστημίου υποστηρίζεται σε πολλές περιπτώσεις από την ύπαρξη σημαντικού αριθμού υποστηρικτικών μηχανισμών στην ευρύτερη περιοχή της Κρήτης, γεγονός που συμβάλλει στην συνεργασία του πανεπιστημίου με την ευρύτερη κοινωνία της περιοχής. Το Πανεπιστήμιο παραμένει ανοικτό στα ερεθίσματα της τοπικής κοινωνίας, ενώ προωθεί δράσεις και δομές που αναμένεται να συστηματοποιήσουν τη

σχέση με τον πολιτισμό, την οικονομία και την κοινωνία της Κρήτης, λειτουργώντας παράλληλα και ως ερευνητικές προκλήσεις τόσο για το δυναμικό του Πανεπιστημίου, όσο και για άλλους ερευνητές και συνεργάτες από την Ελλάδα και το εξωτερικό (Καραμπούκαλου 2005).

3.5.5 Το Πολυτεχνείο Κρήτης

Η αρχική ιδέα για την ίδρυση του Πολυτεχνείου Κρήτης ήταν να συμβάλλει συμπληρωματικά με το Πανεπιστήμιο Κρήτης στην ανάπτυξη του νησιού και της χώρας, λόγω της φύσης των γνωστικών ειδικοτήσεων των τμημάτων που το απαρτίζουν. Σημειώνεται εδώ πως μετά το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο Αθηνών, είναι το μόνο που έχει αποκτήσει τον χαρακτηρισμό του Πολυτεχνείου στην Ελλάδα (σε άλλα πανεπιστήμια τα αντίστοιχα τμήματα σχηματίζουν Πολυτεχνικές Σχολές), γεγονός που το καθιστά ανεξάρτητο Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα.

Σκοπός της ίδρυσής του είναι η ανάπτυξη σύγχρονων ειδικοτήτων μηχανικών, πρωτοποριακών για την Ελλάδα, όπως επίσης και η ανάπτυξη της έρευνας σε προηγμένες τεχνολογίες και η σύνδεσή της με τις βιομηχανικές και παραγωγικές μονάδες της χώρας. Ως έδρα του έχει ορισθεί η πόλη των Χανίων, δεύτερη σε πληθυσμό πόλη της Κρήτης και πρωτεύουσα του ομώνυμου νομού. Πρόκειται για μια πόλη με ιστορικό και παραδοσιακό χαρακτήρα και ταυτόχρονα αποτελεί οικονομικό, εμπορικό, πνευματικό και συγκοινωνιακό κέντρο της δυτικής Κρήτης (Θεοδωρά 2003).

Το Πολυτεχνείο Κρήτης ιδρύθηκε στα Χανιά το 1977 και δέχτηκε τους πρώτους φοιτητές το 1984. Συγκροτείται από τέσσερα ανεξάρτητα τμήματα μηχανικών και ένα Γενικό Τμήμα που αποβλέπει στην ερευνητική και εκπαιδευτική στήριξη των υπόλοιπων Τμημάτων, όσον αφορά στα σχετικά βασικά γνωστικά αντικείμενα. Επιθυμώντας την ανάπτυξη διασύνδεσης τόσο με τους τοπικούς παραγωγικούς τομείς, όσο και με τις παραγωγικές δυνάμεις της χώρας, έχει αποφασισθεί η διάθεση έκτασης με σκοπό τη λειτουργία του Τεχνολογικού Πάρκου Κρήτης (<http://www.tuc.gr>).

Αρχική ιδέα σχετικά με το πρότυπο χωροθέτησης των εγκαταστάσεών του, αποτέλεσε η διάχυση αυτών κατά μήκος του πολεοδομικού ιστού σε υφιστάμενα κτίρια. Λόγω όμως της αδυναμίας του κτιριακού δυναμικού να στεγάσει την εκπαιδευτική και ερευνητική δραστηριότητα ενός Πολυτεχνείου και ταυτόχρονα

εξαιτίας του κορεσμένου αστικού δικτύου που απαγόρευε την δυνατότητα μελλοντικής επέκτασής του, αλλά και οι ιδιαιτερότητες που παρουσίαζε η λειτουργία των ίδιων των Τμημάτων (ανάγκη για χώρους κατάλληλα σχεδιασμένους), οδήγησε τελικά τη διοίκηση του Ιδρύματος στη απόρριψη της ιδέας αυτής και στην υποστήριξη της άποψης για την εξαρχής οργάνωση των εγκαταστάσεων σε ενιαία οικοπεδική έκταση (Θεοδωρά 2003).

Η Πολυτεχνειούπολη καταλαμβάνει έκταση 300 στρεμμάτων και βρίσκεται σε απόσταση 7 χλμ. από την πόλη. Το ίδρυμα χρησιμοποιεί δέκα επτά κτίρια ιδιόκτητα και 3 που ενοικιάζονται, ταυτόχρονα βρίσκονται σε εξέλιξη έργα στην Πανεπιστημιούπολη για την κάλυψη αναγκών στέγασης Τμημάτων, αθλητικών εγκαταστάσεων, Βιβλιοθήκης, Φοιτητικής Εστίας κ.ά.. Σχετικά με τη στέγαση προς το παρόν δεν φαίνεται να αντιμετωπίζει πρόβλημα, καθώς στην εστία που υπάρχει, διαμένουν περίπου 80 φοιτητές, ενοικιάζονται δωμάτια ξενοδοχείων και δίνεται επίδομα ενοικίου στους υπόλοιπους φοιτητές που δικαιούνται. Επιπλέον διαθέτει ένα πλήρως εξοπλισμένο Φοιτητικό Εστιατόριο που βρίσκεται στις ιδιόκτητες εγκαταστάσεις του στο Ακρωτήρι Χανίων, το οποίο έχει τη δυνατότητα ταυτόχρονης εξυπηρέτησης 250 ατόμων, η δε λειτουργία και διαχείρισή του έχει ανατεθεί σε ιδιώτη. Το προσωπικό του ιδρύματος ανέρχεται σε 180 μέλη, ενώ φοιτούν 1.772 φοιτητές (Πίνακες 14,15,16 Παράρτημα Ι).

3.5.6 Το Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Η επιλογή του Αιγαίου ως χώρο ίδρυσης Πανεπιστημίου έγινε με σκοπό την πνευματική, κοινωνική, οικονομική αναζωογόνηση της γεωγραφικής αυτής ενότητας. Η σημαντικότερη ιδιαιτερότητα που παρουσιάζει η περίπτωση αυτή είναι το γεγονός ότι το Πανεπιστήμιο Αιγαίου αποτελεί το πρώτο περιφερειακό πανεπιστήμιο και το μοναδικό, που υποχρεώθηκε να υιοθετήσει μια πολυκεντρική και ευέλικτη οργάνωση όσον αφορά στη χωροθέτηση των Τμημάτων του, ώστε να ανταποκριθεί σε ένα πολύπλοκο, αλλά και κατακερματισμένο περιβάλλον, όπως αυτό του νησιωτικού συμπλέγματος του Αιγαίου (Θεοδωρά 2003).

Η επιλογή των πρώτων νησιών υποδοχείς των εγκαταστάσεών του έγινε βάση πολιτικών και εθνικών λόγων, στα τέσσερα ακριτικά νησιά της Λέσβου, της Σάμου, της Ρόδου και της Χίου. Ακολουθώντας τη γενικότερη πολιτική του Πανεπιστημίου Αιγαίου για επέκτασή του σε κάθε σημαντικό χώρο του Αρχιπελάγους, ιδρύθηκε

παράρτημά του και στη Σύρο. Για τον λόγο αυτό αποτελεί το πρώτο πανεπιστήμιο στον κόσμο που επιχειρεί την εδραίωσή των Τμημάτων του στο πλαίσιο μικροοικονομιών ημιαστικού τύπου, που η φυσιογνωμία των οικονομικών τους δραστηριοτήτων δεν έχει ομοιότητες με τα οικονομικά περιβάλλοντα μέσα στα οποία αναπτύσσονται τα νέα πανεπιστήμια στον κόσμο (Θεοδωρά 2003). Και τα πέντε νησιά έχουν πολύ σημαντική ιστορία και σήμερα αποτελούν από τα σημαντικότερα νησιά της χώρας σε οικονομικό, πολιτιστικό και τουριστικό επίπεδο.

Το Πανεπιστήμιο ιδρύθηκε το 1984 και έδρα του ορίστηκε η Μυτιλήνη (εξελίσσεται σε διοικητικό κέντρο του Αιγαίου καθώς φιλοξενεί τις έδρες του Υπουργείου Αιγαίου και της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου). Το ίδρυμα συγκροτείται από πέντε Σχολές, που σχηματίζουν δέκα τέσσερα Τμήματα και από 2 ανεξάρτητα Τμήματα. Το είδος των Τμημάτων που θα χωροθετούνταν σε κάθε νησί καθορίστηκε ώστε να σχετίζεται με την πνευματική - πολιτιστική ιστορία του τόπου, αλλά και την παραγωγική του φυσιογνωμία για παράδειγμα, χωροθετείται στη Σάμο Τμήμα Μαθηματικών, μιας και το νησί ήταν η πατρίδα του αρχαίου Έλληνα μαθηματικού Πυθαγόρα. Στόχος και αυτού του Πανεπιστημίου είναι να αποτελέσει ένα σύγχρονο ίδρυμα, το οποίο θα συμβαδίζει με της ανάγκες του σήμερα.

Στην περίπτωση του Πανεπιστημίου Αιγαίου, δεν ακολουθείται η χωροθέτηση των εγκαταστάσεών του εκτός πόλης σε οργανωμένη πανεπιστημιούπολη, αλλά επιλέγεται η χωροθέτηση αυτών εντός των πόλεων σε υφιστάμενα κτίρια και σε άμεση σχέση αλληλεξάρτησης με τις υπόλοιπες κεντρικές λειτουργίες. Χωροθετούνται λοιπόν όλες οι ακαδημαϊκές λειτουργίες στο κέντρο των πόλεων, γεγονός που όπως θα φανεί σιγά - σιγά βοηθήσει στην άμεση επαφή και συνεργασία της ακαδημαϊκής κοινότητας με την τοπική (Καραμπούκαλου 2005).

Η Πανεπιστημιακή Μονάδα Λέσβου αναπτύσσεται στην πόλη της Μυτιλήνης. Το παράρτημα της Μυτιλήνης πλαισιώνει η Σχολή Κοινωνικών Επιστημών και το ανεξάρτητο Τμήμα Επιστημών της Θάλασσας. Το Πανεπιστήμιο Αιγαίου στεγάζεται σε υφιστάμενα ιδιόκτητα, σε ενοικιαζόμενα κτίρια χωροθετημένα στο κέντρο της πόλης και στα νέα σύγχρονα κτίρια, τα οποία έχουν κατασκευαστεί σε μια από τις ωραιότερες περιοχές της πόλης (Λόφος Πανεπιστημίου), τα οποία κατασκευάστηκαν για να ικανοποιήσουν τις υπάρχουσες, αλλά και τις πρόσθετες ανάγκες που δημιουργήθηκαν με την αύξηση των Τμημάτων και των φοιτητών.

Η Πανεπιστημιακή Μονάδα της Χίου αναπτύσσεται στην πόλη της Χίου και αποτελείται από τη Σχολή Επιστημών της Διοίκησης. Η Πανεπιστημιακή Μονάδα της

Χίου στεγάζεται σε μια σειρά από κτίρια που έχει δωρίσει η κοινωνία της Χίου στο Πανεπιστήμιο, καθώς και σε ενοικιαζόμενα κτίρια. Τα περισσότερα από αυτά, είναι κτίρια ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής αξίας και στο σύνολό τους προσφέρουν αναπτυγμένη κτιριακή υποδομή για τις ανάγκες της Σχολής.

Το Σεπτέμβριο του 2000 ιδρύθηκε στη Σύρο το Τμήμα Μηχανικών Σχεδίασης Προϊόντων και Συστημάτων. Το Τμήμα στεγάζεται σε κτίριο που παραχωρήθηκε στο Πανεπιστήμιο από τον Δήμο Ερμούπολης.

Η Πανεπιστημιακή Μονάδα Σάμου έχει έδρα την πόλη του Καρλοβασίου και φιλοξενεί τη Σχολή Θετικών Επιστημών. Η Σχολή στεγάζεται στο Καρλόβασι σε ιδιαίτερης αξίας νεοκλασικά κτίρια, που έχουν παραχωρηθεί στο Πανεπιστήμιο, καθώς και σε ενοικιαζόμενα κτίρια. Επίσης, η Σχολή στεγάζεται και στο επίσης παραχωρημένο στο Πανεπιστήμιο «Μανιάκειο» κτίριο στο Βαθύ. Στη Χίο και τη Σάμο οι υποδομές κρίνονται ανάλογες των αναγκών των Τμημάτων και με μικροεπεμβάσεις ανά καιρούς, μπορεί να λεχθεί πως αναλογικά υπερέχουν των συνθηκών στέγασης άλλων περιφερειακών πανεπιστημίων

Η Πανεπιστημιακή Μονάδα της Ρόδου φιλοξενεί τη Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών. Η Σχολή στεγάζεται σε δύο μεγάλα διώροφα κτίρια, που φιλοξενούν αίθουσες διδασκαλίας, εργαστήρια, βιβλιοθήκες και γραφεία διδασκόντων, ενώ ένα νέο κτίριο ενοικιάζεται για την πλήρη κάλυψη των λειτουργικών αναγκών της Σχολής. Βρίσκονται σε ιδανική απόσταση από την πόλη και δεν φαίνεται να παρουσιάζεται ιδιαίτερο πρόβλημα σε χώρο, αν και στο σημείο αυτό αν χρειαστεί το Πανεπιστήμιο δύναται να επεκταθεί (Θεοδωρά 2003).

Το ζήτημα της στέγασης δεν φαίνεται να έχει λυθεί, εκτός της Χίου, σε καμία από τις πόλεις. Έχει βρεθεί η προσωρινή λύση της ενοικίασης δωματίων σε ξενοδοχεία, λύση όμως που χρήζει άμεσης παρέμβασης με τη δημιουργία εστιών, αφού είναι ιδιαίτερα ασύμφορη οικονομικά, ειδικά λόγω των αυξημένων ενοικίων των τουριστικών αυτών περιοχών. Ως σύστημα σίτισης στους φοιτητές που δικαιούνται δωρεάν λειτουργεί σε όλα τα νησιά, η μέθοδος των κουπονιών σίτισης σε εστιατόρια με τα οποία έχει κάνει σύμβαση το πανεπιστήμιο. Στο Πανεπιστήμιο φοιτούν 6029 φοιτητές ενώ το διδακτικό προσωπικό του είναι 478 άτομα (Πίνακες 14,15,16 Παράρτημα Ι).

Η ερευνητική δραστηριότητά του θεωρείται αρκετά σημαντική σε σχέση με άλλα περιφερειακά πανεπιστήμια του μεγέθους του, εξαιτίας του προσανατολισμού των επιστημονικών κατευθύνσεων των τμημάτων του.

3.5.7 Το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η ίδρυση του Πανεπιστημίου αποτέλεσε αίτημα των τοπικών φορέων του Βόλου για πολλά χρόνια, συνδεδεμένο με την αναζήτηση νέας προοπτικής ανάπτυξης. Από το 1959, με τις πρώτες εξαγγελίες της τότε κυβέρνησης για δημιουργία τρίτου ιδρύματος στην Πάτρα, ο τοπικός τύπος διεκδίκησε τη χωροθέτησή του στην πόλη ως διέξοδο από τη μετασεισμική δυσπραγία. Με την ίδρυση των Πανεπιστημίων Πατρών και Ιωαννίνων, οι τοπικές προσπάθειες εντάθηκαν στα μεταπολιτευτικά χρόνια, για να κορυφωθούν το 1980 με τις νέες εξαγγελίες για ίδρυση πανεπιστημίων στη Θράκη και στην Κρήτη. Τον ίδιο καιρό και οι λοιπές θεσσαλικές πρωτεύουσες (Λάρισα, Τρίκαλα, Καρδίτσα) κινητοποιούνταν, ξεχωριστά η καθεμιά, για το ίδιο ζήτημα. Το 1981 ύστερα από συνεννόηση των δημοτικών τους αρχών αποφασίστηκε να υπάρξει κοινή πορεία στη διεκδίκηση του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. (Καραμπούκαλου 2005).

Οι στους οποίους στηρίχθηκε το παραπάνω αίτημα είχαν σχέση με τη χωροταξική σχέση της Θεσσαλίας στο μέσο του βασικού άξονα που ενώνει Αθήνα και Θεσσαλονίκη, το πληθυσμιακό μέγεθος της περιφέρειας, το οποίο παρουσιάζει σημαντική συγκέντρωση, αλλά και των κεντρικών πόλεων. Ακόμα, επισημαίνονται η πλούσια οικονομική δραστηριότητα της περιοχής που καλύπτει όλους τους παραγωγικούς τομείς, οι δυνατότητες αναψυχής που υπάρχουν και η πλούσια πολιτιστική παράδοση και υποδομή της. Οι βασικοί στόχοι που τέθηκαν αφορούσαν τη σύσταση ενός ιδρύματος, που θα έχει εξασφαλίσει ουσιαστικές οικονομικές παροχές, ένα πρόγραμμα σπουδών που θα συμβαδίζει με τα σύγχρονα επιτεύγματα της επιστήμης και που θα βρίσκεται στα πλαίσια μιας ανεξάρτητης οικονομικής ανάπτυξης του τόπου, καθώς επίσης την ανάπτυξη μεταπτυχιακών σπουδών και έρευνας σε αυτό.

Τελικά το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας ιδρύθηκε το 1984 και έδρα του ορίστηκε ο Βόλος, ενώ τμήματά του θα χωροθετούνταν και στη Λάρισα. Το 1993 ιδρύθηκαν Τμήματα στην Καρδίτσα και στα Τρίκαλα. Η χωροθέτησή του δεν απέφυγε τη λογική της γεωγραφικής διασποράς, η οποία χαρακτηρίζει όλα τα νεότερα πανεπιστήμια. Το Πανεπιστήμιο χρησιμοποιεί για την εξυπηρέτηση των ακαδημαϊκών του δραστηριοτήτων, συνολικά στις τέσσερις πόλεις, 26 ιδιόκτητα ή παραχωρημένα κτίρια (21 στο Βόλο, 2 στη Λάρισα, 1 στα Τρίκαλα και 2 στην Καρδίτσα), 6

μισθωμένα (4 στο Βόλο και 2 στη Λάρισα) και 5 προκατασκευασμένα (3 στο Βόλο, 1 στη Λάρισα και 1 στην Καρδίτσα). Το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας βρίσκεται ακόμα σε φάση ανάπτυξης, με πολλές ανάγκες σε πρόσθετο κτιριακό απόθεμα και στις τέσσερις πόλεις που εγκαθίσταται (Καραμπούκαλου 2005).

Ο αριθμός των φοιτητών προπτυχιακού επιπέδου ανέρχεται σε 5.337, ενώ το διδακτικό προσωπικό συνολικά αριθμεί 717 μέλη (*Πίνακες 14,15,16 Παράρτημα Ι*).

3.5.8 Το Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Το Ιόνιο Πανεπιστήμιο ιδρύθηκε το 1984, μαζί με τα Πανεπιστήμια της Θεσσαλίας και του Αιγαίου και η έδρα τον βρίσκεται στην Κέρκυρα. Απαρτίζεται από τα Τμήματα Ιστορίας (1985), Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας (1986), Μουσικών Σπουδών (1992), Βιβλιοθηκονομίας - Αρχειονομίας (1993), Πληροφορικής (2004) και Τεχνών Ήχου και Εικόνας (2004) (<http://www.ionio.gr>).

Είναι εμφανές από τον αριθμό των τμημάτων και το αντικείμενο το οποίο χαρακτηρίζει το καθένα από αυτά, ότι το Ιόνιο Πανεπιστήμιο έχει επιλέξει να κινηθεί σε μικρά και επομένως ελέγξιμα μεγέθη. Οι φοιτητές σε προπτυχιακό επίπεδο φτάνουν περίπου τους 1.519, ενώ το διδακτικό προσωπικό τους 154 (*Πίνακες 14,15,16 Παράρτημα Ι*). Η αναλογία διδασκόντων - διδασκομένων (1 : 10 περίπου) εικονογραφεί αυτή τη διαπίστωση. Παράλληλα, η διασπορά των κτιριακών εγκαταστάσεων των έξι Τμημάτων σε διαφορετικά σημεία του αστικού ιστού της πόλης της Κέρκυρας, της οποίας ο πληθυσμός ανέρχεται σε 40.000 κατοίκους, δηλώνει τη θέληση του Πανεπιστημίου να ενταχθεί στις χωροταξικές δομές μιας πόλης με πλούσιο ιστορικό, πολεοδομικό και αρχιτεκτονικό παρελθόν.

Δημιουργήθηκε, και αυτό, με στόχο την εντεινόμενη αναβάθμιση της περιφέρειας και την προώθηση επιστημών ή επιστημονικών μεθόδων και αναζητήσεων που δεν περιλαμβάνονταν στα παλιότερα ΑΕΙ. Κύριος στόχος του λοιπόν είναι η οργάνωση μιας σύγχρονης διακεκριμένης εκπαιδευτικής οντότητας στο χώρο των Κοινωνικών Επιστημών, με ευρωπαϊκό και διεθνές κύρος, που να εμπλουτίζεται από τις πλούσιες καταβολές των Ιονίων νήσων και να προσφέρει σπουδές διαφοροποιημένες από τα υπόλοιπα πανεπιστήμια της χώρας.

Το χωροταξικό πρότυπο ανάπτυξης του Ιονίου Πανεπιστημίου που έχει ακολουθηθεί (η χωροθέτηση δηλαδή των κτιριακών υποδομών σε διάφορες θέσεις του αστικού ιστού της Κέρκυρας) βρίσκεται σε απόλυτη συμφωνία με το Γενικό

Πολυεδομικό Σχέδιο της πόλης, όπως για παράδειγμα η ανάπτυξη και αξιοποίηση του Φρουρίου και η δημιουργία Φοιτητικών Κατοικιών σε περιοχές κατοικίας, όπως αυτές ορίζονται από το ισχύον σχέδιο. Τελικά η χωροθέτηση γίνεται στο κέντρο της πόλης και μάλιστα σε υφιστάμενα κτίρια που αποτελούσαν τοπόσημα για την πόλη (Θεοδωρά 2003).

Το Πανεπιστήμιο χρησιμοποιεί συνολικά 15 κτίρια, από τα οποία το 1 είναι ιδιόκτητο, τα 11 παραχωρημένα και άλλο 1 μισθώνεται. Η μικρή διασπορά που παρουσιάζουν τα κτίρια (συγκεντρωμένα στο κέντρο, πολύ κοντά το ένα με το άλλο), συντελούν στην διατήρηση του ενιαίου του Πανεπιστημίου, καθιστώντας ταυτόχρονα αισθητή την παρουσία του στην πόλη. Η συγκέντρωση των ακαδημαϊκών δραστηριοτήτων γύρω από τη Σπιανάδα όπου βρίσκονται η Εταιρεία Κερκυραϊκών Σπουδών, η Αναγνωστική Εταιρεία, το Ιστορικό Αρχείο της Κέρκυρας και πολλές πολιτιστικές οργανώσεις, αναμένεται να προσδώσει σταδιακά στην περιοχή το χαρακτήρα μιας πανεπιστημιακής περιοχής, που θα ενισχύσει το ρόλο του Πανεπιστημίου ως του μορφωτικού κέντρου της πόλης, γύρω από το οποίο θα αρχίσουν να αρθρώνονται οι πλούσιες εκφάνσεις της σύγχρονης πολιτιστικής ζωής και παράδοσης της Κέρκυρας. Με την επέκταση μάλιστα των εγκαταστάσεών του (δημιουργία υποδομών κατάλληλων για αθλητισμό, πολιτισμό, κοινόχρηστους χώρους) και διοργανώνοντας εκδηλώσεις που να απευθύνονται και στην τοπική κοινωνία, θα δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για την αναβάθμιση της σχέσης πανεπιστήμιο - πόλη, αλλά και της ποιότητας ζωής των κατοίκων (Θεοδωρά 2003).

Παρόλο αυτά αν και λειτουργεί κοντά είκοσι χρόνια και το μέγεθός του είναι σχετικά μικρό, αντιμετωπίζει ιδιαίτερα προβλήματα οργάνωσης, λειτουργίας και στέγασης, που εντοπίζονται στην έλλειψη εξασφάλισης νέων οικοπέδων για την ικανοποίηση πρόσθετων αναγκών, αλλά και χρηματικών πόρων από την Πολιτεία. Δεδομένου ότι τα περισσότερα από τα κτίρια που χρησιμοποιούνται δεν ανήκουν στην ιδιοκτησία του Πανεπιστημίου, αλλά είναι παραχωρημένα για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, γίνεται αντιληπτό πως δεν είναι δυνατό να γίνουν σε αυτό ριζικές επεμβάσεις, όπως για παράδειγμα η αναδιαμόρφωση του εσωτερικού τους για τις ανάγκες κάποιου Τμήματος. Επιπλέον οι δυνατότητες αναπροσαρμογής τους λιγοστεύουν και λόγω του ότι πρόκειται για παλιά κτίρια που δεν είχαν σχεδιαστεί εξ αρχής για να στεγάσουν εκπαιδευτικές και ερευνητικές δραστηριότητες (Καραμπούκαλου 2005).

Σημαντικότερο πρόβλημα για τον φοιτητικό πληθυσμό, αλλά και για τους καθηγητές αποτελεί η απουσία υποδομών όπως φοιτητικής εστίας, φοιτητικού εστιατορίου ή λέσχης, αθλητικών εγκαταστάσεων και λοιπά. Το ζήτημα της στέγασης αντιμετωπίζεται και εδώ με την ασύμφορη οικονομικά λύση της ενοικίασης δωματίων σε ξενοδοχεία, ενώ της σίτισης με τη μέθοδο κουπονιών σίτισης σε συμβεβλημένα με το πανεπιστήμιο εστιατόρια της πόλης.

Σχετικά με την ερευνητική δραστηριότητα του Πανεπιστημίου αν και είναι σε αρχικό στάδιο, κυρίως λόγω της μικρής του ηλικίας, αλλά και της περισσότερο θεωρητικής κατεύθυνσης που χαρακτηρίζουν τα επιστημονικά αντικείμενα των τμημάτων του. Τα τελευταία χρόνια η Επιτροπή Ερευνών του έχει αρχίσει να δραστηριοποιείται έντονα στην αναζήτηση προγραμμάτων (εθνικών και κοινοτικών) που θα του αυξήσουν το κύρος και τα έσοδά του. Επίσης φαίνεται να προσανατολίζεται στη διοργάνωση Διεθνών Συνεδρίων στο πλαίσιο συνεργασίας με άλλα ιδρύματα (Θεοδωρά 2003).

3.5.9 Το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου ιδρύθηκε με το προεδρικό διάταγμα 13/2000. Έχει ως έδρα του την Τρίπολη και αναπτύσσεται σε επίπεδο ολοκληρωμένων Σχολών στις πρωτεύουσες των νομών της Περιφέρειας Πελοποννήσου. Η λειτουργία του Πανεπιστημίου εγκαινιάστηκε στις 20 Σεπτεμβρίου 2002 με την έναρξη λειτουργίας του Τμήματος Επιστήμης και Τεχνολογίας Υπολογιστών και του Τμήματος Επιστημών και Τεχνολογίας Τηλεπικοινωνιών της Σχολής Θετικών Επιστημών και Τεχνολογίας (<http://www.uop.gr>). Στόχος της ίδρυσης και λειτουργίας του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου είναι η δημιουργική συμβολή στην ανάπτυξη της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ελληνική περιφέρεια, με υψηλές ποιοτικές προδιαγραφές που να ανταποκρίνονται ως προς το περιεχόμενο των σπουδών, την έρευνα και τη διδασκαλία στις απαιτήσεις ενός σύγχρονου Πανεπιστημίου με εθνική, ευρωπαϊκή και διεθνή εμβέλεια (Καραμπούκαλου 2005).

Οι Σχολές από τις οποίες αποτελείται είναι έξι και κατανέμονται στις πρωτεύουσες των νομών Αρκαδίας, Αργολίδας, Κορινθίας, Μεσσηνίας και Λακωνίας. Το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου διοικείται από Διοικούσα Επιτροπή, μέχρι να εξασφαλισθούν οι προϋποθέσεις για την αυτοδύναμη λειτουργία κάθε τμήματος.

Μέχρι στιγμής τα Τμήματα στεγάζονται σε παραχωρημένα κτίρια για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα και παρουσιάζουν μεγάλες ελλείψεις τόσο σε επίπεδο υποδομών (στέγαση τμημάτων, εστίες, λέσχη, βιβλιοθήκη κ.λπ.), αλλά και ανθρώπινου δυναμικού (κυρίως μόνιμου διδακτικού προσωπικού), ενώ το τελευταίο εξάμηνο ξεκίνησε η σύνταξη μελετών για την τελική χωροθέτηση των υποδομών των στις διάφορες πόλεις (Θεοδωρά 2003). Το συνολικό διδακτικό προσωπικό ανέρχεται στα 244 μέλη, ενώ στο πανεπιστήμιο φοιτούν 1335 φοιτητές προπτυχιακού επιπέδου (Πίνακες 14,15,16 Παράρτημα Ι).

3.5.10 Το Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Το 2002 αποφασίστηκε η ίδρυση του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας με έδρα την Κοζάνη. Σήμερα το Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας έχει ολοκληρώσει σε σημαντικό βαθμό τη διοικητική του δομή. Στο δυναμικό του έχουν ενταχθεί και λειτουργούν από την 1^η Ιανουαρίου 2004 τέσσερα Τμήματα τα οποία ανήκαν στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Αποτελείται από δύο Σχολές και ένα ανεξάρτητο τμήμα, τα οποία κατανέμονται ως εξής: στην πόλη της Κοζάνης η Πολυτεχνική Σχολή με δύο Τμήματα και Στην πόλη της Φλώρινας η Παιδαγωγική Σχολή με δύο Τμήματα και το ανεξάρτητο Τμήμα Βαλκανικών Σπουδών (<http://www.uowm.gr>).

Στην Κοζάνη τα Τμήματα στεγάζονται σε 4 κτίρια παραχωρημένα από το Δήμο, τα οποία έχουν ανακατασκευαστεί για τις ακαδημαϊκές ανάγκες. Στη Φλώρινα τα Τμήματα και οι διοικητικές υπηρεσίες βρίσκονται στο χώρο της Πανεπιστημιούπολης της Φλώρινας 3 χλμ. έξω από την πόλη. Σχετικά με τη στέγαση, σε καμία από τις δύο πόλεις δεν υπάρχουν εστίες και το πρόβλημα αντιμετωπίζεται στη Φλώρινα με την ενοικίαση δωματίων σε ξενοδοχεία συμβεβλημένα με το Πανεπιστήμιο ενώ στην Κοζάνη μέσω επιδόματος στέγασης στους φοιτητές που το δικαιούνται. Στην Κοζάνη δίνεται και επίδομα σίτισης σε όσους το δικαιούνται, μιας και δεν υπάρχει φοιτητικό εστιατόριο (Θεοδωρά 2003).

Ένας από τους βασικούς στόχους του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας είναι η δημιουργία νέας γνώσης μέσα από την προαγωγή της επιστημονικής έρευνας. Η ερευνητική δραστηριότητα του Πανεπιστημίου, όπως αυτή στηρίζεται από το έμψυχο υλικό και από την κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή, αποτελεί το σημαντικότερο παράγοντα για την αναβάθμιση και του επιπέδου διδασκαλίας και της εκπαίδευσης.

Ερευνητικά προγράμματα διεξάγονται στο Ίδρυμα είτε με πόρους δικούς του, είτε χρηματοδοτούμενα από τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας και άλλους φορείς του Δημοσίου, είτε χρηματοδοτούμενα από την Ευρωπαϊκή Ένωση, είτε τέλος χρηματοδοτούμενα από ιδιωτικούς φορείς (επιχειρήσεις) της χώρας μας ή και άλλων χωρών, υπό ορισμένες ακαδημαϊκές προϋποθέσεις (Καραμπουκάλου 2005).

Στο ίδρυμα φοιτούν περίπου 1.813 φοιτητές προπτυχιακού επιπέδου, ενώ τα μέλη του διδακτικού προσωπικού είναι 142 (Πίνακες 14,15,16 Παράρτημα Ι).

3.5.11 Το Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας

Για το Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας δεν υπάρχουν στοιχεία αν και έχει ιδρυθεί ήδη από το 2003. Χαρακτηριστικό της κατάστασης είναι το γεγονός ότι το Ίδρυμα δεν έχει ούτε καν ιστοσελίδα στο διαδίκτυο προκειμένου να μπορούν να ενημερωθούν οι ενδιαφερόμενοι. Το Πανεπιστήμιο αποτελείται από δυο ανεξάρτητα τμήματα, το Τμήμα Πληροφορικής με Εφαρμογές στην Βιοϊατρική με έδρα τη Λαμία και το Τμήμα Περιφερειακής Οικονομικής Ανάπτυξης με έδρα τη Λιβαδειά. Στο ίδρυμα φοιτούν περίπου 203 φοιτητές προπτυχιακού επιπέδου, ενώ τα μέλη του διδακτικού προσωπικού είναι 21 και είναι όλα συμβασιούχοι του Ν. 407 (Πίνακες 14,15,16 Παράρτημα Ι).

Το Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας μπορούμε να πούμε ότι αποτελεί χαρακτηριστική περίπτωση Πανεπιστημίου που δημιουργήθηκε χωρίς πρότερο σχεδιασμό, προκειμένου να εξυπηρετήσει πολιτικά συμφέροντα και κάτω από πιέσεις τοπικών φορέων Ουσιαστικά δεν υφίσταται πανεπιστήμιο, καθώς αποτελείται από δύο μόνο τμήματα και αυτά σε διαφορετικές πόλεις.

3.6 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΝ

Ο απρογραμμάτιστος σχεδιασμός και η ίδρυση των περιφερειακών Ίδρυμάτων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, τα οποία δεν εντάσσονται σε κάποια στρατηγική περιφερειακής ανάπτυξης, έχουν αποφέρει σημαντικά προβλήματα στη λειτουργία των ιδρυμάτων αυτών.

Η ύπαρξη των προβλημάτων που παρουσιάζονται στα περιφερειακά ΑΕΙ σχετίζονται με τους διδάσκοντες και τους φοιτητές, τις υποδομές και την

πολυδιάσπαση των ιδρυμάτων καθώς επίσης και σε μια σωρεία αιτιών που ξεκινούν από την οργάνωση, τη διοίκηση και τη λειτουργία των ιδρυμάτων.

Όσον αφορά τους διδάσκοντες, ένα πρόβλημα είναι ότι μεγάλο μέρος τους δεν μένει στην περιοχή αλλά μετακινείται προς τα εκεί από τη Θεσσαλονίκη ή συνήθως την Αθήνα όπου και κατοικεί με αποτέλεσμα να μην μπορεί να δημιουργηθεί ακαδημαϊκή κοινότητα. Έτσι, πολύ συχνά παρουσιάζεται το φαινόμενο, το μεγαλύτερο μέρος του διδακτικού προσωπικού να εμφανίζεται ουσιαστικά 1 -2 φορές την εβδομάδα.

Επίσης, μεγάλο μέρος των διδασκόντων χρησιμοποιούν τα περιφερειακά ΑΕΙ προκειμένου να εξελιχθούν, έχοντας ως στόχο τη μελλοντική μετακίνησή τους προς τα κεντρικά πανεπιστήμια (Αθήνα, Θεσσαλονίκη). Σε γενικές γραμμές, στα περιφερειακά πανεπιστήμια είναι πιο περιορισμένος ο ανταγωνισμός για την εκλογή τους.

Τόσο το ζήτημα της προσπάθειας εκλογής σε κάποιο κεντρικό πανεπιστήμιο όσο και το γεγονός ότι οι διδάσκοντες δε μένουν στην περιοχή έχει να κάνει κυρίως με την έλξη των μεγάλων αστικών κέντρων και κυρίως της Αθήνας. Οι οικονομικές δυνατότητες που τους προσφέρονται είναι πολλαπλάσιες (έχουν ιατρεία, τεχνικά ή δικηγορικά γραφεία, είναι σύμβουλοι επιχειρήσεων, κ.λπ.). Ακόμα, οι δυνατότητες εξεύρεσης ικανοποιητικής απασχόλησης της ή του συζύγου του πανεπιστημιακού είναι πολλαπλάσιες στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη. Παράλληλα, οι δυνατότητες για έρευνα είναι επίσης πολλαπλάσιες, μια και εκεί είναι συγκεντρωμένες οι βιβλιοθήκες, τα ερευνητικά κέντρα, γίνονται σεμινάρια, υπάρχουν επιστήμονες για ανταλλαγή προβληματισμών κ.λπ.. Οι δυνατότητες που προσφέρονται σε κάποιον καθηγητή πανεπιστημίου στην Αθήνα (και σε κάποιον περιορισμένο βαθμό και στη Θεσσαλονίκη) για την ανάδειξή του σε αξιώματα εθνικής ακτινοβολίας (σύμβουλος σε υπουργείο, πρόεδρος οργανισμού, τράπεζας, ερευνητικού ινστιτούτου, νομοπαρασκευαστικής επιτροπής κ.λπ.) είναι πολύ περισσότερες, γιατί εκεί είναι συγκεντρωμένα τα κέντρα της πολιτικής και οικονομικής εξουσίας της χώρας. Η ηγετική τάξη των πανεπιστημιακών δασκάλων της Αθήνας αποτελεί μέρος της ηγετικής τάξης της χώρας. Επίσης, η ποιότητα ζωής είναι, από πολλές απόψεις, πολύ υψηλότερη. Έτσι, τα παιδιά σχολικής ηλικίας της οικογένειας έχουν τη δυνατότητα να πάρουν κάποια καλύτερη εκπαίδευση. Υπάρχει ένας πολύ μεγαλύτερος αριθμός ατόμων από όπου μπορεί να επιλέξει κανείς τις κοινωνικές συναναστροφές του.

Υπάρχει ένα ικανοποιητικό δίκτυο πολιτιστικών δραστηριοτήτων, και το επίπεδο της αγοράς, τέλος, είναι πολύ υψηλότερο (Λαμπριανίδης 1993)

Τέλος, υπάρχει και η δυσκολία εξεύρεσης αξιόλογου διδακτικού προσωπικού για τα περιφερειακά πανεπιστήμια. Συχνά παρουσιάζεται το πρόβλημα της προκήρυξης θέσεων Δ.Ε.Π., που παραμένουν κενές είτε γιατί δεν εμφανίζονται καθόλου υποψήφιοι είτε γιατί εμφανίζονται με προσόντα λιγότερα από τα αναμενόμενα (Λαμπριανίδης 1993).

Ένα μεγάλο ποσοστό των φοιτητών που εισάγονται σε ένα περιφερειακό πανεπιστήμιο επιχειρούν να φύγουν είτε δίνοντας ξανά πανελλήνιες εισαγωγικές εξετάσεις είτε επιχειρώντας να μεταγραφούν σε κεντρικό πανεπιστήμιο. Εάν κρίνει κανείς από τα ποσοστά αυτών που τελικά επιτυγχάνουν να πάρουν μεταγραφή καταλαβαίνει ότι το πρόβλημα είναι σημαντικό.

Μεγάλο μέρος των φοιτητών που μπαίνουν σε ένα περιφερειακό πανεπιστήμιο τμήμα δεν μένει στην πόλη αυτή και έτσι πολλές φορές παρατηρείται το φαινόμενο της σχεδόν καθημερινής μετακίνησης των φοιτητών από τον τόπο διαμονής τους στον τόπο όπου σπουδάζουν. Πολλοί μετακινούνται ουσιαστικά μόνο στην περίοδο των εξετάσεων.

Ένας σημαντικός λόγος για την άρνηση των φοιτητών να διαμείνουν στο περιφερειακό πανεπιστήμιο είναι το πρόβλημα της στέγασής τους καθώς δεν υπάρχουν εστίες που να καλύπτουν τη ζήτηση.

Ακόμα, τα περιφερειακά τμήματα τείνουν να έχουν πιο χαμηλές βάσεις στις εισαγωγικές εξετάσεις σε σχέση με τα ομοειδή τμήματα των κεντρικών πανεπιστημίων. Το γεγονός αυτό απορρέει από το ότι η ελληνική κοινωνία δεν αναγνωρίζει τη «δουλειά» που γίνεται σε ορισμένα τμήματα και η επιλογή του πανεπιστημίου γίνεται με κριτήριο την πόλη. Είτε με βάση την εικόνα που έχουν για αυτή, είτε με βάση την εγγύτητά της στην περιοχή κατοικίας (Λαμπριανίδης 1993).

Τα παραπάνω συντελούν ώστε ένα μεγάλο μέρος των μελών της πανεπιστημιακής κοινότητας (φοιτητές και διδάσκοντες) να βλέπουν τη θέση τους στο περιφερειακό πανεπιστήμιο ως μια μεταβατική κατάσταση, ως ένα εφελτήριο, το οποίο θα τους βοηθήσει να μεταπηδήσουν στο κέντρο. Έτσι, οι περισσότεροι διδάσκοντες είναι διατεθειμένοι να πάνε σε κεντρικό πανεπιστήμιο ακόμη και σε χαμηλότερη βαθμίδα από αυτή που ήδη κατέχουν, ενώ οι φοιτητές επιδιώκουν τη μεταγραφή τους ή -σε ακραίες περιπτώσεις- αποφασίζουν να ξαναδώσουν εισαγωγικές εξετάσεις, παρά να μείνουν στο περιφερειακό πανεπιστήμιο.

Τα περισσότερα εκπαιδευτικά ιδρύματα της χώρας ξεκίνησαν χωρίς να συντρέχουν οι κατάλληλες προϋποθέσεις για τη λειτουργία τους. Η έλλειψη κτιριακών εγκαταστάσεων και η έλλειψη διδακτικού προσωπικού είναι από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετώπισαν τα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της χώρας κατά τα πρώτα χρόνια της λειτουργίας τους και εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν ακόμα και σήμερα. Η ίδρυση τους, χωρίς κανένα σχεδιασμό, είχε ως αποτέλεσμα οι φοιτητές να διδάσκονται κάτω από ακατάλληλες συνθήκες, σε κακής ποιότητας κτίρια, γεγονός που επηρεάζει κατά πολύ τη λειτουργία των σχολών. Το αποτέλεσμα είναι η δυσλειτουργία των σχολών και η διαιώνιση του προβλήματος για αρκετά χρόνια λειτουργίας τους.

Τα περιφερειακά πανεπιστήμια στις περισσότερες περιπτώσεις προσαρμόζονται στις αντιξοότητες που τους επιβάλλει η περιοχή εγκατάστασής τους. Έτσι, η δημιουργία των περιφερειακών πανεπιστημίων όχι μόνο δεν αύξησε την κοινωνική δικαιοσύνη στο χώρο, αλλά είχε τα ακριβώς αντίστροφα αποτελέσματα. Με την έννοια ότι κάποια περιφερειακά πανεπιστήμια είναι υποβαθμισμένα και σε αυτά τείνουν να φοιτούν άτομα από μη προνομιούχα κοινωνικά στρώματα ενώ οι προνομιούχοι είτε δεν πάνε καθόλου είτε μετεγγράφονται με περιέργους τρόπους στα κεντρικά πανεπιστήμια (Λαμπριανίδης 1993).

3.7 ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΜΑΛΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΝ

Τα περιφερειακά πανεπιστήμια θα μπορούσαν να λειτουργήσουν πολύ πιο ικανοποιητικά με κάποιους διαφορετικούς όρους. Οι όροι αυτοί είναι:

- Η εγκατάστασή τους μόνο σε επιλεγμένες, μεγάλες πόλεις, που έχουν τη δυνατότητα να δεχθούν πανεπιστήμιο. Πρόκειται για πόλεις όπου υπάρχει αστικό περιβάλλον, δίκτυα κοινωνικών επαφών, όμορφο φυσικό και δομημένο περιβάλλον αυξημένη προσπελασιμότητα κ.λπ..
- Η συνοχή των σχολών και των τμημάτων του πανεπιστημίου, η δημιουργία ενιαίας, μεγάλης και δυναμικής κοινωνίας φοιτητών, καθώς επίσης και η ύπαρξη μιας κρίσιμης μάζας διδασκόντων και η δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών που θα τους ωθήσουν να μείνουν στην περιοχή.

- Η ύπαρξη αρκετών τμημάτων με ειδικά αντικείμενα, τα οποία δεν προσφέρονται στα κεντρικά πανεπιστήμια ή με σπουδές μεταπτυχιακού επιπέδου που δεν προσφέρονται αλλού.
- Η εξασφάλιση υψηλής ποιότητας διδακτικού προσωπικού, που θα προσφέρει υψηλής ποιότητας έργο.
- Η εξασφάλιση κινητικότητας ανθρώπων και πληροφοριών.
- Η ευνοϊκότερη μεταχείριση των περιφερειακών πανεπιστημίων από την πολιτεία. Ένα περιφερειακό πανεπιστήμιο, το οποίο είναι διασπασμένο σε πολλές πόλεις, έχει αναπόφευκτα πολύ μεγαλύτερο κόστος για να μπορέσει να φτάσει και τα επίπεδα παροχής παιδείας των κεντρικών, μη διασπασμένων, πανεπιστημίων (Λαμπριανίδης 1993).

4. ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΝ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ – ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑ

Σε αυτό το κεφάλαιο αναλύονται οι επιπτώσεις των Περιφερειακών Πανεπιστημίων στην τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη καθώς και οι λόγοι που τις περιορίζουν. Επίσης, παρουσιάζονται δύο παραδείγματα πανεπιστημίων του εξωτερικού που έχουν οδηγήσει σε ανάπτυξη της περιοχής όπου είναι χωροθετημένα.

4.1 ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΝ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Η δημιουργία των Ιδρυμάτων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην Ελλάδα έχει σαν σκοπό την παραγωγή και μετάδοση της γνώσης μέσω της έρευνας και της διδασκαλίας και την καλλιέργεια των τεχνών. Επίσης, σκοπός τους είναι και η συμβολή τους στην αντιμετώπιση κοινωνικών, πολιτιστικών και αναπτυξιακών αναγκών του τόπου. Έτσι, η παρεχόμενη εκπαίδευση στοχεύει στην προώθηση έρευνας σε όλους τους τομείς που οι παραγωγικοί τομείς της χώρας μπορούν να αναπτύξουν και εφαρμόσουν. Η συμβολή τους λοιπόν στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της χώρας είναι εύλογη και θα πρέπει να χρησιμοποιείται ακόμη και ως μέσο περιφερειακής πολιτικής.

Η CVCP²(1994) στο κείμενό της «Πανεπιστήμια και Κοινότητες» παρέχει μία λίστα με τις πιθανές επιπτώσεις ενός πανεπιστημίου στην κοινότητά του. Οι επιπτώσεις αυτές κατηγοριοποιούνται α) στις τοπικές οικονομικές επιπτώσεις των πανεπιστημιακών δραστηριοτήτων, β) στη μεταφορά γνώσης και τεχνολογίας και γ) στους ευρύτερους τομείς της βιώσιμης ανάπτυξης. Πρόκειται για:

- Άμεσες και έμμεσες οικονομικές επιπτώσεις (απασχόληση και δαπάνες).
  - Η δημιουργία και διατήρηση θέσεων εργασίας (άμεσων και έμμεσων).
  - Η στήριξη της τοπικής αγοράς αγαθών και υπηρεσιών από το Πανεπιστήμιο, το προσωπικό του, τους φοιτητές και τους επισκέπτες.
  - Επίδραση στα τοπικά έσοδα και δαπάνες, συμπεριλαμβανομένου τα τοπικά πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα.
- Επιπτώσεις στην τοπική οικονομική ανάπτυξη και στην τοπική οικονομία της

---

² Committee of Vice – Cancellors and Principals

γνώσης.

- Μεταφορά τεχνολογίας, πληροφοριών και γνώσεων καθώς και spin – outs όπως η δημιουργία τεχνολογικών πάρκων.
- Μη τεχνολογική υποστήριξη στην τοπική βιομηχανία.
- Υποστήριξη των εσωτερικών επενδύσεων.
- Εκπαίδευση και κατάρτιση.
- Συμβολή στην τοπική τουριστική βιομηχανία.
- Ευρύτερη συνεισφορά στην βιώσιμη ανάπτυξη.
  - Επιδράσεις στο δομημένο περιβάλλον.
    - Συμβολή στην ποιότητα του δομημένου περιβάλλοντος (π.χ. πανεπιστημιακά κτίρια).
    - Επιπτώσεις στα κυκλοφοριακά προβλήματα.
    - Συμβολή στην αστική αναγέννηση.
    - Πρόβλεψη για τη διαμονή των φοιτητών και επιπτώσεις στην αγορά ακινήτων.
    - Αλλαγή στις χρήσεις γης.
  - Επιδράσεις στην κοινωνική και τοπική ανάπτυξη.
    - Εκπαίδευση της κοινότητας και προσέλκυση φοιτητών από την περιοχή.
    - Αύξηση του αριθμού των φοιτητών.
    - Διά βίου εκπαίδευση.
    - Δημόσιες διαλέξεις και άλλοι μέθοδοι επικοινωνίας.
    - Συνεισφορά στις τοπικές αθλητικές εγκαταστάσεις.
    - Πρόσβαση των κατοίκων στις πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες κ.λπ..
    - Συνεισφορά στη ζωντάνια και στην ποικιλία των κοινωνικών και κοινοτικών δραστηριοτήτων (π.χ. δημόσιες μεταφορές).
    - Συνεισφορά στην πολιτιστική ζωντάνια.
    - Αλληλεπιδράσεις φοιτητών και κοινότητας (Glason 2003).

Το Πανεπιστήμιο αποτελεί μια από τις κύριες πηγές εισοδήματος και ένα βασικό καταναλωτή για την τοπική οικονομία, που εξαρτάται κυρίως από το μέγεθος του πανεπιστημίου σε σχέση με τον πληθυσμό της πόλης όπου εγκαταστάθηκε. Οι άμεσες επιπτώσεις στην τοπική οικονομία επικεντρώνονται σε συγκεκριμένους τομείς κατανάλωσης (κατοικία - ξενοδοχεία 28%, εστιατόρια 9,5%, διασκέδαση 13%). Τα

άμεσα οικονομικά οφέλη εκτιμούνται σε 0,05%,-0,31% του ΑΕΠ και σε 1,7%-12,8% της ιδιωτικής κατανάλωσης. Το βασικό αποτέλεσμα από τη λειτουργία των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην τοπική οικονομία προέρχεται από τις δαπάνες του κράτους (50%,) και των φοιτητών (40%, των συνολικών δαπανών) στην περιοχή. Επίσης, συμβάλλουν στην αύξηση του κοινωνικού γοήτρου των κατοίκων, στη συγκράτηση του πληθυσμού, στην αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού. Συμβάλλει στην πολιτισμική ανάπτυξη, λόγω της ύπαρξης των φοιτητών και των καθηγητών στην περιοχή που (λόγω τοπικής προέλευσης αλλά και ταξικής θέσης), συντελώντας έτσι στη διαμόρφωση ενός διαφορετικού πολιτισμικού κλίματος. Τέλος, συμβάλλει στην αποκατάσταση της κοινωνικής δικαιοσύνης στο χώρο με την έννοια της φυσικής προσιτότητας που ελαχιστοποιεί το χρόνο και το κόστος μετάβασης για τον φοιτητή (Λαμπριανίδης 2004).

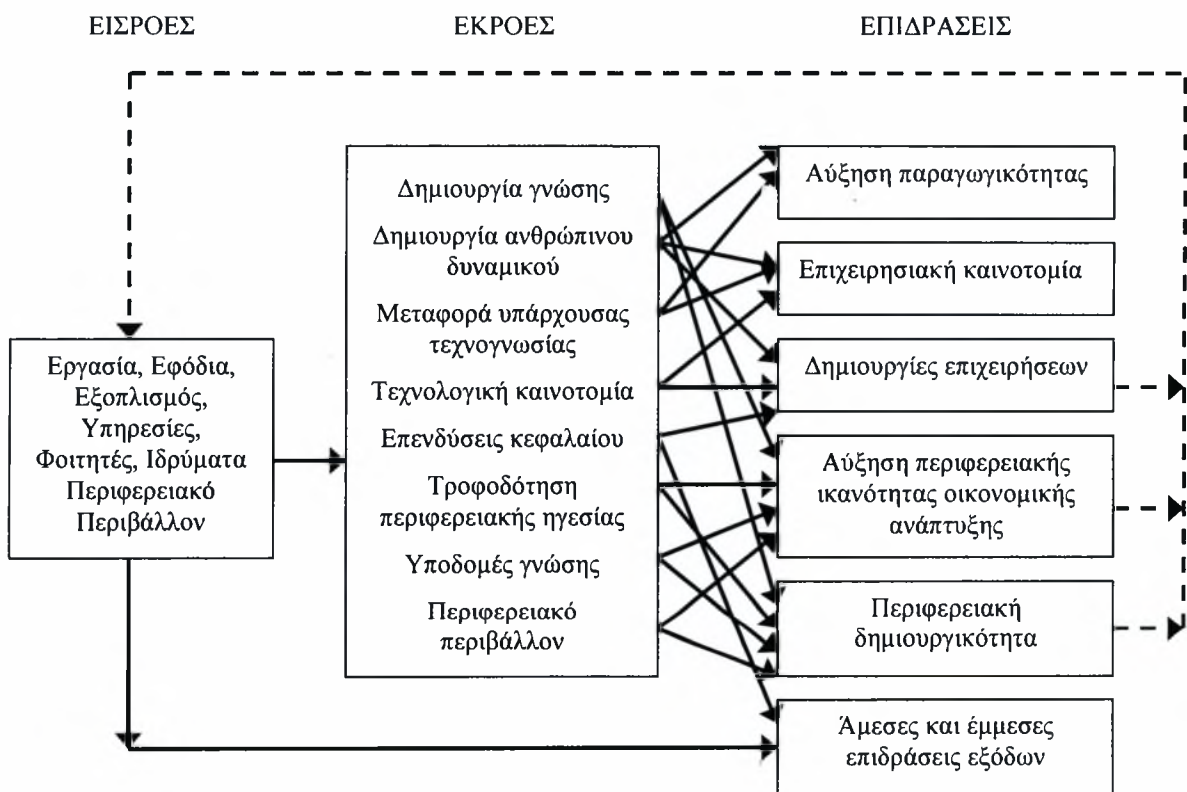
Η ύπαρξη ενός Ιδρύματος Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης αποτελεί λόγω έλξης μεγάλου μέρους του τοπικού πληθυσμού από τις γύρω περιοχές. Επίσης, έχει παρατηρηθεί πως σε περιφερειακές πόλεις όπου φιλοξενούνται αρκετά Ιδρύματα πανεπιστημιακής, έχουν παρουσιάσει αυξημένο μορφωτικό επίπεδο, βελτίωση του εργατικού δυναμικού, το οποίο θα αποτελέσει εν συνεχεία τον συνδετικό κρίκο μεταξύ του πανεπιστημίου, της αγοράς εργασίας και της τοπικής κοινωνίας, ενώ ταυτόχρονα αυξάνεται η προσφορά υπηρεσιών, παρατηρείται ανάπτυξη στην τεχνολογική γνώση και παράγονται προϊόντα που συμμετέχουν σε όλα τα στάδια της παραγωγής, από τον σχεδιασμό έως και την πώληση του. Τέλος, η ύπαρξη περιφερειακών ιδρυμάτων διευκολύνει την επικοινωνία μεταξύ περιφέρειας και αστικού κέντρου, μεταξύ των περιφερειών καθώς και της περιφέρειας με κέντρα αποφάσεων σε άλλες χώρες. Ένα ανεπτυγμένο δίκτυο επικοινωνίας αποτελεί βασικό παράγοντα για την τοπική ανάπτυξη.

Το περιφερειακό πανεπιστήμιο μπορεί να στηρίξει ιδιαίτερα τις μικρές και μεσαίες παραγωγικές μονάδες που αποτελούν τον κορμό της ελληνικής οικονομίας. Αυτές είναι που έχουν ανάγκη βοήθειας σε θέματα περαιτέρω εκπαίδευσης, έρευνας και τεχνολογίας αφού αδυνατούν να έχουν δική τους ερευνητική δραστηριότητα ή εύκολη πρόσβαση στη μετεκπαίδευση και ειδίκευση στο κέντρο, όπως μπορούν να έχουν οι μεγάλες μονάδες.

Οι Goldstein και Renault (2004) προσδιορίζουν και περιγράφουν τα προϊόντα – αποτελέσματα των σύγχρονων ερευνητικών πανεπιστημίων. Περιγράφει τις συγκεκριμένες επιδράσεις οικονομικής ανάπτυξης στις οποίες μπορεί ενδεχομένως

να οδηγήσει κάθε τύπος αποτελεσμάτων. Τα αποτελέσματα περιλαμβάνουν: 1) δημιουργία γνώσης, 2) δημιουργία ανθρώπινου δυναμικού, 3) μεταφορά της υπάρχουσας τεχνογνωσίας, 4) τεχνολογική καινοτομία, 5) επένδυση κεφαλαίου, 6) τροφοδότηση της περιφερειακής ηγεσίας, 7) συμπαραγωγή των υποδομών γνώσης και 8) συμπαραγωγή ενός συγκεκριμένου τύπου περιφερειακού περιβάλλοντος. Οι πιθανές επιδράσεις περιλαμβάνουν την αύξηση της παραγωγικότητας, την επιχειρησιακή καινοτομία, τις δημιουργίες επιχειρήσεων, μια αύξηση στην περιφερειακή ικανότητα οικονομικής ανάπτυξης (για μακροπρόθεσμη ανάπτυξη), την περιφερειακή δημιουργικότητα, και τις άμεσες και έμμεσες επιδράσεις εξόδων. Στο παρακάτω διάγραμμα φαίνεται η συμβολή των πανεπιστημίων στην περιφερειακή οικονομική ανάπτυξη.

Διάγραμμα 2: Συμβολή των Πανεπιστημίων στην Περιφερειακή Οικονομική Ανάπτυξη

Πηγή: Goldestein και Renault (2004), Ιδία Επεξεργασία

Η συμβολή όμως των περιφερειακών ιδρυμάτων δεν περιορίζεται στην ανάπτυξη της συγκεκριμένης περιφέρειας, αλλά αντίθετα επεκτείνεται και σε εθνικό επίπεδο. Ειδικότερα, συμβάλλουν στην ισόρροπη ανάπτυξη της χώρας, στην άμβλυνση των ανισοτήτων με τα μεγάλα αστικά κέντρα, στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής του εθνικού χώρου καθώς και στην αποσυμφόρηση των μεγάλων κεντρικών

πανεπιστημίων και κατ' επέκταση στην βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων σπουδών.

Τα Ιδρύματα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης μπορούν να αποτελέσουν μια βάση για την τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη που θα δίνει και δυνατότητες διεθνοποίησης της περιφέρειας. Τα περιφερειακά πανεπιστήμια οφείλουν να επιδείξουν έναν διεθνή προσανατολισμό αν θέλουν να αποφύγουν τον κίνδυνο της απομόνωσης. Το να «μπει μια περιφέρεια στον χάρτη» της Ευρώπης θα πρέπει να είναι ο στόχος κάθε φιλόδοξης εθνικής, εκπαιδευτικής, ερευνητικής και περιφερειακής πολιτικής. Για το λόγο αυτό, χρειάζεται να υιοθετηθούν διαφορετικές στρατηγικές αντιμετώπισης μεταρρύθμισης των περιφερειακών ιδρυμάτων. Τα ΑΕΙ συμβάλλουν στη διαμόρφωση πολιτικών θέσεων και πεποιθήσεων και μορφώνουν τους πολίτες της χώρας, κάνοντας τη συμβολή τους ζωτικής σημασίας. Η έρευνα που παράγουν τα περιφερειακά Πανεπιστήμια μπορεί να αποτελέσει σπουδαία συμβολή στην επιστήμη αλλά και στην πολιτιστική, οικονομική και οικολογική ζωή της περιφέρειας (Καλατζίδου - Σμιτ 2000).

Βασική προϋπόθεση, όμως, αποτελεί η ύπαρξη ισχυρών περιφερειακών πανεπιστημίων, δηλαδή αυτόνομα ιδρύματα με φιλοδοξίες να προσφέρουν εκπαίδευση και έρευνα που να μπορεί να λειτουργήσει ως αντίβαρο των προγραμμάτων σπουδών και των ερευνητικών επιδόσεων των παραδοσιακών πανεπιστημίων, γεγονός που συνδέεται άμεσα με το πλαίσιο της εθνικής εκπαιδευτικής και πολιτικής και της περιφερειακής αναπτυξιακής πολιτικής, τα οποία οριοθετούν τις δυνατότητες ενός ιδρύματος. Το πανεπιστήμιο της περιφέρειας χρειάζεται συγκεκριμένη στρατηγική για να ελκύσει ανθρώπινο δυναμικό από τη χώρα αλλά και διεθνώς (Καλατζίδου - Σμιτ 2000).

Οι δυσκολίες βέβαια που αντιμετωπίζει ένα νέο περιφερειακό τμήμα σε σχέση με ένα αντίστοιχο καλά οργανωμένο ενός μεγάλου αστικού κέντρου, δεν επιτρέπει τον υγιή ανταγωνισμό σε τομείς όπως η έρευνα. Με μια στρατηγική προτεραιοτήτων όμως που συγκεντρώνει πόρους και δυναμικό σε συγκεκριμένους τομείς, όπως ήδη συμβαίνει σε ορισμένα πανεπιστήμια της περιφέρειας, μπορεί να διακριθεί και να διαπρέψει. Η δύναμη των πανεπιστημίων της περιφέρειας συνίσταται στο ότι ως νεότερα και μικρότερα μπορούν να είναι περισσότερο ευέλικτα, ελαστικά και λιγότερο γραφειοκρατικά. Μπορούν επομένως να παίξουν ανανεωτικό ρόλο και να εκσυγχρονίσουν την ανώτατη παιδεία όχι μόνο στους τομείς της εκπαίδευσης, της διδασκαλίας και της έρευνας αλλά και των τρόπων διοίκησης των ιδρυμάτων και

λήψης αποφάσεων. Στόχος τους λοιπόν είναι η επιβίωση στο ανταγωνιστικό περιβάλλον που διαμορφώνεται διεθνώς επιβάλλοντας ποιότητα στην εκπαίδευση και την έρευνα.

Είναι προφανές ότι μια επένδυση στην εκπαίδευση και στην έρευνα στην περιφέρεια δεν σημαίνει αυτόματα και μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα αντίστοιχα οφέλη, όσον αφορά τουλάχιστον το οικονομικό μέρος της επένδυσης. Δεν σημαίνει όμως απαραίτητα και σε όλες τις περιπτώσεις μακροχρόνια αναμονή για να δούμε τα αποτελέσματα της επένδυσης αυτής.

Η σπουδαιότητα λοιπόν της γνώσης για τη μελλοντική εξέλιξη των περιφερειών είναι προφανής. Βασικός στόχος όπως τέθηκε και στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας είναι η οικονομία της γνώσης. Για την επίτευξη του στόχου αυτού απαραίτητα μέσα είναι η κοινωνία της πληροφορίας, η ενίσχυση της έρευνας, οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, ο εκσυγχρονισμός του κοινωνικού μοντέλου και η προσαρμογή των μακροοικονομικών πολιτικών. Καθοριστική σημασία για τον αναπτυξιακό ρόλο των περιφερειακών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων είναι η καθιέρωση και η ένταση των διαδικασιών συνεργίας μεταξύ των εκπαιδευτικών και ερευνητικών λειτουργιών των και της Εφαρμοσμένης Έρευνας, της Επιχειρηματικής Δράσης και της Τοπικής Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης.

4.1.1 Λόγοι Περιορισμένης Συμβολής των Περιφερειακών Πανεπιστημίων στην Τοπική και Περιφερειακή Ανάπτυξη

Η συμβολή των περιφερειακών τμημάτων δεν είναι πάντα θετική για τις πόλεις όπου εγκαταστάθηκαν. Η περιορισμένη τοπική αγορά πολλές φορές δεν καλύπτει τις ανάγκες του πανεπιστημίου και των φοιτητών με αποτέλεσμα να πραγματοποιούν αλλού τις δαπάνες τους. Τα έσοδα που μένουν στην πόλη τελικά αφορούν μόνο ένα μέρος των καταναλωτικών τους δαπανών. Μεγάλο μέρος της ευθύνης όμως για την κατάσταση αυτή φέρει η τοπική κοινωνία. Πολλές φορές η τοπική κοινωνία αντιμετωπίζει το Πανεπιστήμιο ως μέσο για την επίτευξη άλλων στόχων και επιδιώξεων με αποτέλεσμα να μην εκμεταλλεύεται τις ευκαιρίες που της προσφέρει.

Η περιορισμένη συμβολή όμως των τμημάτων οφείλεται και στη μεγάλη κινητικότητα, όπως αναφέρθηκε και στα προβλήματα, τόσο των φοιτητών όσο και των διδασκόντων. Είναι επόμενο λοιπόν, μεγάλο μέρος των δαπανών και των δύο να μη μένει στην τοπική οικονομία. Όσο πιο μικρή είναι η κοινωνία τόσο πιο μεγάλη η

κινητικότητα, γεγονός που εξαρτάται κυρίως από το μέγεθος της πόλης και από την ύπαρξη ικανού αριθμού μελών της πανεπιστημιακής κοινότητας.

Οι περιορισμένες θετικές συνέπειες των περιφερειακών πανεπιστημίων στις τοπικές κοινωνίες όπου εγκαταστάθηκαν καθώς και μια σειρά από προβλήματα που δημιουργούνται οφείλονται στον τρόπο με τον οποίο εφαρμόστηκε η πολιτική ίδρυσής τους. Δηλαδή οφείλονται στην τελειώς απρογραμματίστη ανάπτυξή τους, στη διασπορά τους σε πολλές πόλεις, στην περιορισμένη τοπική οικονομία και στην έλλειψη μιας ευνοϊκότερης μεταχείρισης από την πλευρά της πολιτείας σε σχέση με τα κεντρικά πανεπιστήμια.

4.2 ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑ

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζεται η διεθνής εμπειρία όσον αφορά τις επιδράσεις που έχουν τα πανεπιστήμια στις περιφέρειές τους. Η αναφορά αυτή κρίθηκε σκόπιμη καθώς στην Ελλάδα δεν έχουν γίνει αντίστοιχες μελέτες, ενώ σε άλλες χώρες, και κυρίως στις αγγλοσαξονικές, υπάρχει μια τεράστια βιβλιογραφία για το συγκεκριμένο θέμα.³ Αυτή συνίσταται βασικά σε αναλύσεις για τις οικονομικές επιπτώσεις συγκεκριμένων πανεπιστημίων στην τοπική τους οικονομία. Στη συγκεκριμένη περίπτωση θα γίνει αναφορά σε δύο μικρά πανεπιστήμια, τα οποία είναι πιο κοντά στο μέγεθος του τμήματος της Βέροιας που θα εξεταστεί στη συνέχεια.

4.2.1 Οι οικονομικές επιπτώσεις του Canadian University College στην πόλη και την περιφέρεια της Lacombe⁴

Το Canadian University College (CUC), ένα πανεπιστήμιο που χρηματοδοτείται από την εκκλησία των Χιλιαστών. Πρόκειται για ένα ίδρυμα τετραετών κλασικών σπουδών που βρίσκεται στην Κεντρική Αλμπέρτα. Από την ίδρυσή του ως σχολείο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (1909) μέχρι την εξέλιξή του σε πανεπιστήμιο (1991) και την αλλαγή του ονόματός του σε Canadian University College (1997), οι οικονομικές επιπτώσεις του CUC στην περιφέρεια Lacombe έχουν γίνει ορατές.

³ Βλ. Arbo and Eskelinen 2003, Adebayo 2006, Lazzeretti and Tavoletti 2005, Lawton Smith 2003, Huggins and Cooke 1996, Harris 1997, Ricci 1997, Sudmant 1999, Lonnberg and Puukka 2001, Mille 2004, Weller 1998, Armstrong 1993, Langworthly 2001

⁴ Murrin 2004

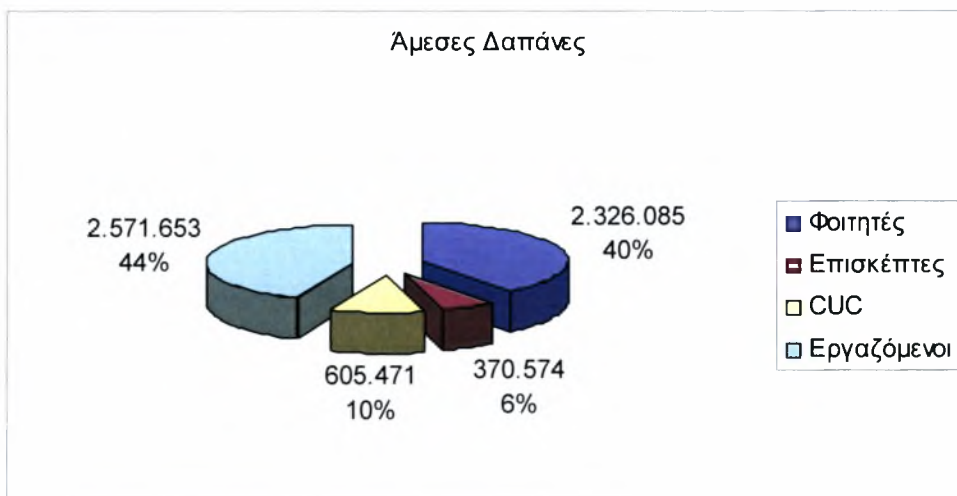

Αυτές οι οικονομικές επιπτώσεις έχουν διάφορες μορφές: άμεσες και έμμεσες δαπάνες για αγαθά και υπηρεσίες από το ίδρυμα, τους σπουδαστές, τη διοίκηση, τη σχολή, το προσωπικό και τους επισκέπτες, εισοδήματα για την τοπική κυβέρνηση, δημιουργία θέσεων εργασίας και μείωση του κόστους της ιδιωτικής εκπαίδευσης. Εκτός από τις οικονομικές επιπτώσεις, υπάρχουν και πολιτιστικά και κοινωνικά οφέλη για την τοπική κοινότητα.

4.2.1.1 Επιπτώσεις στις επιχειρήσεις

Οι επιχειρήσεις επωφελούνται από τις δαπάνες των καταναλωτών για αγαθά και υπηρεσίες. Οι άμεσες δαπάνες παράγουν πρόσθετες οικονομικές δραστηριότητες. Κατά τη διάρκεια του έτους 2002 – 2003, η κοινότητα του CUC πλήρωσε \$5.873.783 για την αγορά αγαθών και υπηρεσιών, \$606.471 προήλθαν από το CUC, \$2.571.653 από τους υπαλλήλους του, \$2.326.085 από τους σπουδαστές και \$370.574 από τους επισκέπτες. Αυτές οι άμεσες δαπάνες είχαν ως αποτέλεσμα συνολικές οικονομικές επιδράσεις \$12.512.121 στην περιφέρεια, \$5.873.783 από άμεσες δαπάνες και \$6.638.338 από έμμεσες δαπάνες. Το διάγραμμα 3 δείχνει τις άμεσες δαπάνες της CUC κοινότητας και το διάγραμμα 4 απεικονίζει τις συνολικές οικονομικές επιπτώσεις. Αν και οι άμεσες δαπάνες των φοιτητών είναι χαμηλότερες από αυτές των εργαζομένων κατά 4%, οι δαπάνες των φοιτητών προκαλούν περισσότερες οικονομικές δραστηριότητες.

Διάγραμμα 3: Άμεσες Δαπάνες της Κοινότητας του CUC

Πηγή: Murrin 2004, Ιδία Επεξεργασία

Διάγραμμα 4: Συνολικές Οικονομικές Επιπτώσεις

Πηγή: Murrin 2004, Ιδία Επεξεργασία

Canadian University College

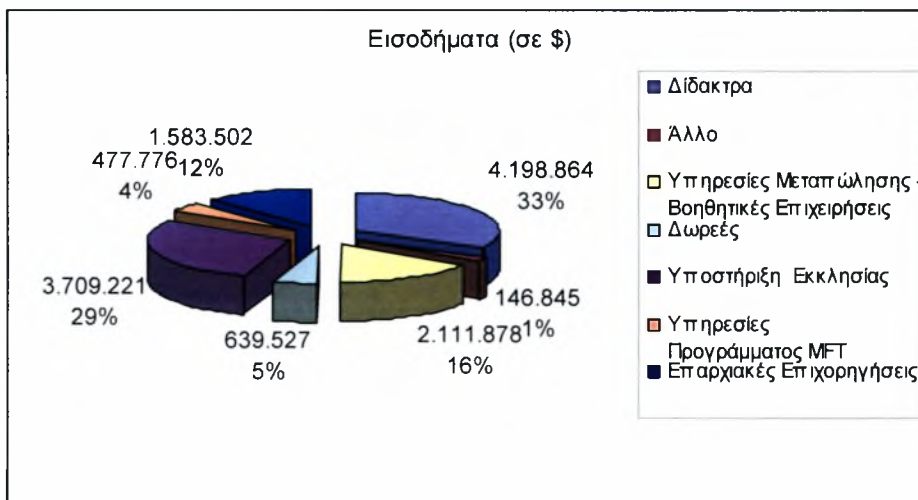
Οι πηγές εισοδήματος του CUC περιλαμβάνουν τα διδάκτρα (το 69% προέρχονται από τους σπουδαστές εκτός της περιφέρειας), τις επαρχιακές επιχορηγήσεις, την υποστήριξη της εκκλησίας, τις δωρεές, τις υπηρεσίες στο πρόγραμμα MFT, τις υπηρεσίες μεταπώλησης και τις βοηθητικές επιχειρήσεις.

Πίνακας 2: Πηγές Εισοδήματος

Πηγή Εισοδήματος	Ποσό (σε \$)
Δίδακτρα	4.198.864
Επαρχιακές Επιχορηγήσεις	1.583.502
Υποστήριξη της Εκκλησίας	3.709.221
Δωρεές	639.527
Υπηρεσίες Προγράμματος MFT	477.776
Υπηρεσίες Μεταπώλησης – Βοηθητικές Επιχειρήσεις	2.111.878
Άλλο	146.845
Σύνολο	12.867.613

Πηγή: Murrin 2004, Ιδία Επεξεργασία

Διάγραμμα 5: Πηγές Εισοδήματος

Πηγή: Murrin 2004, Ιδία Επεξεργασία

Κατά τη διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους, το CUC πλήρωσε \$738.623 για κοινοφελείς υπηρεσίες, \$2.641.098 για υλικά και προμήθειες, \$433.238 για εγκαταστάσεις και συντήρηση και \$523.584 για άλλες αγαθά και υπηρεσίες. (Αυτά τα ποσά δεν περιλαμβάνουν τους φόρους ιδιοκτησίας, τους μισθούς και τις αμοιβές, τις υποτροφίες και τα βραβεία.) Περίπου το 14% όλων των δαπανών έγιναν στις επιχειρήσεις της περιοχής. Εάν το CUC ήταν εγκατεστημένο αλλού, αυτές οι δαπάνες θα είχαν πραγματοποιηθεί αλλού και οι επιχειρήσεις της κοινότητας θα είχε λάβει \$605.471 λιγότερο εισόδημα κατά τη διάρκεια του έτους.

Φοιτητές

Κατά τη διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους 2002-2003, γράφτηκαν 583 σπουδαστές συμπεριλαμβανομένων 51 από τις ΗΠΑ και 33 από άλλες χώρες. Το 69% των φοιτητών προήλθαν έξω από την περιοχή Lacombe. Η πλειοψηφία των σπουδαστών ζούσε στην κοινότητα με τους γονείς τους, σε νοικιασμένες κατοικίες ή στα σπίτια τους.

Οι φοιτητές που εργαζότανε κατά τη διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους (το 77%) κέρδισαν περίπου \$1.216.060, από τα οποία το 23% ήταν έξω από την περιοχή Lacombe. Επίσης, από το \$1.216.060 που κέρδισαν κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού, το 84,4% περίπου ήταν έξω από την περιφέρεια. Τα φοιτητικά δάνεια και οι άλλες πηγές εισοδήματος ήταν συνολικά \$4.188.128. Ο ακόλουθος πίνακας

παρουσιάζει τις μέσες εισοδηματικές πηγές των φοιτητών κατά τη διάρκεια του έτους.

Πίνακας 3: Πηγές Εισοδήματος ενός Μέσου Φοιτητή

Πηγή Εισοδήματος	Ποσό (σε \$)
Καλοκαιρινή Εργασία	2.532
Φοιτητική Εργασία για το έτος 2002 - 2003	2.086
Γονείς	1.628
Δάνεια	3.205
Επενδύσεις - Επιχειρήσεις	626
Υποτροφίες	1.494
Κρατικά Επιδόματα	231
Σύνολο	11.802

Πηγή: Murrin 2004, Ίδια Επεξεργασία

Κατά τη διάρκεια της ίδιας περιόδου, οι φοιτητές πλήρωσαν \$685.608 για ενοίκιο, \$671.616 για διατροφή (το ενοίκιο των κοιτώνων και τα γεύματα της καφετέριας δεν συμπεριλαμβάνονται), \$303.160 για ένδυση και \$2.201.480 για άλλες δαπάνες. Περίπου \$2.326.085 (60,3% όλων των δαπανών) δαπανήθηκε στις επιχειρήσεις και τους φορείς παροχής υπηρεσιών της περιοχής.

Το 15,2% των φοιτητών προγραμματίζουν να επιστρέψουν το επόμενο έτος υπολογίζοντας μια αύξηση στα έξοδά τους στην πόλη: \$37,158 περισσότερα για ενοίκιο, \$25,610 περισσότερα για διατροφή, \$9,256 περισσότερα για αναψυχή \$11,792 περισσότερα για δαπάνες αυτοκινήτων και \$10,184 περισσότερα για άλλα αγαθά και υπηρεσίες. Η εκτιμώμενη αύξηση στα έξοδα είναι περίπου \$94,000.

Πίνακας 4: Μέσες Δαπάνες Φοιτητών για το Έτος 2002-2003 (σε \$)

Κατηγορία	Ανά Μήνα	Ανά Χρόνο (8 Μήνες)	Πόλη της Lacombe	Επαρχία της Lacombe	Άλλού
Στέγαση	147	1.176	90%	2%	8%
Κοινόχρηστα	55	440	78%	1%	21%
Σίτιση	144	1.152	66%	0%	34%
Φροντίδα Παιδιών	6	48	100%	0%	0%
Έξοδα Αυτοκινήτου	49	392	65%	0%	35%
Ασφάλεια	37	296	47%	0%	53%
Διασκέδαση	43	344	30%	2%	68%
Ιατρική Περίθαλψη	33	264	47%	0%	53%
Ένδυση	65	520	26%	1%	73%
Αναψυχή	32	256	29%	3%	68%
Άλλα	29	232	46%	7%	47%

Πηγή: Murrin 2004, Ίδια Επεξεργασία

Προσωπικό και Διεύθυνση

Το 2002-2003, το CUC αριθμούσε 128 άτομα προσωπικό, συμπεριλαμβανομένου και τους καθηγητές. Τα έσοδά τους ανήλθαν σε \$4.713.970. Τα άλλα μέλη που εργάζονται έξω από την περιφέρεια είχαν περίπου \$1.569.819 καθαρές αποδοχές. Το συνολικό οικογενειακό εισόδημα από όλες τις πηγές ανήλθε σε \$6.863.355. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται οι διάφορες εισοδηματικές πηγές μιας μέσης οικογένειας υπαλλήλων.

Πίνακας 5: Πηγές Εισοδήματος μιας Μέσης Οικογένειας Υπαλλήλων

Πηγή Εισοδήματος	Ανά Μήνα (σε \$)
Καθαρό Εισόδημα	2.282
Πρόσθετο Εισόδημα	1.830
Επιχειρήσεις	183
Κρατικά Επιδόματα	89
Επενδύσεις	49
Άλλο	42
Σύνολο	4.475

Πηγή: Murrin 2004, Ιδία Επεξεργασία

Κατά τη διάρκεια του έτους τα νοικοκυριά των υπαλλήλων ξόδεψαν \$3.658.112 συμπεριλαμβανομένων \$432.128 για αυτοκινητικές δαπάνες, \$954.422 για κατοικία, \$721.799 για τρόφιμα και \$1.549.763 σε άλλες δαπάνες. Συνολικά \$2.571.653 δαπανήθηκαν σε ηλεκτρολόγους, υδραυλικούς, παντοπωλεία, μηχανικούς αυτοκινήτων και άλλους παροχείς αγαθών και υπηρεσιών της περιοχής.

Πίνακας 6: Μέσες Δαπάνες Υπαλλήλων για το Έτος 2002-2003 (σε \$)

Κατηγορία	Ανά Μήνα	Ανά Χρόνο (8 Μήνες)	Πόλη της Lacombe	Επαρχία της Lacombe	Άλλού
Στέγαση	622	7.464	85%	11%	4%
Κοινόχρηστα	311	3.732	74%	14%	12%
Σίτιση	470	5.640	52%	13%	35%
Φροντίδα Παιδιών	62	742	83%	9%	8%
Έξοδα Αυτοκινήτου	281	3.376	47%	18%	35%
Ιατρική Περίθαλψη	130	1.563	63%	19%	18%
Ένδυση	159	1.911	16%	6%	78%
Αναψυχή	65	781	32%	1%	67%
Άλλα	6	69	9%	31%	60%

Πηγή: Murrin 2004, Ιδία Επεξεργασία

Επισκέπτες

Περίπου 6.392 άτομα επισκέφτηκαν το CUC το 2002-2003. Ήρθαν για το Σαββατοκύριακο των αποφοίτων, το Φεστιβάλ, την αποφοίτηση, τις συνεδριάσεις του συμβουλίου, τα συνέδρια, και για να επισκεφτούν τα παιδιά και τους συγγενείς τους. Οι υπάλληλοι φιλοξένησαν 1.758 καλεσμένους, οι φοιτητές 4.480 ενώ 154 φιλοξενούμενοι έμειναν στους ξενώνες του CUC. Οι επισκέπτες πλήρωσαν συνολικά \$370.574 στα εστιατόρια, τα ξενοδοχεία, τα ανθοπωλεία, τα παντοπωλεία και άλλα καταστήματα της περιοχής.

4.2.1.2 Επιπτώσεις στη Δημιουργία Θέσεων Εργασίας

Υποθέτοντας ότι οι μέσες ετήσιες αποδοχές ενός πλήρους απασχόλησης εργαζομένου είναι \$32.000, και η αναλογία των μισθών και των αμοιβών με τα συνολικά έξοδα του CUC είναι 2,83 προς 1, οι έμμεσες δαπάνες των \$6.638.338 στην περιφέρεια δημιούργησαν 72 θέσεις εργασίας πλήρους απασχόλησης, εκτός από τις 128 θέσεις που κατέχουν οι υπάλληλοι του CUC.

4.2.1.3 Επιπτώσεις στην Πόλη της Lacombe

Τα άμεσα οφέλη στην πόλη έρχονται υπό τη μορφή φόρων ιδιοκτησίας που πληρώνονται από το ίδρυμα, τους υπαλλήλους που είναι ιδιοκτήτες σπιτιών, και τους ιδιοκτήτες των σπιτιών που νοικιάζουν οι υπάλληλοι και οι φοιτητές. Τα έσοδα για την πόλη από τους φόρους ιδιοκτησίας ανήλθαν σε \$313.041 για την περίοδο της μελέτης. Οι φόροι ιδιοκτησίας που πληρώνονται από τους αποφοίτους του κολλεγίου και άλλους που κατοικούν στην πόλη λόγω του CUC, καθώς και εκείνους που πληρώνονται από τις επιχειρήσεις που σχετίζονται με το CUC, αν και δεν περιλαμβάνονται στη μελέτη, θα αύξαναν τις άμεσες οικονομικές επιδράσεις του CUC στην πόλη.

Η πόλη πληρώνει για τις υπηρεσίες που παρέχει στους κατοίκους της. Κατά τη διάρκεια του έτους, η πόλη πλήρωσε \$1.391.215 για αστυνομικές υπηρεσίες, \$270.259 για υπηρεσίες πυρόσβεσης, \$631.271 για κατασκευή και συντήρηση δρόμων και \$1.097.069 για διοίκηση. Το μερίδιο αυτών των δαπανών που πληρώθηκαν από την κοινότητα του CUC ανήλθε σε \$141,068. Το CUC ξόδεψε

\$40.233 για την υπηρεσία ασφάλειάς του και αυτό αντιστοιχεί σε μια μείωση κόστους για την πόλη. Ο ακόλουθος πίνακας, που συνοψίζει τον αντίκτυπο της παρουσίας του CUC στην πόλη το 2002-2003, εμφανίζει καθαρό όφελος \$171,973.

Πίνακας 7: Έσοδα και Κόστη από το CUC στην Πόλη της Lacombe (σε \$)

Έσοδα από Φόρους Ιδιοκτησίας	
CUC	91.012
Εργαζόμενοι	160.774
Φοιτητές	61.255
Σύνολο	313.041
Κόστη για Υπηρεσίες	
Αστυνομία	50.173
Πυροσβεστική	12.290
Συντήρηση Δρόμων	28.701
Δοιήκηση	49.904
Σύνολο	141.068
Καθαρό Όφελος	171.973

Πηγή: Murrin 2004, Ιδία Επεξεργασία

4.2.1.4 Λοιπές Επιπτώσεις

Εκτός από τις οικονομικές επιδράσεις, η παρουσία του CUC δημιουργεί και κοινωνικά οφέλη που είναι δύσκολο να μετρηθούν. Οι υπάλληλοι και οι φοιτητές του συμμετέχουν σε ποικίλες κοινοτικές εθελοντικές δραστηριότητες και κάνουν δωρεές σε διάφορες φιλανθρωπίες. Επιπλέον, οι εγκαταστάσεις του CUC και τα προγράμματά του βελτιώνουν την ποιότητα της ζωής στην περιφέρεια.

Φιλανθρωπική Δραστηριότητα

Η σχολή, το προσωπικό και οι φοιτητές δώρησαν \$266.828 σε φιλανθρωπίες, θρησκευτικές, εκπαιδευτικές, σχετικές με την υγεία, πολιτιστικές, καλλιτεχνικές και ψυχαγωγικές. Ο μέσος όρος ήταν \$1.628 ανά υπάλληλο και \$100 ανά φοιτητή. Επιπλέον, οι φοιτητές προσέφεραν 4.322 εθελοντικές ώρες εργασίας το μήνα. Οι υπάλληλοι προσέφεραν εθελοντικά 707 ώρες το μήνα σε διάφορες δραστηριότητες. Οι δωρεές των χρημάτων και του χρόνου από την κοινότητα του CUC δημιουργούν καλή θέληση και βοηθούν την κοινότητα κατά πολύ.

Ποιότητα Ζωής

Μέσω των εκπαιδευτικών, μουσικών, και πολιτιστικών προγραμμάτων του καθώς και των εγκαταστάσεών του, το CUC συμβάλλει στην ποιότητα ζωής της περιφέρειας. Η πολυεθνική σύνθεση των υπαλλήλων και των φοιτητών προσθέτει στην πολιτιστική ποικιλία της κοινότητας. Τα πολιτιστικά προγράμματα του CUC προωθούν την καλύτερη κατανόηση και εκτίμηση της πολιτιστικής ποικιλομορφίας. Οι εγκαταστάσεις του CUC, το γυμναστήριο, η βιβλιοθήκη, η εκκλησία και το παρεκκλησι του, είναι διαθέσιμες για κοινοτική χρήση. Σε συνεργασία με την ένωση δια βίου μάθησης της Lacombe, το CUC προσφέρει τάξεις και προγράμματα που καλύπτουν μια ευρεία σειρά θεμάτων, γενικό ενδιαφέρον, υγεία, αναψυχή, προκειμένου να εμπλουτίσει, να ικανοποιήσει και να ενδυναμώσει τους ενήλικους μαθητές και άλλους.

4.2.2 Οι οικονομικές επιπτώσεις του Πανεπιστημίου του Sunderland⁵

Το Πανεπιστήμιο του Sunderland βρίσκεται στο κέντρο της βορειοανατολικής περιφέρειας του Ηνωμένου Βασιλείου, η οποία χαρακτηρίζεται από μία κρίση όσον αφορά τον τομέα των κατασκευών και τις βιομηχανίες.

Η συνολική απασχόληση στην περιοχή κυμαινόταν περίπου στις 110.000 θέσεις το 1999, και παρά τη σημαντική αναδιάρθρωση της τοπικής οικονομίας, ο τομέας των κατασκευών παραμένει ένας σημαντικός εργοδότης. Η Nissan είναι ένας σημαντικός εργοδότης με 4000 εργαζομένους, και το Πανεπιστήμιο είναι ο πέμπτος μεγαλύτερος τοπικός εργοδότης με πάνω από 2000 υπαλλήλους. Γενικά, η οικονομία του Sunderland περνάει μια περίοδο κρίσης συγκρινόμενη με τους εθνικούς και περιφερειακούς μέσους όρους. Χαρακτηριστικό είναι ότι τα ποσοστά ανεργίας είναι σχεδόν διπλάσια από τον εθνικό μέσο όρο. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, το Sunderland μαζί με ένα μεγάλο μέρος της βορειοανατολικής περιφέρειας, να τηρούν τις κατάλληλες προϋποθέσεις προκειμένου να λάβουν βοήθεια στα πλαίσια κυβερνητικών και ευρωπαϊκών προγραμμάτων.

Σε σύγκριση με το βρετανικό μέσο όρο και με τις περισσότερες βρετανικές περιφέρειες, η Βορειοανατολική περιφέρεια έχει χαμηλότερες τιμές σε μια ομάδα οικονομικών δεικτών. Είναι η μόνη βρετανική περιφέρεια που εμφάνισε μια πτώση στον πληθυσμό της κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '90 (1991 – 97), ενώ έχει το υψηλότερο ποσοστό άνεργων οικογενειών από όλες τις βρετανικές περιφέρειες. Τα

---

⁵ Glason 2003

ποσοστά ίδρυσης επιχείρησης, και τα ποσοστά επιχειρησιακής επιβίωσης, είναι τα χαμηλότερα από οποιαδήποτε βρετανική περιφέρεια. Το ποσοστό των επιχειρήσεων στους τομείς της υψηλής τεχνολογίας είναι μόνο το ένα τρίτο του βρετανικού μέσου όρου. Εκτός από τις προτεραιότητες όπως η δημιουργία πλούτου με την οικοδόμηση μιας διαφοροποιημένης, βασισμένης στη γνώση, οικονομίας, η καθιέρωση ενός νέου επιχειρηματικού πολιτισμού και η δημιουργία καταρτισμένου εργατικού δυναμικού, σημαντικό ρόλο παίζουν και τα πανεπιστήμια και κολλέγια της περιοχής καθώς τοποθετούνται στην καρδιά της βορειοανατολικής οικονομίας. Αυτή η ενσωμάτωση των πανεπιστημίων και των κολλεγίων στην περιφερειακή οικονομία θα επιτρέψει τη μεταφορά της γνώσης μεταξύ των επιχειρήσεων, των πανεπιστημίων και των κολλεγίων και θα συμβάλει στην οικοδόμηση ενός πολύ καλά καταρτισμένου εργατικού δυναμικού. Τα βασικά σημεία είναι:

- η συμβολή των πανεπιστημίων και των κολλεγίων στην περιφερειακά απασχόληση και το ΑΕΠ, και το ουσιαστικό αναπτυξιακό δυναμικό τους
- ο ρόλος των πανεπιστημίων και των κολλεγίων στην αυξανόμενη συμμετοχή στην εκπαίδευση της περιοχής
- η σημασία των υπερπόντιων φοιτητών για την δημιουργία νέων διεθνών σχέσεων
- ο ρόλος των πανεπιστημίων και των κολλεγίων στη μεταφορά γνώσης στις επιχειρήσεις της περιοχής και
- η χρήση των ακαδημαϊκών πόρων προκειμένου να συμβάλουν στην ανάπτυξη της κοινότητας.

Οι επιπτώσεις του Πανεπιστημίου του Sunderland μελετήθηκαν για το ακαδημαϊκό έτος 1998–99. Το πρώτο, βασικό ζήτημα, ήταν οι άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις του πανεπιστημίου στην απασχόληση, και η οικονομική συμβολή του προσωπικού και των φοιτητών στην τοπική και περιφερειακή οικονομία μέσω των δαπανών τους. Η έρευνα περιέλαβε τις εκτιμήσεις της έμμεσης απασχόλησης που δημιουργήθηκε στην τοπική οικονομία από το πανεπιστήμιο, μέσω των συναλλαγών του με τους τοπικούς προμηθευτές και τις τοπικές δαπάνες των πανεπιστημιακών υπαλλήλων και των φοιτητών.

4.2.2.1 Άμεσες και Έμμεσες Επιπτώσεις στην Απασχόληση και τις Δαπάνες

Απασχόληση

Πρόσφατες μελέτες έχουν δείξει ότι τα πανεπιστήμια είναι συχνά μεταξύ των μεγαλύτερων εργοδοτών στις τοπικές οικονομίες τους, παρέχοντας μεγάλο αριθμό μόνιμων θέσεων εργασίας. Τα πανεπιστήμια έχουν βοηθήσει στην ουσιαστική αύξηση της απασχόλησης τα τελευταία χρόνια, σε μία εποχή που η απασχόληση σε πολλούς οικονομικούς τομείς είναι μένει στάσιμη ή μειώνεται. Το Πανεπιστήμιο του Sunderland εμφανίζει αυτά τα χαρακτηριστικά. Απασχολώντας 2000 εργαζόμενους (συμπεριλαμβανομένων των επισκεπτών - ομιλητών), το πανεπιστήμιο αντιπροσωπεύει περίπου το 2% της συνολικής απασχόλησης του Sunderland. Αυτή η απασχόληση αυξήθηκε πάνω από ένα τρίτο μεταξύ του 1992 και του 1997. Το ακαδημαϊκό και ερευνητικό προσωπικό αποτελούν περίπου το 40% του εργατικού δυναμικού του πανεπιστημίου, το διοικητικό, επαγγελματικό, τεχνικό προσωπικό και το γραφείου προσωπικό το άλλο 40%, ενώ το προσωπικό για τα χειρωνακτικά επαγγέλματα το υπόλοιπο 20%.

Το 55% των υπαλλήλων του Πανεπιστημίου είναι γυναίκες, ποσοστό μεγαλύτερο από το μέσο όρο της τοπικής οικονομίας του Sunderland (48%), ενώ τα δύο τρίτα του πανεπιστημιακού προσωπικού είναι πλήρους απασχόλησης. Τα μέσα επίπεδα αποδοχών για το πανεπιστημιακό προσωπικό είναι αρκετά υψηλότερα από το μέσο όρο της τοπικής οικονομίας. Το 57% των υπαλλήλων του Πανεπιστημίου ζουν στο Sunderland, από τους οποίους το 20% αποτελεί ακαδημαϊκό.

Εκτός από την άμεση απασχόλησή, το πανεπιστήμιο δημιουργεί και υποστηρίζει ένα 400 - 770 θέσεις εργασίας σε άλλους τομείς της τοπικής και περιφερειακής οικονομίας. Επιπλέον, υπολογίζεται ότι δημιουργήθηκαν 1750 θέσεις εργασίας μεταξύ του 1993 και του 1998 για να εξυπηρετήσουν σημαντικά πανεπιστημιακά προγράμματα ανοικοδόμησης.

Δαπάνες

Το Πανεπιστήμιο του Sunderland, μέσω των δραστηριοτήτων του, συμβάλει σημαντικά στην αύξηση των εσόδων της τοπικής οικονομίας. Για το ακαδημαϊκό έτος 1998-1999 οι δαπάνες του ανήλθαν συνολικά σε περίπου £100m, ποσό που

περιλαμβάνει πανεπιστημιακές δαπάνες ύψους £65m (£35m στις δαπάνες για το προσωπικό, £24m σε άλλα έξοδα λειτουργίας, και £6m στις κύριες δαπάνες), και δαπάνες φοιτητών αξίας £35m (χωρίς να λαμβάνονται υπόψη τα δίδακτρα και τα ενοίκια).

Οι επιπτώσεις αυτών των δαπανών επηρεάζονται από τις αγορές του πανεπιστημίου, του προσωπικού και των φοιτητών του. Κατά το 1998–99 πανεπιστήμιο έκανε αγορές από περίπου 1.350 περιφερειακούς προμηθευτές, το ένα τρίτο των οποίων είχε ως έδρα του το Sunderland, το ποσοστό αυτό αντιπροσωπεύει το 17% των συνολικών αγορών του πανεπιστημίου. Το ποσοστό αυξήθηκε σε 52% για το σύνολο της βορειοανατολικής περιφέρειας και είναι υψηλότερο από τα αντίστοιχα ποσοστά των άλλων πανεπιστημίων της

4.2.2.2 Επιπτώσεις στην Τοπική και Περιφερειακή Οικονομία της Περιοχής

Το Πανεπιστήμιο του Sunderland έλαβε £550.000 επιχορήγηση προκειμένου να τη χρησιμοποιήσει για πολιτιστική αλλαγή στο πανεπιστήμιο (π.χ. δημιουργία των υποτροφιών), και την περαιτέρω ανάπτυξη σχέσεων με βιομηχανίες και την υποστήριξη νέων επιχειρήσεων. Το 1990 το πανεπιστήμιο είχε δημιουργήσει το κέντρο βιομηχανίας, προκειμένου να βοηθήσει στην ανάπτυξη αλληλεπιδράσεων μεταξύ του πανεπιστημίου και των επιχειρήσεων. Οι τομείς με τους οποίους ασχολήθηκε το κέντρο ήταν η αξιοποίηση της υπάρχουσας γνώσης και δημιουργία της νέας και η δημιουργία νέων επιχειρήσεων

Κατά το έτος 1997-98 το πανεπιστημιακό εισόδημα από τη υποστήριξη των επιχειρήσεων αυξήθηκε σε £4m από £1.5m που ήταν το 1991–92, περίπου το 12% του ακαδημαϊκού προσωπικού ασχολήθηκαν άμεσα με αυτές τις δραστηριότητες, και σχεδόν 5000 επιχειρήσεις ενθαρρύνθηκαν. Το ετήσιο εισόδημα του πανεπιστημίου από τις ερευνητικές επιχορηγήσεις και τα συμβόλαια αυξήθηκε από £0.8m το 1994–95 σε £3.1m το 1998–99. Αν και πρόκειται για μία σημαντική αύξηση, το εισόδημα από τις έρευνες αντιπροσωπεύει μόνο το 4,5% του συνολικού ετήσιου εισοδήματος του. Εντούτοις, ένα μεγάλο μέρος της ερευνητικής δραστηριότητας του Sunderland περιλαμβάνει τη συνεργασία με βιομηχανίες.

Η εμπορευματοποίηση της πανεπιστημιακής έρευνας έχει οδηγήσει στην δημιουργία διάφορων ανεξάρτητων επιχειρήσεων. Επίσης, έχει παρασχεθεί υποστήριξη για τις νέες επιχειρήσεις από τους πτυχιούχους. Ακόμα, το πανεπιστήμιο

συμμετέχει σε 18 χρηματοδοτούμενα προγράμματα της ΕΕ χρηματοδότησε, αξίας £10m, με τα οποία θα δημιουργηθούν πάνω από 500 νέες θέσεις εργασίας στην περιφέρεια.

Το Πανεπιστήμιο έχει αναπτύξει σημαντικές πρωτοβουλίες προκειμένου να βοηθήσει τους φοιτητές και τους απόφοιτους να βρουν εργασία. Συνολικά, περίπου το 25% των προπτυχιακών φοιτητών πλήρους απασχόλησης εργάζεται σε θέση πλήρους απασχόλησης. Τα στοιχεία για το 1997–98 δείχνουν ότι περίπου το 64% των πτυχιούχων του Sunderland, που κατάγονται από το Ηνωμένο Βασίλειο, έμειναν στην περιοχή 6 μήνες μετά την αποφοίτηση. Το ποσοστό αυτό εμφανίζεται να είναι υψηλότερο από εκείνα των άλλων πανεπιστημίων της.

4.2.2.3 Μία Ευρύτερη Συνεισφορά στην Αειφόρο Ανάπτυξη

Οι φυσικές περιβαλλοντικές επιδράσεις αφορούν ιδιαίτερα την πανεπιστημιακή ιδιοκτησία. Το Πανεπιστήμιο του Sunderland έχει συμβάλει στην ποιότητα και τον εκσυγχρονισμό ή αποκατάσταση του δομημένου περιβάλλοντος, κυρίως μέσω των κατοικιών των φοιτητών.

Ένα μεγάλο ποσοστό των φοιτητών του πανεπιστημίου του Sunderland κατάγονται από την περιοχή γεγονός που έχει ως αποτέλεσμα τη βελτίωση των δεξιοτήτων και των προσόντων στο περιφερειακό εργατικό δυναμικό. Συνολικά, το 68% των φοιτητών του 1998–99 ήταν από τη βορειοανατολική περιφέρεια, και το 25% ήταν από το Sunderland. Το μεγάλο ποσοστό των φοιτητών που κατάγονται από την περιοχή συνδέεται με τις προσπάθειες να αυξηθεί η συμμετοχή στην ανώτατη εκπαίδευση. Οι προσπάθειες αυτές περιλαμβάνουν την ελαχιστοποίηση των αποστάσεων τις οποίες οι φοιτητές πρέπει να διασχίσουν, τον περιορισμό των δαπανών, και τη μερικής απασχόλησης μελέτης προκειμένου οι φοιτητές να έχουν ευκαιρία να εργάζονται παράλληλα με τις σπουδές

Το Πανεπιστήμιο επίσης συμμετέχει στη δια βίου μάθηση, ώστε να βοηθήσει εκείνους που δεν είχαν πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Υπάρχουν σειρές μαθημάτων, με θέματα όπως το Διαδίκτυο και η Τεχνολογία, που παρέχονται με πολύ χαμηλό κόστος. Το πανεπιστήμιο υποστηρίζει την πολιτιστική ζωντάνια της τοπικής κοινότητας και με άλλους τρόπους όπως με τη δημόσια πρόσβαση στις πανεπιστημιακές εγκαταστάσεις και εκδηλώσεις και υποστηρίζοντας τις τοπικές εθελοντικές και κοινοτικές οργανώσεις. Επίσης, σημαντικός είναι ο ρόλος του

πανεπιστημιακού προσωπικού και των φοιτητών στην υποστήριξη των πολιτιστικών δρώμενων, είτε παρακολουθώντας είτε συμμετέχοντας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΤΟ ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ Η ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται προσπάθεια να εκτιμηθούν να εκτιμηθούν οι επιπτώσεις ενός νέου πανεπιστημιακού τμήματος σε μία πόλη μεσαίου μεγέθους, τη Βέροια, που μέχρι πρότινος δεν είχε Πανεπιστημιακά Τμήματα. Επιχειρείται να εξεταστεί η συμβολή του τμήματος στην πόλη και την ευρύτερης κοινωνίας της, καθώς και τυχόν προβλήματα που μπορεί να παρουσιάζει κατά τα τρία πρώτα χρόνια λειτουργίας του. Κρίνεται απαραίτητο, προτού αναλυθεί η πορεία του Τμήματος (ίδρυση, διαδικασία ανάπτυξης) σε σχέση με την πόλη, να γίνει αναφορά στην πόλη της Βέροιας προκειμένου να αποτυπωθεί η φυσιογνωμία της.

5.1 Η ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

Η Βέροια είναι πρωτεύουσα του Νομού Ημαθίας από το 1946 και έχει πληθυσμό 42.794 κατοίκους (απογραφή 2001). Ο Νομός Ημαθίας εντάσσεται στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας και η Βέροια αποτελεί το τέταρτο σε μέγεθος αστικό κέντρο της Κεντρικής Μακεδονίας. Αποτελεί, ως πρωτεύουσα νομού, κέντρο δευτέρου επιπέδου και το τέταρτο σε μέγεθος αστικό κέντρο της Περιφέρειας, ενώ με την ολοκλήρωση της Εγνατίας Οδού, ο ρόλος της αναμένεται να αναβαθμιστεί. Λειτουργώντας συμπληρωματικά με τη Νάουσα, καθώς και με την Έδεσσα και τα Γιαννιτσά και μαζί με τα μικρότερα αστικά κέντρα των δύο νομών συντίθεται ένα ισχυρό πλέγμα αστικών κέντρων που μπορεί να λειτουργήσει ως σημαντικός αναπτυξιακός πόλος με βάση την ανταγωνιστική αγροτική δραστηριότητα, τη μεταποίηση, το εμπόριο, τις μεταφορές και τις υπηρεσίες που συνδέονται με αυτήν.

Η πόλη της Βέροιας είναι σε άμεση επαφή τόσο με την εκτεταμένη πεδιάδα της Ημαθίας όσο και με τον ορεινό όγκο του Βερμίου και ευρύτερα με το ορεινό σύμπλεγμα Βερμίου και Πιερίων. Βρίσκεται στο σταυροδρόμι σημαντικών δρόμων, όχι μακριά από τη θάλασσα, αλλά ταυτόχρονα προστατευμένη από τον ορεινό όγκο του Βερμίου. Αναπτύσσεται αμφιθεατρικά στους ανατολικούς πρόποδες του Βερμίου, σε υψόμετρο 160 μ. και συγκεντρώνει τα πλεονεκτήματα μιας ορεινής και πεδινής περιοχής. Τα φυσικά σύνορα της περιοχής σήμερα είναι ο ποταμός Αλιάκμονας στα νότια, ο ποταμός Λουδίας στα νοτιοανατολικά και το όρος Βέρμιο στα δυτικά.

Οι δρόμοι επικοινωνίας της πόλης με τον υπόλοιπο νομό, αλλά και με την ευρύτερη περιοχή είναι ο οδικός άξονας της Εγνατίας οδού, που τη συνδέει με τη Θεσσαλονίκη με τη Βέροια και την υπόλοιπη Δυτική Μακεδονία, το επαρχιακό δίκτυο Νάουσας – Βέροιας – Αλεξάνδρειας – Θεσσαλονίκης και Βέροιας – Νάουσας – Έδεσσας, καθώς και το σιδηροδρομικό δίκτυο Αθηνών – Λάρισας – Κατερίνης – Πλατέος – Θεσσαλονίκης και Κοζάνης – Έδεσσας – Νάουσας – Βέροιας – Πλατέος – Θεσσαλονίκης. Η απόσταση της πόλης από το αεροδρόμιο «Μακεδονία» είναι 94 χμ, από το λιμάνι της Θεσσαλονίκης είναι 80 χμ και από τους Ευζώνους 108 χμ.

Η πόλη αποτελεί διοικητικό, οικονομικό, εμπορικό και διαμετακομιστικό κέντρο της ευρύτερης περιοχής. Οι κάτοικοι απασχολούνται κυρίως στον τομέα των υπηρεσιών ή σε εμπορικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Λίγοι είναι αυτοί που απασχολούνται στις μεταποιητικές βιομηχανικές μονάδες, όπως λίγοι είναι και αυτοί που απασχολούνται κύρια με τον κλάδο της γεωργίας. Ωστόσο, η Βέροια εξακολουθεί να είναι ένα βασικό εξαγωγικό κέντρο νωπών και τυποποιημένων γεωργικών προϊόντων, αν και την περίοδο αυτή διέρχεται από μια οικονομική κρίση.

Η γειτνίαση της πόλης με τη Θεσσαλονίκη διαδραμάτισε διττό ρόλο στην ανάπτυξή της. Η όμορη πόλη επιδρά μεν θετικά στην οικονομία της Βέροιας, η οποία ανέκαθεν αποτελούσε ένα από τα πιο αξιόλογα κέντρα της Μακεδονίας, παράλληλα όμως περιορίζει την ακόμη μεγαλύτερη πληθυσμιακή και οικονομική της ανάπτυξη, καθώς η συμπρωτεύουσα αποτελεί ελκυστικότερο προορισμό για την εγκατάσταση νέων κατοίκων και επιχειρήσεων.

Όσον αφορά τις χρήσεις γης της ευρύτερης περιοχής συναντάμε εκτός από τη γεωργική καλλιέργεια, η οποία καλύπτει και το μεγαλύτερο μέρος του νομού, και τη κτηνοτροφία καθώς και την ελαφρά βιομηχανία και βιοτεχνία, που σχετίζεται άμεσα με τις πρώτες ύλες του νομού και την παράδοση.

Η ευρύτερη περιοχή της πόλης της Βέροιας καλύπτεται από δάση και περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, εντός των οποίων βρίσκονται συχνά και οι αξιόλογοι αρχαιολογικοί χώροι όπως η Βεργίνα.

Ο τουρισμός είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένος στην ευρύτερη περιοχή τόσο εξαιτίας του πλήθους των αρχαιολογικών ευρημάτων, των μεμονωμένων μνημείων, των Βυζαντινών εκκλησιών και των Βιομηχανικών συγκροτημάτων, όσο και από το φυσικό περιβάλλον, τις χιονοδρομικές εγκαταστάσεις και τα μοναδικά φυσικά οικοσυστήματα που συναντώνται (Μπασιακούλης 2004).

5.1.1 Ιστορική Ανάλυση

Η πόλη της Βέροιας είναι μια ζωντανή και σύγχρονη πόλη με πολλές και ποικίλες δραστηριότητες. Ταυτόχρονα όμως έχει και πλούσιο ιστορικό παρελθόν, αλλά και περιβάλλον με έντονη ιστορικότητα. Είναι από τα λιγοστά αστικά κέντρα της Μακεδονίας που είναι συνεχώς κατοικημένα από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα και μάλιστα με απaráλλαχτο το όνομά της. Γνώρισε ημέρες μεγάλης δυσπραγίας, αλλά και ημέρες με πολιτική και οικονομική άνθηση σε σημείο που να συναγωνίζεται τη λαμπρότητα της Θεσσαλονίκης κατά περιόδους. Η θέση της στο κέντρο της εύφορης πεδιάδας του νομού Ημαθίας, προσέλκυσε πολλούς κατακτητές.

Πότε ακριβώς και από ποιόν ιδρύθηκε είναι άγνωστο, ενώ όσον αφορά την προέλευση του ονόματός της υπάρχουν διάφορες παραδόσεις. Σύμφωνα με τη μυθολογία, η Βέροια ήταν μία «Νύμφη των υδάτων», κόρη του Ωκεανού και της Θέτιδας ή κόρη του Άδωνη και της Αφροδίτης. Η δεύτερη εκδοχή αναφέρει ότι η Βέροια κτίστηκε από το Μακεδόνα στρατηγό Φέρωνα που έδωσε το όνομά του στην πόλη (οι Μακεδόνες στην αρχή πρόφεραν το Φ σαν Β). Σύμφωνα με την τρίτη άποψη η πόλη ιδρύθηκε από το μυθικό βασιλιά Βέρητα, που της έδωσε το όνομα της κόρης του Βέροιας. Τέλος, οι γλωσσολόγοι συνδέουν την ονομασία της πόλης με τα άφθονα νερά της περιοχής. Η λέξη θεωρήθηκε σύνθετη από το Βε και το παράγωγο του ρήματος ρέω (ρους, ροή, ροιά), που δινόταν σε πόλεις με πολλά νερά (Μπασιακούλης 2004).

Πρώτοι κάτοικοι της Βέροιας θεωρούνται οι Βρύγες, ένα πελασγικό φύλο. Τους Βρύγες διαδέχονται οι Αχαιοί οι οποίοι εκτοπίστηκαν από τους Μακεδόνες που ήταν δωρικής καταγωγής. Έτσι, η Βέροια έγινε μακεδονική από τον 9^ο π.Χ. αιώνα, μέχρι το 168 π.Χ. οπότε κατακτήθηκε από τους Ρωμαίους. Η πόλη ήταν η δεύτερη σε σπουδαιότητα του μακεδονικού κράτους μετά την πρωτεύουσα Αιγές ή Πέλλα.

Κατά τη ρωμαϊκή περίοδο η Βέροια διακρίθηκε, γνώρισε εξαιρετική λαμπρότητα και δόξα και αναδείχτηκε μια από τις σημαντικότερες πόλεις της περιοχής της Μακεδονίας. Η κεντρική θέση και η ακμή της πόλης συνετέλεσαν ώστε να ορισθεί έδρα του «Κοινού των Μακεδόνων». Απόδειξη της ακμής της αποτελεί η άφιξη του Αποστόλου Παύλου (50-51 μ.Χ.).

Στη βυζαντινή περίοδο εξακολούθησε να είναι μία από τις πιο σημαντικές πόλεις της Μακεδονίας, γεγονός που οφείλεται κυρίως στη θέση και στο ακμαίο εμπόριό της. Διακρίθηκε λοιπόν σαν θρησκευτικό, στρατιωτικό και διοικητικό κέντρο. Τον

έντονα βυζαντινό της χαρακτήρα τον διακρίνουμε και σήμερα στις περισσότερες από τις 48 εκκλησίες, που εξακολουθούν να σώζονται, και στις οποίες οφείλει τον τίτλο «Μικρή Ιερουσαλήμ». Την περίοδο αυτή, για μικρά χρονικά διαστήματα, την πόλη κατέλαβαν οι Βησιγότθοι, Οστρογότθοι, Ούνοι, Άβαροι, Σλάβοι, Σαρακηνοί πειρατές, Βούλγαροι, Νορμανδοί, Φράγκοι και Σέρβοι.

Η οριστική άλωση της πόλης από τους Τούρκους έγινε πιθανόν το Μάρτιο ή τον Απρίλιο του 1430 ή μεταξύ των ετών 1448 – 49. Σύμφωνα με την παράδοση η πόλη δεν παραδόθηκε στους Τούρκους, αλλά πολιορκήθηκε και μετά από προδοσία έγινε η άλωσή της. Κατά τη διάρκεια της τουρκοκρατίας εγκαταστάθηκε στη Βέροια μια πολυάριθμη μουσουλμανική και μια εβραϊκή κοινότητα.

Το 1904 οι Μακεδόνες ξεκινούν το Μακεδονικό Αγώνα για να αντιμετωπίσουν τους Τούρκους κατακτητές, τους Βούλγαρους κομιτατζήδες και τους Ρουμάνους. Τελικά, η Βέροια απελευθερώθηκε από τον ελληνικό στρατό το 1912 και ενσωματώθηκε στο Ελληνικό κράτος (Μπασιακούλης 2004).

5.1.2 Δημογραφικά Χαρακτηριστικά

Σε επίπεδο περιφέρειας, κι εάν εξαιρέσουμε το ΠΣ Θεσσαλονίκης, το Δ.Δ. Βέροιας έρχεται τρίτο σε πληθυσμό μετά τα αντίστοιχα των Σερρών και της Κατερίνης. Σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του 2001, ο πληθυσμός του Δήμου Βέροιας ανέρχεται στους 47.794 κατοίκους, αριθμός μεγαλύτερος από το άθροισμα του πληθυσμού των άλλων δύο δήμων όπου έχουμε αστικά κέντρα, δηλαδή της Νάουσας και της Αλεξάνδρειας. Αναλυτικότερα, στοιχεία για την διακύμανση του πληθυσμού, ξεκινώντας από το επίπεδο χώρας μέχρι της πόλη της Βέροιας, παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 8: Πληθυσμιακή Εξέλιξη 1971 - 2001

Χωρικό επίπεδο	Πληθυσμός			
	1971	1981	1991	2001
Ελλάδα	8.768.641	9.739.589	10.259.900	10.939.650
Κεντρική Μακεδονία	1.407.391	1.601.206	1.708.977	1.859.641
Ν. Ημαθίας	118.103	133.750	139.934	143.618
Δ. Βέροιας	33.799	41.336	42.910	47.411
Δ. Νάουσας	19.606	21.506	22.637	22.360
Δ. Αλεξάνδρειας	14.261	17.038	18.645	19.345
Βέροια	29.528	37.087	37.858	42.794

Πηγή: ΕΣΥΕ 2001, Ιδία Επεξεργασία

Το 1928 η Βέροια είχε ήδη πληθυσμό 15.000 κατοίκους, οι οποίοι το 1961 ανήλθαν στους 26.000. Το εσωτερικό μεταναστευτικό κύμα της δεκαετίας του 1960 ευνόησε την πόλη, με αποτέλεσμα το 1971 ο πληθυσμός της να αυξηθεί περίπου κατά 15%, φτάνοντας τους 29.528 κατοίκους. Νέα δημογραφική έκρηξη (+28%) ακολούθησε τη δεκαετία του 1970, οπότε το 1981 ο πληθυσμός της ανήλθε στους 37.087 κατοίκους. Στη συνέχεια, ωστόσο, ο ρυθμός της πληθυσμιακής της ανάπτυξης ανακόπηκε σε μεγάλο βαθμό (2%) και το 1991 αριθμούσε 37.858 κατοίκους, ενώ το 2001 έφτασε τους 42.794 κατοίκους

Κατά τη δεκαετία 1971 – 1981 η πόλη της Βέροιας παρουσίασε μεγάλη πληθυσμιακή αύξηση, με μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής σημαντικά μεγαλύτερο από εκείνον του Ν. Ημαθίας (2,31% έναντι 1,25). Η αύξηση αυτή μπορεί να αποδοθεί στην ραγδαία αγροτική και μεταποιητική ανάπτυξη της περιοχής την περίοδο εκείνη η οποία προκάλεσε τάσεις πληθυσμιακής συγκέντρωσης από άλλα μέρη του νομού Ημαθίας αλλά και από άλλες περιοχές της χώρας. Αντίθετα, η υποχώρηση των ρυθμών αγροτικής ανάπτυξης, η αποβιομηχάνιση και η αδυναμία των άλλων τομέων της τοπικής οικονομίας να στηρίζουν την ανάπτυξη οδήγησε στη σταθεροποίηση του πληθυσμού την επόμενη δεκαετία. Τα τελευταία δέκα χρόνια σημειώθηκε αξιοσημείωτη αύξηση στην πόλη, του με ρυθμό τετραπλάσιο από εκείνον του νομού (1,23 έναντι 0,26), κυρίως σε βάρος άλλων δήμων της περιοχής αλλά και λόγω της εγκατάστασης οικονομικών μεταναστών.

Ο νομός Ημαθίας κατατάσσεται τρίτος σε επίπεδο αστικότητας στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, απέχοντας από τα ποσοστά αστικών συγκεντρώσεων σε επίπεδο χώρας και περιφέρειας καθότι αποτελεί έναν κατεξοχήν αγροτικό νομό. Ο Δ. Βέροιας εμφανίζεται αστικοποιημένος σε ποσοστό 92,14%, σημαντικό μέγεθος αν αναλογιστούμε και το γεγονός ότι ενώ καλύπτει το 33% του συνολικού πληθυσμού του νομού, αντιπροσωπεύει το 48,24% της αστικής του συγκέντρωσης.

Σε επίπεδο δήμου, ο Δ. Βέροιας σημείωσε αύξηση του μέσου ετήσιου ρυθμού μεταβολής την τελευταία εικοσαετία, σε αντίθεση με τον Δήμο Νάουσας και Αλεξάνδρειας. Ο τελευταίος σημείωσε μικρότερη αύξηση, ενώ ο Δ. Νάουσας παρουσίασε μείωση του πληθυσμού, ως αποτέλεσμα των σοβαρών αναπτυξιακών προβλημάτων που αντιμετωπίζει. Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει πληθυσμιακά στοιχεία για κάθε δημοτικό διαμέρισμα και οικισμό του Δ. Βέροιας.

Πίνακας 9: Πληθυσμιακή Εξέλιξη Δ.Δ. Βέροιας 1971 - 2001

Χωρικό Επίπεδο	Πληθυσμός			
	1971	1981	1991	2001
Σύνολο Νομού	118.103	133.750	139.934	143.618
Δ. Βέροιας	33.799	41.336	42.910	47.411
Δ.Δ. Βέροιας	30.425	37.966	38.713	43.683
Βέροια	29.528	37.087	37.858	42.794
Κυδωνοχώρι	3	2	10	16
Λαζοχώρι	188	178	167	166
Μέση	463	498	484	504
Ταγαροχώρι	243	201	194	203
Δ.Δ. Αγίας Βαρβάρας	1.167	1.042	896	797
Αγία Βαρβάρα	1.167	1.042	896	797
Δ.Δ. Άμμου	137	134	176	160
Άμμος	137	134	176	160
Δ.Δ. Ασωμάτων	266	383	431	532
Ασώματα	266	383	431	532
Δ.Δ. Γεωργιανών	295	270	437	339
Γεωργιανοί	224	220	365	288
Λευκόπετρα	71	50	72	51
Δ.Δ. Καστανέας	218	129	359	180
Καστανέα	147	92	237	136
Μικρή Σάντα	71	37	122	44
Δ.Δ. Κάτω Βερμίου	97	133	463	260
Κάτω Βέρμιο (Σέλι)	97	133	463	260
Δ.Δ. Κουμαριάς	120	210	369	209
Κουμαριά	118	156	252	170
Ξηρολίβαδο	2	54	117	39
Δ.Δ. Προφήτου Ηλία	179	61	0	61
Προφ. Ηλίας Αγ. Βαρβάρας	179	61	0	61
Δ.Δ. Ράχης	433	470	501	570
Ράχη	433	470	501	570
Δ.Δ. Τριποτάμου	462	538	565	620
Τριπόταμος	444	469	458	542
Κάτω Κομνήναιο		44	30	33
Κομνήναιο	18	25	77	45

Πηγή: ΕΣΥΕ 2001, Ιδία Επεξεργασία

Όσον αφορά το μορφωτικό επίπεδο των κατοίκων σε επίπεδο δήμου για το έτος 2001, έλλειψη στατιστικών στοιχείων για το οδηγεί αναγκαστικά στην εξέταση των στοιχείων του νομού. Εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι το 36,5% του πληθυσμού είναι απόφοιτοι δημοτικού, ενώ αν σ' αυτούς συνυπολογίσουμε και όσους εγκατέλειψαν το δημοτικό και όσους δεν γνωρίζουν γραφή ανάγνωση ξεπερνάμε το 50% του πληθυσμού του νομού. Οι πτυχιούχοι όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης αποτελούν το 16,0% του πληθυσμού και αναμένεται να συγκεντρώνονται σε

μεγαλύτερο ποσοστό στη πόλη της Βέροιας. Από εκεί και πέρα όμως, η πληθώρα εργατικού δυναμικού χαμηλού επιπέδου αποτελεί τροχοπέδη για την οικονομική ανάπτυξη τόσο του Δήμου όσο και του νομού γενικότερα.

5.1.3 Απασχόληση στο Δήμο Βέροιας

Στο Δ. Βέροιας συγκεντρώνεται το ένα τρίτο τόσο του οικονομικά ενεργού όσο και του οικονομικά μη ενεργού πληθυσμού, με το μεγαλύτερο πάντα μέρος τους συγκεντρωμένο στην πρωτεύουσα του δήμου. Επιπλέον, η οικονομία του δήμου εμφανίζεται αρκετά τριτογενοποιημένη καθώς σε όρους απασχόλησης εκφράζει σχεδόν το 50% του νομού. Ο δευτερογενής τομέας κατέχει το ένα τρίτο σχεδόν της απασχόλησης και ο πρωτογενής λίγο περισσότερο από το ένα δέκατο.

Σε σύγκριση με το νομό, ο δήμος εμφανίζει σημαντικά υψηλότερα ποσοστά στον τριτογενή τομέα (65,15% έναντι 45,60%) κάτι το αναμενόμενο, αφού στην πρωτεύουσα είναι συγκεντρωμένες και οι περισσότερες δραστηριότητες του τριτογενούς (υπηρεσίες, εμπόριο, διοίκηση κ.λπ.). Τα επίπεδα του δευτερογενούς είναι σχεδόν τα ίδια όπως και στο νομό (21,88% έναντι 22,35%) ενώ στον πρωτογενή υπάρχει πολύ μεγάλη απόκλιση (10,51% έναντι 29,48%). Η Βέροια λοιπόν, συγκεντρώνει τα οικονομικά χαρακτηριστικά μιας σύγχρονης αναπτυσσόμενης πόλης η οποία στηρίζεται περισσότερο στον τριτογενή τομέα και κατά δεύτερο λόγο στον δευτερογενή και τον πρωτογενή. Τέλος, το ποσοστό των ανέργων επί του συνόλου των απασχολούμενων είναι ελαφρά μειωμένο σε σχέση πάντα με το νομό.

Πίνακας 10: Οικονομικά Ενεργός και Μη Ενεργός Πληθυσμός στο Δ. Βέροιας (2001)

Χωρικό Επίπεδο	Οικονομικά ενεργοί							Οικονομικά Μη Ενεργοί
	Σύνολο	Απασχολούμενοι Ανά Τομέα					Ανεργοί	
		Σύνολο	α-γενής	β-γενής	γ-γενής	Δε Δήλωσαν		
Ν. Ημαθίας	59.469	51.560	15.200	11.526	23.510	1.324	7.909	83.002
Δ. Βέροιας	19.908	17.314	1.819	3.788	11.280	427	2.594	27.769
Ποσοστό Δήμου	33,48%	33,58%	11,97%	32,86%	47,98%	32,25%	32,80%	33,46%
Δ.Δ. Βέροιας	18.516	16.092	1.409	3.539	10.747	397	2.424	25.762

Πηγή: ΕΣΥΕ 2001, Ιδία Επεξεργασία

Στον πίνακα 11 φαίνεται η διαχρονική εξέλιξη της απασχόλησης στη πόλη της Βέροιας ανά τομέα παραγωγής από το έτος 1981 μέχρι σήμερα. Τα στοιχεία δείχνουν

μείωση της απασχόλησης στον πρωτογενή και τον δευτερογενή τομέα και αύξηση στον τριτογενή. Τα αποτελέσματα είναι τα αναμενόμενα καθώς, ως πρωτεύουσα του νομού, η πόλη στηρίζεται περισσότερο στην ανάπτυξη των υπηρεσιών, διοίκησης κλπ., και λιγότερο στις αγροτικές δραστηριότητες και τη μεταποίηση, ακολουθώντας τις τάσεις της σύγχρονης οικονομίας.

Πίνακας 11: Διαχρονική Εξέλιξη της Απασχόλησης στη Βέροια ανά Τομέα Παραγωγής

Τομέας Παραγωγής	Έτη		
	1981	1991	2001
α-γενής	13,42%	11,00%	8,76%
β-γενής	36,49%	26,51%	21,99%
γ-γενής	45,76%	58,68%	66,78%

Πηγή: ΕΣΥΕ, Ίδια Επεξεργασία

Όσον αφορά τις επιχειρήσεις και την οικονομική διάρθρωση της πόλης μπορούμε να πούμε ότι η Βέροια εμφανίζει τάσεις συγκέντρωσης της οικονομικής δραστηριότητας σε σχέση με τις άλλες πόλεις της ευρύτερης περιοχής ενώ, η διάρθρωση της παραγωγής ακολουθεί το μέσο ελληνικό πρότυπο, με συνεχώς αυξανόμενο των τομέα των υπηρεσιών και μειούμενους τους άλλους δύο. Χαρακτηριστική είναι η έλλειψη μεγάλων επιχειρήσεων στα όρια της πόλης και η κυριαρχία ενός μεγάλου αριθμού μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων. Οι επί μέρους κλάδοι όλων των τομέων έχουν τοπικό και διατοπικό χαρακτήρα, ενώ ελάχιστες είναι οι περιπτώσεις υπερτοπικού και ακόμα λιγότερο διεθνούς προσανατολισμού. Ακόμα δεν υπάρχουν επιχειρήσεις που να ασχολούνται με νέους δυναμικούς κλάδους της μεταποίησης ενώ παρατηρείται ανυπαρξία επιχειρηματικών συνεργασιών με άλλες Ελληνικές και μεγάλες αλλοδαπές επιχειρήσεις καθώς και έλλειψη αναδυόμενων δυναμικών κλάδων στις υπηρεσίες. Ο χαρακτήρας της μεταποίησης παραμένει παραδοσιακός, ενώ η οικονομία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον πρωτογενή τομέα και κυρίως από το ροδάκινο. Τα κυριότερα χαρακτηριστικά της οικονομίας είναι ο παραδοσιακός χαρακτήρας οργάνωσης της οικονομίας, η αδύνατη παραγωγική βάση, ο χαμηλός βαθμός εξωστρέφειας και η κυριαρχία μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων.

Στο σύνολο του νομού υπάρχουν 10.000 περίπου επιχειρήσεις χωρίς μεγάλες διαφορές στην κατανομή τους ανά τμήμα, αν εξαιρέσουμε βέβαια το βιομηχανικό. Από αυτές, το 37,01% εντοπίζεται στο Δ. Βέροιας. Ο δήμος, συγκεντρώνει το 40,86%

των εμπορικών επιχειρήσεων του νομού και περίπου το 30% στα υπόλοιπα τμήματα. Όσον αφορά την κατανομή των επιχειρήσεων εντός του Δ. Βέροιας κυριαρχούν το εμπορικό και επαγγελματικό τμήμα, καθώς συγκεντρώνουν περίπου το 35% των επιχειρήσεων το καθένα. Το βιοτεχνικό τμήμα αντιπροσωπεύει το 30,54% των επιχειρήσεων ενώ στο δήμο υπάρχουν και 11 βιομηχανίες. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται ο αριθμός των επιχειρήσεων ανά τμήμα του Εμπορικού Επιμελητηρίου σε επίπεδο νομού και δήμου. (Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Βέροιας 2005).

Πίνακας 12: Αριθμός Επιχειρήσεων Ανά Τμήμα σε Επίπεδο Νομού και Δήμου

Χωρικό Επίπεδο	Επιχειρήσεις Ανά Τμήμα				
	Βιομηχανικό	Βιοτεχνικό	Εμπορικό	Επαγγελματικό	Σύνολο
Ν. Ημαθίας	38	3.200	3.135	3.553	9.926
Δ. Βέροιας	11	1122	1281	1260	3674
% Δήμου στο Νομό	28,95%	35,06%	40,86%	35,46%	37,01%
% Τμήματος στο Δήμο	0,30%	30,54%	34,87%	34,30%	100,00%

Πηγή: Εμπορικό Επιμελητήριο Ν. Ημαθίας, Ίδια Επεξεργασία

5.2 Η ΙΔΡΥΣΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗ ΒΕΡΟΙΑ

Η ίδρυση Πανεπιστημιακού Τμήματος αποτέλεσε αίτημα των τοπικών φορέων της Βέροιας για πολλά χρόνια, συνδεδεμένο με την αναζήτηση νέας προοπτικής ανάπτυξης για την πόλη, η οποία τα τελευταία χρόνια αντιμετωπίζει μια έντονη οικονομική κρίση, και τους κατοίκους της. Η Βέροια ήταν μία από τις ελάχιστες πρωτεύουσες νομών της χώρας που μέχρι τότε δεν είχαν ούτε ένα τμήμα ΑΕΙ ή ΤΕΙ.

5.2.1 Ιστορική Αναδρομή

Η εκάστοτε Δημοτική Αρχή της πόλης έκανε πολλές εισηγήσεις τόσο στην Κυβέρνηση όσο και στις Πρυτανικές Αρχές των ΑΕΙ και ΤΕΙ της Θεσσαλονίκης προκειμένου να δημιουργηθούν πανεπιστημιακά τμήματα στη Βέροια.

Από το 1999 και μετά έχουν γίνει 4 εισηγήσεις για τη δημιουργία τμήματος. Η πρώτη έγινε το 1999 και αφορούσε την ίδρυση δύο τμημάτων Τ.Ε.Ι. στην πόλη, το Τμήμα Συντήρησης Μνημείων, Έργων Τέχνης και Παραδοσιακών Συνόλων και το

Τμήμα Παραγωγής και Τεχνολογίας Κρέατος. Η δεύτερη έγινε το 2000 και αφορούσε τα ίδια Τμήματα. Η επόμενη έγινε το 2001 και είχε ως αντικείμενο την ίδρυση και λειτουργία Τμήματος Καλλιτεχνικών και Εφαρμοσμένων Μουσικών Σπουδών. Η τέταρτη έγινε το 2002 και αφορούσε τη Σχολή Ελληνικών Σπουδών. Όλες οι εισηγήσεις απορρίφθηκαν (Δήμος Βέροιας).

Οι εισηγήσεις αυτές είχαν σκοπό να παρουσιάσουν τα πλεονεκτήματα της Βέροιας, τα οποία την καθιστούν κατάλληλη για την χωροθέτηση πανεπιστημιακού τμήματος, αλλά και τα προβλήματά της, τα οποία επιβάλλουν τη δημιουργία ενός τμήματος προκειμένου να ξεπεραστούν.

Το κύριο αίτημα για την ίδρυση Πανεπιστημιακού Τμήματος στη Βέροια, ήταν η τόνωση της φθίνουσας τοπικής οικονομίας. Ο Ν. Ημαθίας και η περιοχή της Βέροιας, ειδικότερα, από την αρχή της δεκαετίας του 1990 διέρχεται από μία περίοδο βαθιάς οικονομικής κρίσης, που είναι δομική και συνίσταται στην κατάρρευση του παραγωγικού της περιοχής. Τα τελευταία χρόνια έκλεισαν 28 διαλογητήρια (42,5%), 11 εκκοκκιστήρια (61%), 98 κιβωτοποιεία (58,3%), 98 κλωστοϋφαντουργεία (75,4%), 8 κονσερβοποιεία (61,5%) και 166 μονάδες φασόν. Το γεγονός αυτό είχε ως αποτέλεσμα το διάστημα 1990 – 1999 η πόλη της Βέροιας να χάσει περίπου 3.000 ημερομίσθια. Τα περισσότερα από αυτά αφορούσαν ευπαθείς, εργασιακά, ομάδες πληθυσμού, όπως γυναίκες και μεγαλύτεροι σε ηλικία εργαζόμενοι. Η φθίνουσα αυτή πορεία χαρακτηρίζει και τις ετήσιες εξαγωγές των νωπών γεωργικών προϊόντων (μείωση 42,3%), των μεταποιημένων γεωργικών προϊόντων (μείωση 34,2%) και των εσπεριδοειδών (μείωση 64,2%) (Εισήγηση 2001).

Όπως διαπιστώνεται οι τοπικοί φορείς αντιμετώπιζαν την ίδρυση ενός Τμήματος καθαρά ως έναν αναπτυξιακό παράγοντα που θα τονώσει την οικονομία της περιοχής, χωρίς να ενδιαφέρονται και να εξετάζουν τυχόν άλλες επιπτώσεις ενός πανεπιστημιακού τμήματος όπως η έρευνα, η κατάρτιση, η δια βίου εκπαίδευση κ.λπ..

5.2.2 Ιστορικό Ίδρυσης, Χωροθέτησης, Συγκρότησης και Λειτουργίας του Τμήματος

Το Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας και Ανάπτυξης της Πολυτεχνικής Σχολής του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης δημιουργήθηκε «εκ του μηδενός» μέσα σε μερικούς μήνες από τα κτίρια και τους δρόμους μέχρι τα έπιπλα, τον εξοπλισμό, τα

προγράμματα, την αναζήτηση και τον ορισμό των διδασκόντων, των γραμματέων, του υπόλοιπου προσωπικού κ.λπ..

Σύμφωνα με τον ιδρυτικό Νόμο 3255/2004 ΦΕΚ Α'22-07-2004 «Ρυθμίσεις θεμάτων όλων των εκπαιδευτικών βαθμίδων» το Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας και Ανάπτυξης έχει ως αποστολή και σκοπό να προσφέρει γνώσεις σε γνωστικά πεδία και αντικείμενα που αφορούν στην οργάνωση και διαχείριση γεωγραφικών περιοχών και χωρικών ενότητων, όπως :

1. χωροταξία και περιφερειακή ανάπτυξη (εθνικό, περιφερειακά, ειδικά χωροταξικά σχέδια, σχέδια χωρικής ανάπτυξης, υποδομές, τοπικά αναπτυξιακά προγράμματα, αξιολόγηση επενδυτικών σχεδίων, διαχείριση περιβάλλοντος και βιώσιμη ανάπτυξη) καθώς και
2. πολεοδομικό προγραμματισμό και αστική ανάπτυξη : ρυθμιστικά σχέδια, γενικά πολεοδομικά σχέδια, πολεοδομικές μελέτες, αστικός σχεδιασμός, σχέδια ολοκληρωμένης αστικής ανάπτυξης, σχέδια περιοχών επαγγελματικής εγκατάστασης, περιβαλλοντική διάσταση στην οργάνωση του χώρου.

Το νεοϊδρυθέν Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας και Ανάπτυξης με έδρα τη Βέροια ανήκει στην Πολυτεχνική Σχολή του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Η Κοσμητεία της Πολυτεχνικής Σχολής, η οποία είχε ζητήσει παλαιότερα την ίδρυση ανάλογου Τμήματος στη Θεσσαλονίκη, συμφώνησε ομόφωνα για την δημιουργία και ανάπτυξή του στη Βέροια. Με πρόταση του Κοσμητορικού Συμβουλίου και απόφαση της Συγκλήτου, συγκροτήθηκε η 11μελής προσωρινή Γενική Συνέλευση του νέου Τμήματος με θητεία δύο ετών (έληξε στις 31/08/2006) και ορίστηκε ο Πρόεδρος και ο αναπληρωτής Πρόεδρος της. Δηλαδή η πρώτη επιτροπή διαχείρισης του Τμήματος ορίστηκε στις 5 Φεβρουαρίου 2004 αλλά η 11μελής προσωρινή Γενική Συνέλευση συγκροτήθηκε στις 27 Ιουλίου 2004 (<http://www.eng.auth.gr/tcpm.php>).

Τα μέλη της 11μελούς προσωρινής Γενικής Συνέλευσης είναι πρόεδροι, αναπληρωτές πρόεδροι, διευθυντές σχετικών Τομέων και καθηγητές των παλαιότερων Τμημάτων της Πολυτεχνικής Σχολής με γνωστικά αντικείμενα σχετικά με το διεπιστημονικό περιεχόμενο σπουδών του νέου Τμήματος, ενώ ένα μέλος ανήκει στο Τμήμα Οικονομικών Επιστημών του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Το νεοσυσταθέν Τμήμα χωροθετήθηκε σε απόσταση 5 χλμ. από τη Βέροια σε μία έκταση 60 στρεμμάτων (πρώην στρατόπεδο) που προσφέρεται για την ανάπτυξη της Πολυτεχνικής Σχολής και του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Βασικό κριτήριο

χωροθέτησης του νέου Τμήματος αποτέλεσε η παραχώρηση χώρων του πρώην στρατοπέδου της Αγίας Βαρβάρας και η συμπαράσταση των Τοπικών Φορέων και ειδικότερα του Δήμου, προκειμένου να ανακατασκευαστούν τα κτίρια και να μεταμορφωθούν σε σύγχρονους χώρους που θα μπορούν να στεγάσουν τους φοιτητές του Τμήματος όπως κτίριο αιθουσών διδασκαλίας, κυλικείο και κτίριο γραφείων. Το Τμήμα στεγάζεται σε τρία κτίρια, στα οποία υπάρχουν συνολικά 4 αίθουσες διδασκαλίας, αίθουσα Η/Υ και η Γραμματεία. Το ένα από τα κτίρια το χρησιμοποιεί και ο Δήμος Βέροιας καθώς εκεί στεγάζεται το Εθνικό Μουσείο Εκπαίδευσης, μέχρι να βρεθεί κάποιος χώρος μέσα στην πόλη. Για τη σίτιση των φοιτητών μεταφέρεται καθημερινά φαγητό στη Βέροια από τη φοιτητική λέσχη της Θεσσαλονίκης και σερβίρεται στους φοιτητές στο κτίριο του κυλικείου.

Εικόνα 1: Ένα από τα Κτίρια του Τμήματος

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Στο μέλλον το Τμήμα προβλέπεται να έχει 500 φοιτητές, 40 διδάσκοντες, 10 επικουρούντες, 10 διοικητικούς υπαλλήλους, 4 τομείς καθώς και διάφορα εργαστήρια. Προς το παρόν, έπειτα από τρία χρόνια λειτουργίας, στο Τμήμα φοιτούν 180 φοιτητές και υπάρχουν 28 διδάσκοντες, από τους οποίους όμως κανείς δεν ανήκει στο Τμήμα. Το διοικητικό προσωπικό είναι 4 άτομα, ενώ ακόμα δεν έχουν δημιουργηθεί τομείς και εργαστήρια.

5.2.3 Βασικές Αρχές και Περιεχόμενο του Προγράμματος Σπουδών

Γενικά τα Πανεπιστημιακά Τμήματα, (σύμφωνα με το σχετικό Π.Δ.), καλλιεργούν μια «επιστήμη» την οποία συνθέτουν πολλά γνωστικά αντικείμενα τα οποία εκφράζονται κυρίως στο πρόγραμμα σπουδών δια μέσου των μαθημάτων που διδάσκονται. Στη συγκεκριμένη μάλιστα περίπτωση αυτό ισχύει ακόμα περισσότερο εφόσον το περιεχόμενο του νέου Τμήματος που είναι διεπιστημονικό συνθέτουν ορισμένες βασικές θεματικές περιοχές γνωστικών αντικειμένων που διαφαίνονται στο Σχέδιο Προγράμματος που έχει επεξεργαστεί 19μελής ομάδα καθηγητών της Πολυτεχνικής και άλλων σχετικών Τμημάτων.

Οι βασικές λοιπόν θεματικές συνιστώσες που συνθέτουν το πρόγραμμα σπουδών, αποτελώντας ταυτόχρονα και κατευθύνσεις, που είναι δυνατόν στο μέλλον να αποτελέσουν το πλαίσιο για τη διάρθρωση των Τομέων του Τμήματος, σχηματικά είναι οι παρακάτω:

1. η χωροταξική και κατ' επέκταση η πολεοδομική, συμπεριλαμβανομένων των χρήσεων γης, των μεταφορών κ.λπ., σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο,
2. η αναπτυξιακή, που περιλαμβάνει τον προγραμματισμό και διαχείριση των μεγάλων έργων, την οικονομία και την οργάνωση και ανάπτυξη του πρωτογενούς, του δευτερογενούς και του τριτογενούς τομέα, καθώς και τον περιβαλλοντικό σχεδιασμό, εφόσον η βιωσιμότητα της αναπτυξιακής διαδικασίας αποτελεί πλέον αναπόσπαστη συνιστώσα της και
3. η γεωγραφική με την τοπογραφική, που περιλαμβάνουν τις σύγχρονες τεχνικές και τις μεθόδους που είναι απαραίτητες για τη μελέτη και τον προγραμματισμό - σχεδιασμό του περιφερειακού και του αστικού χώρου (<http://www.eng.auth.gr/tcpm.php>).

5.3 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΑΠΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

Στα πλαίσια εκπόνησης της έρευνας έγιναν δύο έρευνες πεδίου, μία στους φοιτητές του Τμήματος και μία στους κατοίκους της πόλης, καθώς και προσωπικές συνεντεύξεις με φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης και πανεπιστημιακούς (Παράρτημα III). Σκοπός του πρώτου ερωτηματολογίου είναι να καταγράψει τη

συμβολή των φοιτητών του Τμήματος Χωροταξίας και Ανάπτυξης στην οικονομική ανάπτυξη της πόλης της Βέροιας. Σκοπός του δεύτερου ερωτηματολογίου είναι να καταγράψει τις απόψεις των κατοίκων της Βέροιας για τον αναπτυξιακό ρόλο που μπορεί να έχει το Πανεπιστημιακό Τμήμα στην πόλη. Οι συνεντεύξεις είχαν ως στόχο να καταγράψουν τις απόψεις της τοπικής αυτοδιοίκησης και των πανεπιστημιακών σχετικά με τις επιπτώσεις που έχει το Τμήμα ως τώρα και τον αναπτυξιακό ρόλο που μπορεί να παίξει στο μέλλον. Παρακάτω αναλύονται τα αποτελέσματα των ερευνών.

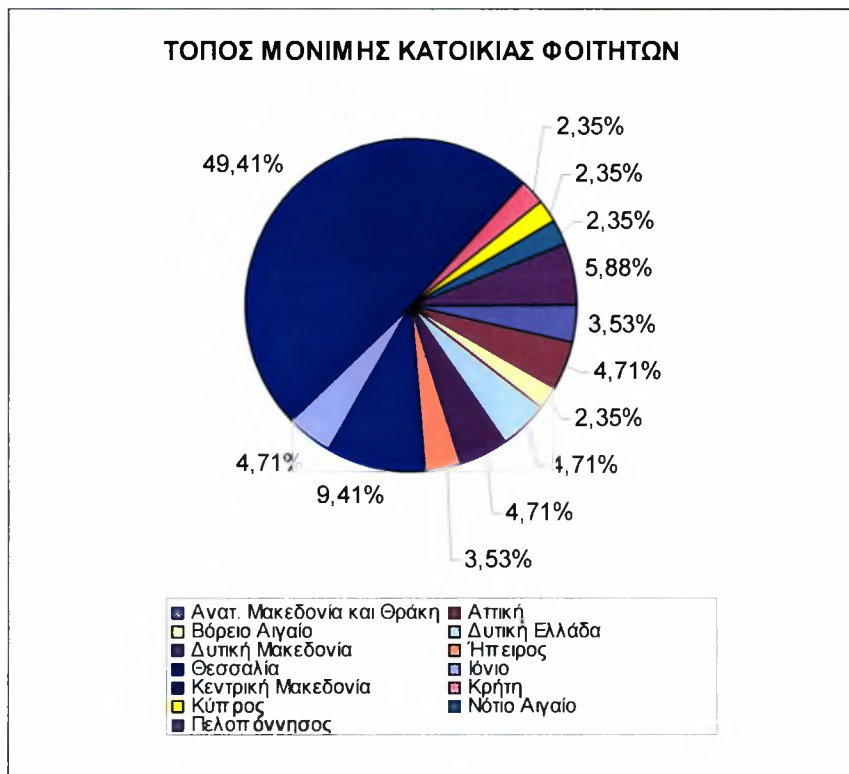
5.3.1 Ερωτηματολόγιο Φοιτητών

Η έρευνα πεδίου έγινε το διάστημα 07 - 08/05/2007 και συμμετείχαν 85 φοιτητές σε σύνολο 167⁶ (51%), ηλικίας από 18 έως 21, οι οποίοι εκπροσωπούν τα τρία έτη που φοιτούν στο Τμήμα. Καθώς το δείγμα είναι μεγάλο τα αποτελέσματα θεωρούνται αντιπροσωπευτικά. Από αυτούς, 46 είναι αγόρια και 39 κορίτσια, ποσοστό 54,12% και 45,88% αντίστοιχα. Όσον αφορά την καταγωγή των φοιτητών είναι χαρακτηριστικό ότι σχεδόν οι μισοί φοιτητές, ποσοστό 47%, έχουν ως τόπο μόνιμης κατοικίας το Νομό Θεσσαλονίκη. Αξίζει να σημειωθεί ότι μόνο 1,18% των φοιτητών κατάγονται από τη Βέροια (Πίνακας 18, Παράρτημα I)(Χάρτης 2, Παράρτημα II). Το παρακάτω διάγραμμα απεικονίζει την κατανομή της μόνιμης κατοικίας του δείγματος ανά την ελληνική περιφέρεια⁷ (Πίνακας 19, Παράρτημα I).

⁶ 167 είναι οι ενεργοί φοιτητές σύμφωνα με τη Γραμματεία του Τμήματος. Οι εγγεγραμμένοι είναι 180.

⁷ Στις περιφέρειες έχει συμπεριληφθεί και η Κύπρος.

Διάγραμμα 6: Ποσοστιαία Κατανομή Δείγματος σε Σχέση με τον Τόπο Μόνιμης Κατοικίας

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Από τους 85 φοιτητές του δείγματος στη Βέροια μένει το 77,65%, ενώ οι άλλοι κατοικούν στη Θεσσαλονίκη και πηγαινοέρχονται καθημερινά για τα μαθήματα. Οι φοιτητές αυτοί αντιπροσωπεύουν το 22,35% του δείγματος και το 47,5% των φοιτητών που κατάγονται από τη Θεσσαλονίκη. Στο διάγραμμα 6 απεικονίζεται η κατανομή των φοιτητών στη Βέροια και τη Θεσσαλονίκη.

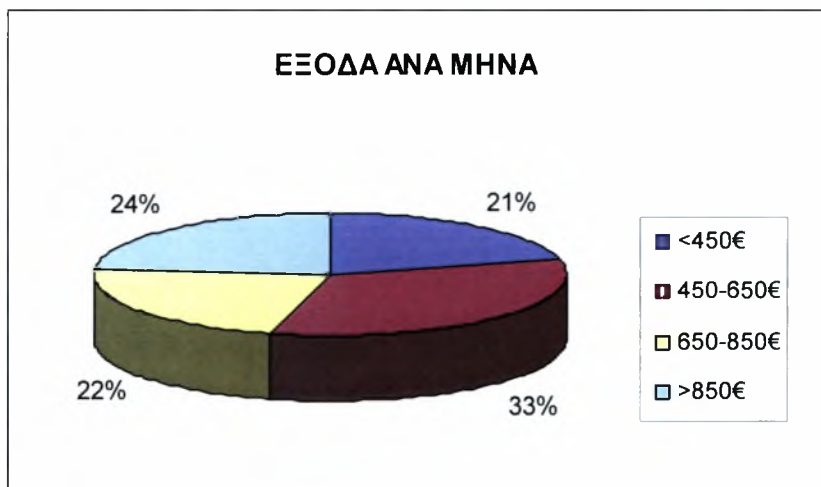
Διάγραμμα 7: Κατανομή Φοιτητών στη Βέροια και τη Θεσσαλονίκη

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Για την κατηγοριοποίηση των μηνιαίων εξόδων των φοιτητών δημιουργήθηκαν τέσσερις κατηγορίες συνολικών εξόδων, που θα μπορούσαν να αντιπροσωπεύουν οικογένειες χαμηλού εισοδήματος, χαμηλού – μεσαίου, μεσαίου – υψηλού και υψηλού. Στην πρώτη κατηγορία κυμαίνονται ποσά εξόδων από 0 έως 450€, στη δεύτερη από 450€ έως και 650€, στην Τρίτη από 650€ έως και 850€ και στην τέταρτη από 850€ και πάνω. Τα συγκριτικά αποτελέσματα παρουσιάζονται στο παρακάτω διάγραμμα. Όπως φαίνεται τα ποσοστά των τεσσάρων κατηγοριών είναι παρόμοια, με την κατηγορία 450-650€ να υπερέχει ελαφρώς. Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι το ποσοστό της πρώτης κατηγορίας είναι τόσο μεγάλο γιατί συμπεριλαμβάνονται οι φοιτητές που δεν μένουν Βέροια αλλά πηγαινοέρχονται, έτσι δεν έχουν κόστος ενοικίου.

Διάγραμμα 8: Μέση Μηνιαία Δαπάνη Φοιτητών

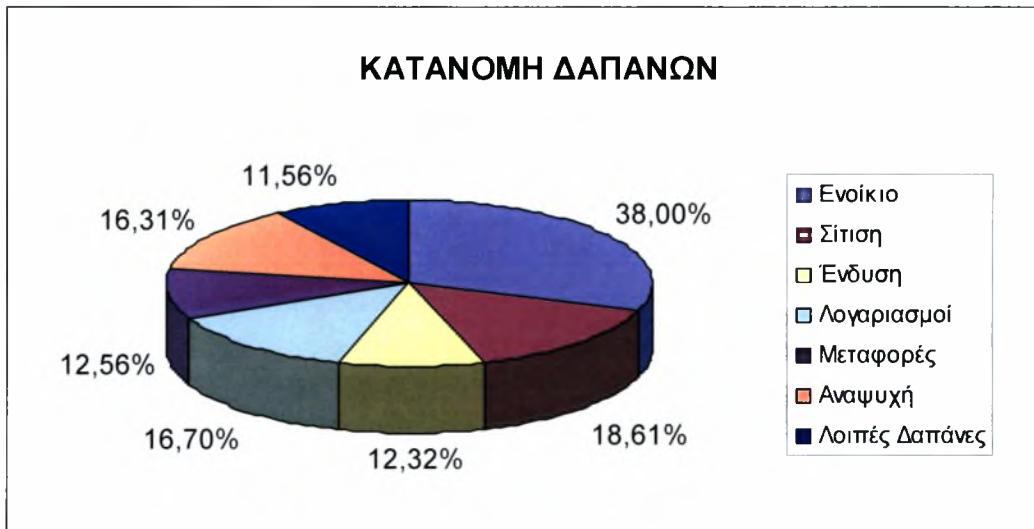

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Όσον αφορά τη μέση μηνιαία δαπάνη των φοιτητών αυτή είναι 676,06€. Οι δαπάνες αυτές δεν γίνονται εξολοκλήρου στη Βέροια αλλά και στις πόλεις από όπου κατάγονται οι φοιτητές. Από αυτά τα χρήματα, στη Βέροια ξοδεύουν το 88,75%, οπότε η μέση μηνιαία δαπάνη των φοιτητών στην πόλη ανέρχεται στα 599,60€. Στη συνέχεια ζητήθηκε από τους φοιτητές να παρουσιάσουν αναλυτικά τα ποσά που δίνουν ξεχωριστά για ενοίκιο, σίτιση, ένδυση, λογαριασμούς (κοινόχρηστα, ΔΕΗ, νερό, τηλέφωνο), μεταφορές (ΚΤΕΛ, τρένο, αστικά λεωφορεία, ταξί, βενζίνη), αναψυχή και λοιπές δαπάνες, προκειμένου να υπάρξει μια εικόνα του τρόπου με τον οποίο κατανέμονται τα έξοδα των φοιτητών ανά τομέα στην πόλη της Βέροιας. Όπως ήταν αναμενόμενο το μεγαλύτερο ποσοστό καταλαμβάνει το ενοίκιο. Το ποσό που

κατά μέσο όρο πληρώνουν οι φοιτητές ανά μήνα για ενοίκιο είναι 228€, για σίτιση 111,5€, για ένδυση 74€, για λογαριασμούς 100€, για μεταφορές 75€, για αναψυχή 98€ και για λοιπές δαπάνες 69€.

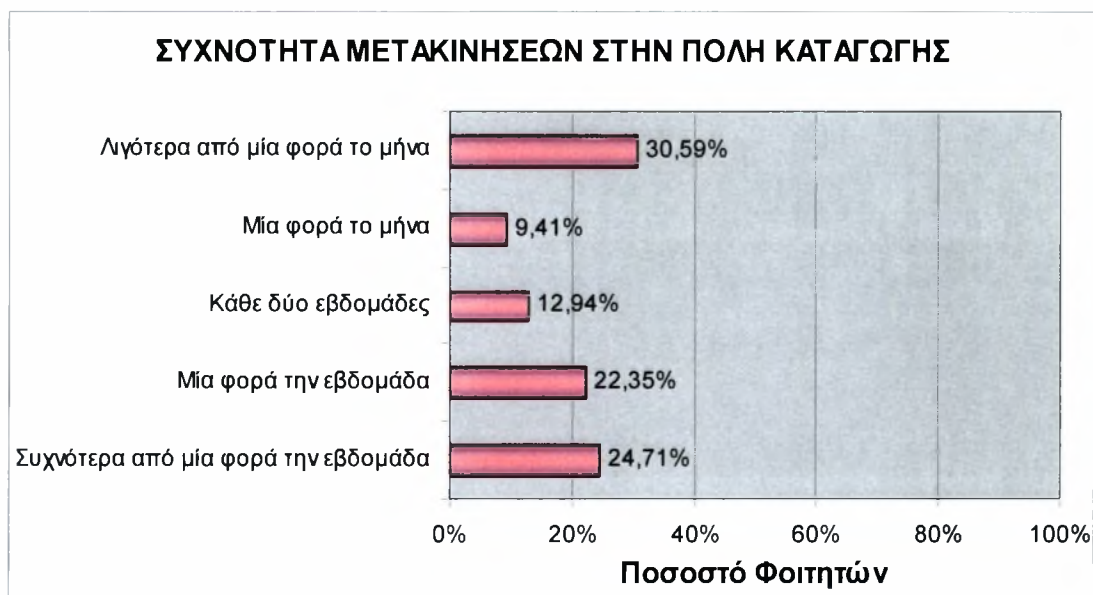
Διάγραμμα 9: Κατανομή Δαπανών Φοιτητών Ανά Τομέα

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Σχετικά με τη συχνότητα των μετακινήσεων των φοιτητών στην πόλη καταγωγής τους, παρατηρείται ότι σχεδόν το 50% φεύγει από τη Βέροια είτε μία φορά τη βδομάδα είτε και συχνότερα. Το ποσοστό αυτό αντιπροσωπεύει τους φοιτητές που μένουν στην Θεσσαλονίκη και πηγαionoέρχονται καθημερινά για τα μαθήματα και τους φοιτητές από τους γειτονικούς νομούς π.χ. Κοζάνης που επιστρέφουν τα Σαββατοκύριακα σπίτι τους. Όπως φαίνεται η πόλη και το Τμήμα δεν έχουν καταφέρει σε μεγάλο βαθμό να δημιουργήσουν το κατάλληλο περιβάλλον ώστε να προσελκύσουν τους φοιτητές για να μείνουν στην πόλη. Στο επόμενο διάγραμμα φαίνεται η συχνότητα με την οποία μετακινούνται οι φοιτητές.

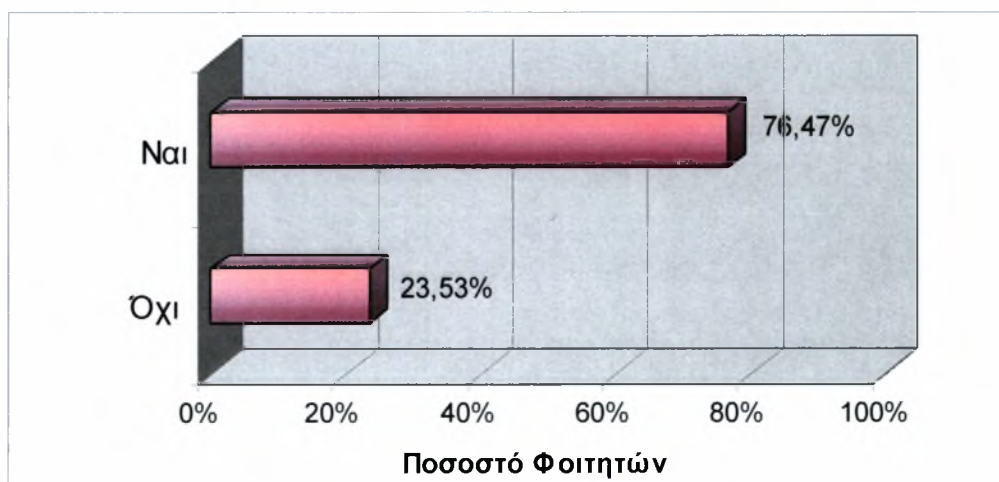
Διάγραμμα 10: Συχνότητα Μετακινήσεων στον Τόπο Μόνιμης Κατοικίας

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Στην ερώτηση αν θεωρούν τη Βέροια οικονομικά προσιτή πόλη για ένα φοιτητή το 76,47% απάντησε ναι και το 23,53% όχι (Διάγραμμα 11). Ακόμα όμως και το γεγονός ότι η Βέροια θεωρείται οικονομική πόλη από την πλειοψηφία των φοιτητών, δεν τους ωθεί ώστε να εγκατασταθούν στην πόλη (όπως είδαμε και παραπάνω) προκειμένου να τελειώσουν τις σπουδές τους.

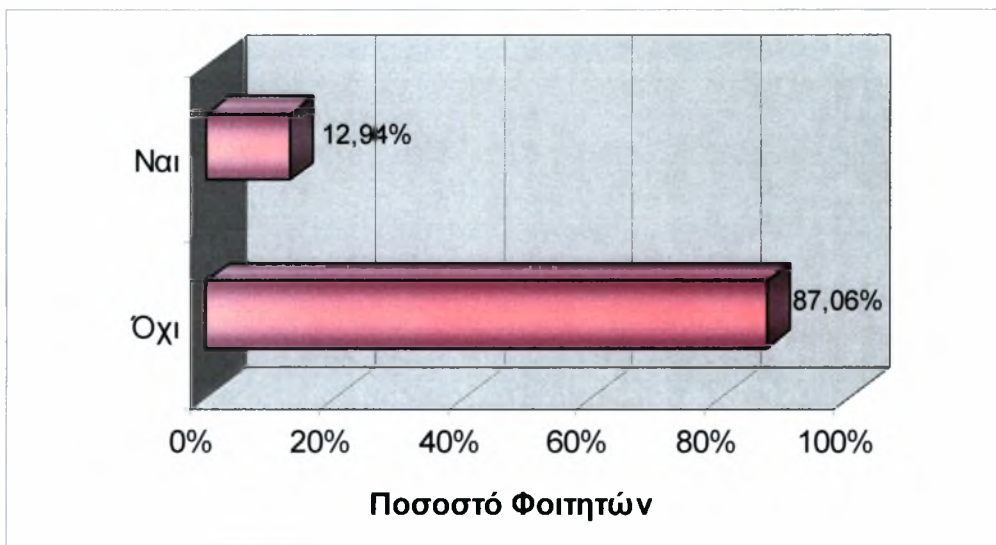
Διάγραμμα 11: Οικονομική Προσιτότητα της Βέροιας

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Σχετικά με τις παροχές σε επιδόματα σίτισης ή/και στέγασης από το Πανεπιστήμιο, το 87,06% δεν παίρνει καθόλου ενώ το 12,94% λαμβάνει ένα από τα δύο.

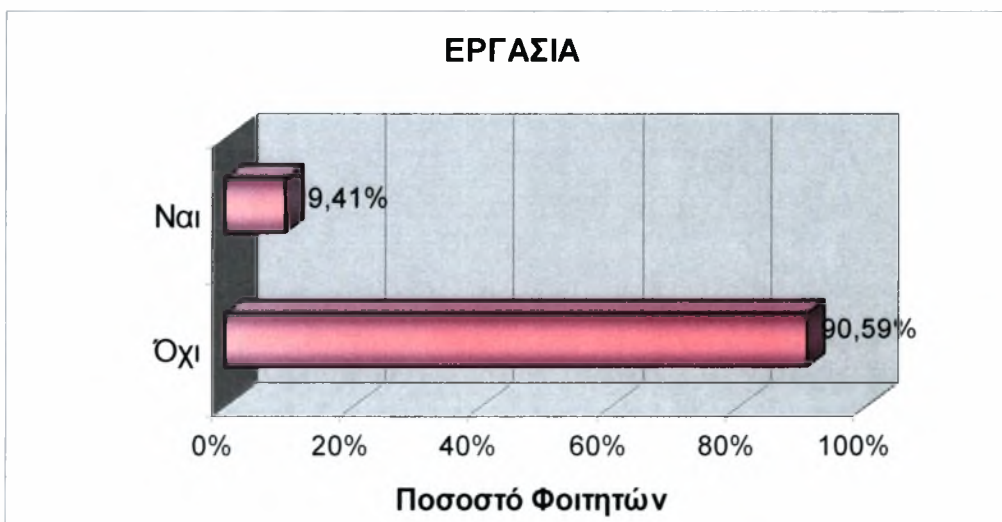
Διάγραμμα 12: Παροχή Επιδομάτων

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Από την ερώτηση εάν οι φοιτητές εργάζονται στη Βέροια, προκύπτει πως μόνο το 9% του συνόλου των φοιτητών εργάζεται και συμμετέχει ενεργά την οικονομική δραστηριότητα της πόλης, προκειμένου να καλύψει έξοδα και συμπληρωματικές ανάγκες του (Διάγραμμα 13).

Διάγραμμα 13: Εργασία στη Βέροια

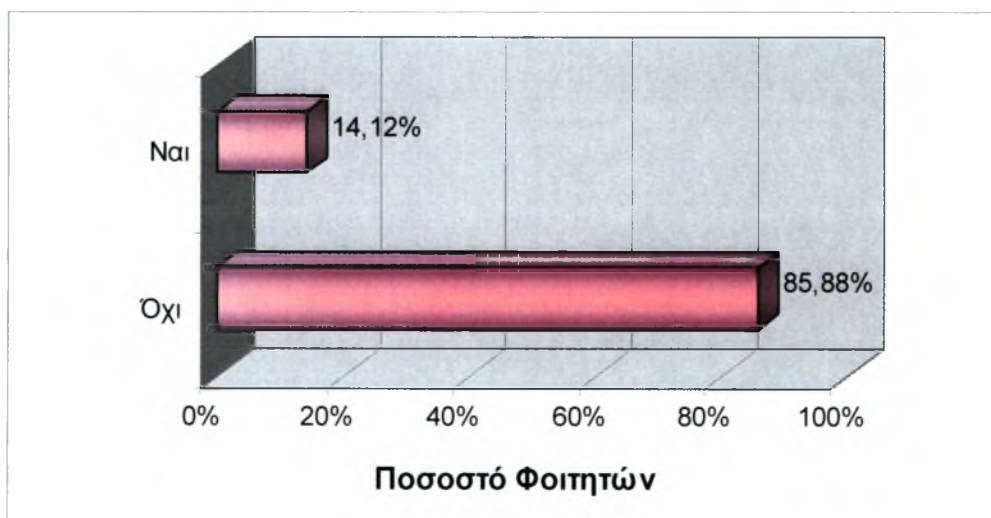
Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Στην τελική ερώτηση οι φοιτητές καλούνται να απαντήσουν στο αν θα συνέχιζαν τη ζωή τους στη Βέροια, εφόσον θα είχαν εξασφαλίσει κάποια μόνιμη δουλειά στην πόλη. Σκοπός είναι να δοθεί μία ένδειξη για το πόσο οι φοιτητές αισθάνονται

συνδεδεμένοι με την πόλη. Όπως βλέπουμε στο παρακάτω διάγραμμα η πλειοψηφία των φοιτητών δεν επιθυμεί να μείνει. Γίνεται αντιληπτό ότι η πόλη δεν έχει αναπτύξει σχέσεις με τους φοιτητές, δεν είναι ελκυστική και το Πανεπιστήμιο είναι αποκομμένο από την τοπική κοινωνία.

Διάγραμμα 14: Συνέχιση της Ζωής στη Βέροια Μετά την Αποφοίτηση

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Όσον αφορά τις κατοικίες των φοιτητών μέσα στην πόλη της Βέροιας αυτές είναι συγκεντρωμένες κυρίως στο κέντρο της πόλης (Χάρτης 3, Παράρτημα II). Γενικότερα, σε όλη την πόλη υπάρχουν κενά διαμερίσματα για να καλύψουν τη ζήτηση των φοιτητών, ακόμα και για τα επόμενα χρόνια, όμως οι φοιτητές προτιμάνε να μένουν στο κέντρο καθώς, τα ενοίκια είναι χαμηλότερα (οι περισσότερες πολυκατοικίες είναι παλιές) και βρίσκονται πλησιέστερα στους χώρους αναψυχής και την αγορά της πόλης. Οι τιμές των ενοικίων θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως λογικές.

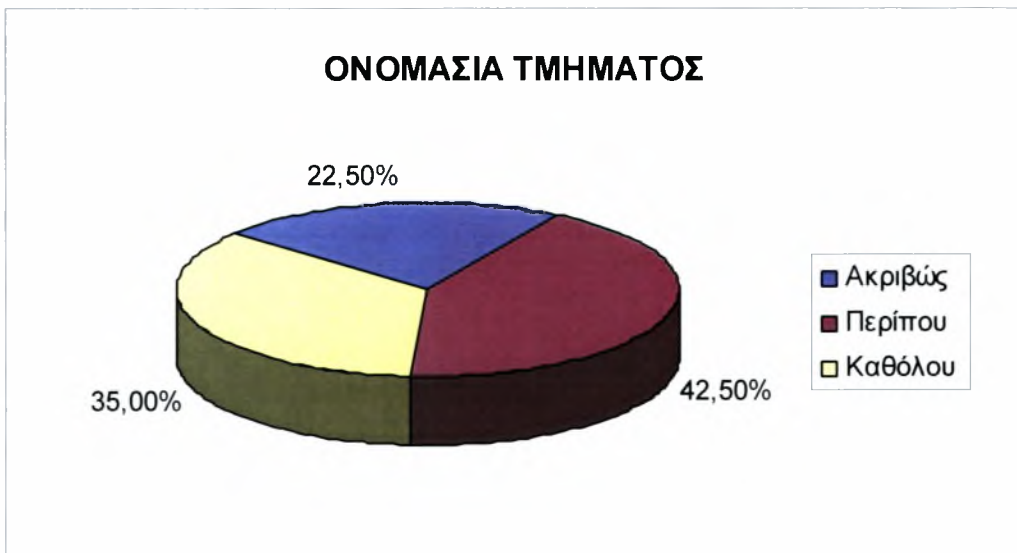
5.3.2 Ερωτηματολόγιο Κατοίκων

Η έρευνα πεδίου έγινε στο διάστημα 03-05/07/2007 και συμμετείχαν 120 άτομα, ηλικίας από 15 έως 64 χρονών, με μέσο όρο ηλικίας τα 39,6 χρόνια. Από αυτούς 54 είναι άντρες και 66 γυναίκες, ποσοστό 45% και 66% αντίστοιχα. Όσον αφορά τον τόπο κατοικίας, 93,33% είναι κάτοικοι περιοχής ενώ το 6,67% όχι. Σχετικά με το μορφωτικό τους επίπεδο το 2,5% είναι απόφοιτοι δημοτικού, το 1,67% Γυμνασίου, το 31,67% Λυκείου, το 5% ΙΕΚ – ΚΕΚ, το 21,67% ΤΕΙ, το 30,83% Πανεπιστημίου, ενώ το 6,67% είναι κάτοχοι μεταπτυχιακού διπλώματος. Σχετικά με την εργασία, το

46,67% εργάζεται στο δημόσιο τομέα, το 43,33% στον ιδιωτικό, ενώ το 10% είναι άνεργοι.

Στην ερώτηση πως ονομάζεται το Πανεπιστημιακό Τμήμα της πόλης, το 35% δεν το ήξερε καθόλου, το 42,5% το ήξερε περίπου (ήξερε ότι έχει αντικείμενο τη χωροταξία) ενώ μόνο το 22,5% το ήξερε (Διάγραμμα 15). Η πιο συνηθισμένη απάντηση από όσους το ήξεραν περίπου ήταν «Τμήμα Χωροταξίας και Περιβάλλοντος». Αν και το Τμήμα λειτουργεί εδώ και τρία χρόνια, είναι πολλοί αυτοί που αγνοούν ακόμα και την ύπαρξή του. Διαπιστώνεται (όπως και προηγουμένως) ότι το Τμήμα δεν έχει αναπτύξει κανένα δεσμό με την τοπική κοινωνία και οι φοιτητές δεν συμμετέχουν στα κοινά ώστε να έρθουν σε επαφή με τους κατοίκους.

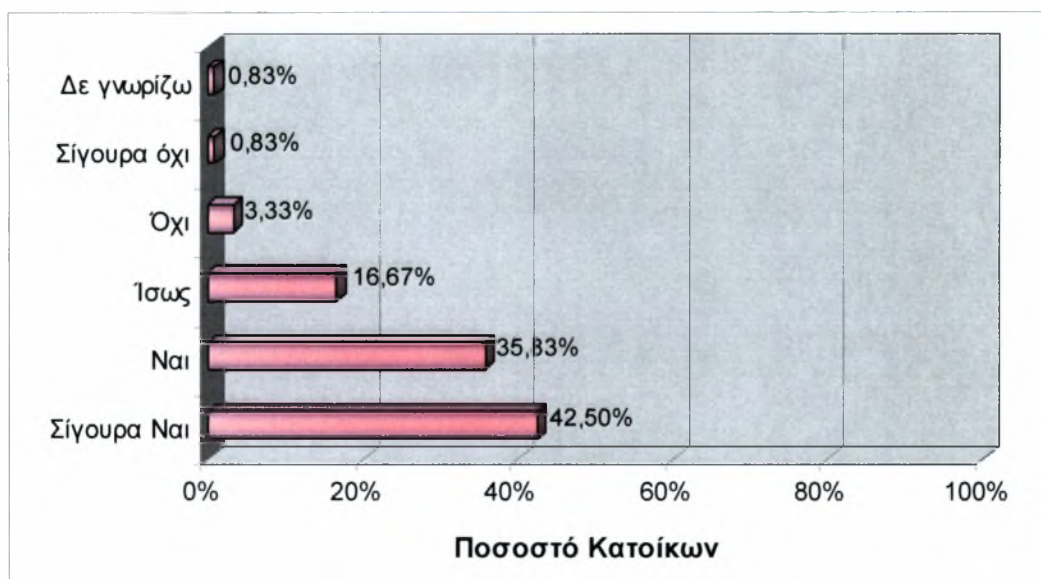
Διάγραμμα 15: Ονομασία Τμήματος

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Όσον αφορά την πιθανότητα το Τμήμα να οδηγήσει σε ανάπτυξη της πόλης, από ότι φαίνεται οι κάτοικοι είναι αισιόδοξοι, καθώς το 78,3% πιστεύει ότι θα έχει θετικά αποτελέσματα. Πίσω από αυτή την αισιοδοξία φαίνεται η επιθυμία που είχαν για πολλά χρόνια μέχρι να δημιουργηθεί το Τμήμα, προκειμένου να ξεπεράσουν την οικονομική κρίση που περνάει η περιοχή, να μειωθεί η ανεργία και να τεθούν οι βάσεις για μια νέα οικονομική ανάπτυξη.

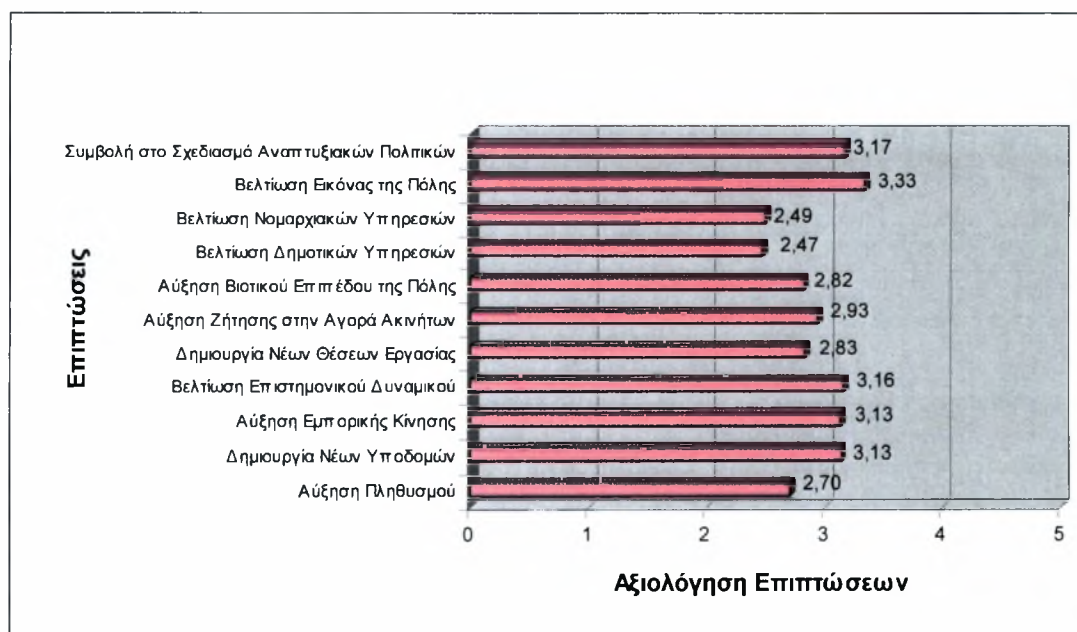
Διάγραμμα 16: Αξιολόγηση Αναπτυξιακών Δυνατοτήτων του Τμήματος

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Σε αυτή την ερώτηση εκφράστηκαν οι προσδοκίες των κατοίκων για τις πιθανές επιπτώσεις του Τμήματος στη Βέροια. Όπως φαίνεται οι κυριότερες επιπτώσεις που προσδοκούν ότι θα υπάρξουν είναι η βελτίωση της εικόνας της πόλης και η συμβολή στο σχεδιασμό αναπτυξιακών πολιτικών, ενώ οι λιγότερο πιθανές είναι η βελτίωση των δημοτικών και νομαρχιακών υπηρεσιών. Στο παρακάτω διάγραμμα γίνεται αξιολόγηση των επιπτώσεων.

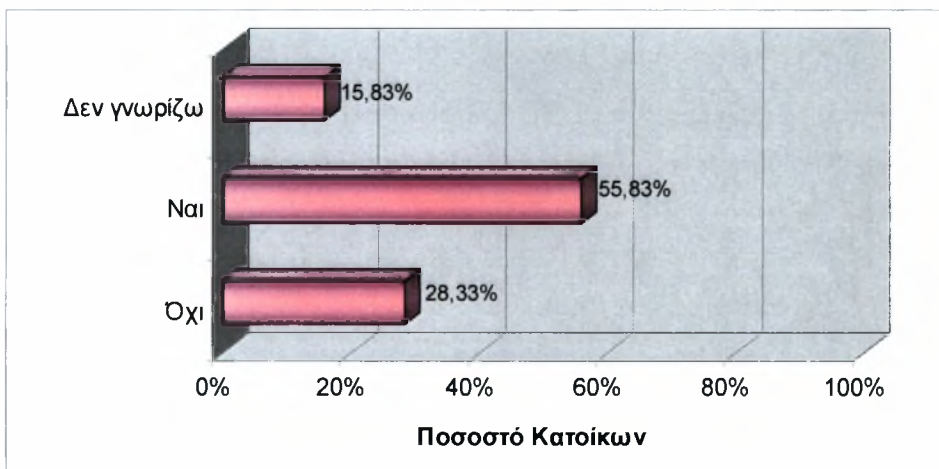
Διάγραμμα 17: Αξιολόγηση των Πιθανών Επιπτώσεων

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Σε αυτή την ερώτηση ζητήθηκε από τους κατοίκους να αξιολογήσουν τη χωροθέτηση του Τμήματος στο πρώην στρατόπεδο της Αγίας Βαρβάρας. Περισσότεροι από τους μισούς θεωρούν σωστή την επιλογή που έγινε εξαιτίας του ωραίου φυσικού περιβάλλοντος της περιοχής και του κενού χώρου που υπάρχει και επιτρέπει την ανέγερση κτιρίων για να στεγαστούν στο μέλλον και άλλα Τμήματα. Όσοι διαφωνούν θεωρούν ότι το Τμήμα θα έπρεπε να χωροθετηθεί μέσα στην πόλη, ώστε το πανεπιστήμιο να μην είναι αποκομμένο από την τοπική κοινωνία. Στο παρακάτω διάγραμμα απεικονίζονται οι απόψεις των κατοίκων.

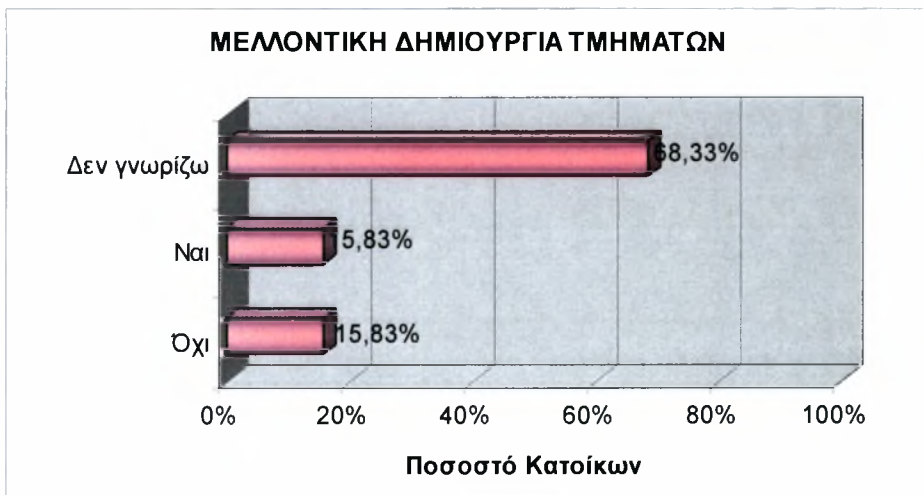
Διάγραμμα 18: Αξιολόγηση Χωροθέτησης του Τμήματος

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Στην τελευταία ερώτηση οι κάτοικοι καλούνται να εκφράσουν τις προσδοκίες τους για μελλοντική ίδρυση και άλλων πανεπιστημιακών τμημάτων. Παρατηρείται ότι η πλειοψηφία δε εκφράζει τις προσδοκίες της για το μέλλον.

Διάγραμμα 19: Προσδοκίες για Μελλοντική Ίδρυση Τμημάτων

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Στο τέλος του ερωτηματολογίου δινόταν χώρος ώστε όσοι ερωτηθέντες ήθελαν να μπορέσουν να κάνουν κάποιο σχόλιο. Τα περισσότερα σχόλια εκφράζουν την επιθυμία να δημιουργηθούν και νέα τμήματα, ενώ κάποια άλλα την απογοήτευση για τις μέχρι τώρα επιπτώσεις του τμήματος.

5.3.3 Συμπεράσματα Συνεντεύξεων

Ο σκοπός των συνεντεύξεων ήταν να καταγραφούν οι απόψεις τόσο της τοπικής κοινωνίας όσο και των πανεπιστημιακών σχετικά με τον αναπτυξιακό ρόλο που μπορεί να παίξει το πανεπιστήμιο στην περιοχή, να εκτιμηθούν οι μέχρι τώρα επιπτώσεις και να αξιολογηθούν οι μέχρι τώρα μεταξύ τους επαφές.

Όσον αφορά τους τοπικούς φορείς, έγιναν συνεντεύξεις με αντιπροσώπους του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων, του Μεσιτικού Συλλόγου, του Εμπορικού Συλλόγου, τη Διεύθυνση Πολεοδομίας (δήμου και νομαρχίας) και την Αναπτυξιακή Ημαθίας. Η γενικότερη αίσθηση από όλες τις συζητήσεις είναι ότι ουσιαστικά δεν υπάρχει, τουλάχιστον προς το παρόν, καμία επίπτωση του Τμήματος στην ανάπτυξη της πόλης και δεν έχει αναπτυχθεί καμία πρωτοβουλία και από τις δύο επαφές ώστε να ξεκινήσει κάποια συνεργασία μεταξύ τους.

Από την πλευρά του Εμπορικού Συλλόγου δεν έχει παρατηρηθεί κάποια αύξηση στην ζήτηση, καθώς όπως τονίζουν ο αριθμός των φοιτητών είναι μικρός και πολλοί από αυτούς καλύπτουν τις ανάγκες τους από τις αγορές των πόλεων καταγωγής τους. Προκειμένου να κάνει ελκυστικότερα τα καταστήματα της πόλης, ο Σύλλογος προμηθεύει τους φοιτητές με εκπτωτικές κάρτες για τις αγορές τους. Παρόλα αυτά η κατάσταση δεν έχει αλλάξει.

Όπως προκύπτει από τον Μεσιτικό Σύλλογο και το Σύλλογο Αρχιτεκτόνων, η ζήτηση για ενοικιαζόμενα σπίτια παρουσίασε μία αύξηση αλλά ήταν μικρότερη από την αναμενόμενη. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι πολλοί από τους που μένουν Θεσσαλονίκη πηγαиноέρχονται καθημερινά και δε νοικιάζουν σπίτι, καθώς και στο μικρό αριθμό των φοιτητών. Τα κενά διαμερίσματα στην πόλη υπερκαλύπτουν τις ανάγκες που δημιουργήθηκαν και δεν χρειάζεται η ανέγερση νέων πολυκατοικιών για να στεγάσουν φοιτητές. Μία εξαίρεση, όσον αφορά τη συνεργασία Δήμου – Πανεπιστημίου είναι, η παρουσίαση που έκανε ο Σύλλογος Αρχιτεκτόνων στο Πανεπιστήμιο και αφορούσε τα προβλήματα της Βέροιας.

Σύμφωνα με την Πολεοδομία, τόσο της Νομαρχίας όσο και του Δήμου, και την Αναπτυξιακή Ημαθίας, δεν έχει γίνει καμία κίνηση από την πλευρά του Πανεπιστημίου για να έρθει σε επαφή μαζί τους και ενδεχομένως να συνεργαστούν. Ούτε όμως οι τοπικοί φορείς έχουν ως τώρα εκφράσει το ενδιαφέρον να αναθέσουν κάποια έρευνα για την πόλη ή το νομό στο Τμήμα. Η μόνη επαφή που έχουν ως τώρα είναι με τους φοιτητές που ζητάνε στοιχεία για την εκπόνηση των εργασιών τους. Πιστεύουν, όμως, πως μελλοντικά θα υπάρξει εποικοδομητική συνεργασία μεταξύ τους.

Όσον αφορά το Τμήμα, έγιναν συνεντεύξεις με καθηγητές του, και οι απόψεις σχετικά με το Τμήμα δίστανται. Η μία πλευρά θεωρεί το όλο εγχείρημα της ίδρυσης και λειτουργίας του Τμήματος ιδανικό, και πιστεύει ότι θα βοηθήσει πολύ την περιοχή, ειδικότερα όταν βγουν οι πρώτοι απόφοιτοι. Η άλλη πλευρά βλέπει με σκεπτικισμό την ίδρυση του Τμήματος στην πόλη. Συμφωνεί ότι θα φέρει μία μικρή ανάπτυξη αλλά τονίζει την ανάγκη δημιουργίας και άλλων Τμημάτων. Όλοι, πάντως, πιστεύουν ότι μπορεί να ξεκινήσει μια συνεργασία με τους τοπικούς φορείς, γεγονός που δεν έχει γίνει ως.

5.4 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ

Τα προβλήματα που παρουσιάζονται στο Τμήμα οφείλονται στον απρογραμματίστο σχεδιασμό του και σχετίζονται με τους διδάσκοντες και τους φοιτητές, τη χωροθέτηση και τις υποδομές του.

Όσον αφορά τους διδάσκοντες, ένα πρόβλημα είναι ότι όλοι τους, πλην μίας συμβασιούχου που κατάγεται από τη Βέροια, δεν μένουν στην περιοχή αλλά έρχονται τη μέρα που είναι το μάθημά τους και φεύγουν με αποτέλεσμα να μην μπορεί να δημιουργηθεί ακαδημαϊκή κοινότητα, αλλά και να μην είναι εύκολο για τους φοιτητές να τους συναντήσουν π.χ. στα πλαίσια μιας άσκησης. Το γεγονός ότι η Βέροια είναι τόσο κοντά με τη Θεσσαλονίκη μειώνει την πιθανότητα να εγκατασταθεί στην περιοχή κάποιος καθηγητής. Ακόμα, ένα πολύ σημαντικό πρόβλημα είναι ότι το Τμήμα δεν έχει μέλη ΔΕΠ (έρχονται όλοι από άλλα Τμήματα της Θεσσαλονίκης), και έτσι δεν μπορούν να δημιουργηθούν εργαστήρια τα οποία θα προωθήσουν την έρευνα και θα βοηθήσουν τόσο στην ανάπτυξη του Τμήματος όσο και της πόλης.

Ένα μεγάλο μέρος των φοιτητών που εισάγονται στο Τμήμα δεν έρχεται να μείνει στην πόλη και πηγαينوέρχεται, ενώ ένα άλλο επιχειρεί να φύγει είτε δίνοντας ξανά

πανελλήνιες εισαγωγικές εξετάσεις είτε επιχειρώντας να μεταγραφεί σε άλλο Τμήμα σε κεντρικό πανεπιστήμιο. Οι μετακινήσεις αυτές των φοιτητών κάνουν δυσκολότερη την ανάπτυξη σχέσεων με τον τοπικό πληθυσμό. Ακόμα, η μη ύπαρξη άλλων φοιτητών εμποδίζει ουσιαστικά την επίτευξη της αποστολής του πανεπιστημίου καθώς δεν υπάρχει ανταλλαγή απόψεων, διακίνηση ιδεών και επιστημονικός διάλογος.

Ακόμα, προβληματική κρίνεται και η χωροθέτηση του Τμήματος στο πρώην στρατόπεδο της Αγίας Βαρβάρας σε απόσταση 5χλμ. από τη Βέροια. Η περιοχή είναι πολύ μακριά με αποτέλεσμα το Πανεπιστήμιο να είναι αποκομμένο από την πόλη, δε δίνει και δε δέχεται ερεθίσματα από αυτή. Μόλις τελειώνουν τα μαθήματα η περιοχή ερημώνει, ενώ ένα πανεπιστήμιο πρέπει πάντα να βρίσκεται σε κίνηση. Ένα Τμήμα που ασχολείται, μέσα στα άλλα, με την πόλη και τον αστικό σχεδιασμό δεν μπορεί να είναι αποκομμένο από το αντικείμενό του. Ένα ακόμα πρόβλημα είναι ότι υπάρχει μόνο ένα Τμήμα και έτσι δεν μπορεί να δημιουργηθεί ακαδημαϊκή ατμόσφαιρα, απαραίτητος όρος για την οποία είναι η συγκέντρωση σχολών σε ένα χώρο. Τέλος, ένα ακόμα πρόβλημα είναι η όχι τόσο τακτική συγκοινωνία που δυσχεραίνει τις μετακινήσεις των φοιτητών.

Επίσης, προβλήματα παρατηρούνται και με τις υποδομές του Τμήματος. Τα κτίρια που παραχωρήθηκαν από το Δήμο δεν επαρκούν να καλύψουν τις αυξανόμενες ανάγκες του Τμήματος, τα τρία έτη μόλις και μετά βίας χωράνε. Για να δημιουργηθούν εργαστήρια, να έρθουν μέλη ΔΕΠ και να δημιουργηθεί μεταπτυχιακό είναι απαραίτητο να δημιουργηθεί ένα καινούριο κτίριο. Ακόμα, πρέπει να δημιουργηθεί βιβλιοθήκη και φοιτητική εστία. Τα κτίρια αυτά θα έπρεπε να είχαν γίνει προτού ξεκινήσει η λειτουργία του Τμήματος αλλά δεν υπήρξε ο κατάλληλος σχεδιασμός. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το γεγονός ότι κατά το πρώτο έτος λειτουργίας του Τμήματος οι φοιτητές πήγαιναν με λεωφορείο στη Θεσσαλονίκη κάθε βδομάδα για να κάνουν το μάθημα της πληροφορικής.

5.5 ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

Η συμβολή του Τμήματος στην πόλη θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως μηδαμινή, δεν πρέπει όμως να παραβλέπουμε το γεγονός ότι λειτουργεί μόνο για τρία χρόνια και δεν έχουν βγει ακόμα οι πρώτοι απόφοιτοι στην αγορά εργασίας. Η μέχρι τώρα

έρευνα μπορεί να δώσει μόνο μια εικόνα για τη μέχρι τώρα συμβολή, καθώς δεν υπάρχουν καταγεγραμμένα στοιχεία.

Σε επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης, το συμπέρασμα που εξάγεται είναι πως, η δραστηριότητα του Πανεπιστημίου συντελεί λόγω της εισροής ξένου χρήματος από 167 φοιτητές που κατάγονται από άλλες περιοχές, το οποίο φτάνει τις 100.100€ το μήνα,⁸ δηλαδή 1.201.200€ το χρόνο. Το ακαδημαϊκό έτος 2008 – 2009 όπου το τμήμα θα είναι σε πλήρη λειτουργία τα έσοδα για την τοπική οικονομία θα αγγίξουν τα 2.156.400€ το χρόνο⁹. Στα δέκα χρόνια λειτουργία του τμήματος¹⁰ τα συνολικά έσοδα για την τοπική κοινότητα υπολογίζεται ότι θα ανέλθουν στα 17.251.200€. Τα έσοδα αυτά διαχέονται κατά κύριο λόγο στους ιδιοκτήτες διαμερισμάτων και κατά δεύτερο στην εμπορική δραστηριότητα της περιοχής (εστιατόρια, καταστήματα τροφίμων, καφετέριες και καταστήματα νυχτερινής διασκέδασης). Τα έσοδα αυτά, όμως, είναι μικρά εξαιτίας του μικρού αριθμού των φοιτητών. Η οικονομική ανάπτυξη θα μπορούσε να ήταν μεγαλύτερη αν το Τμήμα έκανε τις προμήθειές του από την τοπική αγορά, όμως σύμφωνα με τον υπεύθυνο οικονομικών του Τμήματος οι τοπικοί προμηθευτές δεν εκδήλωσαν το ενδιαφέρον να συμμετάσχουν στους διαγωνισμούς για την προμήθεια προϊόντων. Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι ακόμα και η σίτιση των φοιτητών γίνεται με φαγητό που έρχεται κάθε μεσημέρι από τη Θεσσαλονίκη με φορτηγάκι. Μελλοντικά θα έπρεπε να γίνουν κινήσεις από τις τοπικές επιχειρήσεις ώστε να αναλάβουν αυτές τον εξοπλισμό του Τμήματος.

Όσον αφορά τον παραγωγικό τομέα, η συμβολή ενός Πανεπιστημίου υπεισέρχεται από τα αποτελέσματα της έρευνας που παράγει και το ποσοστό διάχυσής τους στην περιοχή. Το Τμήμα, προς το παρόν δεν έχει να επιδείξει ερευνητική δραστηριότητα καθώς δεν έχει δικούς του καθηγητές και εργαστήρια που θα την αναπτύξουν. Η μόνη δραστηριότητα ως τώρα, που θα μπορούσε να συμβάλει στην ανάπτυξη της πόλης και της ευρύτερης περιοχής, είναι οι εργασίες των φοιτητών στα πλαίσια των μαθημάτων τους ανά εξάμηνο και οι οποίες έχουν ως επίκεντρο την πόλη της Βέροιας, τους άλλους δήμους, το Νομό και την περιφέρεια. Το γεγονός αυτό συνεισφέρει στην καταγραφή και ανάλυση στοιχείων και, μελλοντικά, στη διαξαγωγή αντίστοιχων μελετών.

⁸ Το ποσό που παρουσιάζεται είναι προσεγγιστικό, βάση των αποτελεσμάτων των ερωτηματολογίων. Δεν έχουν υπολογιστεί τα πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα που έχουν.

⁹ Υποθέτουμε ότι το τμήμα θα συνεχίσει να παίρνει 60 φοιτητές το χρόνο, οπότε στα πέντε χρόνια λειτουργίας του θα έχει 300.

¹⁰ Οι δαπάνες των φοιτητών θεωρούνται σταθερές, δεν λαμβάνονται υπόψη τυχόν αυξήσεις στις τιμές.

Ένας τομέας που θα μπορούσε να συμβάλει θετικά το Τμήμα θα ήταν ο πολεοδομικός, εάν όμως είχε εγκατασταθεί μέσα στην πόλη. Θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει υπάρχοντα ιστορικά κτίρια, όπως έγινε στην περίπτωση του Βόλου, και να βοηθήσει στη διατήρηση της αρχιτεκτονικής τους. Η χωροθέτησή του όμως εκτός της πόλης δεν έχει κανένα θετικό, το αντίθετο μάλιστα. Όσον αφορά την οικοδομική δραστηριότητα, η αύξηση που παρατηρήθηκε στην έκδοση αδειών από το δήμο οφείλεται στην φορολόγηση (ΦΠΑ) και όχι στην αύξηση της ζήτησης. Συγκεκριμένα κατά το 2003 εκδόθηκαν 214 άδειες, το 2004 191, το 2005 241 και το 2006 169. Η μεγάλη αύξηση που παρατηρείται το 2005 οφείλεται στην αλλαγή στη φορολόγηση που θα ίσχυε από το 2006, οπότε όσοι ήθελαν να χτίσουν προσπάθησαν να βγάλουν άδεια πριν τελειώσει το 2005. Τα διαμερίσματα που υπάρχουν καλύπτουν πλήρως τη ζήτηση (Διεύθυνση Πολεοδομίας Δήμου Βέροιας).

Η πολιτιστική συμβολή του Τμήματος είναι πολύ μικρή καθώς και οι φοιτητές και οι διδάσκοντες δεν έρχονται σε επαφή με τον τοπικό πληθυσμό. Η ύπαρξη ενός πανεπιστημιακού πολιτιστικού κέντρου θα έδινε τα απαραίτητα κίνητρα και την ώθηση στους φοιτητές να ασχοληθούν με τον πολιτισμό, να δημιουργήσουν πολιτιστικές ομάδες, να διοργανώσουν εκδηλώσεις, συζητήσεις, εκθέσεις και γενικότερα πολιτιστικά δρώμενα ανοιχτά στην τοπική κοινωνία. Ως τώρα έχει υπάρξει κάποια κινητικότητα από τους φοιτητές (έκθεση φωτογραφίας, ποιητική βραδιά, ομιλίες) αλλά είναι μεμονωμένες ενέργειες με μικρό αντίκτυπο. Η Βέροια είναι μία πόλη με πολλές πολιτιστικές δραστηριότητες και η συμμετοχή των φοιτητών σε αυτές θα μπορούσε να αποτελέσει ένα σημείο επαφής με την τοπική κοινωνία και έτσι να τεθεί η βάση για περαιτέρω συνεργασία.

Κλείνοντας, το γενικό συμπέρασμα που μπορεί να εξαχθεί είναι πως, προς το παρόν τουλάχιστον, η συμβολή του πανεπιστημίου είναι πολύ μικρή, εξαιτίας του μικρού του μεγέθους και τα λίγα χρόνια λειτουργίας του. Η συμβολή του (αν και μικρή) υπήρξε άμεση για τους ιδιοκτήτες διαμερισμάτων ενώ συμπληρωματικά επιδρά και στην εμπορική δραστηριότητα της πόλης. Μελλοντικά, εάν υπάρξει κατάλληλος σχεδιασμός και από της δύο πλευρές, μπορεί να υπάρξει μεγαλύτερη συμβολή στην ανάπτυξη. Μπορεί να οδηγήσει στη δημιουργία νέων υποδομών, στην αύξηση της εμπορικής κίνησης, στη βελτίωση του τοπικού επιστημονικού, δυναμικού, στο σχεδιασμό αναπτυξιακών πολιτικών και στη βελτίωση των νομαρχιακών και δημοτικών υπηρεσιών

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Σύμφωνα με τα όσα αναλύθηκαν στα προηγούμενα κεφάλαια, μπορεί κανείς να συμπεράνει πως τα περιφερειακά πανεπιστήμια διακρίνονται από κοινά χαρακτηριστικά, πέραν των γενικότερων που χαρακτηρίζουν όλα τα ανώτατα ιδρύματα της χώρας μας, (όπως ζητήματα Θεσμικά, λειτουργίας και οργάνωσης, ελλιπούς χρηματοδότησης-ειδικά για υποδομές και έρευνα), τα οποία πηγάζουν από την πολιτική που ακολουθήθηκε κάθε φορά. Από την ανάλυση του κάθε ιδρύματος και συγκρίνοντας μεταξύ τούς παρατηρούμε πως η ίδρυση των Πανεπιστημίων Πατρών και Ιωαννίνων, στηρίχτηκε στην πολιτική της δημιουργίας πόλων ανάπτυξης, με στόχο την διάχυση στην ευρύτερη περιοχή τους πολλαπλασιαστικών αναπτυξιακών αποτελεσμάτων. Τα Πανεπιστήμια που ακολούθησαν, στηρίχτηκαν στη βάση της θεωρίας για την «τοπική ανάπτυξη», με στόχο την ισόρροπη ανάπτυξη της περιφέρειας. Για το λόγο αυτό δεν ονομάζονται με το όνομα της πόλης που εγκαθίστανται, αλλά με αυτό της περιφέρειας. Επιπλέον αποκεντρώνονται σε όλους τους νομούς, με στόχο την εκμετάλλευση των τοπικών ιδιαιτεροτήτων τους που θα συμβάλλει σε συνολική ανάπτυξη της περιφέρειας.

Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετώπισαν όλα τα περιφερειακά πανεπιστήμια στην αρχή της λειτουργίας τους, ήταν αυτό της εξεύρεσης των κατάλληλων χώρων για την εγκατάστασή τους, όπου άλλα στάθηκαν πιο "τυχερά" και άλλα λιγότερο. Η αρχική ιδέα που κυριάρχησε στο σχεδιασμό όλων ήταν για χωροθέτησή τους εντός αστικού ιστού, αξιοποιώντας ήδη υπάρχοντα δημόσια κτίρια (με ιστορική σημασία της περισσότερες φορές), κατάφερε να λειτουργήσει μόνο για αυτά της Θεσσαλίας, των Ιονίων Νήσων (Κέρκυρα) και του Αιγαίου. Στις άλλες περιπτώσεις λόγω της ακαταλληλότητας των κτιρίων που διατέθηκαν να στεγάσουν πανεπιστημιακές λειτουργίες (αλλά και του μεγάλου κόστους ανακατασκευής τους), επιλέχθηκε η χωροθέτησή τους σε Πανεπιστημιούπολεις, σε μικρή απόσταση από την πόλη. Σχετικά με τα νεοϊδρυθέντα Πανεπιστήμια δεν μπορούν να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα, αφού δεν έχουν κατατεθεί ακόμα οι μελέτες χωροθέτησης των Τμημάτων τους, αν και τα περισσότερα έχουν στεγαστεί σε ήδη υπάρχοντα κτίρια εντός ιστού.

Γενικότερα, παρά τις επιμέρους διαφοροποιήσεις, όλα τα περιφερειακά πανεπιστήμια ιδρύθηκαν για την εξυπηρέτηση κοινών στόχων, όπως η αποκέντρωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα, η συγκράτηση του τοπικού πληθυσμού

και η προσέλκυση νέου (αύξηση της ενεργούς ζήτησης και κατά συνέπεια της οικονομικής δραστηριότητας), η βελτίωση και ενίσχυση του πολιτιστικού χαρακτήρα των περιφερειών και γενικά η συνολικότερη ανάπτυξη τους. Το παραπάνω όμως, όπως επισημάνθηκε πολλές φορές, έγινε χωρίς η προσπάθεια για την επίτευξή τους, να ενταχθεί τόσο σε έναν ειδικότερο σχεδιασμό για την αποκέντρωση της ανώτατης εκπαίδευσης, όσο και σε ένα γενικότερο σχεδιασμό ανάπτυξης των περιφερειών και των πόλεων τους (π.χ. μέσα από τα αντίστοιχα Χωροταξικά και Πολεοδομικά Σχέδια). Κοινή πρακτική όλων των περιφερειών, πόλεων και τοπικών φορέων ήταν η συνεχής άσκηση πιέσεων στην πολιτεία, η οποία από τη μεριά της για να εξυπηρετήσει κομματικά συμφέροντά της προχωρούσε στην ίδρυση Τμημάτων. Αυτό που παρατηρείται είναι η εκ των υστέρων ενσωμάτωσή τους στους αναπτυξιακούς στόχους των περιφερειών και πόλεων, ως ενισχυτικοί παράγοντες ανάπτυξης κυρίως στην έρευνα και την τεχνολογία.

Ακόμα και σε θεσμικό επίπεδο παρατηρείται η ίδια επιπολαιότητα, χωρίς να υπάρχουν συγκεκριμένες προτάσεις σχετικά με τον τόπο εγκαθίδρυσης, την εξεύρεση πόρων για τη σωστή λειτουργία τους, τη δομή τους. Ελάχιστα, άλλωστε, είναι τα Τμήματα (κυρίως του Πανεπιστημίου Αιγαίου) που έχουν καταρτίσει πριν την λειτουργία τους μελέτες σκοπιμότητας, θέτοντας στόχους και συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα, κάτι που θα έπρεπε να επιβάλλεται σε κάθε νέο Τμήμα που ιδρύεται. Κάποιες στοιχειώδεις μελέτες έγιναν ορισμένες φορές από τις ίδιες τις πόλεις, στην προσπάθεια να πείσουν για τα πλεονεκτήματα της ίδρυσης του Πανεπιστημίου στην περιοχή τους.

Συνέπεια του απρογραμμάτιστου αυτού σχεδιασμού και της επιφανειακής αντιμετώπισης ενός τέτοιου λεπτού και ευαίσθητου ζητήματος ήταν, τα περιφερειακά πανεπιστήμια να αντιμετωπίσουν μία σειρά κοινών προβλημάτων, κατά την αρχική λειτουργία τους, που πολλά από αυτά δεν έχουν επιλυθεί ακόμα και σήμερα. Βασικότερο εξ αυτών, οι ελλείψεις σε κτιριακές υποδομές για την στέγαση των ακαδημαϊκών λειτουργιών. Ακόμα και σήμερα βρίσκεται σε εξέλιξη η τελική χωροθέτηση των Τμημάτων των περισσότερων και ο σχεδιασμός επεκτάσεων λόγω της ανάπτυξής τους. Στα περισσότερα εν τω μεταξύ, δεν είχε προβλεφθεί τίποτα για το θέμα της σίτισης και στέγασης των φοιτητών, με αποτέλεσμα τα περισσότερα να μη διαθέτουν εστίες και εστιατόρια. Επιπρόσθετα πολλά είναι τα παραδείγματα πανεπιστημίων που λόγω της οικονομικής τους δυσπραγίας, εκτός του ότι χάνουν κάθε εμπιστοσύνη που μπορεί να είχε η τοπική κοινωνία προς αυτά, κινδύνεψε η

σωστή λειτουργία και βιωσιμότητα τους. Σημαντικότερες παρατηρούνται και οι ελλείψεις σε μόνιμο διδακτικό προσωπικό Ερωτηματικά πάντως δημιουργεί το γεγονός ότι, ενώ δεν έχουν ικανοποιηθεί βασικές ανάγκες των παλαιότερων περιφερειακών πανεπιστημίων, έχουν ήδη ιδρυθεί τρία νέα ιδρυμάτα (Πελοποννήσου, Δυτικής Μακεδονίας, Στερεάς Ελλάδας) και Τμήματα, σε πόλεις διαφορετικές από αυτές που εδρεύουν και έχουν κάποια υποδομή.

Αν συμπεριληφθεί και το γεγονός πως οι πόλεις-δέκτες Σχολών, αποτελούν πόλεις μεσαίου μεγέθους, που βρίσκονται σε κατάσταση ανάπτυξης και αστικοποίησης, με πολλά προβλήματα και στην οικονομία τους και στην παροχή υπηρεσιών και κατάλληλων υποδομών (ειδικά για κατοικία και διασκέδαση-ψυχαγωγία), αντιλαμβάνεται κανείς, γιατί τα πρώτα χρόνια τα πανεπιστήμια ήταν άδεια, αφού καθηγητές και φοιτητές είχαν λόγο να μείνουν στις πόλεις αυτές. Σχετικά με το τελευταίο, σημαντικό ρόλο έπαιξε και το ότι οι περισσότεροι καθηγητές προέρχονταν από τα δύο μεγάλα αστικά κέντρα, όπου είχαν και τις εργασίες - γραφεία τους, με αποτέλεσμα την περιστασιακή τους παρουσία στο πανεπιστήμιο κατά την διάρκεια της εβδομάδας. Βέβαια τέτοια προβλήματα έχουν αρχίσει να ξεπερνιούνται τα τελευταία χρόνια, που τα περισσότερα πανεπιστήμια έχουν αποκτήσει σχεδόν την τελική τους δομή και πληθυσμιακή εξέλιξη.

Ειδικά για τα Πανεπιστήμια που είναι διασκορπισμένα σε όλους τους Νομούς της Περιφέρειας, τα πιο πάνω προβλήματα διογκώνονται ακόμα περισσότερο, π.χ. το Πανεπιστήμιο Αιγαίου που οι Σχολές είναι χωροθετημένες σε ξεχωριστά νησιά. Οι δαπάνες για την δημιουργία των απαραίτητων πανεπιστημιακών υποδομών πολλαπλασιάζονται και ελλείψεις σε εστίες, λέσχες, βιβλιοθήκες, διδακτικό προσωπικό, εργαστήρια είναι σύνηθες φαινόμενο. Ταυτόχρονα, λόγω της απρογραμμάτιστης χωρικής πολυδιάσπασης εμφανίζονται προβλήματα που σχετίζονται με τον τρόπο διοίκησης, τη διαμόρφωση ακαδημαϊκού περιβάλλοντος και γενικότερα εσωτερικής οργάνωσης. Υπάρχουν πόλεις που έχουν μόνο ένα Τμήμα π.χ. Βέροια. Τα Τμήματα αυτά είναι πολύ δύσκολο να συμβάλλουν με οποιοδήποτε τρόπο στην ανάπτυξη της πόλης που βρίσκονται και η φοιτητική κοινότητά τους αισθάνεται εντελώς ξεκομμένη από το υπόλοιπο Πανεπιστήμιο.

Σε οικονομικό επίπεδο, αναμφίβολα τα Περιφερειακά Πανεπιστήμια αποτελούν μία από τις κύριες πηγές εισοδήματος για κάποιες κατηγορίες κατοίκων, όπως είναι οι ιδιοκτήτες διαμερισμάτων και οι κατασκευαστές. Επιπλέον όντας ένας βασικός καταναλωτής της τοπικής κοινωνίας (εμπόριο και αναψυχή), συμβάλλουν σε

σημαντικό βαθμό στην αύξηση της ενεργούς ζήτησης. Οι άμεσες δηλαδή επιπτώσεις προέρχονται στον τομέα των υπηρεσιών, κυρίως από τις κρατικές δαπάνες (κάλυψη εξόδων πανεπιστημίων) και τους τελικούς χρήστες που είναι οι φοιτητές. Για διδακτικό και διοικητικό προσωπικό δεν μπορεί να ειπωθεί το ίδιο, καθώς οι μεν καθηγητές στην πλειοψηφία τους δεν μένουν πολλές μέρες στην πόλη και οι δε υπάλληλοι, τις περισσότερες φορές κατάγονται από την ίδια την περιοχή. Σε γενικό επίπεδο, δρουν συμπληρωματικά της παραγωγικής; δραστηριότητας, λόγω του ότι τις περισσότερες φορές δημιουργήθηκαν σε περιοχές με τουριστικό χαρακτήρα, για να καλυφθεί το κενό που άφησε η τουριστική δραστηριότητα κατά τους χειμερινούς μήνες.

Όσον αφορά τον τομέα της έρευνας, τα Περιφερειακά Πανεπιστήμια μπορούν να συμβάλλουν στην ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό των παραγωγικών τομέων των Περιφερειών.

Θετική κρίνεται η συνεισφορά τους στην αναβάθμιση της γενικότερης εικόνας των πόλεων, είτε μέσω των ανακαινίσεων ιστορικών κτιρίων για να στεγαστούν, είτε μέσω της αύξησης της ανοικοδόμησης (αλλαγή στη ποιότητα κατασκευής), της επέκτασης των πόλεων, της ανάπτυξης υποβαθμισμένων περιοχών.

Όσον αφορά στα θέματα προώθησης του πολιτισμικού επιπέδου των πόλεων, η συμβολή των Πανεπιστημίων είναι μάλλον αμφίβολη. Από τη μια η αδυναμία των ίδιων των πόλεων που αντιμετωπίζουν σημαντικά προβλήματα λόγω της ελλιπούς πολιτιστικής και ψυχαγωγικής υποδομής (π.χ. θεάτρων, κινηματογράφων, καλλιτεχνικών ομάδων και συλλόγων, βιβλιοθηκών, χώρων αναψυχής και άθλησης) και από την άλλη, η έλλειψη πρωτοβουλίας από μέρους των Πανεπιστημίων, για τη δημιουργία πολιτιστικών — πνευματικών κέντρων και τη παροχή κινήτρων στους Φοιτητικούς Συλλόγους για να ασχοληθούν με πολιτιστικά θέματα, συντελούν στη διαμόρφωση της κατάστασης αυτής. Στις περισσότερες περιπτώσεις βασική "πολιτιστική" δραστηριότητα των Συλλόγων αποτελεί η διοργάνωση εκδηλώσεων σε κέντρα διασκέδασης, γεγονός που δεν προσθέτει τίποτα στο πολιτιστικό επίπεδο των φοιτητών και της τοπικής κοινωνίας.

Η έρευνα που έγινε για τη Βέροια έδειξε ότι ένα μεμονωμένο Τμήμα δεν μπορεί να έχει οικονομικές επιπτώσεις για την περιοχή, να προωθεί την έρευνα, να οδηγεί σε αναβάθμιση της γενικότερης εικόνας της πόλης και να προωθεί το πολιτιστικό της επίπεδο. Το μέγεθος του Τμήματος είναι απαγορευτικό και ουσιαστικά δεν υφίσταται Πανεπιστήμιο.

Η πολιτική που ακολουθήθηκε έως σήμερα για την ίδρυση πανεπιστημίων στις περιφέρειες, αποδεικνύεται πως δεν συνετέλεσε ούτε στην αναβάθμιση της ανώτατης εκπαίδευσης, ούτε στην περιφερειακή ανάπτυξη. Ακόμα και στο τελευταίο Χωροταξικό Σχέδιο για την τριτοβάθμια εκπαίδευση (2002), παρατηρείται η επιφανειακή, για άλλη μια φορά, αντιμετώπιση της κατάστασης. Προτείνεται να ακολουθηθεί ένα διπολικό σύστημα, σύμφωνα με το οποίο σε κάθε περιφέρεια θα χωροθετείται ένα ΑΕΙ και ένα ΤΕΙ, χωρίς να αναφέρεται πουθενά για ποιο λόγο γίνεται αυτή η πρόταση και σε ποια κριτήρια-θεωρίες έχει στηριχθεί. Εύλογα κάποιος αναρωτιέται αν η λύση αυτή, είναι λύση για να ικανοποιηθούν τα αιτήματα των τοπικών κοινωνιών και φορέων.

Αν και γίνεται προσπάθεια να καθοριστούν τα κριτήρια με τα οποία θα γίνεται δεκτή η ίδρυση Πανεπιστημίων, ορίζεται για παράδειγμα το περιεχόμενο της μελέτης εφαρμογής (που θα πρέπει να καταθέτουν οι ενδιαφερόμενοι και να εμπεριέχουν σε αυτή ρεαλιστικές εγγυήσεις ποιότητας), η επιλογή κάποιας πόλης ως αποτέλεσμα αξιολόγησης σειράς κριτηρίων (θέματα υποδομής, εξυπηρέτησης των φοιτητών, προσέλκυσης και συγκράτησης έμψυχου δυναμικού, πολιτιστικών δραστηριοτήτων, θέσης στο δίκτυο αστικών κέντρων της Περιφέρειας), ο μέγιστος αριθμός φοιτητών που θα μπορεί να εξυπηρετεί μια πόλη (200 φοιτητές ανά 1000 κατοίκους) και άλλα, κάποια από αυτά υπονομεύουν τη ποιότητα της εκπαίδευσης, όπως η χρηματοδότηση από τους πόρους των τοπικών αυτοδιοικήσεων.

Ένα άλλο ζήτημα που ανοίγεται για τα Περιφερειακά πανεπιστήμια είναι αυτό της εμβέλειας και του χαρακτήρα που έχουν. Πολλές φορές η πεποίθηση ότι τα Περιφερειακά πανεπιστήμια πρέπει να εξυπηρετούν τις ανάγκες της περιφέρειας που βρίσκονται, υποβαθμίζει το ρόλο τους ως εθνικά ιδρύματα. Οι πιέσεις από τους τοπικούς φορείς πολλαπλασιάζονται (ειδικά λόγω της αντίληψης που έχουν ότι το πανεπιστήμιο αποτελεί κυρίως μια πρόσθετη πηγή εισοδήματος), καθώς έχουν περισσότερες απαιτήσεις από ότι θα έπρεπε. Μεγάλη όμως είναι η ευθύνη και των καθηγητών και της Διοίκησής του που δεν ξεκαθάρισε εξ αρχής, τον ρόλο ακριβώς που πρέπει να διαδραματίζει ένα εθνικό ίδρυμα. Συμπληρωματικά στο ζήτημα αυτό δρα το αίτημα πολλών Δήμων να ιδρυθούν Σχολές και Τμήματα αντικειμένων ανάλογων της παραγωγικής δραστηριότητας του Νομού ή της Περιφέρειας. Από τη στιγμή που στα περιφερειακά πανεπιστήμια τείνουν να πηγαίνουν παιδιά της ευρύτερης περιοχής (π.χ. στο Θεσσαλίας, παιδιά από Κεντρική και Βόρεια Ελλάδα)

και με τη λογική ίδρυσης Τμημάτων όπως η παραπάνω, το Πανεπιστήμιο κινδυνεύει να αποκτήσει περιφερειακό χαρακτήρα.

Στην περίπτωση της Ελλάδας έγινε μια προσπάθεια αποκέντρωσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (σύμφωνα με τα διεθνή και ευρωπαϊκά πρότυπα) βασισμένη σε πολιτικές για πρόκληση περιφερειακής ανάπτυξης και μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων, χωρίς όμως να υπάρξει ο κατάλληλος σχεδιασμός. Συνέπεια αυτού, ούτε οι πόλεις που τελικά εγκαταστάθηκαν τα ιδρύματα μπόρεσαν να αντεπεξέλθουν στις ανάγκες αυτών, εκμεταλλευόμενες ταυτόχρονα τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που δημιουργεί μία τέτοια χωροθέτηση, ούτε η ποιότητα της ανώτατης εκπαίδευσης αναβαθμίστηκε. Θα πρέπει να σταματήσει πια η ακατάπαυστη ίδρυση νέων Τμημάτων και Ιδρυμάτων σε κάθε πόλη και νομό. Υποχρέωση της πολιτείας είναι η υποστήριξη των ήδη υπαρχόντων ιδρυμάτων, ο επαναπροσδιορισμός του αριθμού εισακτέων ανά Τμήμα και επιστημονικό αντικείμενο, προσαρμοσμένο στις σημερινές κοινωνικές ανάγκες και η εξασφάλιση του μέλλοντος των αποφοίτων τους. Στόχος πρέπει να είναι η ίδρυση πανεπιστημίων σύμφωνα με τις ανάγκες της κοινωνίας (κοινωνικός ρόλος), τα οποία σε δευτερεύον επίπεδο, μέσα από τη δραστηριότητά τους συμβάλλουν και στη γενικότερη οικονομική ανάπτυξη ενός τόπου.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Πίνακας 13: Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, Σχολές και Τμήματα Σύμφωνα με την έδρα του Ιδρύματος

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ, ΣΧΟΛΕΣ	ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ	ΣΧΟΛΕΣ	ΤΜΗΜΑΤΑ
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΟΣ	21	63	257
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ	19	61	244
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ	1	5	30
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	0	1	8
ΣΧΟΛΗ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ	0	1	2
ΣΧΟΛΗ ΝΟΜΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	0	1	3
ΣΧΟΛΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ	0	1	11
ΣΧΟΛΗ ΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	0	1	6
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ	1	6	16
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	0	1	1
ΣΧΟΛΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	0	1	2
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	0	1	4
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	0	1	3
ΣΧΟΛΗ ΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	0	1	3
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ	0	1	3
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	1	5	16
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	0	1	2
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ	0	1	4
ΣΧΟΛΗ ΓΕΩΠΟΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	0	1	2
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ	0	1	3
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ	0	1	5
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	1	8	41
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	0	1	10
ΣΧΟΛΗ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ	0	1	2
ΣΧΟΛΗ ΝΟΜΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	0	1	3
ΣΧΟΛΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ	0	1	8
ΣΧΟΛΗ ΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	0	1	6
ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ	0	1	7
ΣΧΟΛΗ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ	0	1	3
ΣΧΟΛΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ	0	1	2
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ	1	3	18
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	0	1	11
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ	0	1	2
ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ	0	1	5
ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	1	1	6
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	0	1	6
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	1	6	17
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	0	1	3
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ	0	1	2
ΣΧΟΛΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ	0	1	3
ΣΧΟΛΗ ΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	0	1	4
ΣΧΟΛΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	0	1	3
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ	0	1	2
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ	1	5	17

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	0	1	4
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ	0	1	1
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ	0	1	2
ΣΧΟΛΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ	0	1	3
ΣΧΟΛΗ ΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	0	1	7
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ	1	5	21
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	0	1	2
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	0	1	5
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ	0	1	2
ΣΧΟΛΗ ΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	0	1	6
ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ	0	1	6
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ	1	1	8
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	0	1	8
ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	1	1	9
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	0	1	9
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	1	1	9
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	0	1	9
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	1	1	10
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	0	1	10
ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ	1	1	6
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	0	1	6
ΑΝΩΤΑΤΗ ΣΧΟΛΗ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ	1	1	1
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	0	1	1
ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	1	1	3
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	0	1	3
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	1	6	9
ΣΧΟΛΗ ΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ	0	1	2
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ	0	1	2
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	0	1	1
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	0	1	1
ΣΧΟΛΗ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ	0	1	1
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ	0	1	2
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	1	3	5
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	0	1	2
ΣΧΟΛΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ	0	1	2
ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ	0	1	1
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	1	1	2
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	0	1	2
ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΑ	2	2	14
ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ	1	1	5
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	0	1	5
ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ	1	1	9
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	0	1	9

Πηγή: ΕΣΥΕ, Ίδια Επεξεργασία

Πίνακας 14: Κατανομή Φοιτητών Ανά Εξάμηνο Σπουδών και Εκπαιδευτικό Ίδρυμα (Στοιχεία Ενάρξεως Ακαδημαϊκού Έτους 2005/2006)

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ	ΣΥΝΟΛΟ	ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΚΑΤΑ ΕΞΑΜΗΝΑ ΣΠΟΥΔΩΝ							
		Α' ΕΞΑΜΗΝΟ	Γ' ΕΞΑΜΗΝΟ	Ε' ΕΞΑΜΗΝΟ	Ζ' ΕΞΑΜΗΝΟ	Θ' ΕΞΑΜΗΝΟ	ΙΑ' ΕΞΑΜΗΝΟ	ΙΙΕΡΑΝ ΚΑΝΟΝΙΚΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ	
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΟΣ	171.967	40.582	40.085	39.279	40.696	10.196	1.129	151.635	
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ	33.981	7.503	8.306	8.567	9.177	428	0	48.940	
ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ	9.938	1.632	1.900	1.762	1.930	2.714	0	3.478	
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	6.719	1.668	1.702	1.617	1.732	0	0	10.239	
ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	7.477	1.893	1.926	1.787	1.871	0	0	2.765	
ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	2.146	455	450	397	422	422	0	1.701	
ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	685	186	163	162	174	0	0	211	
ΑΝΩΤΑΤΗ ΣΧΟΛΗ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ	761	95	164	175	159	168	0	661	
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	7.748	1.853	1.993	1.903	1.999	0	0	11.262	
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	5.343	1.342	1.426	1.269	1.306	0	0	7.994	
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	36.945	7.765	8.418	8.500	8.908	2.820	534	35.561	
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ Δ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	1.813	580	402	372	368	91	0	274	
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ	13.501	3.030	2.956	3.039	3.049	1.258	169	7.900	
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	9.426	2.658	2.180	2.041	1.956	446	145	4.981	
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ	11.674	3.024	2.621	2.560	2.622	748	99	6.340	
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ	7.615	2.109	1.763	1.722	1.825	99	97	3.535	
ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ	1.772	416	387	334	339	296	0	600	
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ	6.029	1.993	1.294	1.272	1.298	172	0	2.601	
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	5.337	1.205	1.200	1.144	1.195	508	85	1.510	
ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	1.519	476	422	315	280	26	0	1.082	
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	1.335	562	346	341	86	0	0	0	
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	203	137	66	0	0	0	0	0	

Πηγή: ΕΣΥΕ, Ίδια Ελεγχράσια

Πίνακας 15: Αριθμός Φοιτητών Ανά Πόλη

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ		ΠΟΛΗ	ΦΟΙΤΗΤΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Πανεπιστήμιο Αθηνών	1	Αθήνα	69.455	40,39%
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο		Αθήνα		
Οικονομικό Πανεπιστήμιο		Αθήνα		
Πάντειο Πανεπιστήμιο		Αθήνα		
Γεωπονικό Πανεπιστήμιο		Αθήνα		
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο		Αθήνα		
Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών		Αθήνα		
Πανεπιστήμιο Πειραιώς	2	Πειραιάς		
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας	3	Εδεσσα	130	0,08%
	4	Νάουσα	117	0,07%
	5	Θεσσαλονίκη Θεσσαλονίκη	41559	24,17%
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσ/νίκης	6	Σέρρες	346	0,20%
	7	Βέροια	136	0,08%
Παν/μιο Δ. Μακεδονίας	8	Φλώρινα	1297	0,75%
	9	Κοζάνη	516	0,30%
Πανεπιστήμιο Πατρών	10	Πάτρα	13.501	7,85%
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	11	Ιωάννινα	8687	5,05%
	12	Αγρίνιο	739	0,43%
Πανεπιστήμιο Θράκης	13	Κομοτηνή	6187	3,60%
	14	Ξάνθη	2557	1,49%
	15	Αλεξανδρούπολη	2135	1,24%
	16	Ορεστιάδα	795	0,46%
Πανεπιστήμιο Κρήτης	17	Ρέθυμνο	4649	2,70%
	18	Ηράκλειο	2966	1,72%
Πολυτεχνείο Κρήτης	19	Χανιά	1.772	1,03%
Πανεπιστήμιο Αιγαίου	20	Μυτιλήνη	2189	1,27%
	21	Χίος	930	0,54%
	22	Σάμος Καρλόβασι	932	0,54%
	23	Σύρος Ερμούπολη	296	0,17%
	24	Ρόδος	1682	0,98%
	25	Κώς	0	0,00%

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας	26	Βόλος	4115	2,39%
	27	Λάρισα	600	0,35%
	28	Τρίκαλα	463	0,27%
	29	Καρδίτσα	159	0,09%
Ιόνιο Πανεπιστήμιο	30	Κέρκυρα	1.519	0,88%
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου	31	Τρίπολη	553	0,32%
	32	Ναύπλιο	177	0,10%
	33	Σπάρτη	204	0,12%
	34	Καλαμάτα	229	0,13%
	35	Κόρινθος	172	0,10%
Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας	36	Λαμία	139	0,08%
	37	Λιβαδειά	64	0,04%
Σύνολο			171.967	100,00%

Πηγή: ΕΣΥΕ, Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 16: Διδακτικό Προσωπικό που Ανήκει στο Τμήμα και Διδάσκει σε Αυτό Κατά Κατηγορία και Εκπαιδευτικό Ίδρυμα

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ	ΣΥΝΟΛΟ	ΤΑΚΤΙΚΟ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ - ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ (ΔΕΠ)				ΕΚΤΑΚΤΟ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ				
		ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ	ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΕΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ	ΕΠΙΚΟΥΡΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ	ΛΕΚΤΟΡΕΣ	ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ	ΕΙΔΙΚΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ	ΕΝΤΕΤΛΑΜΕΝΟΙ ΕΠΙΚΟΥΡΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ	ΑΜΙΣΘΟΙ ΕΠΙΚΟΥΡΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ	ΣΥΜΒΑΣΙΟΥΧΟΙ ΤΟΥ Ν. 407
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΟΣ	11.575	2.241	1.981	2.223	1.792	28	0	18	6	2.183
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ	1.642	370	300	408	288	0	0	3	0	127
ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ	822	236	159	114	101	0	0	0	0	34
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	259	59	31	40	41	0	0	0	0	66
ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	286	69	53	64	44	1	0	0	0	46
ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	173	52	30	38	45	0	0	0	0	0
ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	114	8	7	17	25	0	0	0	0	37
ΑΝΩΤΑΤΗ ΣΧΟΛΗ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ	74	12	6	18	11	0	0	0	0	13
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	268	54	40	33	28	0	0	0	0	0
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	269	35	40	37	35	0	0	0	0	104
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	2.794	637	649	484	495	0	0	0	6	199
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ Δ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	142	6	5	21	22	0	0	0	0	75
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ	915	216	153	195	139	0	0	0	0	176
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	653	123	113	174	120	0	0	0	0	103

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ	737	81	107	167	143	0	0	0	0	0	0	167
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ	633	125	119	155	45	0	0	0	14	0	0	147
ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ	180	29	22	13	8	0	0	0	0	0	0	91
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ	478	38	46	98	72	0	0	0	0	0	0	192
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	717	69	68	112	104	27	0	0	0	0	0	322
ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	154	17	17	21	20	0	0	0	0	0	0	73
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	244	5	16	14	6	0	0	0	0	0	0	194
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	21	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	20

Πηγή: ΕΣΥΕ, Ίδια Ελεξέργα

Πίνακας 17: Διδακτικό προσωπικό που Διδάσκει στο Τμήμα Αλλά δεν Ανήκει σε Αυτό κατά Κατηγορία και Εκπαιδευτικό Ίδρυμα

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΑΡΥΜΑ	ΣΥΝΟΛΟ	ΤΑΚΤΙΚΟ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ - ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ (ΔΕΠ)			ΕΚΤΑΚΤΟ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ					ΣΥΜΒΑΣΙΟΥΧΟΙ ΤΟΥ Ν. 407
		ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ	ΑΝΑΠΑΗΡΩΤΕΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ	ΕΠΙΚΟΥΡΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ	ΛΕΚΤΟΡΕΣ	ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ	ΕΙΔΙΚΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ	ΕΝΤΕΤΑΛΜΕΝΟΙ ΕΠΙΚΟΥΡΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ	ΑΜΙΣΘΟΙ ΕΠΙΚΟΥΡΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ	
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΟΣ	1.638	371	311	360	247	9	11	1	0	162
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ	312	75	54	108	62	0	9	0	0	2
ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ	108	23	31	23	11	0	2	0	0	0
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	207	49	27	29	38	0	0	0	0	48
ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	24	6	4	7	7	0	0	0	0	0
ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	5	0	1	3	1	0	0	0	0	0
ΑΝΩΤΑΤΗ ΣΧΟΛΗ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	5	1	3	0	1	0	0	0	0	0
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	69	16	12	11	7	0	0	0	0	23
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	454	114	98	91	56	6	0	0	0	20
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ Δ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ	186	45	46	33	32	1	0	0	0	2
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	58	13	8	17	9	0	0	0	0	0
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ	77	13	12	20	18	0	0	0	0	9

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ	15	1	1	1	1	1	1	0	0	1	0	2
ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ	36	11	8	12	2	0	0	0	0	0	0	3
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ	19	2	3	4	2	1	0	0	0	0	0	2
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	31	0	1	1	0	1	0	0	0	0	0	23
ΙΟΝΙΟ	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	20	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	16
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	8	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	8

Πηγή: ΕΣΥΕ, Ιδία Ελεξέργασία

Πίνακας 18: Κατανομή Μόνιμης Κατοικίας Φοιτητών Ανά Νομό

Νομός	Φοιτητές	Ποσοστό
Αρκαδίας	2	2,4%
Αττικής	4	4,7%
Αχαΐας	2	2,4%
Δράμας	1	1,2%
Δωδεκάνησα	1	1,2%
Ηλείας	2	2,4%
Ημαθίας	1	1,2%
Θεσσαλονίκης	40	47,1%
Ιωαννίνων	2	2,4%
Κέρκυρας	2	2,4%
Κοζάνης	4	4,7%
Κορινθίας	1	1,2%
Κυκλάδες	1	1,2%
Λαρίσης	7	8,2%
Λασιθι	1	1,2%
Λέσβου	1	1,2%
Λευκάδας	2	2,4%
Μαγνησίας	1	1,2%
Μεσσηνίας	2	2,4%
Ξάνθης	1	1,2%
Πιερίας	1	1,2%
Πρεβέζης	1	1,2%
Ρεθύμνου	1	1,2%
Ροδόπης	1	1,2%
Χίου	1	1,2%
Κύπρος	2	2,4%
Σύνολο	85	100,00%

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

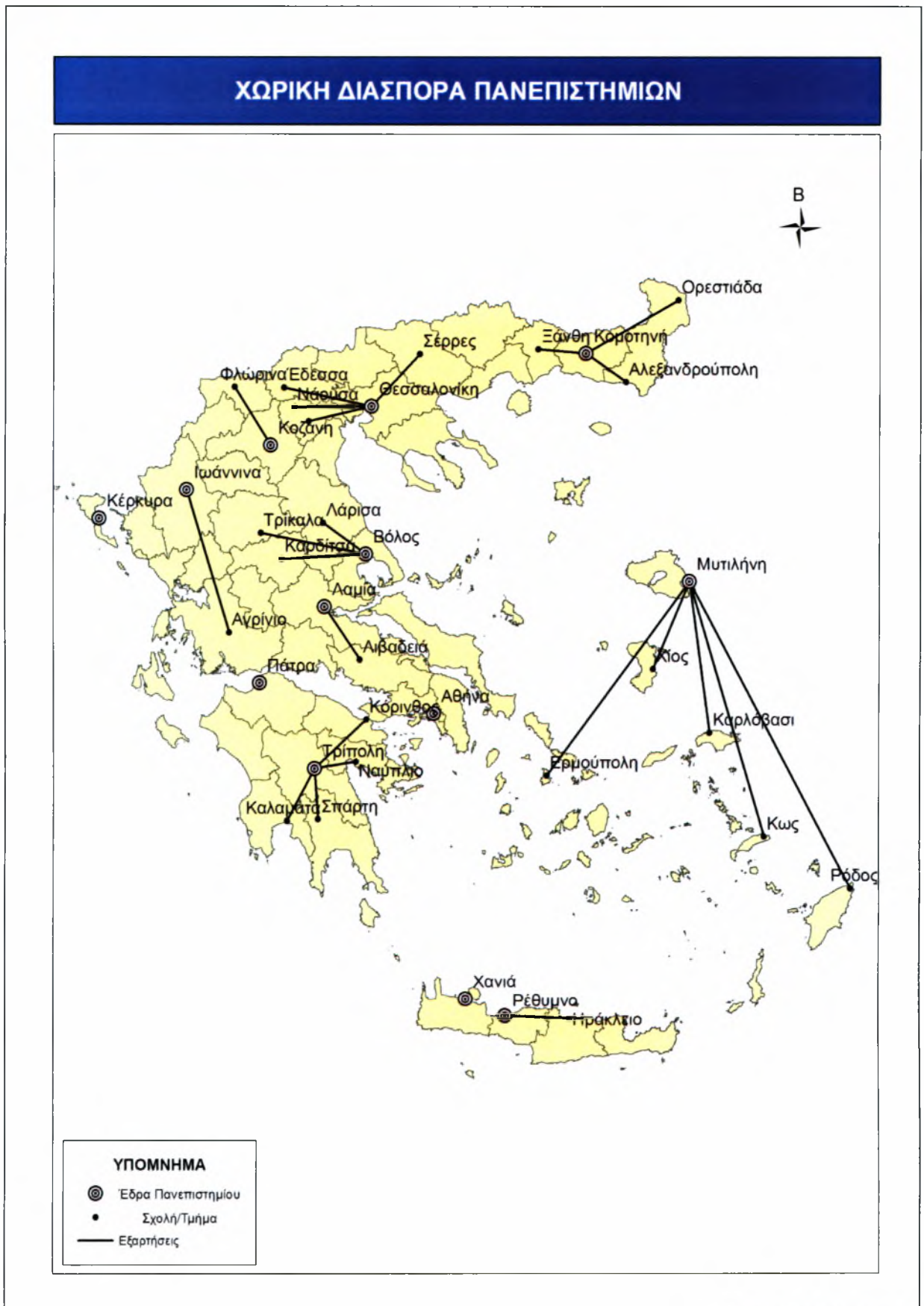
Πίνακας 19: Κατανομή Μόνιμης Κατοικίας Φοιτητών Ανά Περιφέρεια

Περιφέρεια	Φοιτητές	Ποσοστό
Ανατ. Μακεδονία και Θράκη	3	4%
Αττική	4	5%
Βόρειο Αιγαίο	2	2%
Δυτική Ελλάδα	4	5%
Δυτική Μακεδονία	4	5%
Ήπειρος	3	4%
Θεσσαλία	8	9%
Ιόνιο	4	5%
Κεντρική Μακεδονία	42	49%
Κρήτη	2	2%
Κύπρος	2	2%
Νότιο Αιγαίο	2	2%
Πελοπόννησος	5	6%
Σύνολο	85	100,00%

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

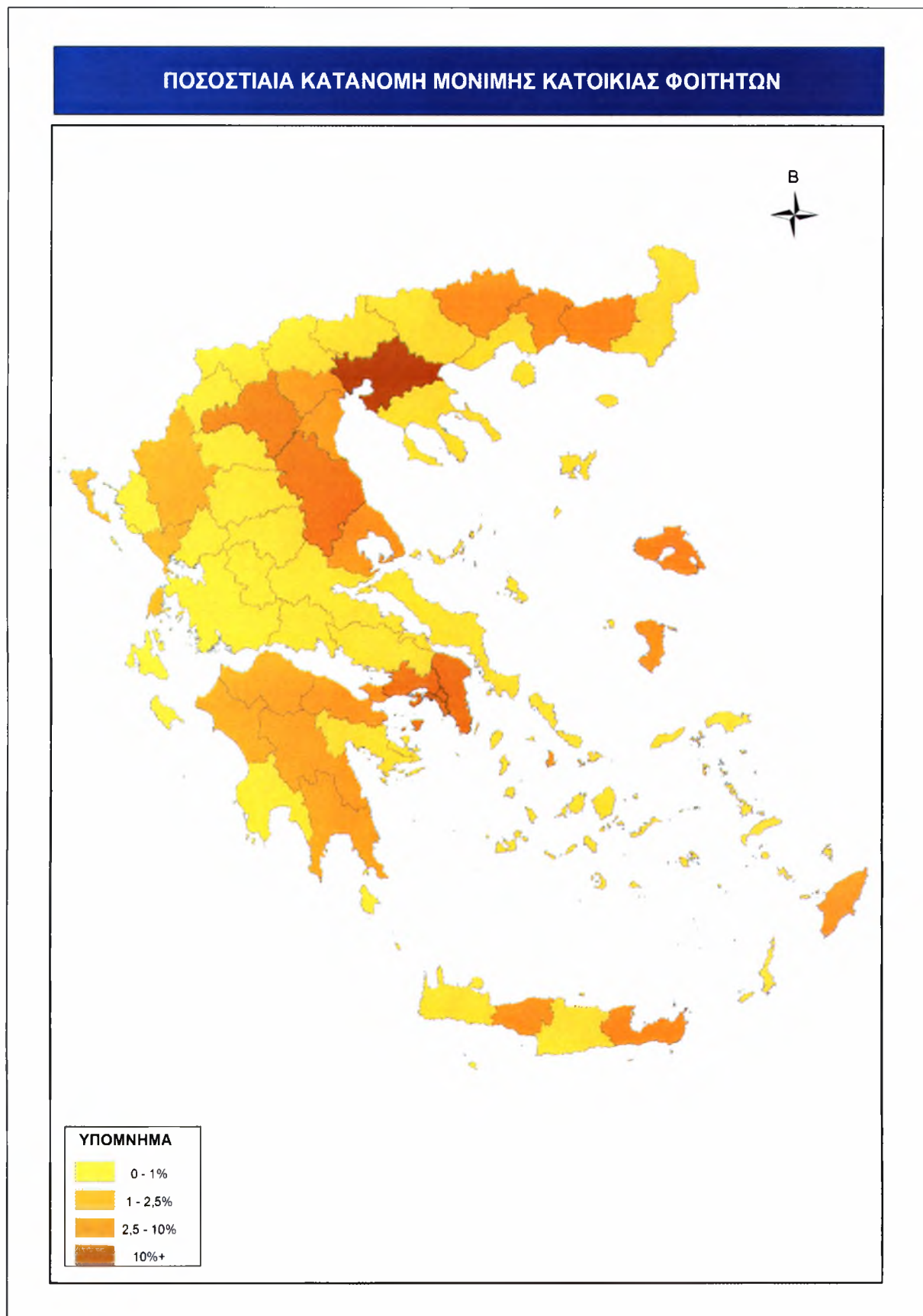
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

Χάρτης 1: Χωρική Διασπορά των Πανεπιστημίων

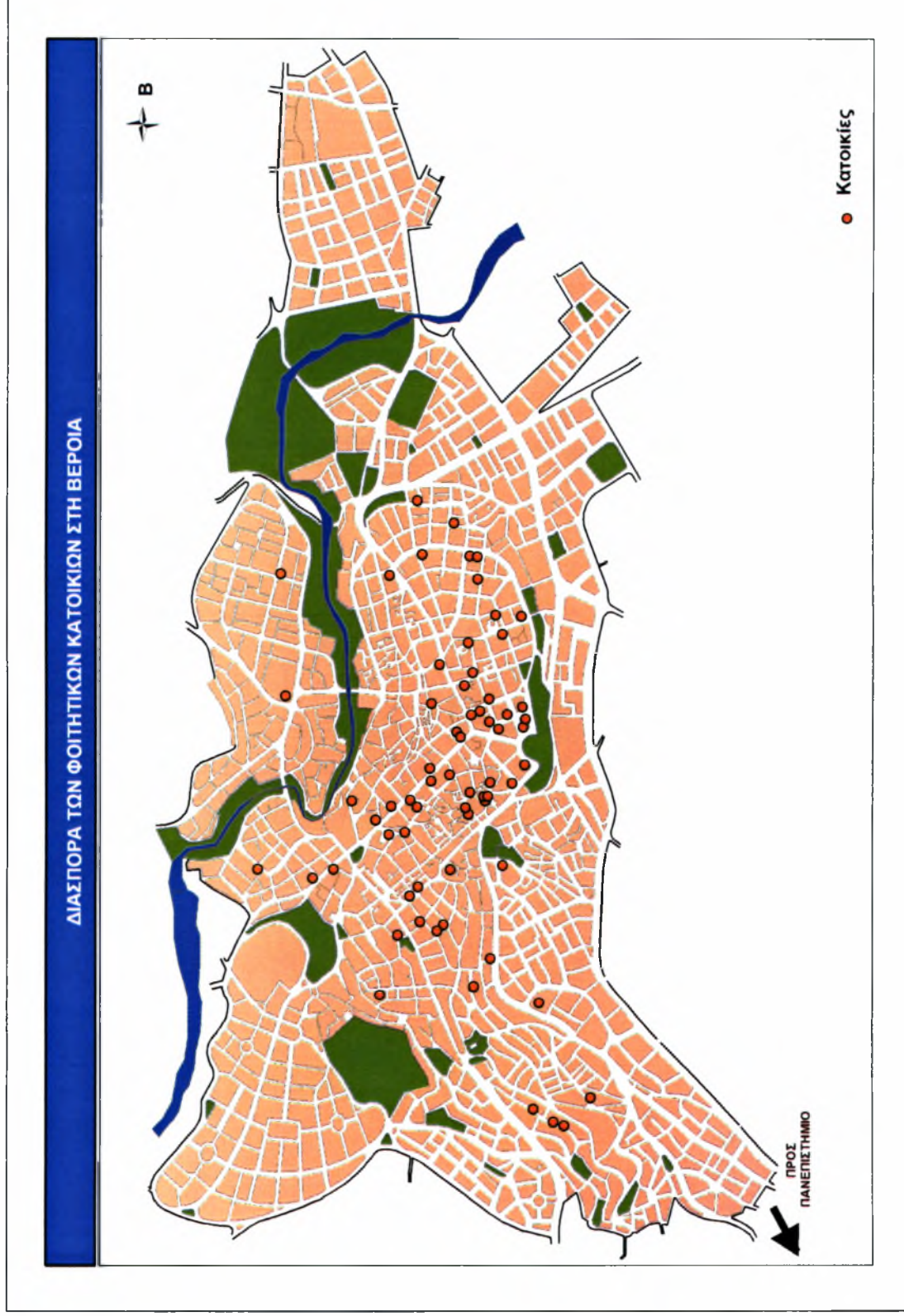
Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Χάρτης 2: Ποσοστιαία Κατανομή των Μόνιμων Κατοικιών των Φοιτητών που Φοιτούν στη Βέροια

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Χάρτης 3: Διασπορά των Φοιτητικών Κατοικιών στη Βέροια

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
& ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Η έρευνα αυτή γίνεται στα πλαίσια εκπόνησης διπλωματικής εργασίας από φοιτήτρια του 5^{ου} έτους του Τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Σκοπός της είναι να καταγράψει τη συμβολή των φοιτητών του Τμήματος Χωροταξίας και Ανάπτυξης στην οικονομική ανάπτυξη της πόλης της Βέροιας.

Το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο και οι πληροφορίες που θα συλλεχθούν απόλυτα εμπιστευτικές.

Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων για τη συμμετοχή σας.

1. Ποιος είναι ο τόπος μόνιμης κατοικίας σας; _____
2. Ποια είναι η διεύθυνσή σας στη Βέροια; _____
3. Πόσα χρήματα κατά μέσο όρο ξοδεύετε το μήνα (συμπεριλαμβανομένου του κόστους του ενοικίου); _____ €
4. Τι ποσοστό των παραπάνω χρημάτων ξοδεύετε στη Βέροια; _____
5. Από τα χρήματα που ξοδεύετε στην πόλη, πόσα προορίζονται για:

1. Ενοίκιο	
2. Σίτιση	
3. Ένδυση	
4. Λογαριασμούς (Κοινόχρηστα, ΔΕΗ, Νερό, ΟΤΕ)	
5. Μεταφορές (ΚΤΕΛ, τρένο, αστικά λεωφορεία, ταξί, βενζίνη)	
6. Αναψυχή	
7. Λοιπές δαπάνες	
8. ΣΥΝΟΛΟ	

6. Πόσο συχνά μετακινείστε στην πόλη καταγωγής σας;

Συχνότερα από μία φορά την εβδομάδα	
Μία φορά την εβδομάδα	
Κάθε δύο εβδομάδες	
Μία φορά το μήνα	
Λιγότερο από μία φορά το μήνα	

7. Θεωρείτε τη Βέροια οικονομική πόλη για ένα φοιτητή / φοιτήτρια;

OXI
NAI

8. Λαμβάνετε κάποιο επίδομα σίτισης ή / και στέγασης;

OXI
NAI

9. Είστε εργαζόμενος φοιτητής / φοιτήτρια (στην Βέροια);

OXI
NAI

Αν ναι, παρακαλώ προσδιορίστε: _____

10. Αν μετά το τέλος των σπουδών σας βρίσκατε δουλειά στη Βέροια θα μένατε στην πόλη;

OXI
NAI

ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΑ

ΦΥΛΟ

Άρρεν	
Θήλυ	

ΗΛΙΚΙΑ _____ ετών

ΕΤΟΣ ΦΟΙΤΗΣΗΣ _____

ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΑΣ

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

Ημερομηνία _____ Αίθουσα _____

Κωδικός Ερωτηματολογίου _____

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ**

**ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
& ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Η έρευνα αυτή γίνεται στα πλαίσια εκπόνησης διπλωματικής εργασίας από φοιτήτρια του 5^{ου} έτους του Τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Σκοπός της είναι να καταγράψει τις απόψεις των κατοίκων της Βέροιας για τον αναπτυξιακό ρόλο που μπορεί να έχει το Πανεπιστημιακό Τμήμα στην πόλη.

Το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο και οι πληροφορίες που θα συλλεχθούν απόλυτα εμπιστευτικές.

Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων για τη συμμετοχή σας.

1. Πώς ονομάζεται το Πανεπιστημιακό Τμήμα της Βέροιας;

---

2. Πιστεύετε ότι η ύπαρξη του Τμήματος θα οδηγήσει σε ανάπτυξη της πόλης;

1. Σίγουρα Ναι	
2. Ναι	
3. Ίσως	
4. Όχι	
5. Σίγουρα Όχι	
6. Δεν γνωρίζω	

3. Σε κλίμακα από 1 ως 6 παρακαλώ εκφράστε τις προσδοκίες σας σε σχέση με τις παρακάτω επιπτώσεις του Πανεπιστημίου στην πόλη της Βέροιας.

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα Πολύ	Δεν γνωρίζω
	1	2	3	4	5	6
1. Αύξηση πληθυσμού						
2. Δημιουργία νέων υποδομών						
3. Αύξηση εμπορικής κίνησης						
4. Βελτίωση επιστημονικού δυναμικού						
5. Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας						
6. Αύξηση ζήτησης στην αγορά ακινήτων						
7. Αύξηση βιοτικού επιπέδου της πόλης						
8. Βελτίωση δημοτικών υπηρεσιών						
9. Βελτίωση νομαρχιακών υπηρεσιών						
10. Βελτίωση της εικόνας της πόλης						
12. Συμβολή στο σχεδιασμό αναπτυξιακών πολιτικών						
12. Άλλο.....						

4. Πιστεύετε ότι η χωροθέτηση του τμήματος στο στρατόπεδο της Αγίας Βαρβάρας είναι επιτυχής;

OXI
 ΝΑΙ
 Δεν Γνωρίζω

Αν *όχι* που πιστεύετε ότι θα έπρεπε να χωροθετηθεί;

---

5. Πιστεύετε ότι θα ιδρυθούν στο μέλλον και νέα τμήματα;

OXI
 ΝΑΙ
 Δεν Γνωρίζω

6. Σχόλια

ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΑ

ΗΛΙΚΙΑ _____ ετών

ΦΥΛΟ	Άρρεν	
	Θήλυ	

ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ (έως που έχετε φτάσει και αποφοιτήσει)

Δημοτικό	
Γυμνάσιο	
Λύκειο	
ΙΕΚ – ΚΕΚ	
ΤΕΙ	
Πανεπιστήμιο	
Μεταπτυχιακές Σπουδές	

ΜΟΝΙΜΟΙ ΚΑΤΟΙΚΟΙ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

ΟΧΙ	
ΝΑΙ	

ΕΡΓΑΣΙΑ

ΟΧΙ			
ΝΑΙ			
<i>Αν ναι παρακαλώ προσδιορίστε:</i>	1. Δημόσιος τομέας		Ιδιότητα:.....
	2. Ιδιωτικός τομέας		Ιδιότητα:.....

ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΑΣ

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

Ημερομηνία _____ Περιοχή _____

Κωδικός Ερωτηματολογίου _____

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ανδρικοπούλου Ε., Καυκαλάς Γ., (1985), «Η Ρύθμιση του Περιφερειακού Χώρου, Θεωρία και Πρακτική», Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Παρατηρητής
- Βαΐτσος Κ., (1980), Σημειώσεις για το Μάθημα Οικονομική Ανάπτυξη, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήσης
- Εθνικό Χωροταξικό Σχέδιο Ανάπτυξης της Ελληνικής Ανώτατης Εκπαίδευσης, ΥΠΕΠΘ, Ιούνιος 2002
- Εθνικό Χωροταξικό Σχέδιο Ανάπτυξης της Ελληνικής Ανώτατης Εκπαίδευσης, Πορεία Υλοποίησης και Περαιτέρω Προοπτικές, ΥΠΕΠΘ, Αύγουστος 2003
- Ζαχαρόπουλος Π., Μαυροματίδου Β., Παρθενοπούλου Σ., Σιδηροπούλου Σ., (2004), «Καταγραφή και τεκμηρίωση των αξιόλογων μνημείων της Βέροιας - Καθορισμός ορίων ιστορικού κέντρου Βέροιας», Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας - Τμήμα Κεντρικής Μακεδονίας
- Θέματα Προγραμματισμού 8, (1985), «Χωροθέτηση – Αποκέντρωση των Α.Ε.Ι.», ΚΕΠΕ, Αθήνα
- Θεοδωρά Γ., (1998), «Τυπολογική Χωρική Προσέγγιση των Περιφερειακών Πανεπιστημίων στην Πόλη», Διπλωματική Εργασία στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάλυσης, Αθήνα
- Θεοδωρά Γ., (2003), «Περιφερειακά Πανεπιστήμια και Πόλη. Διαδικασίες και Προοπτικές Ενσωμάτωσης», Διδακτορική Διατριβή, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Αθήνα
- Καββαδίας Π., (1992), «Δείκτες Περιφερειακής Ανάπτυξης της Ελλάδας», ΚΕΠΕ, Αθήνα
- Καπλαζίδου – Σμιτ Ε., (2000), «Περιφερειακά Προβλήματα και Πανεπιστήμια», *Βήμα*, 30/01/2000
- Καραμπούκαλου Α., (2005), «Περιφερειακά Πανεπιστήμια και ποια η Συμβολή τους στην Ανάπτυξη Πόλεων Μεσαίου Μεγέθους. Το Παράδειγμα του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας στο Βόλο», Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος
- Κιντής Α., (1980), «Η Ανώτατη Παιδεία στην Ελλάδα. Ανατομία, Σκέψεις για την Αναδόμησή της», Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg

- Κότιος Α., Μιχαηλίδης Γ., Πετράκος Γ., κ.α., (2005), «Στρατηγικό Αναπτυξιακό Σχέδιο Βέροιας», Βέροια
- Λαμπριανίδης Λ., (1993), «Περιφερειακά Πανεπιστήμια στην Ελλάδα. Από το Αίτημα για Στρατόπεδα Νεοσυλλέκτων στο Αίτημα για Περιφερειακά Πανεπιστήμια», Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Παρατηρητής
- Λαμπριανίδης Λ., (2001), «Οικονομική Γεωγραφία, Στοιχεία Θεωρίας και Εμπειρικά Παραδείγματα», Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκης
- Λαμπριανίδης Λ., (2004), «Χωρική Διασπορά Περιφερειακών Πανεπιστημίων: Δε θα Σταματήσει Ποτέ Αυτή η Κατρακύλα;», Εισήγηση στην Ημερίδα του Συλλόγου ΔΕΠ του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας με Θέμα «Το Πανεπιστήμιο σε Μετάβαση», Βόλος
- Μητσάκου Ε., (2006), «Διασπορά Ιδρυμάτων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην Ελλάδα και η Συμβολή τους στην Τοπική και περιφερειακή Ανάπτυξη», Διπλωματική Εργασία στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος
- Μπασιακούλης Σ., (2004), «Αξιολόγηση των Αναπτυξιακών Δυνατοτήτων της Πόλης της Βέροιας: Προς Ένα Νέο Αναπτυξιακό Σχεδιασμό», Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος
- Μπένος Σ. Ε., (1999), «Ο Νόμος 1268/82 και οι Μεταγενέστερες Ρυθμίσεις για τα Α.Ε.Ι.», Πέμπτη Έκδοση, Αθήνα: Εκδόσεις Ευγ. Μπένου
- Μπουζάκης Σ., (2006), «Η Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση στην Ελλάδα (1836-2005), Τεκμήρια Ιστορίας», Τόμος Α', Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg
- Πετράκος Γ., Ψυχάρης Γ., (2004), «Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα», Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική
- Φατούρος Δ. Α., (1975), «Αλλαγή και Πραγματικότητα στο Πανεπιστήμιο», Αθήνα: Εκδόσεις Ολκός
- Χασιώτης Γ., (1999), Εισήγηση για την Ίδρυση Τμημάτων ΤΕΙ στη Βέροια
- Χασιώτης Γ., (2000), Εισήγηση για την Ίδρυση Τμημάτων ΤΕΙ στη Βέροια
- Χασιώτης Γ., (2001), Εισήγηση για την Ίδρυση και Λειτουργία Τμήματος Καλλιτεχνικών και Εφαρμοσμένων Μουσικών σπουδών στη Βέροια

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Adebayo B., (2006), «A Study of the Economic Impact of the Central Missouri State University on the Local/State Economies», Central Missouri State University
- Arbo P., Eskelinen H., (2003), «The Role of Small, Comprehensive Universities in Regional Economic Development: Experiences of Two Nordic Cases», 43rd ERSA Congress
- Armstrong H. A., (1993), «The Local Income and Employment Impact of Lancaster University», *Urban Studies*, Vol. 30, No. 10, 1653-1668
- Calvo – Sotelo P., (2001), «The Architecture of Higher Education. University Spatial Models at the Start of the Twenty First Century», *Higher Education Policy*, Vol. 14, 183-196
- Davies J. L., (1997), «The Regional University: Issues in the Development of an Organizational Framework», *Higher Education Management*, OECD, Vol. 9, No. 3
- Deem R., (2001), «Globalisation, New Managerialism, Academic Capitalism & Entrepreneurialism in Universities: Is the Local Dimension Still Important?», *Comparative Education*, Vol. 37, No. 1
- Drewnowski J., (1972), «Social Indicators and Welfare Measurement», *Journal of Development Studies*, Vol. 8, No. 3,
- Duke C., (1999), «Lifelong Learning: Implication for the University of the 21st Century», *Higher Education Management*, OECD, Vol. 11, No. 1
- Glason J., (2003), «The Widening Local and Regional Development Impacts of the Modern Universities – A Tale of Two Cities (and North – South Perspectives)», *Local Economy*, Vol. 18, No. 1, 21-37
- Goddard J. et al., (1997), «Universities and their Communities», CVCP, London
- Goldestein H., Renault C., (2004), «Contribution of Universities to Regional Economic Development: A Quasi – Experimental Approach», *Regional Studies*, Vol. 38, No. 7, 733-746
- Harris R., (1997), «The Impact of the University of Portsmouth on the Local Economy», *Urban Studies*, Vol. 34, No. 4, 605-626
- Huggins R., Cooke P., (1996), «The Economic Impact of Cardiff University: Innovation, Learning and Job Generation», *GeoJournal*, Vol. 41, No.4, 325-337
- Lane J. E., (1998), «The Developmental Role of the University of Norrland», in Lazin F., Aroni S., Gradus Y.

- Langworthly A., (2001), «The Economic Impact of Swinburne University of Technology of the Shire of Yarra Ranges», Final Report
- Lawton Smith H, (2003), «Knowledge Organizations and Local Economic Development: The Cases of Oxford and Grenoble», *Regional Studies*, Vol. 37, No. 9, 899-909
- Lazzeretti L., Tavoletti E., (2005), «Higher Education Excellence and Local Economic Development: The Case of Entrepreneurial University of Twente», *European Planning Studies*, Vol. 13, No. 3
- Lonnerberg H., Puukka J., (2001), «The University and its Region: The Case of the University of Turku», *Higher Education in Europe*, Vol. 26, No. 3
- Mille M., (2004), «The University, Knowledge Spillovers and Local Development: The Experience of a New University», *Higher Education Management and Policy*, Vol. 16, No. 3
- Murrin L., (2004), «The Economic Impact of Canadian University College on the Town of Lacombe and Region»,
- Ricci M., (1997), «The Urban Role of a New University: A Case Study of Chieti-Pescara, Abruzzo, Italy», *GeoJournal*, Vol. 41, No. 4, 319-324
- Sudmant W., (1999), «The Economic Impact of the University of British Columbia on the Greater Vancouver Regional District», University of British Columbia
- Wagner L., (1995), «A Thirty Year Perspective: From the Sixties to the Nineties», in Schuller T.
- Weller G. R., (1998), «The Impact of a New University in a Developing Region: The Case of the University of Northern British Columbia», *Higher Education Policy*, Vol. 11, 281-290

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

- <http://www.duth.gr>
- <http://www.uoi.gr>
- <http://www.upatras.gr>
- <http://www.tuc.gr>
- <http://www.ionio.gr>
- <http://www.uop.gr>
- <http://www.uowm.gr>
- <http://www.eng.auth.gr/tcpm.php>

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

004000091021